



Dat spiegelhel der moniken

<https://hdl.handle.net/1874/202163>

Hs.
5 F 18

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.

No. 518

K. v. P. F.
N. 18

T. 1020

(vroeger 518)

1020 (Eccl. 518.) Membr. 4°. 171 ff. Saec. XV ineuntis.

Dat Spiegel der moniken (aan S. Bernardus toegeschreven), fol. 1—17a.

Fol. 2a. Hijr beghint dat spiegel der moniken. Ten alder irsten seltu merken waer om du ghecomen bist toten cloester etc.

Profectus (religiosorum, toegeschreven aan S. Bonaventura; in 't Nederlandsch), fol. 17a—171b.

Fol. 17a. Hier begint die tafle ... vanden iersten boeke van profectus. Fol. 18a.

Die uoeredene van profectus. Fol. 171b. Hijr eyndet dat ander boec van profectus.

„Dit boec hoert den susteren toe ynt groet huus by sante meertens kerchof.” — Afkomstig van B. Huydecoper; Henr. Calkoen; N. Hinlopen; Archief der Stad Utrecht. — Vgl. Huydecopers Proeve, uitg. d. Lelyveld I. 53 vv.

I

van den Nederdinstyken Profectus,
waaran siniten 't Exemplar, tusschen
de H. Hinlopen besit, en oerlyd des
Heere Huydecoper toebehoorde, en
dat 't welk in myne Bibliothek
is, ^{ny geen Exemplar zyn,} Lelyveld aant. op Huydecoper
Proeve 1 D. bl. 53 e. v.

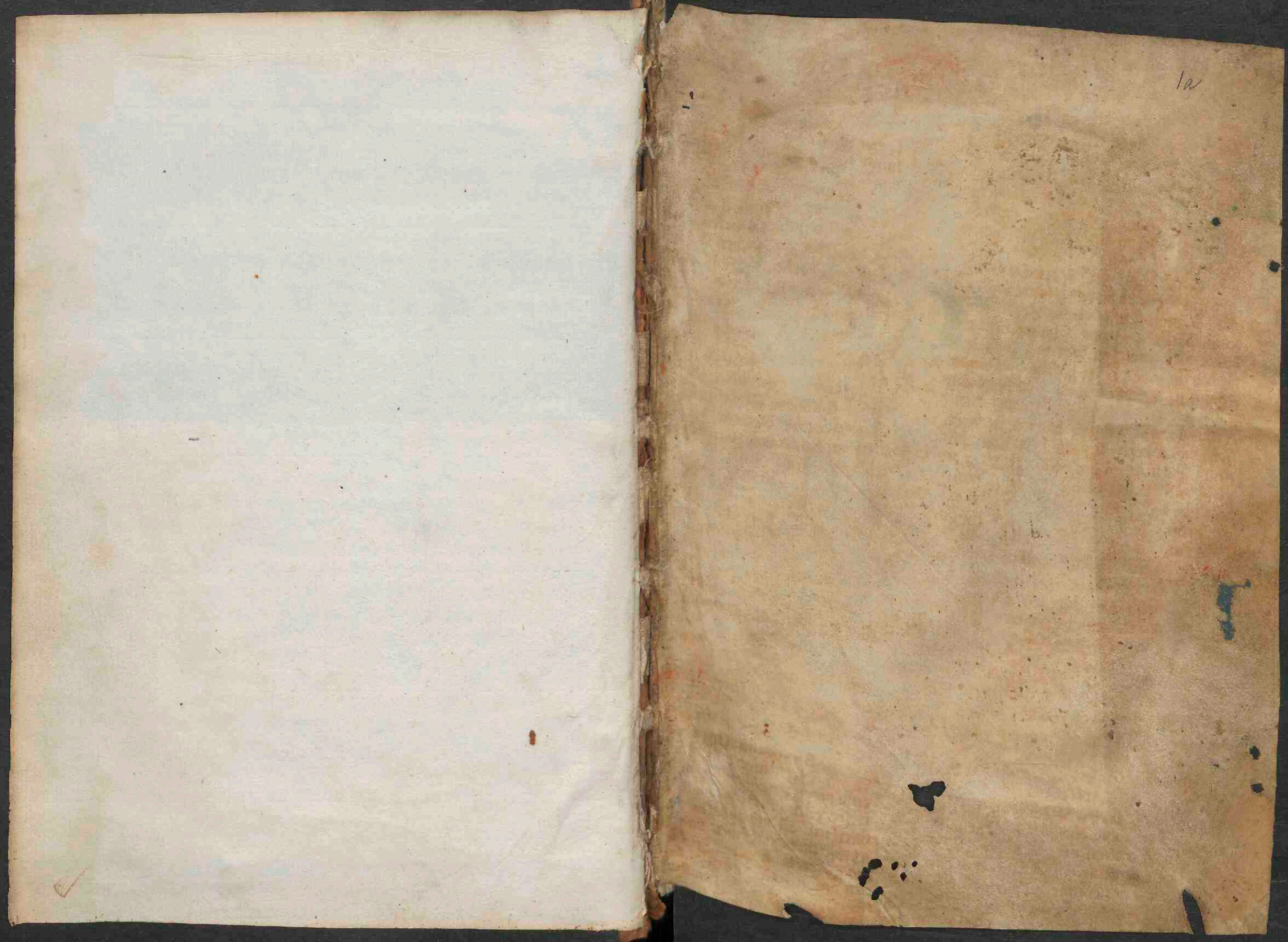
bbg.

(in het Hollandsch)
Dat spiegel der moniken. — Profectus —
Tusschen de perhament met geleerde initialen
in een bands. In. van de susteren ynt groet huus
by sante Meertens kerchof. (later in de bibliothek van
B. Huydecoper.)

1 del. 1/2

Eccl. 518.

N. 4



h. ur.

Her Book Proterus Rall. 1700
angegeben in die Mathe. des
Jahres 1190. f. 8 col. 2.

Handwritten text in Gothic script, mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten text in Gothic script, mostly illegible due to fading and bleed-through.

hebste hem d'ij hant ghegheue in professien op dat hi dij leyde
inden weghe godes. ende aldus enist dij met gheoerlost vo
er meer te leuen na dinen wille. mer na den wille dijns ley
ders. mer hi di ghebiet te gaen daer saltu allene gaen. en
dat hi di uerbiet dat saltu laten. want die ene kunst wil le
uen sal sinen meester volghen ende after laten sine eyghen vinding
ghe. ende des ghehikes die sieke mensche die gheerne coetlike
ghesint waer sal holden die dier die hem die physiker ser. In
desen manieren en saltu niet segghen of doen dattu verwo
deste dat dan ouerste niet hebben en wil. du hebste di he
ghegheuen onne dat ryc der hemelen. daer omme en bist
tu dijns selues niet. mer des ghenen den du di verwt he
ues. Ende hier onne en is di niet gheoerlost te doen sonder
sinen wille. want hi is here van dinen willen. en als een me
sche een anders dinc ghebruket tegghens sinen willen dat
is dieste ende die dier en comet niet inden hemel. onse rege
ters sijn inder stat ons heren ihesu xpi ouer ons. en daer om
me lissen wi hem onderdanch wesen als gode ende niet
als menschen. want om horen willen en hebben wi ons
niet onderdanch gheworpen. mer om godes willen. en die
knecht en is niet meerre dan sijn here. Alsoe saltu di hem
ghenen dat hi vryliken di ghebieden mach te doen en te
laten dat hem dinker dat di oerbaertic is. want ist dat hi
di ontfiet soe is die knecht bouen sinen here. en die disti
pel bouen sinen meester **van vrede te holden mitten pre**

hebbe altoes vrede mit dinen pre **laten**. . . .
laten en sprac hem achter horen rugghe gheen qua
er. noch en hoerres niet gheerne. want god sinderlinghe
n dese sunden wreket inden onderlaten inder neghenwor

3
digher tijt. noch en weghe hoer ghebriek met groet. mer
mede lid mit hem. als mit menschen. want in vele bewin
dens en mach men ghebriek met wel scriven. Mer dat wi
in hem begripen dat is meer onse scolt dan van hoer sin
den. want het uallet die wile dat een doet uoer goed.
want wi sijn meinghe niet en weten dat wiht ordelen
vor quaet. Ker sie in d'uer herten. en verstaet den ghe
nen niet die in sijn stat is. hoer ordinaone ende sectinghe
die sie setten om d'ne oerbaer en nimm niet qualiken a
noch en hebber gheen uerdrer in. want sonder saeke
en doen sijn niet. al ist dattu niet weres: die simpellike
en eenuoldelike wandert inden weghe godes si en scaden
hem niet. het vromet hem tot meerte verdienen. Die
waer ghehoersam mensche sal alsoe uoer gaen in des
conincs wech. dat is inden gheboden godes al waer dat
saeke dat daer ghene statuten der mensche en waer die
hem dwonghen. noch al solde hi hem setuen dwinghe en
hoden van allen dat hem niet en dient tot sijnre ewigher
salicheit: want bi den statuten waerden belet dierre lude
ghebriek die die mate niet holden en omnen. Na dat ghe
leit is van ghehoersamheit wilc een beghin is gheestelics
leuens. Gaen wi voert tot anderen piten en rist tot oe
feninghe des lichaems en daer nae tot gheesteliker oefe
ninghe. want rist en is niet dat gheestelic. mer dat vleic
is. en daer nae dat gheestlic is of manerlic is **vander mate**

Wake een weinch alstu moghes **des wakens**. . . .
vor metten op dat dijn gheest gheericht waerde to go
de in d'ne ghebede op dattu daer nae sober en inngheer liste
inden dienste godes. ende in sijn loue en alstu ontwaken waer

des soe werpe wech alle dine ghedachten en dwome die di ge
dromt. In mider nacht als di die duuel gheerne beuuen sol
de. en dat wiste van dinen ghedachten ende werken offer gode
in dine ghebede of mit gueden ghepenise mit oefninghe des
hchaems of mit knielen. **en** dattu enighe deuotie ainghes
ende die ydele ghedachten die enen dan alre meest moeyen
doe van di. **En** hier dine suldi alden dath deuoter wesen en
beider to allen guede werken **vande dienste godes**

Aden dienste godes soe en wes niet traech noch verdriecht
mer dwinc dat **en** te dienē den gheest. stant eerbaerlike
en singhe vromelike uor den enghelen die daer by di sijn.
lachen en idel woerde stauwe daer du uor den oghe der god
liker moghenheit mit reuerenāen staen seil. Die woer
de der psalmē bringhe uoert onderseidelike ende uolmake
like. en en loep niet lichtueerdlike dwer dat wer en gauc
niet vut eer die gheade gheindēt sijn ten dade uoert. **En**
men die gheade beghinnet. **Soe** uerwecke dijn herte in deuo
aen. **En** want wijs niet en doen soe sijn wi also traech en la
we noch to gheene deuoaen beweghen. **En** aldus gaen wi
van daen als wi ingheughen colt ende ontbonden. sich dattu
inden beghinne van di werpes idel ghedachten en dattu
merkes op die dinghen die men singhet anders en moghel
en daer of niet gheledicht werden. **Ma** dat ambocht so holt
di naerstelike in deuoaen diestu ontfanghen hebbes. ende
en stoert di niet staphants vut tot idelen dinghen. **En** ist
dat sake dattu ghene deuotie en hebste vā binne holt di noch
tanreckelike van buē in swaerheit der Zeden gode te eten en

Iander mēschē tot goede exempel **vande capitel**
Aden capitel en spire niet vele dan dat harde oerbaer

4
he is en dat selue oermodelike **en** alstu berespet waerdes soe an
worde lastelike en en onstuldich di niet alstu berespet waerdes
Is datmen di rades iraghet van enighen dinghe soe segghe vry
like dat di oerbaerlike dinket wesen. **Is** dat sie niet en doen
na dine rade en advies niet noch en wil tme niet hardelike be
sterme laet di ghenoghe dattu dijnre conlaenae ghenoech ghe
daen hebbes. **In** remant te wringhen van ghebreke wes anst
nalsich en seg dattu wees ghedaen neghen die reghel. en neghes
die ordinae die gheset is sonder hanc en mit lasten woerden
en mit ene ghelaten aensichte. en dattu niet en weerste dat en
biste niet sculdich te segghe. **En** wil menā bestudighē van
wane want die waen dicwile bedrieghet. die ghene dier di
gheset heuet salt noer hem selue segghe is hi daer neghe wor
dich. en is hi daer niet neghenwordich soe ne moghestu niet
proven dattu segste wantu ghene tughe en hebste. **En** wil ni
er beswaert warden als mē di bestudighet. niet segge dine
scolt selue oermodelike ist waer ende deyne datmen di berijc
want meer confusie saltu hebben is dattu di hardelike onschul
dichste dan oftubehes oermodelike dine scolt. niet ist groet en
niet waer ende mochtet ander mensche schenden soe beghere oer
modeliken datmen di hore. ende segghe mit corten en mit last
ten worden dattu daer niet sculdich aen en bist. Die knecht go
des en sal niet ontsien confusie te woerden uandē mensche da
er die conlaenae hem niet en bestudicht uor gode. niet sal
uerduldlike liden dat hem god toe sent te liden. **Van be**

Wanneer du berespet werdes van **respene**
enighen ghebreke soe ual op dine knien en seg dijn
scolt. dit is een olde seet inghe in gheesteliker uersameminghe
vanden heilighen ghegheuen. du salre hier om arbeiden also

en sachelike. dijn
schult segghe oer
modelike!

yent

5

luchant

ofu moghes

6

7

als dy is ghegheuen ^{die} een woerde van dine ouersten. also ghe die
woert die nae dy comet also verre als in di is mit woerden
ende mit exempelen. Noch ghene quade ghewoenten en leere
noch en breuc daer in. Noch en laet niet wech gaen enighe
guede ghewoente van dijne uerlummisse noch in di noch
in enen ander. Wie dat ander mensche exempel laet het
si gned of quaet hi sal delachtich wesen die werken sijne na
uolghers inder pinen of in den hemellichen lone. **vander ca-**

8. Hls du ander tafelen sites so wil niet haer **felen...**
wardes ende dat wardes sien noch wie bij dijne si
den sit ende wat hi doet en wat hi nox hom heuet. du salte
allene gode nox oghen hebben en dy selue. Et manerlike
en niet gullenke of tu niet uerlaet en mochtet werden. en
kort dy niet byt alre mael op die spise als een hongherich
hout die niet uerlaet en mochte werden. Noch mit waden
oghen noch mit onrustigher herten en sich ome wat dat is
op der tafelen en en beghere niet ere to laden dyn oghen dan
dijn maghe mer dan den here daer nae dat dy dat werden
mach. en heb altoes lieuer wat ghebrucs te laden dan te o
ueruloyen. en uersmae niet dat men dy voerleter noch
niet niet in onweerden ist te luttel ghesloten of ghecoket
niet dencke dat menschen mit min ende snoder dinghen he
uden. en dat tu uerwarpsse solden som ander grote leker me ^{vor}
rekenen: armoede die lieue vriendinne xpi behaghe dij in
allen dinghen en om helle vriendelike inder tafelen. inder
spise in cleeren in ymbolen in boken in tinnen in alle
sich wat oetmodigher ghelaet hebben die arme hoe sim
pel antworde. En en laet ghene claghe van dy ghehoert
werden van dat die spise te luttel ghesloten is of dat tu te snode

uele

elic ghedeert biste niet reken dy owaerdich diere dinghe die
du hebste. want van ghebreke der uerle dinghe waltet die
graae innersten dinghen in eenre gueder consuetue. en
des ghelikes weder om ouerulodicheit uerster dinghen
maect armoede innerster dinghen. **vander mate des**

9. Tander mate teeren of te drincken **eens en drinckes**
is swaer te gheuen een regel niet holt dat middel
tusschen desen tweeen dat tu niet alsoe luttel en nemes dat
tu alte crantke werdes en den ghemene arbeit niet doen
en moghes. Niet en min alsoe uel niet. dat tu oueruids u
spise en drinck onbequaeme waerdes te bidden of te lesen of
to doen dat oerbaerlic is tusschen desen tweeen soe weet niet
bet diet onderloet heuet **vanden drincker**

10. Opten dorunter wes rustich op dat men mit conuult
of ghehinderet weerde van dy. houet du ontwake
werdes so gheuenke alre handes gods en danke hem. want
hi wakert op ons als wij slapen om ons te behoeden. Ser du
beghinste to slapen so dencke eerst om gode en spreec dan ge
bet of denke wat gods op dat u hier in onslapen werdes
en so sal dy die slaep soeter wesen en selte hebben reyne
drome en selte ontwaken werden sinigher en du selte
snelliker opstaen en du salst lichaer weder comen toe der
denoacen diestu haddest: en al ist den ghenen die slapen niet
te tgen dat sie omverende doen of dat si den her is nochtant
seer onbehoerlic dat een gheestlic mensche leit ende sla
pet als een beest mit vopgheworpen handen en mit ande
ren leden onmanerlic. Ende hier ome ligghe wij alre
meest ghedeert en ghegordt om ghene macht to hebben
die hande laten te gaen haer warts en daer warts ande

naeden lichaem en ^{om} berouwen te sijn op te sinen to beden
ander mate des slapens **vand' mate des slapens**
Aholt dat boerseit is vander mate teren also dat die
leden en die sinne vermaect worden vander rust des sla
pens. en die mensche niet en werde lauer en dumper
na uerstandnisse want die langhe slaep dient den sin
de tijt der dogheden naerix alltu dat middel niet wel hol
den en moghes darstu byt der berouwen minne noedurf
te dinc lichaems wat onreckerit biiuilen. dan du uan
bleyschliker minen onder die mantel der bescheidenheit
dijn lichaem ver bodeste. na datter ghescreuen staet beter
is die ongherechtochheit des wannes. dan dat weluen des
wines. dat is hi is beter die onreckerit is mit hemelicher be
gheerten en daer byt sijn vleische puinghet mit woerdurf
te onreckerit dan die uan uleischliker begheerte sine licham
gheest al sijn ghemac. en al is dit gued en bequaem to ene
gheesteliken voerganc. nochtant sal men bescheidenlike
den op datter lichaem niet uerduer en werde eer sijn of
en op dat hi oec uolghen mach dat conuent sonder nimm
rieten. en die strenghheit der orden mitte ander broders. wat
die na di come in een conuent die en merke niet wattu voer
hem. ghearbeit hebste inden conuente mer sie sien een
wat exempel du hem uoerdringhes in waken in arbeide in
oren ende in ander punten vander orden in welken si wille
dat die oltste vander orden hem uoergaen anders soe weer
den sie ghesent na hem. of si beghinne soe na to uolghen
ende sparen hoer lichaem meer dan woer is en mitte is. si
en merke niet wat sie uan binne goeds uerdient hebben
mer wat si uan buen toenen. gode bistu sculdich mincheit

des guede wille

hem

6.
van binne en dine euen kersten gued exempel van buen. op
dattu uan beide moghete doen. so is di noer bescheidenheit
waer by du dine lichaem moghete brodelike castren op datter
niet den gheest hinderlike en sij ende du oec bescheidenlike vo
des dattu staende bhues **vande arbeide**

Oecten ghemene arbeit wes better in die koke in der
kerken en in anderen dienst. en alre liefste to den dienste
die ander uersmaden te doen. als holt te draghen dat huys te
ueghen. die potten scoen te maken en ander ymbodel vanden
huse en die ualms byt den huse te draghen. en der broders a
rcken te reynghen uanden worme of hoer uoeren te wallike
en bouen al gheerne den sieken te dienen **va dienē ter misse**

Octer misse diene gheerne want dat is een enghels
dienst. die enghelen dienen haren heeren gheerne o
uer al. In desen dienste is menigher hande vrucht gheleggen
eest dat een mensche een gued werk doet. en ander male
is een werk der godliker liefden. ten derde male een werk
der deuoaen daer du gode mede naket inder bedinghe. Ten
vierden male ist een werk der enghelen. mit wien du gode
dienste daer hi noghenwordich is en byt desen sille sie dienstich
sich wesen want du hoer mede werker biste. En hier om en
is die prester den du dienste niet allen sculdich uor di te bid
den mer oec alle die daer biste wiker dienst du doet. in
mer alle die heilighe kerke al eerrike dier is sculdich voer
di te bidden. wantu aller ghelouigher mensche dienste vo
erste die hoer heeren die uand hemel come mit groter deu
oen en mit dinc en mit loue gheerne dienē solden. her mach
come ongaen onse heer god en loentem in dese leuen die ghe
ne dient ter misse toren heilighen saament, welk saament

12

13

dy

m eenre manere
een sunderlinghe

met heiligher noch met beter wesen en mach in hemel en meer
de en dat bewysinghe is godliken liefden tot ons waert her en en
schijnt dat god met min en doet in dien dat hi waerdicht te co
men vande hemel opt altaer dan doe hi vande hemel quam en
nam aen menschenke nature. en hier in heeft hi ons ghelaten
sijnre weldaden ghehuednisse als dat hi mensche wart ende
ons dat hi verlosse heuet en dat hi gheglorificaert wart. en
ons rechtveerdich maken wil. en mit desen becloet hi daer of
die figure. her is salicheit dien dicke to den sacramente te gaen
die mit deuocien daer toe gaet en seer doechdom is en hem
selue niet en hoert alleen van gionen sinden mer oec uā lich
ten woerden en werke en ghedachten. al ist sake dat wy alle
cijt sullen sochtuoldich wesen vander doecht mer sunderlinghe
als wy hier to gaen willen **van blychen**

Die selu biechen ten minnesten driewart in die we
ke en eenwoldike den priester als enen enghel die wil
te die heymelicheit dyns herten. Ende onsculdich dij niet noch
en licht weghe dine sinden niet. noch en segghe sie niet bedec
te like dacter dyn biecher niet uerstaen en mach wattu meen
ste. niet segt opelike al dattu ghedaen hebbes. en wil daer
niet vertellen historien of ander lude werke. etc. punte seg
ghe bi sunderlinghe dattu ghedaen hebste sint die tijt dattu
leste biechste dat segge mit toren worden en puerlike. ende
en make gheen langhe verarede als uan allen. wat her sol
de moyemilde inbringhe den biechtheien. want die moghet
tu gode dighelyc bi dij selue in dine ghebede behen en gheua
de van hem eyschen. Ende luttel vromer die biechte du en heb
ste wille voert meer di te hoeden van dattu biechtes en naer
te like dij te bereren. **vander cellen**

Inder allen of inden conuente wes gheerne. en daer doch
dat dij uorder tot dmer ewigher salicheit of dat di heten
is to den van dine ouersten. also ster solste minne gheho
ersamheit al waert sake dat men alle tijt dij ghebede to den dat
tu den solste dactiue gherne angaen wolste en dattu dyns
selues niet wesen en solste noch een woert te spreken sunder
verlof noch te gaen daer dactiue noerdurindy waerste. also wy
lesen uanden olden uaders in egypte welker doecht wy naemo
te uolghen sel wy hoer glorie uer crighen. **Jes der heilighen te**
uen en lew op dattu ueroermodicht werdes. op dattu ghele
ert wardes. op dattu ontsleken werdes to deuocien. op dattu
verwecket woerdes to studeringhen der heiligher scrijten
op dattu uerlicht werdes to uerstandnisse des ghelouen. **Ende op**
dat du werdes to onderscheiden twaer uande ualichen. dat gued uā
den quaden en die sinde uander doecht. en medijn neghen
die ondoecht en becoringhe. **Ende les daer dine gheleert ghe**
sien te waerden noch om subtyl te waerden noch en les die n
scrijst niet die dij niet en uorderen to salicheit. wat idel din
ghen te lesen maect den mensche ydel ghedachte ende bene
met enen menschen deuone **vander disciplinen**

Nimmermeer en wes also seker noch alsoe heime like
du en holtste dij ciuillike in allen dinghe in sien
in talen in ruken en in anderen punten als oft u ghelien
wordes van remant. want die heilighe enghelen die mit
ons sin sien alle dinghe die wy doen. welke wy ere sul
len oec siet ons god onse rechte. **oec oec siet ons onse**
constienae die een gherijch is al der dinghe die
wy doen en die ons daer of wtroghet. **Die me**
er ontsiet aeghemwordicheit. **er menschen da godes**

wāncer du dij
hem gheleert
ende

en onse ghebede
kēne en te lūte
+ met om

en sijnre conlaenen en der heiligher enghelen die en is
mer een veyne minne. want hi hem niet en kiert vander
onwedeht. om die minne des waren goedes mer na vresen des
uerhelens tuchter eeren die en is gheen waer diene ari-
ti die meer begheert den mensche behaghen dan gode dien
du solde meer begheeren to mislaghen dien begheertu
meer te behaghen en memar en mach diene twee here
die contrarie sijn **hoe du dy salt hebbē onder die broe**

17 **O**nder die broders wes samel grasoel sach **derg...**
te mach toe spreke en soechic en neerlich. en holt
die ordinae. en nochtan na strencheit en wes den ande-
ren niet lastich. nimmermeer en oefene onghelunden
spot noch en sprec meman to boelike woerde noch en hoer
sie niet gheerne. want dat dy lust to horen. wilt niet du
sprakest daer oec gheerne of; die knecht godes sel in alle
sinen werken en woerde also knysch wesen dat hi niet alleen
onclien sal dat onberamehke liyt. mer daer men lelike din-
ghen bij uerlānen moghe al sijn sie ghemancelt mit hoefcheit

18 **A**lle dyn seden dyn **van schemelheit** || **dufte**
woerde dyn gheliche dyn ganc sal gheuerwet sijn
niet oermodigher samelheit also datter niet va houerdic-
heit in en blike of van dulle weneheit. **Samelheit** is die me-
ste ueraringe in ene gheesteliken mensche. **Dese drie beho-**
ren to den wngnen te woeten. als samelheit. swighe ende
ghehoersamheit. also datter tūne hope to is dat hi doecht
sam sal werden. daer dese drie niet in en sijn also
als die inese go des ordmērt den mensche va bin-
nen tot goetheit. Also ueruert samelheit den
menschen va binen toe sedichent. Nieman en sijn di also

8
hennelike daer du uerghewest samelheit voer. nochtan aller
di hinderde in dien dinghe die oerbaelic waren ghedaen of
uoet waren so is di die samelheit te waten. niet mit alle
wech te werpen mer sie is te regieren en te ordineren in
doechden also als ander natuerlike begheerten. **hoe du dy**

Dijn ganc sijn tref hebben salt in dine ganc
noch en loep niet lichtelike sonder noet. noch en holt
niet op ghereet. dyn houet. mer een weinch neder ghedru-
ken. noch sich niet wide om mit dine oghe noch en hebbe ghe-
en onghelact mit dine arme. als die wide to ontwerpen. noch
en ganc niet alle dese werltlike lude doen mit ene ghemaecte
ganghe mer sluchelike en oermodelike of tu van dinen ghe-
bede quameste. **van sctene**

Allu sates soe neighe dy niet aerechlike op die sate. noch
en trefc dyn been niet verie vyc en sunderlinghe als
ander mensche daer bi sijn. want onnamerlicheit des licha-
ems is een teken eens oninnichs here. **van lachene**
Dijn lachen sal sijn sacht en liden en sonder stakeren
en meer bewesende wesen godertierenheit dan ont-
bondenheit. wes mit enen vroliken ghelact niet dromich noch
onwaerdich **van woerden ende na achter spraken**

Dijn woerden sullen sijn sachte en dyn antwoerde sal sijn
oermodich sonder bitterheit of leic berespens of spot-
rens. also formeer dyn woerden to ene anderen also als du
sie niet qualike nemē solde van enen anderen. also sprec
vanden ghenen die niet neghenwordich en is of hi bi dy waer
ende lusterde to en du dat wiltes. **Nieman** en duchte van dy
dattu sine name yet verminne seite. her is alte seer te laken
in ene gheesteliken menschen dat hi yet sprect va yemat

19
20
en alde wed' om
een mamerlicheit
des licha's is oec
teykē des un-
ghes here

22

dier niet hi en is dat hi niet spreken en soude dierē waer
mer hi. Ende en hoere mer gheerne yemant achter rugge
spreken. mer vhet of nederleit moghelste. het en uor
dert di niet mer du waer dse beswaert op den gheue
daer after sprake af is of op den ghenen diese spreket
waer om du uoertbrenghen yet dat goet is dat dij mach
sich ten en den hoiers ende biec daer mede den after clap
En en wil niet weten yematen. wāt si makē dat her
te romulten en nemen een mensche sijn deuonē en bren
ghen die tijt onnuttelike me. en al dattu weeste en seg
met vjt als een vat sonder dekel dat vluchtes vjt stou
al dattet in heuet. en comt in die ouerijmicheit en in al
sche. en en wes niet gheerne onder uele volkes ten si
dat men daer rede van gode of uander sielen salicheit. En
wes niet roepende inden spreken. noch alte haestich dat
vjt te gheuen dattu hebste. hoer di also als dattu after me
mans rugghe en spreecte. also meld met den after spreker
den ghenen mer hi van spreect. op dat hi gheen quaet ver
moghen en orighe op den achter spreker. het mach wel
welen dat die ghene die uandē anderen spreect en meen
ret also quakken met als machliche verstaet die ghene
den du dat segste. en hi machliche wert verweert te hate
die mensche of wil dat werken en machliche die ander sey
der simpelike en en hadde ghene wille den anderē confus te
spreken. of machliche altehant als hiet sprac doe berou
wer hem en weende dat hiet hem uoertweert hoeden wil.
Mer seghede men emghe woerde van yemant die nūtwatē
dat hi si wiste soe mach men sie hem segghen. en noemen
met den ghenen die sie di seyde op dat hi wetē mochte wa

9
er hi hem uoer hoeden soude en uochtan memā en haredē
Hoer di naer stehke van **van beuouinghe** 23
beuouinghe. nimmermeer en ghyt yemant te uer
staen dat in di te prisen is. noch en wil in ghene pinde y
del glorie hebben. **C**ame en mach yet lofhis in di welen.
ten uerstaen ander tude wel al ut dattuut singhes ende uer
hudest soe salu meer behaghen. **E**n ut dattuut selue seg
ghest ende di louest du salce bespot werden en uoer in
et gheuekent. **E**n du salt hem unthaghen die te uore na
di ghebetert worden; en hier dine en saltu niet uerber
ghen dat gied dat in di is mer allene om god. **B**erina
ledende woerde lasterlike woerde lichtueerdighe woerde
werlike woerde. onnutte ede. en telike woerde. wattan
al secht men sie in spot sie moien ewelike mit enē ewel
ken banne van enen gheesteliken menschen gheuer yet
welen. **H**ier of seghet simon iacob. wie waent dat hie
gheestelic hi en sijn tonghe niet en bedwinc mer uerleit
sijn herte des menschen gheestelicheit is idel **van ydelen**
Vdele woerde vhe ouer al daer sie... **woerden...** 24
sijn. want al uer moet men dattet ghene grote sim
de en is te spreken. uochtant die ghewoente dier al ma
ket enen gheesteliken menschen groet hinder van enē
gheesteliken uoertganghe. **E**n dicwile gheschiedet al
te wij onse tonghe oncbinden in idelen woerden. alle wijt
niet en merken soe glide wij allencelen tot scadeliken
woerden. vjt welken som tijt comen bedruche der
consaen. ende oncbondenheit ende knaghtinghe der
consaen. **S**preet gheerne uan gode; ende hoer daer
liener of. wanttet uerwecket den mensche tot doghet

altechant

en tot denoan. **H**oe oetmodelic en uedelic die guede a
woerde die ander menschen spreken. en met en dispu
nere weder. alle coninghe doen alle sie wat guedes hoere
op dat men met en wane dat sie met en weten. soe wil
len sie daer of disputieren. op dat men sien moghe dat
sie daer wat of weten. **S**ie en begheren ghene stichtin
ghe. mer hem seluen te wenen. ende hier omme werde
ghelinder vele gueder collaen onder gheesteliken me
schen. **E**n en wilt met kuuen om enighe punte
mer wike tohant want ist gued ende waer dat die an
der uoer brenghet. ten behoert dy niet weder te staen
om dy te tonen. **M**er ist niet gued. soe seg dan een be
ter. sachmodelic ende oetmodelic bewise die waerheit
en en arginwier niet buterlic en alsoe corrigierstu de
anderen best. . . **Vanden spreken**

25 **A**lstu sprekest soe en sprec niet met lude mer mit ene
behaggheliken aensichte. en zedlic en wese rustich
en dattu aldus sprekest dat sal sijn stichtelic ende oer
baertlic. **E**n wes niet ropende ende stolt koene uoer di
nen oelderen ende sonderlinghe uoer dinen ouersten
mit woerden. mer stamelyc en uerueertlyc en hoer
oer leer. want den oelden hoert toe ander lude te leuen
en den ionghen hoert toe te lusteren en te leuen na hem

26 **A**wilt niet ledich **van ledicheit te suluen**
sitten en lusteren na nyematen en na fabule wat
dine quade arechstu daer of alle dattu dym niet onnut
celken toe brenghest. **E**n uan dier ghewoenten saltu lude
scade an saamelheit en aen oetmoedicheit. **E**n nochten
daer en bouen soe ghifstu anderen lude quaet exempel

10
27
Allen wegheden en gueden **van pensinghe**.
Zeden set uoer dy dat beste ende dat daerste spiegel. ende
dat alre uolcomenste exemplar alre heilicheit dat leuen
en die seden des soen gods ons heren ihesu cristi die ons
daer omme uanden hemel is om ons uoer te gane mit we
ghe der wegheden ende te ghenen een ewe des leuens ende
der seden mit sinen exemplen en leze ons alle hem sel
uen. op dat wy alsoe alle wy na naturen ghemaker sin
na den beelde sijn. alsoe soude wy weder ghemaker
werden na onser macht in hem na te uolghen die sijn
beelde in ons beuect hebben uermids sunden. **A**lle uo
le als hem een mensche pijn god te gheliken in weghe
den. alsoe uele sal hi hem inder glorie gheliker wesen en
naer te wesen. **H**ier is in diner herten sine woerde sine
zeden ende sine werke. hoe oetmodelike hi hem hadde on
der menschen. hoe goederuertlic onder den iongheren. hoe
saelic in eten en in drinke. hoe ontfatmich ouer die ar
men den hi hem selue ghelycte in allen dinghen dat sijn
vytuerwoer ne ghelude was. hoe dat hi memende uersina
de al was hi oec malaetsch. hoe dat hi mitten rike niet en
sneke. hoe vry hi was uan sorgghen deser werlt en niet
anxiodich om noedruffte des lichames. hoe saemel ende
hoe kuytich in siene. hoe uerduldich tot allen lastere. **E**n
hoe zachte in antwoerden. hi en pijnde hem niet te wre
ken mit heiden en mit sarpē en mit biteren woerden
mer mit zachten en oetmoedighen woerden des anders a
quaetheit ghelont te maken. hoe manerlic in alle sine
wesen. hoe sordiodich omme der mensche salichen. en
hem daer omme gheweerdich te steruen. hoe dat hi selue

ghecome

gaf een exempel alles guedes. hoe dat hi salvede vrendeli-
ke callinghe unt wiue om exempel te gheue andere lu-
den. also dat die iongheren hem uerwonderde we hi alleen
sprac nuden wyfken van samarien want hi des niet
ghewoent en was. Ende merke hoe uerduldich hi was
in arbeyde in onghelyc dat men hem dede. en in ghebre-
ke van noetdructe en hoe medelidende nuden ghenē die
in haren waren. hoe dat hi medeleet mit onuoctheit
der oncken. hoe hi salvede woerde en werke daer hem
yemant an storen mochte. hoe hi die sundaren niet en
uerstade. hoe goedertierlic hi ontfenc die ghene die in
penen en sint. hoe ghenoechsam in allen dinghen. hoe
vlach te beden. hoe bereyt te dienen alle hi seluen seghe-
de. Ic heb mit middel van u gheweest also een die dient.
hoe sober te waken. hoe ghehoersam sinen oldren. hoe hi
vloet alle bewinninghe en coninghe der sunderticheit. De-
se en veel ander sijnre werke moct wesen in dinre ghe-
huchmissen. alle dattu in al dinen woerden ende werken
sijste tot hem alle tot enen exempel. sittende liggende ga-
ende staende etende drinkende en sprekende unt ander lu-
den of allene. En vut desen salcu meer hem minne. en salcu
grace sijnre gheselschap en beavue tot hem arighen ende
in allen doegheden salte uoemacter wesen en weiden. dit
sij dine wijshen. din ghepens. en din studieringhe alwes
van hem wat te pensene. waer van du uerwecket werdes
hem nae te uolghen of hem te minne. penseste dese dinghe
en euerhamwes sie soe brenghestu die tijt nictelyc toe ende
dine zeden beverste na sine leuene en wandringhe. Ende
sich alwes in hem hoe dat hi hem hadde of hebben mochte

11
na dine vermoeden. want alre uolcomenste had hi hem
in allen dinghen. want in allen was hi alwes die beste
In allen dinghen die du doest **van idelre glorie**
Soe hoer di van bewinninghe wese slacht in alle dinghen
allt toe behoert enen gheesteliken en armen menschen
En en wilt niet hebben vreemde wise in gane noch in eni-
ghen seden. Nochen brece dine stemme niet in dine san-
ghe. want wilcu gode behaeghen in dine sanghe. hoe du
dan puerliker en simpelker singhes hoe du dan meer he-
behaghes. It dattu begheert dien te behaghen diet ho-
ren soe ist idel glorie. Ende behaghestu di selue soe ist hant-
ueerdicheit. Begheerstu stichticheit der gheerne diet ho-
ren inden sanghe. alsoe veel alre idelheit. sanwest alsoe
veel stichtestue sie. die here siet meer aen denoae en puer-
heit dan ant gheluyt der stemme. hichelic moghestu wo-
pen to gode den here. want hi is bi allen die oen aenroepē
mider waerheit. **Din meninghe sal meer wesen inden**
dienste gods; daer uen woerden der heiligher scrifte mo-
ghestu arighen enen gheesteliken sin. en ontfekinghe
der deuoaen. dan lichtueerdelic die woten te singhene en
willende die stemme te breken. En al wenen veel lud go-
de dienst daer mede te doene. want hadde god ghemint
gheluyt der stemme soe solde hem wallusten te horen in
sanctoren pipen en leyden spil. en der uoghete sanc die
leer suete en lustich nae haerre wys. god heuet ghenuedy-
te in puerheit en in deuoaen des heren. Wat dat god niet
en achtet dat en solde oec niet achten die knecht gods.
laet di ghenoech sin in behaechlicheit dinre seden. stem-
me woerde ende dede ist datter niet tme openbaert dat

stade doet den andere niet aensien noch emghe sake en ghe
te sundighen. Ghene houerdicheit ghene ydelheit. ghe
ne oncbondenheit ghene onnuete diuechheit ghene onuer
duldicheit ghene sunderlincheit en weerde van dy ghesien
noch uer nomen **hoe du dy buuen salt hebben**

Allet dy gheualt dattu uen huse salt gaen soe be
gheer ic dattu daer naech to vilt. En en ganc niet
vjt ten en si dattu ghehoersamheit daer to dwinet ofte
ghebot of emghe oerbacrike of redelike saken. her is
dicke becer enen gheesteliken menschen in d' huse te bli
uen ende uerhudet te wesen vanden mensche. dan vjt te
ganc en onderit uolt te wese. die mit gode wil ueremdyt
welen. wat dat een mensche van nuchtheit uergadert
in huse dat uerstryt of uerlietet hi meer als hi vjt
gaet dan het meerret of hoelt want wy hebben dicke
onderuonden in ons en in anderen menschen dat die wa
deringhe miter werlt ende grote bekommernisse in d'
vjtwendighen dinghen benemē enen mensche sine deuo
ae ende maket laen die vurchheit des gheestes en maect
weec den sterke wille der wegheden. En maket oncbonde
dat herte en maket tranc die ueerlicheit to te nemen
in wechden. ende leert weelde te minne en die tyt sonder
oerbacric to te brenghen. en uel ydelre woerde te sprekē
ende spot ende truferie te oeffenē; dat ghebet te uersinnē
en die gheade haestlic en naechlic te legghen. Daer nae
gaen in die wacere der beoringhen mit schip des herten
doer die gace der oncbondenheit ouermids diuechheit na
deuoacen. En alle sie niet en weerden vjrgheuen mit on
derloekene der conlaenaen. en sijn eyghens staces ende

12
mit biechtene. en alle die gace niet ghestopt en werden mit
eerustigher huede soe wassen die wacere der beoringhen
en uerdrinken den mensche ende makene onuers. Dat
en seg ic daer om niet dat du dy salt swaer hebben in ghe
hoersamheit allet dy gheboden wort vjt te ganc. mer
daer om op dattu niet lusten en sal te diualen buce huys.
also dattu minne salt alle veer alst in dy is in dine huse te
bliuen ten si dattu ghehoersamheit des ghemene oerbaers

Aleysthe vanden oghen te behoeden 30
Altu van huse gaest soe en sie niet wide dme op der
straten op dattu niet en siest daer du nae of beoert ofte
ghehinderit werdes in d'ime bedinghen. of fantallen en
en dromen daer arghest inder nacht. . . Dauid uel in o
uer spil want hi ven wyf onbehoerlike aensach die hi om
lichre uoer me en begheerde. Dme oghen moten sijn in di
nen houede dat is dme gheachten moten wesen ghekiert
tot onsen heren ihesum cristu die een houet is alre lede
der heiligher kerken dat is alre ghelouingher menschen
alsoe dattu niet en merkeste die dinghe van buce dan alle
uele allet noet is en oerbacric. alsoe dattu weder thues to
niet allu vjt ghenghes. dat is alsoe deuote en reyne van
herten vry na h'maren en minne swighē der cellen

Altu wanderste hoe du dy hebben salt allu wa 31
ouer laet soe wes uedelamich ende derst. . .
nimmermeer en scheldt wyghen dme ghesellen om emch
dme al d'incer dy dat d'ijet bet wees dan hi. of meer
rechtes hebbes. mer haestelic wy niet sachinodicheit
ende swijch. want van scheldene wort selden yemant ghe
beert; denke bistu selue in dy to omvredē nauwe machstu

immermeer enē anderē te wude maken. beghinas ierste
vaandi seluen. ende dan soe moghestu lichaelic corrigeren
enen anderen want allu toerlich biste ende wilt enen
anderen leren die toerlich is soe rekent hier dattu her leg
gheste uan onuerduldicheit dattu hem pynghē wilt. dan
vyt gueden inde dattu hem bi vederlike leren wilt. Meer
wort hi ghesicht van exemplen dijner uerduldicheit dan
van enighen reden die du hem uoer legghest. Die wecht
en wert niet gheleert mit ondgheden. alsoe en machstu
mit onuerduldicheit niemant leren verduidicheit noch
mit honerdicheit oetmodicheit. wes ghesellich inden we
ghe niet mit onbonden. noch den gheest der bedinghe en
doe niet vyt om gheselstaps wille. neme ene tijt te bedē
en te pensene. alle wal inden weghe als inder herberghē
En en wil niet dij seluen altemale uersuonē. noch en den
ke niet dattu wilt uersten hent du to hies comest.
want allu alre seer ueruoelt biste van deuoaen soe mo
ghestuat qualic weder halen. Dit en segghe ic nochtant
niet dattu dij alle uolcomelic moghest holden inder sel
uer gracen ende deuoaen inden weghe als inder huse. niet
op dattu wees ene maer daer du na salt. richen dinen
vrijt na dinen uermoghen inder helpen van gode.

32

Alsu onder den mensche **van gueden exemplen**
biste soe hoect nauwe also veer alst in dij is van
allen dien dat hem gheen goed exempel welen en mach
alst wal betemē enen avonden dieuwe gods. die al
toes sal sucken en uoertlecken die eer sijn heren ende
te suaven sijn onmeer uae sijn macht. want wi sijn
vanden ghesinne ons herē ihesu cristi. En alsoe alle die

vader des ghesinnes wort ghecoert uan redelicheit sijn
ghesinnes alsoe salci ween wat wij wen onder de men
schen dat gact iets wat coeten loue gods ons heren. of
tot sijn uersmadenisse. En want wij sonderlinghe ghe
sac sijn onder die mensche op dat sie uan ons ghesicht soe
len werden. Iustel soelen hem vromē onse woerde at
dat wij sie niet en sachten mit gueden exemplen. En al
sake dat wij soe onuolmaect sijn dat wij hem gheen gu
od exempel der dgheden en komē bewisen. soe laet ons
dich sanwen die dinghe die wij pleghen te begrypen onder
gheesteliken menschen. als werlike nyemaren te uer
drucken of daer nae te lusteren. of lecher spise beuere te
werden om ons. of sachte beddinghe en duerbaer. noch
en laet ons niet vugghen enighē vonke des toerichs.
of twydrachheit noch boelheit noch spoclike woerde. En
sonderlinghe laet ons sanwen ghenicheit. op dat wij niet
gheheuen en werden noch ghemerct dat wij sinen na
gauen. want in dien soldē wij haestelic onweert wer
den saghen sie dat wij daer nae stonden dat wij hem re
den te uersmaden. **vanden wuen**

33

Hoer dij als du mit wuē sprekest dattu sie niet
vlicheit en en sieste noch bider hant en nemest
noch niet te na en sietes noch lichaelic toe en lacheste
noch niet hem en rimest. noch en soekest hieken mit
hem te spreken. want al waert sake dat dij al dese pa
ren ghene becoringhe in en brichsen. nochtant soninghe
menschen solden quaer vermoeden uan dij hebben en
soldē arighen enen quade namen. des du niet lichaelic
soldē quijt werden. alsoe hoelt dij mit allen wuen

alle ofte dyn prolaet in dy waer of late en hoerde al
dattu dadelst of sprakelt of wie dat dy ouer quame
en saghet dattu dy niet schamen en wilstes noch gheen
quaet uermoeden hebben en mochte van dy daer nae
En ist dattu mine raed niet en uersmaeste. soe rade
ic dy dattu nimmermeer sonderlinghe vrientchap en
hebbes mit enghen wue ia al weer sie oec heilich
wante behaluen uleychlike becominghe die daer die
wile of comet als ment met oncliet dat quade dattu
uerborghen is onder die ghediente des guedes **E**n behal
uen dat quade uermoeden en quaden name die daer of
comet soe maket die sonderlinghe begheerte den men
schen grote onruste in sijner herten. want hi aloes he
pint te wone hoer die mine die hi wt hoer heeft en dat
begheert sie hem weder te tonen **E**n wan dat onder
wilen niet en gheschiet soe is hi diuich. en duchtet
dat sie onweerdicheit op hem heeft en dat sie sijns niet
en achtet of dat sie niet en biddet uoer hem. en hier om
me wert sine begheerte laa. **D**es wort sie bedriest liet
sie dat hi een ander wijs vrendelic gruetet of dat hi te
langhe merret dat hi sie niet en liet of niet en gruetet
En soe ueruit sie het hem dan. dat hi een ander lieuer he
uet dan hem. en wort toermich henc soe langhe dat hi niet
hoer smeket en sie te werden set. **D**ese en veel deser ghe
like gheualliet dat auserwe is. en teghen gode **E**n een
gued mensche sal dese dinghe sauen. en sijn herte da
er niet mede becommeret. oer ghebet en mach dy al
soe veel niet uornē. alle die becominghe des herte in
gheestlike uoertganghe hindert en oec want ghebet

14
ghemenghet is mit uleychlike begheerten soe ist
onmakelic uor gode **M**er dat dese mine eens dwels
is van uleyche dat is openbaer hier by. want hie
wolde lieuer dat sie onvolmaect by hem were dan
volmaect veer van hem **M**er ~~tephenen~~ wat tephene
nen men bekennē mach die gheestlike mine van
der vleys. **A**chtiker mine dat late ic nu te segghen.
mer laeta hier mede ghenoghen. **W**ilou hebben uede
des herten mit gode. en gheestlike ere onder den brue
ders soe hoet uor sonderlinghe vrientchap mit wuen
Minne mit ghemene alle guede wuuen. en die beste
ere meest in dinre herten om die ouerulodighe graae
des heilighē gheestes die du meer in hem vundes. mer
en wil dy niet bekommerē mit hē **M**er allet soe toe
palle comt. en du dy niet wel en moghest hem onre
ken soe moghestu sie grueten ende ante worde mit hem
hebben. en beuel dy in oer ghebet simpelken **S**int
sie uwet ende dweltu aldus soe salu hem behaghe ende
sijn sie dwaes soe en weert dy gheen oerbaer dattu
dy becommeres mit hem **V**an vryheit des herten
Wes alleue een heer dms herte **E**n en gheue a
neman anders die macht dms herten dan
gode en dmen ouersten om gods willen. wes vry en
onberomert van allen vrenden begheerten **E**n en
wes dmen ouersten niet swaer om oerlof te hebben
van hem yet te done of byt te gane. of te gheuen of
te nemen. mer laeta onder sinen vryen wille dat hi
vrylic to dy moghe segghen we dit of laet dit ende
du dan dat dwelt of laette sonder mitruerē ende

swaerheit des herten. anders moghestu deyne betru-
wen hebben uandē uerdienste d'gure ghehoersaemer
die du gode ghelouet heuest voer sinen vicarius d'ro
uor dinen ouersten. **Hier** woldstu vimmer arghelic
uā hem oerlof hebben en hier nodē saghe loe en ga-
estu mee in die d'ie die cristus is met sijn pelsot der
heilighe kerken dat is **der heilighe** **verlamm-**
ghen. want cristus en quā met om te d'ne sine wille
mer den wille sijn uaders. en aldus werstu een d'ef
en een moeder. **Een** dief wantu d'ne vryen willen
ouergaeste d'ne ouersten. den benemste hem neghe
sinen willen. **Een** moeder. wantu mit sulken ex-
emplen doest ander sinpele menschen. **Ene ueruec-**
35 **O p. kinsche deser uoersaruenre dinghe volgher**
dat ic mit wraen woerden ouerlape deser **hier nae**
uoersaruenre dinghe loe wes minch to gode en d'ne
herte hier to hem na d'ne vermoghē. wes dinen o-
uersten oetmoedetike ghehoesam. noch en hebbe ghe-
en quaet vermoeden op hem. noch en uersmae sie in
er. noch en ordde sie niet. noch en minnirer met
van hem. wes minen brueders vredesminch. verdul-
dich to handen woerden. **En** wil niet lichtelike iemāt
ordelen. en wes niet quaet vermoedich. wes dien-
tachtich. en sunderlinghe den sieken in den oetmoedi-
ghen dienste. die wile bede. wes sedich m'der kerken
aendelike gode. wile bescheiden in noet d'wite en ma-
nich die noet sijn witen lichame mede te onthoedene
wes gheerne m'der allen. vhe ydele woerde. spreec sin-
pelic satehc ende wredhc. wes zeer waerachtich. d'ne

15
woerde soelen sijn uaste als een cer. en spreec achtē me-
manes rugghe quaet. noch en hoer niet gheerue ach-
ter sprake. ende en hate niemant. en en wes niet hoe-
uerdich in d'ne woerden ende leden. versmae dat ghelt
m'ne heilighe armoede. vlie die wile. al die cer der we-
relt. tekene niet woert. heb medediden mitē die in li-
den sijn. wes kuschich in allen dinghen. **En** wie dese uoer-
ghenoemde punten en teghele holt die uerde ihesu cristi
leuet in hem **hijr** **begint ene vermaninghe**

En iewelich gheestelic mensche sal daer na aerbe- 36
den dat hi hebbe wylheit des herten en des licha-
mes. stadighe oghen en niet uerheuen. en die oie be-
cloen tot s'uiden ende tot wylheit te horen. en hoer
hi sie dat hi des niet haestelic en gheloue noch ander men-
schen en uertelle en neme siner woerde nouwe wa-
er. en spreec luttel. en behoede sine hande en sine ander
ledē en heb et enen ghestadighen en vryen ganc. **Ende**
sober noetdrifte ende slaep. **D**heestelic ghepens ende
die stadelic. en lese dat beste. en en hebbe ghene ydele
clappaedle. **En** sal wesen onder d'ne sine ouersten. en
in reuerenaen hebben oelde lude. en te sine minne m-
ne. en begheeren dichte neder te wesen en te vinnē den
ghenen daer du mede biste. **Niet** alre strenghe en niet
alre lichte. mit enen vrolken aensichte. mit minne in-
der herten toe allen menschen. en heb in d'ne werke
bescheidenheit. **En** ghedenc stadelic hoe en waer mede
du die tijt toe brenghest. hoe dat die dedden in d'ne wal-
sen of minnen. welke s'nde of welke d'weden in hem
niet regnerit ende merke aengueder lude zede en

doegheden. en die doghet die meest in hem regnert. ver-
ke hien hem. In merke des enen oetmodicheit. des ande-
ren uerduldicheit. des enen caritate en minne en des an-
deren bestheidenheit. **A**umer meer en bescherme hi he-
min capitele of en ontsuldighe hi hem. noch en antwor-
de niet uerkuerlic als hi oec ontsuldich hi onche hem
dat hi meent en schende mit woerden noch mit exem-
plen. hie en hiet ghene sūde deyne of die minste. wāt
er en is gheen bichte sūde daer god mede uertoert wort
dicwyl sal hi biechten. en heb mit alle gheue eyghelāp
en haestelic uerghet dat onghelic dat hem ghedaen is.
En wese seer gheljoersamich en seer uerduldich en seer
ripe. en seer oetmodich en seer deuoet en stadich in
ghebede. **E**n uersmae soenheit der dederen en dencke
hoe hi was eer hi bekert was. **E**n hoel hi mi wese. **W**e
sal nu hi bekert is en waer omme hi comē is in die
gheestelike uersamnghe en hoe hi seker wesen sal al-
se hi steruen sal. ende waer hi dan hene sal des hi onseker
is. en aldus soe ouerlope hi sijn leuen soe mach hi waer-
lic gheestlic wesen. **W**ij waer om en denct die mensch
niet altoes waer om en waer toe hi ghecomen is in die
gheestelike uersamnghe en waer omme dat hi die we-
relt en al dat der werlt toe behoert achterghelaten he-
uet. hi quam in die gheestelike uersamnghe om gode
uoert aen te leuene hem seluē te steruene. **E**n hi leue
van binne sonder ophoelden mit herten en mit gheeste
opghericht tot hemelsthen dinghen. **E**n leue uā bucen
mit heilighen werken des helen lichames. en hi sterue
sijn selues uan binne ouermids ouermids warach-

16
tighen uede des herten en uersmamle alre certicher din-
ghe die hem hinderen moghe aen den weghe der salicheit
dien hi beghonne heuet; en sterue uan bucen ouermids on-
derbughelicheit sijn selues onder ander mensche en ver-
werpinghe sijn selues. **E**n wesen altoes oetmodich inder
welen godes; oec sal een iewelic gheestelic mensche deuo-
et wesen inden bedelhuys. **I**uden capitel warachich. in die
reuerent mach. inden druncker rustich. inden ghedachte
suuer. in allen dinghe uoerhoedich. **E**n hi leer lide die
pne en die droefheit des uerlyches om dat rike godes

In dinen herten sal **van vrede te hebben** 37
welen sochuldicheit. blyscap en wijtheit. **I**uden
monde traech te spreke. voerpenninghe des swighens. **I**n
den werken vliacheit. **S**impelheit in wandringhen.
En eerlamheit inden uoertganghe. **N**ier uolghet nae
Een staer ende leuen een e iogheliken menschen 38.
Iewelic mensche die voert **die toe nemen wil...**
nemen wil die sal arbeiden om puerheit des herten. en
niet en doe hi daer en teghen. **E**nde besaryen voerledene
sinden. en hoeden hem uoert uan tocomenē sūde en
wederstaen die neghemwordighe sūden. en make sine
consaenae teyne mit dicwyl te biechten en salwe ledich.
en becōmeringhe mit vrywendighen dinghen. ende en-
menghe hem niet mit lichtueerdicheit. mer leue hi he-
seluē bliuen. en nu lesende. nu bedende. nu penfende en
ouersae gode in die begheerte sijn herte. **E**n hi oeffene
hem dicwyl tot waerre vryheit en uede des gheestes.
Suilen neme hi ene bequame vren. en mach wesen
alle daghe dat hi hem seluē onderloeke weer hie toe ne-

mer in gheesteliken leuene dan hi afnemet. **N**iet alle
 dinghe sal hi aenlien die men doet. mer vruerwone
 punten die hi nae mach volghen. **E**n hi lese sine gheade
 deuotelic. en hi sijrpe in alle sinen seiden. en heb luttel
 en oetmodighe worde. en hi wese sedich in ghebede.
 vrolic en guedwiltich in den arbeide. en heb sedighe o
 ghen en die ter ceiden gheslaghen. en heb een suuer ho
 ren met gheneigheit tot wymanē mer toe goeder colla
 en. hie swighe al stille of sprake oerbaerlike woerde
Sijn lachen sal wesen seiden en eerustich en alle sine
 werke soelen wesen sedich. **D**ese punten behoerē den
 menschen tot hem seluen. hier na sal hi hem seluer sno
 der rekenē dan iemant anders. en allen menschen wes
 dienstichich en doe reuerēcie. **E**n wes onderdanich dine
 ouerden en anderē minen menschen en wes ghehoer
 sam sinder uunruerē en wīne datmen di bescheit
 wamicer. men di beent daer du onschuldich aen lyste
 loe onschuldighe di oetmodelike. en mit ghelike mode
 die gueden en die quaden te draghen. en en wille me
 mant. stade den. mer alle mensche begheer te vromen
 en minne vrende en viane. en en wil niemant ach
 ter rugghe spreken. mer di seluen berespe en ordele
Niet allen mensche hebbe inder behoelden der waerheit
 doe liener dat ghemene werc dan duns selues. **I**nder
 uergaderinghe hoela zedich. heb altoes wille toe te ue
 men in wechden. en draghe uoer dine euen menschen
 een gued exempel en wes bescheiden in allen punten
Bernardus seghet denc alstu bist in gueder ghesel
 scap dan met en moghest altoes bi hem bliuen. **E**nde

verkiese daer en binne enen ghesellen die trouwe holt
 sinen gheninden en den menschen met af en gaet inder
 noet. alser hem anders al of gaet a a a

Hier gaet vut dat spiegel der monnen

Hier beghint die tafels waer men een iegelic punt
 mach vanden vanden ierste boeke van profectus

- | | |
|---|--|
| <p>• iij. Van vier dinghe daer
 beghinnende menschen uoer
 hoedich in moten wesen ist
 dat sie uoertgaen wille</p> | <p>• ix. Van drie manieren
 van gheesteliken mensche</p> |
| <p>• v. Onderscheit tusschen
 annt. en luspiae. en dwaes
 odel. en gheuecht odel</p> | <p>• xij. Van drierhande staet
 gheestliker menschen</p> |
| <p>• vi. Van vier becoringhen
 alle des uleystes der werlt
 en godes en des vosen gheef
 tes vande ghebreken en ho
 ren becoringhen te veruun
 ne vander becoringhe der
 walpheimē</p> | <p>• xiiij. Van wedermakinghe
 der reden</p> <p>• xv. Van wedermakinghe
 des willen</p> <p>• xvi. Van wedermakinghe
 der memorie</p> <p>• xvii. Hoe die natuerlike
 drachte der sielen die be
 coringhe der affectie in
 forme sijn in ghebreke.</p> |

- xvij. **V**an drierhande houacer die
- xix. **W**aameer wij onse guede of onse quade sullen openbaeren of bedecken
- xxi. **V**an vierhande ghebreke die in ons sijn
- xxij. **B**esluringhe der seuen hoestlonden
- xxij. **V**an beweghen des hertes
- xxij. **V**an beweghe des toerns
- xxij. **V**an beweghen der diuulheit
- xxij. **V**an beweghen der blyscap
- xxij. **V**an beweghen der ghenichheit
- xxij. **V**an begheerte der noetdrift
- xxv. **V**an beweghen der minne
- xxvi. **V**an hope
- xxvi. **V**an aijete
- xxvi. **V**an staemten
- xxvij. **V**an natuer en besluringhe eens yghelijc ghebrekes
- xxvij. **V**an drien zaken die de

- londen uerdrinē
- V**an ghemenē raeden te .xxix.
- ghen die lunde
- V**an sonderlinghe raede .xxx.
- ieghen een ieghelike lunde
- V**an ijdicheit .xxxi.
- V**an raden ieghen ijdicheit .xxxij.
- V**an toern
- V**an inde ieghe toern .xxxij.
- V**an auechheit .xxxij.
- V**an raden ieghe naechheit .xxxij.
- V**an ghyrdicheit .xxxij.
- V**an inde ieghen ghyrdicheit .xxxij.
- V**an gullicheit .xxxij.
- V**an raden ieghen gullicheit .xxxij.
- V**an onkuyflicheit .xlj.
- V**an raden ieghen onkuyflicheit .xlj.

Die uoerredene van profectus.



Ine collacien die ic binden plach te spreken tot onsen minnen om hoerlichtinghe en tot andere gheestlike menschen hebbe ic eens deels uerghader en ghelyc eenre forme gheestlyc uoertganghes gheordnuer in een gheheel materie om drierhande saec. Ene is ghelyc als ic den seluen minnen bruederen voer ghesaene hadde ene forme van zeden des vycwendighen mensche beide binne huys en daer buen dat ic hem oec tot hoerre lichtinghe van wederforminghe des inwendighen mensche eynghen kennisse wenen mochte die gheleghen is in vycdringhe der ghebreke en inueninghe tot doegheden. Op dat die zeden en alle toe neyghinghe der begheerten en alle inwendighe summe alsoe uele als moghelic is gheleue in myn weiden gode. Die ander sake is op dat ic die dinghe die ic gheesteliken mensche te prediken plach of icker behoefde bereyden vanden mochte als ic sie vergaderd hadde. En daer ome hebbe ic dese forme gheue in vele deelen en een ieghelic deel ouermids in pitelen onderscheiden op dat ic te lichtiker vande mochte dat ic sochte. Die derde sake is op dat ic die hert met onnutelike toe en brachte die wyl dat ic dese dinghe sace of of las en myn memorie becomerde mit gheestlike gheindchen en minne verstaemisse vycbreide te sien daerliker die inwendighe heymelike dinghe gheestliker oefeninghen myn begheerte onsteke tot voertganghe in doegden en tot vuyrdicheit der minneheit en myn licha bedwonghe van wilden vyclope minne uersumemissen

te gaue in wechden wat also langhe als hi twiuelachtich
is van herē en niet mit ghestadicheit aen en gript den
wech gheesteliker neersticheit en nu dat ene wil en nu
dat ander en niet en weet wat hi best baest soe is hi no-
ch beghinende en niet voertgaende. Nochtan sal hi sien
dat hi ghestadich bliue inden gueden willen en merke
waer omme en waer toe hi ghecomen is en sece den
gueden wille te werke soe sal hi haeste beghinnē te sien
wat weghe hi wandere sal toe gode. **Van vier dinghen
daer beghinende menschen uoerhoedich in motē wese**
Uer dinghe ist dat sie uoertgaen willen aen
sijn daer nuwe en beghinnende mēsthe voer. **V**a-
hoedich in wesen moten wille sie toenemē. **D**at ier-
te is dat sie vande wille daer si wt in quamē tot gheest-
liken staet. en vander vuiricheit die sie hadden de sie
uivelic die oerde aenveughe met en uerlawē. **A**ls mē
sōnghe in lasterheit toe sijn in apokalipsi. **I**c hebbe
reghen dij dattu die ierste mēne achterghelate hebbs. **D**aer
dme de penitencie en de na dme wden werke. **D**ie
ierste mēne late sie achter die mit iuste vuiricheit en deuoet
sijn tot alle dinghe en namāels laū en traech warde en
hē gheue tot licht uer dicheit en late hoer ghebruke hē
bouen gaen en uerwinne daer sie om ghecome sijn vnt
te driuen. **E**n sie dienē gode na hoer wille mer met na
behaechlicheit sijns willen. **H**ier van ist dat god beual
den kinderē van israhel. **G**hedruet deses daghes in wolke
ghi vnt egipten ghegaen sijn. **D**ie dach daer wij in vnt
egipten gaen is die guede wille daer wij die werlt mede
laten. **D**es sille wij alle weghe gheuenckē soe dat wij nu

20
mer van sijner vuiricheit achterwart en ganghe. **D**ie
hij als menleer van enen die vuer werelt wold in een
oerde gaen en vracche enen heilighē uader hoe hi leuen
sould die hem antwoide. **S**ich hoe dānich du sijt in de iuste
daghe en soe leue altes. **D**at is mer den staet dms wil-
ten in de iersten daghe de du meendes in die oerde te gaen
Hoe oetmodich du weers de. **H**oe beert ghehoersam te
wesen in alle dinghen oec die hard en uersmadelic waren
Hoe tydsam du weres in bevelinghen in behoefen ende
in arbeide. hoe saemel en anxtuoldich en hoe sorchuoldich
dijn leue te beuuen en die daghe te uerhalen die du inder
werlt uerloten hads. hoe luctel du achtes te vinghe of te
legghen vande gheruchte der werlt. **D**u en weres niet
beuinnert mit enighe achterspieken of ydelheden der
werlt. **E**n hoe du sauwedes en afworpes alle begheerte
en werke des uerlyches en offerdes dij a male gode in e-
ne leuendighē offerhande op dat voert an in dij metle-
ue en sould uade leue der soude mer al dij leue ghedec-
worde mitē yser der ghehoersamheit en gode gheoffert
ouerinds den dienst des priesters dat is dmes prelates
op dat cristus in dij mochte vernulwet werde. en du ver-
riken. **A**ac deser forme pindi namāels altes te le-
ue op dattu niet en schijns te onderene en meer achter-
wart te gaue dan te vorderen inder soele gheesthe sta-
tes. **A**ls die ghene die buitenlandē om leringhe arthe
en hoer tijt quate toe bwinghen. en als sie wāer comen
to huys allene wat sie uerleert hebbe wkenē. want
wat sie gheuordert hebbe en schijnt niet. **D**es ghe-
likes ist mit ons wannecr wij tellē hoe langhe wij in

der oerde gheweest hebbē en die oertaer der doecht deyn
is dien wy ghedaen hebben om dat wi machtsken in on
ser nulwichheit vurgher en nungher waren dan daer na
ouer vele iare want dat is seer te scamē en seer hinder
lic En in der unse sprect die apostel. Ghi soldat om lanc
heit der tijt die ghi in gheestliken staet gheweest hebber
meysters wesen der doechde mer ghi behoeft noch dat
mē v leer die wse lutenen vande woerde godes Dat is her
weer v noet datmē v leerde alle onghelcerde nūwe men
schen hoe mē beghinnē solde gode te dienē En ghi sijn ghe
woerden als die melc behouen en niet valse spise Dat is
ghi sijn soe dānthy dat ghi behoeft datmē v uoede mit sach
ter snekmnghe der knitscher en uleyschliker ghenuechte
soe dat ghi sterke oefninge der doechde met liden en moecht
alle inlander beespinghe In uersmaechde In noeden
en in perfectiōe te liden om tristo want een iegelic die
des melcs delachach is die is ondelachach des woerdes der
gheerichheit want hi is deyne beide in uerdienste en in
doechden **D**at ander daer die beghinnēde mensche
voorhodich in wesen sal is dat hi niet veruert en war
de van quaden exemplen der ghene die laeu sijn dien te
uolghen Alle sōmnghe cranke mensche uan gheeste d
en wāncer sie ander mensche bi hem sien die aech sijn
mide dienste godes ende ledich en vel uā woerde en houer
dich en wederstrubbich ghurch der idelre ere en in ande
ren manerwn ghebreche En spreke in hem selue **J**h hē
dit gheoerlost waer om en is et nu dan oec niet gheoer
lost En want sie veruit sijn te quade soe nemē sie exem
pel uanden ghenen die sie quadeft sien en uerblidē hē

21
dat sie ghesellen der ghebrike gheuonde hebben op dat sie
hē niet allen scamē en dōmē want ist datmē de anderen
spacert soe wille sie datmē hem des ghelikes spacr **H**ier
ieghē sal een denoet kuecht godes hem seluen antworden
Ic bin puerlike om godes wille ghecomē en om niet anders
daer om en wil ic niemā daer in uolghen daer ic mede vā
gode achterwart gaen mochte wat had ic hier gheweeten
du vele ydelre mensche ic en hadde haer gheselschap niet
uertwien Daer om wil ic alleen uolghē die ghene die
in daer toe wisen daer ic om inden gheestlike staet gheco
men bin dat is dat ic om gode dencken sal en uolden voer
mijn sonden en verdienē ewighe glorie Een machre of een
subajl werman die een edel weerc maken wil piynt hem
aloes dat constichste exemplar te soeken dat hi aeghe mach
En een wandeler of een pelgrim en vracht den wech niet
uandē ghenen dies niet en weten mer uandē ghenē die oen
kennen en dicwyl ghewandert hebben En sime iohan n
sprect en uolghē dat quade niet mer uolghē dat guede
Dat denē daer die beghinnēde mensche voorhodich in
wesen sal is dat hi hem goede diuaelike te ordelen ander lude
werke sonderlinghe als hi niet en weer om wat sake of
vur wilker andacht sie ghesānen want ghelic als wy niet
en sien ander lude ghedānen alloe en wec wy oec haer me
tinghe niet waer ome sie dit of dat doen Daer om wat
men in emgher maner onschuldighē mach dat alle wy
aloes int beste beduidē ist dat wy een rotselc herre in ons
en in anderē menschen hebben willen En ist dat wy andere
menschen niet uersturen noch gode ueruoernē en wille
want dicwyl ordel wy een dinc quaet dat nochtā in hē seluē

mer quaet en is. En sondighen vermits onse dwale ver
meentheit in dien dat wi ons onderwint der ordel gods
vanden hemelike dinghen der herre. en hier of spiet die
apostel tot dien uan wimen. wie bistu die ordelt enē vroom
den knecht hi staet of hi ualt sinen heer. **Oec** uerdiene
dicwyl die ghene die dwaeltic ander mensche ordelē dat
god verhenghet dat sie in der ghelike of swaere ghebr
ke ualle op dat sie vut haerre crancheit leuen mit ander
lude crancheit medeliden. Als onse here segghet in sinre lu
cas ewangeli. En wilt niet ordelē op dat ghi niet gheordelt
en werdt. want in wat ordel ghi ordelt daer suldi in ghe
ordelt werden. **D**ie ghene die onse prelaren sin inder
stat gods die moghen als wegghinghe binden ordelen
na ghelegghenheit der dinghe. **N**iet en is niet nuet dat
wy andere menschen ordelen alle langhe hent wy uolc
melike in allen dinghen gheleert sijn ouermids die gane
des onderscheides der gheeste. en wy inder waerheit also
gheestlic gheworden sijn dat wy alle dinghe onderscheidē
ende ordelen moghen en uan niemant gheordelt werden
Ghebrake als een die daerlike liet enen blinden en noch
en uandē blindē niet ghesien en wort want die blindhe
seluē niet ghesien en mach. **Van onderscheit tusschen
anxt ende suspinae ende dwaes ordel ende gherecht**
Onderscheit is tussche ordel a a a a a a
anxt ende suspinae en dwaes ordel en gherecht or
del. **A**nxt alle wyl hier anxt nemen is wannec ic uā
niemā quaet en uermode niet nochtan anxt hebbe dat
enich quaet dat noch niet ghesien en is ghesien mocht
te ten weer datment uoerhoede. **G**helyc als mē doelt

te sluuen plecht mit sloen en ionghen mensche te uer
bieden onbehoed gheselstap. **F**act om dat mē waent
dat sie uluchtes yet quaets doen willen mer datmen a
anxt heft zake of weestap te gheue den quade ist datmēs
niet en uerhued. **S**uspinae is wannec ic sonder te
delic vermoeden een werc holde voer quaet. of dat een
mensche quaet wil doen en het loe niet en is. **D**it is
dicwile grote sime. **D**waes ordel is. wannec ic
gheloue enich werc vut quader meninghe gheeden is
dat mē niet vut ander meninghe doen mochte ende dat
werc in hem seluē beide gued of quaet mach wesen
en dit is oec sime. om dat mē die meninghe der herre
ordelt die alleen gode kundich is. **A**lle onse heer wer den
prophete ieremias zecht. **I**c bin die heer die wer zoe
ke die herren en proene die meeren. **D**ie herre dat is
die ghedachten. **D**ie meeren dat is die ghemeyche.
Gherecht ordel is wannec men enich werc onderscheit
der quaet te wesen en ment niet en kan ontsuldighe
of wannec een werc in hem seluē quaet is of uerbo
den. **A**lle wannec ic sie dat niemant enen mensche mit
onrecht doet slact of pijn al sulke dinghe te doen die
altes quaet sijn en uerboden. **D**at mē die daer be
ghinnende menschen uoerhoedich in wesen sullen is dat
sie niet te broken en weerden mit wederhoet of mit be
coringhen mer dat si dencken dat si daer om ghecome sijn
dat si alle dinghe om gods wil luden sullen die hē in desen
lenē wecomen moghen. **G**helyc als een die te stride gaet
wel weet dat hem niet en behoert te wachtē na rusten
en na weelden. mer na arbeyde en na wonden. **A**ls die a

postel scriuet, wy moeten ouermids tribulaen gaen int
rike gods. Als oec since lucas scrijft. Dat cristus hie
moete voer ons en alsoe gaen in sijn glorie. **Van vier**

Beworringen sijn veerrehande. **beorringhen** ~ ~
recht alse vier winde die wapen vten vier hoeken
des hemels ende maken storme inden meer deser werlt
en bewerren dat shepekyn des herten. En sie comē uandē
vleysche. vander werlt. vandē bosen gheeste. en van
gode. **I**nden wten werde wy beovert van onse vleys-
sche. Als wy gheswoet werden tot sinden van natuerliken
berweringhen onser ghebredichheit. dat is wanneer ons
onkuyfheit of gulsicheit beovert. En dat is daer since
iacob af sprekt. Een yghelic mensch werdt beovert ende
ghewoghen en bestriet van sijne eyghenre begheerte. Oec
werde wy van onsen vleysche beovert. wāneer onse derten
vleysch om datter den arbeit onstiet ons afrecket uā oec-
ninghen gheestliker neersichten. en uā behoerliken voert-
ganghe in doechden. En aldus anbecht ons dat vleysch in
twierhande wys. In dien datter quaer begheert en ons v-
traecht wt dogheden. En al ist dat wern hat en ydel glorie
mer en schinen te wesen inden vleysche mer inden gheeste.
Dat ghebrec gheestliker weneighinghe comt nochtan
van ghebrec des vleysches. En al ist dat men zeecht dat die
bose gheest dese ghebrecke den mensche in gheuen. wy heb-
ben nochtan binne ons die materie dier beorringhe. Ende
al en waren daer niet mede die bose gheeste nochtan solde
van onser vleyschliker begheerte sinder comen consenende
wy haer. Om dat in ons is al daer wy mede sindinghe. wat
die gheachtē en die affectien der sielen en die wille ende

die lede ons lichams. dit sin die dinghe daer wy mede misdoen
en uerdienen. Dese heuet ons god ghegheuen alle eenrehan-
de instrumente der doechden daer wy guede werke mede doen
solden en daer wy woninghe mede thimmerē solden inde hemel
en daer wy mede maken solden onsen schepper een woninghe
in ons. en daer wy mede ghewapent solden wesen en onsen
viande den bosen gheest aenuedijte. Want die bose gheest
is onghewapent teghen ons. en anbecht ons alleen mit be-
drechliken ingheuen en mach ons raden mer mer dwinghe
tot sunden. Want onse guodertieren schepper en heeft onsen vi-
ande die mach mer ghegheue dat hi ons mit ghewelt mach
dwinghen tot sunden. Want soe weer hi alre sterre teghe oes
aanche menschen. en wy solden nauwe bliue moghen sinder
sonde. Mer hi ghehengt hem alleen dat hi boesheit rade en
er in onsen willen hi of wi hem willen consentiren. Oec he-
eft ons onse heer uoer ghewaernt doe hi onuerloenlike vi-
antschap zette tusschen tserpent en den mensche op dat wy
ommers niet en namen als uergued soe wat hi ons ried.
mer des zeker waren dat hi ons nimmermeer gheue en sal
gheuulven raet. want hi is onse wrede viant dien gheen
dinc ghenoech en is van ons dan onse ewighe uerdoemisse.
Hier om wanneer hi ons enighe sonde raet. soe eylicher hi
in ceme manier uā ons dat wy hem gheuen onse wapen daer
hi ons mede dode. of op dat hi onse wapen ist dat wy sie hem
gheuen plouy make ende uerlore dat sie ons nuyt nucte
ende min. bequame werden en plomper en aancher hē
mede aen te uechten. Als exempel. Wanneer hi ons
in zent uerkuede gheachtē en raet ons dat wy quaer do-
en of spreken. en schint hi dan niet als of hi den mensche

zeghede. **I**c bin onghewapent ieghen dij en heb niet daer
ic dij mede quetsen mach. en si dat in gheues dine wa
pene op dat ic dij wondt ende dode. **M**er om leen mi din
hert tot quaden ghedachte of tot quaden begheerten ..
Din tonghe tot quaden woerden. **D**ine hande en dine an
der lede tot quaden werken ouermids welke du een dert
wondt in dier sielen moechts ontfanghen en gracie dijns
heeren godes uerhiesen en der hemelscher glorie berwest
weiden. **M**er ieghen wept die apostel. **E**n gheeft v lede
niet tot sünden alle wapen der boesheit. **D**oerwaer hi is
dwaes die den bosen gheeste consennert in desen. en hi mach
sinen stede hem selue wien meer dan den bosen gheeste.
die na maner der viande vianlic mit hem ghedaen heuet
en gheraden. **D**ie werlt bewert ons oec in twee
hande maner. **p**ewer dat si ons offert daer si ons me
de tot haer arcke. alle eer. rycheit ghenoeche der oghe
smechtighe en deser ghelyc. **O**f daer sie ons mede uerla
ghe alle ueruoighinghe. versmaechen en dier ghelyc
Mer elker maner van desen arct sie veel menschen na
gode die sie pewer mit idere mine haers selues of mit
quaden anre holt in sünde. **M**er die bode gheest al ple
edyt hi in allen beuoringen een ocker te welen. nochtan
pleecht hi sonderlinghe in twee beuoringhen te woenen.
en alre meest die gheen die in dienste godes meest belo
dyt. **S**ijn. **w**anneer hi hem pynit ons af te halen onsen wa
rachtyghen gheloue en ons uuten gheeste der. **B**lasphe
mie te uerkieren. of mit inslype. en ons seluen
te dden. **E**n want wy uan naturen dat ontsien en ver
onwceden soe pleecht hi ons mit dulsamen ghedachte an

24
vii.
te vechten. al ist sake dat dese gheachten oec biten vye
anderen saken come. **O**f wanneer ons die bode gheest
quaet raet onder gueden schine op dat hi alsoe mit stalc
heden onderwde en uander doecht werpe die ghene die he
met en hoeden en die hi anders niet bedreighen en mach
En dat heyt die profete inden salm den middaghes diuel
En die apostel heyt den enghel sachanas die ouer ghe
formet wort in ene enghel des lichts. **w**ant al is hi prin
ce der duysterisse en een ocker alles quades op dat hie
stalclike staden moghe soe venst hi hem recht of hi gued
rede. en went dat licht op dat hi den mensche leyde ter
duysterisse der sünde. **M**er onse lieue heer god en beko
ert nimmermeer mensche tot quade want ten is he ne
ghene blyscap dat wy uerloren werden. die wil dat alle me
schen salich werden. **M**er nochtan soe soe heyt dat god so
ninghe menschen pwest. **w**anneer hi sie castiet in desen
leuen tot horen en tot ander lude orbaer. **A**lso hi iob ende
cobyas castied. **O**f wanneer hi sie pwest mit soninghe
hoghen oefninghen goeder werke. **A**lso hi abraham pro
esse in ghehoersamheit. **d**e hi hem heet offeren sine em
ghen sone sinen erfghenaem die hem na gode gheloest
was. op dat die groce unicheit der ghehoersamheit en
des gheloests die abraham hadde tot gode ghewent woer
de. **w**ant hi en twuelde niet vander belofsten godes. god
en soide uerwille oec vanden dden sone dat hi hem belo
off hadde. **V**an desen beuoringhen moet wy soninghe
al wederstaen verninne alle die gheestlike ghebie
ke. **w**ern a recheit. houaer die ende hat. **E**n soninghe
zul wy vliende bed uerwinne den stridende. alle onku

ijtheit. gullicheit. en ghyrichheit. al ist noeddrustich vradē
daer veghen te striden. mer ten is nochtan mer zeker lan
ghe mit ene serpenre te wonen. En vermyden is veel ze
kerre. als men veer is van gheselschap der wiue dan als
men daer by is. want lichteliker onchelde wy ons na lec
keren spisen ende dranke of van hoerre ouerulodicheit
als wy sie mer en hebben noch en sien dan als wy sie o
uerulodlike hebben. En die gheen die om cristo alle dinc
ghelaten heeft ende willighe armode veruoren heeft. die
werdt min angheuochten vande zorghen der ghyrichheit
dan die rychede der werlt holt. ende alwes bezorghet is
hoe hi sie meerre mach ende beholden. Mer al sijn die
gheestlike ghebrike als men sie vliet min en zeldere an
vechten om dat ghene sake en is des anuechens. nochtan
pleghen sie na als die sake beghint te come harder te wor
den. als een lewe die langhe ghebonden heeft gheweest
meer brescher als hi vurchelaten werd. Mer die bea
ringhe neghen gheloue of vande gheeste der blasphemie
en dier gheike die en woech wy niet onrohen noch ver
wonne mit wederuechten. want hoe wy meer onweerdic
heit op ons selue hebben. en hoe wier meer mede dispone
ren hoe hoer uerwoechen meer onstoken wert. Mer
men en sake niet achten noch niet ontsien sonder allene
dat men hem niet en wilsent. mer lydsamlike verdra
ghe hoerre anuechtighe als een rinde des bosen gheestes
dat men anders niet bedwingen en mach. Dusdanghe
beoringhe en pleghen gueden menschen niet vresche te we
sen me sie sin dicwyl voerrekene meerre graae ende noeltes
ende ryminghe der ghebrike en werlanghe groter uer

25
diente. Die godlike castinghe salme uerduldelike en
oetmodelike hiden. Sine gheboden denoetlike ghehoersam
wesen. op dat wy sterre moghen sijn inden gheloue ende
van sine gheboden ons minner af en weyghen. Die
ghene die uerstrelike ondersochte zoldē wel vint meer
manere van beoringhen. mer no ons in deser veghen
wordicheit ghenoech. Doch sin somighe mensche die
hem seluen maken stricke van beoringen eer hem die
die beverre seuguet. en wernē in eenre manere die
sake van welker sie beoert werden. En dat gheschiet
als een mensche willends quade ghedachte ouerpenst in sijn
herte die na in ghenoech van comen. en alsoe ghesterct w
den dat sie swaerlic te uerdriue sijn. En oec als men on
behoed gheselschap heeft van wiue. wilker tweneghinghe
alsoe mit herte ghedruct werd dat men sie na niet wel en
kan vyghedriuen. en alsoe ist van dier gheike dat sie
ten wren hem seluen an nemen een manere daer hem nae
af went sturicheit en anrelike beoringhe. Mer somige
menschen sijn die gheen sake der tribulacien en hebben
mer allene van ydele suspicie hem selue make ene storm
der beoringhe. En dit gheschiet wel binden onder guede
menschen dat onder hem uerstoeringe en ruydindyt ghe
ualt ende niet vut wortel der quaetheit mer allene van
ydele suspicie. wanneer haerre gheen hem sculdich weet
van des anders hate. noch en meent hem in gheemre wys
te ontdoen. mer hi heeft een quaet vernoghen en waent
dat die ander hem hate en hi en ghedenct niet waer hi dat
yemich sijns uerdient heeft. En die ander en weert hem hier
af in ghenen dinghe sculdich en claecht dat hem dese on

recht doet sonder sake. en hi beghint oec des anders werke te
weghen recht alle sijns wederzaets. En aldus werde sie vande
op malc andren mit hate ontfeken. en een yghelic meent
den ander en te hinderen. die nochtan van ydelre suspicie wa
ende dat hem die ander misdoen wilde sonder sake. En also
wert binden grote turbade van eenre deyne vonke die die
bode gheest opblaset tot ene groe vure des toerns en des haers
En hier om moghen dustanghe mensche al sijn sie gued mel
omvolcomelike gued heeren. want in dien sijn sie gued dat sie
horen naesten gheen quaet en meynen te doen. En in dien heb
ben sie ghebreec der doecht dat si alte bereit sijn quaet vanden
anderen to uermoeden sonder redlike sake. En in dien en to
den sie te maet mer gued dat sie om einighe sake beweecht
werden tot hate yeghen haeren naesten en horen broder.

Drie maniere sijn van **Van driehand maniere ghe**
gheestelike menschen. Die estliker menschen.
iersten sijn gued. Die ander sijn beter. Die derde sijn alre
best. Dese warden bereyket bi dien drien gheslachten der
lemaen. als dat gheslachte van gerson. en na merari en va
chaat. die bouen al dat ander volc van israël gheordniert
waren totte dienste des sanctuary. Ghelyc alle gheestlike
menschen boue ander ghelouinghe menschen inder heiligher
kerke sonderlinghe sijnmen waten dienste godes gheordniert.
Doch sijn sie onderscheiden na graue der ghenaden die hem ghe
gheuen is en na den dat een yghelic hem pyn in doechden
uoert te gaughen. want na den dat hem een yghelic abel
maect toter grauen mit neersticheit tot doechden daer mit
wort hem graue in ghesort in yeghenwordigher tijt. ende
glorie ghegheuen inder ewicheit. Ist dattu uolghes die hoed

26
10

de heilighen in doechden. soe salu inder glorien maet hoed
sten gheset werden. volghestu die middelsten soe salu mit
hem gheset werden. volghestu die nedersten soe salu mit
te nedersten gheset werden. **W**y begheren al hoed toen. mer
lidel is onser die uolherdelike hem pyn tot hoghen oeffen
ghen der doegheden. **H**ier af segghet sanct gregorius. Nieme
en mach tot groen loen comen dan mit groen arbende. **M**er
ker dat hi mer en soecht mit swaren arbende. mer hi soecht
mit groen arbende. dat is die den mensche tot groen doechde
brenghen. of die groen sijn van oerbaer. al en sijn sie altoes in
er groet van hardicheit. want als die muscap en die zuet
heit der doecht ghesmaect wert soe maect sie sacht de last
des arbeits. **D**ie ierste maniere na gheestlike mensche
is bereyket bi den gersonen. die die witten en dat dat
en dat zegghet des tabernakels ende ander dinghe die zacht
waren die yeghen als dat volc van israël uoert wanderde
en als men wiste en die tenten op richte. soe litten sie hoer
tenten waten waten after dat tabernakel. **D**at taberna
kel ist leuen ons heren ihesu cristi. en sijn wandringhe.
en sijn zeden die mena uolcomelike na uolghende dinghe
en mach in desen leuen. want hi mer na waren ontfanghe
en had den gheest der hulichen ende der wysheit mer alle vol
heit. **W**y wilker volheit wy alle ontfanghe hebbe eens de
els na maen der gaue cristi. die een alsus die ander alsoe
als hem die ene volcht in deser gaue. en die ander in een
te ander gaue. **h**ier wy alle inden ewighe leue vergade
ren in enen uolkomen man na mate der olicheit en uolw
menheit cristi. **d**ier een yghelic inder hemelicher wo
dinghe gheset sal werden na sijnre verdienste ende na

dien dat hi hier ghepint heeft dat leuen ons heren ihesu cristi
te volgen. **D**ese eerste manier gheesteliker menschen
scriven hoghe en harde oefninghen der heilicheit mer si aen
nemen lichte oefninge en holden een ruw leuen na gadelic
heir des lichaems alsoe veel als hem gheoorloft is behouden
haere salicheit. en hem is ghenoech dat sie hem allen hoe
den uā dwetiken sunden. **E**n duldunghe mensche valle ze
er lichtlike in sunden. **w**ant als sinte gregorius spreect
Die bliue alleen staende dat sie niet en uallen in verbo
dene dinghe die hem oec oncholden uan gheoorloften dingen
want die wech die toeten leuen leydt is nauwe en hoghe
en soe wie dien wech onuerhoedichlike en onbeuert wan
dert die zet lichtlike sinen voer te ualle. **M**er dese ple
ghen nochtan braden op dat sie gheestlic schijnen grote onlede
ende neerlicheit te hebben dat sie die wtwendighe wise
en die ordinae der menschen bewaren in cerfamticheit
en uyghen uan buten en in wyden moule en appen en
in dier ghelike die gheestlic schijn uan buen toenen. **E**n
dat is dat die gersontē die soe veel beduden alle die vre
emde sijn en uan buten come. **d**weghen die uerste dinghe
des tabernakels als dat deffel. die arme en arden. **w**at
die gheen die nuwe sijn in gheestlike stare die reken
gwoet dat sie dese uerlarue ghewoene holden. alsoe lan
ghe als sie ghene beter oefninge der wecht en bekennē
Mer nochtan na der leue ons heren die hi sprac toeten
phariseen. so salme dese deyne vrtwendighe oefninge
den mer die beter sijn niet laten. **D**ese gersonten
secten hoer tenen als men tabernakel oprichte toeten
westen alser dat tabernakel. **w**ant soe wie hier inder

27
tje hem daer mede laten ghenoeghen dat sie inder uerster
oefninghen der wecht leuen die sullen hier uae nuten ach
tersten wecht alsoe inder stede daer die sonne daelt mit ueder
sien schijne der glorie gheset werden. **D**ie ander manier
uā gheestliken menschen sijn berekent in den uertruen
die bedude die buter sijn. **D**ese dwoghen die tafel des taber
nakels en die columpne en die grondle en meest die dinghe
die hart waren en inder tusschen dat sanctuarium en die ar
men. **D**at sijn die ghene die een hart leuen holden in licha
liker oefninge die hoer lichaem castien mit vasten. mit wa
ken en mit andren lichaemliken arbeiden en menen dat
dat er hoechste sijn in oefninghen gheestlic staers en en beke
nen niet die inwendighe swechet en adren luotel die ghe
waryge oefninge der wechte die inder gheeste en inder ghe
dichte sijn. **E**n want dese mensche in hem selue dwoghe sijn en
uueet in andere mensche te ordelen soe pleghen sie wel bitter
te sijn. of sie moghe wel herten verbiter makers. **E**n want
dese dat middel hier inder werlt ghehat hebben mit oefnin
ghen der wechten tusschen den versten en den besten. **d**aer
om wanneer me dat sanctuarium opricht soe hebbe sie hoer
stede niet adier dat sanctuarium. **m**er bi den toete woerde
daer me die heete en dat licht der sonne uan gheuoelt dat
mit sijn. **o**p dat hoe veel hem hier ontbrac van volco
menne oefninge der wecht dat hem dier soe veel ontsliue
vanden lichte der glorie en uander heete des godlics ghebru
kens. **D**ie derde manier uan gheestliken menschen
die de beste sijn moghen berekent wesen bi den machteen
die dat sanctuarium dat is die artha dwoghen en dat ol
uer en die tafel des heilighē broeds mit haren vaten

mer beuonde en bedet. **D**ar sin die ghene die hem pinē ha-
ren inwendighe mensche in wilsen crustus woent ouer-
mids gheloue te ueracien en hem te oefne tot ghewar-
ghen wechē en wtroden die ghebroke des uleslāhs en des
gheestes. en manlike te verwinne toern. hat ghuichheit
oerheit houerdie gullicheit en onkuycheit. **E**n die wech-
den die desen sūden contrari sin in hoer herte te planten
alle oermodicheit mīne sachtmodicheit. mincheit. ualdr-
heit. soberheit en reynicheit. **W**ant dese wechden sin dat ghe-
warighe sanctuarium en die dese heft die is heilich. **W**ant
machten die beduden also veel alle die lydsam of ghe-
aert sin. **W**ant ouer mids lydsamheit die uolcomē wer-
keest als sinte iacob zeecht soe acien sie hem en ordinerē
hem tot gode en tot horen naesten in wechden. **D**en ier-
ten twee gheslachten gheboert onse heer dat men waghe
ne solde gheuen die die dinghe dweeghen mer dese moste
selue haer dinghe dringhen. **W**ant inden insctinghe en
ordmanāe der menschen en oec inder castijngē des lichaems
verhenghet men wel verlichtnisse of oec aflatinghe. **W**at
ons gheboden dat in allusken dingen onse dienst wdelic sal
wesen na lode en ~~in~~ op datet lichaem niet en ghe-
broke onder die last des arbeides. **M**er in oefninge der d-
ghede en gheest men negheue verlichtnisse. want min-
mermeer en gheoerlost men ons ondoghentam te welen
of houerdich of onachtmodich of haerich of crach of u-
ghurch of gullich of onkuylich. **E**n dese laste zul wy mit
onsen eyghene sculdere dringhen. **D**ar is wy en sullen
ons so niet uerlaet op ander lude wecht. wi en sullen oec
ons na onser macht pinen dat wi sie in ons selue hebbe

28
• xi •
Ghelic als sōinge mensche begheren te welen mit vrede-
men menschen mer om dat sie na horen exempel pinē wille
vredsam te welen. mer op dat sie van hem niet beroueten
werden tot guldichheidē. **W**at baet gheselstap te hebbe
mit heilighen ^{uā} ist dat wy hem in oefninge der heilicheit niet
uolghen en willen. **D**ie laste die die machten dweeghe
waren hard van materien mer sie waren duerbaer ende
heilich en die binnenste des tabernakels. **W**ant die oefnin-
ghe gheestliker wechden sin arbeidelic den ghenē die noch on-
uolcomen sin. **M**er sie sin eel na weerdicheit hoerre eer-
samheit. **E**n sie sin heilich want sie heilich makē. **E**n sie
sin inwendich want sie sin inden gheeste en in de gedachte
dat is inden inwendighen mensche. nochtan dweeghen sie se
bedet. **W**ant so langhe als wy hier wandern ouer mids
gheloue en niet inder gheueue soe en si wy niet inden oef-
tinghen uirtwendigher werke die soenheit der wechden
also puerlic alle sie is. **D**aer om ist noet dat wi sie bewi-
den beide om onser oefninge wille en oec om ander lude ex-
empel die onse gheachten noch onse meningē. **E**n niet en
sien dan bi tekenen van uirtwendighe werken en zeden. **D**a
desen gheslechte mach sin nochtan ghecomen priesters. **W**at
anram sin sone die beduēt der gracie wakende. was va-
der aarons des ouersten priesters dien te behoerde uā sine
stamboche en oec sine kanderē dat sie dat sanctuarium onbe-
worden opelike sien en handelen mochten en gheuent te
leuten te draghen enen yghelken alle hem te behoerde.
En die priesteren en dweeghen niet. mer wanneer mē dat
sanctuarium opricht so waecten sie toeten oesten des taber-
nakels. **E**n ghelic als bi den machten berekent sin de

7 serie

ghenefame menschen. alsoe sijn in den priestere bekenent beson-
 wende menschen. Want allene die doeghenfame menschen
 veranghen die gracie des besouwende leuens. En uoer den
 loen gheesteliker oefninghe ontfinghe sie uan binne die
 salunghe des heilighen gheestes op dat sie daer uan verlicht
 werden. en die hemelike hemelsche dinghe sien moghen die an-
 deren menschen sijn bedect. Dusdanghe mensche en is die oef-
 ninghe in wechden gheen arbeit. wie arbeit bekenent is in
 draghene der dinghe. Want ouermids zuchtichheit des inwendig-
 ghen sinners. soe is hem die arbeit uerwandelt in ghe-
 nuechten wt minne hoers leppers. Naer si ordineren die
 binde die een yghel dringhen sal. want mit uerstaen-
 ne van binne bekenen sie wden uan al dat men holde
 sal in gheesthken leuen. Wilke wden onbelochte ende
 onuolcomen menschen want sie noch niet begripen en
 moghen. soe bewind sie sie in lichamlike werken ende
 in wtwendighen oefninghe en beuelen sie ene yghel-
 ken te holden nae dien dat sine stae bekoent. **C** Hier
 om sijn uan wilken gheslachte du wilt wesen of uan
 wilken gheeste du bist. en daer nae ontfanc die last die
 dy toe gheuoecht is. dat is holt die wghel en den wech da-
 er du mede comen moghes tot uolcomenheit des staets. War-
 het is onmoghelic dat yemant te uollen enighe kunst-
 leet die die wghel uander kunst niet merken en wil
 noch holde. noch hi en mach niet gheestlic werde die niet
 en wil wandren inden gheeste **aaaaaaa**

5

S vure bernart belofst inder epistel wten broedre
 vanden berghe gods dnerhande stae na gheest-
 licken menschen. alle der beghinnender. Der uoertga-

ender en der uolcomenre mensche. **S** en usten staet her hi
 beestlic. recht als die grof en onbelodt is die noch niet en
 uerstaet die dinghe die te behoren den gheeste gods en den
 noch meest uoer is hem te bekomen hoe sie hoer lichaem be-
 quaem maken wten dienste gods en bedwinghen en cal-
 nen op datet niet weder en staen den gheeste. ghelyc als uoer
 inden sinde dede doe vleysch den gheest uerherde. **D**en andere
 staet her hi redelic dat is als die wden die dat weer dichte wel-
 des menschen is ouermids welker te mensche boue alle an-
 dere onredelike diere is en edere dan emich ander vranuer-
 der werlt en een hoer boue hem alle sijn vleysch uerwanne
 heuet en onder gheworpen inden dienste des gheests hem sel-
 uen pijn te bekenen te zueren en te weder maken tot sijn
 ierster werdicheit en soenheit die hi ouermids vnelheit
 der sinnen hadde uerloren. **D**en duden staet her hi gheestlic.
 dat is wanneer die gheest die toete beelde gods ghemaect is
 mit hulpe der gracie des heilighen gheestes boue hem selue te
 dunt en andent in he wics beelde hi is op dat hi in he ghe-
 pient weerde en ghelycformich ouermids des uerstaens ende
 ouermids begheerte der minne en vrede des ghebrukens. mit
 den ierste coemt wten anderen. en mit anderen toete derde
C Die redelike gheest is een beelde der ouerster driuoldicheit
 En ghelyc als god is driuoldich en een. alsoe heest die ziel die
 een is drie crachten daer sie mede god gripich is. alle. Keden-
 memorie en wille. **O**uermids wden mach sie ontfanghe die
 wylheit gods. **O**uermids de wille mach sie ontfanghe die
 guetheit gods. **O**uermids die memorie die cracht der ewich-
 eit gods dat sie in ewicheit nimmer en mach uan he uerschei-
 den werden. **O**p dat dan dus grote ghelychheit tot gode niet

bekene

mach sie ontfanghe

ledich en sy inder siel soe sal sie haer na al horen uermoghe
pinc hem te ueranghen op dat sie hem houdende ghesalicht
werde. waer bide gode en is gheen dinc datter siel ghenoech
wolen mach. En wanneer sie gode heeft soe en is niet dat sie
meer begheert om dat sie al heeft des sie behoeft tot hoerre
ewigher salicheit. En die so gued is dat niet bewijs en mach
wolen en in wilken gheen ghebwe en is van emghen guede
Want dan die ouerste weerdicheit der siel is dat sie ont
fangelic is des ouerste gueds en haer ouerste oerbaer is dat
sie god in haer hebbe en al gued mit hem. en sie niet weer
digheits en zoekt noch nueters en vint soe mach men zeg
gen dat sie hem zoekt wt al haer arachten wt al haerre ne
erlicheit en vut al haerre begheeren. wanneer sie pinc
alle dinghe te doen die haer helpen tot hem te vanden en alle
dinghe sinwet en vleet die sie na gode veruurende al waer
oec datmen waende dat sie gued waren. Want ghelyc alle
die mensche dwaes waer die enen haf hadde daer valsem in
wassen mochte en uerluemde den balsam en plante daer in min
te en comen. Want al ist dat sie gued sijn nochtan in ghelijcheit
der balsam so sijn sie zeer suode. Onedeliker dwaes is die ghe
ne die dat ouerste gued ontfanghen mach en verzuemt dat
en becommert hem mit uerganclike suoden omvynē en bit
teren dinghen. Dit meen ic vanden werlike mensche die o
erliche dinghe setten noer die hemelliche dinghe. en uerganc
like dinghe noer ewich gued. Des ghelikes is hi dwaes die
one arden wech heft van twee of van drien dachuaerden
cocter stede daer hi welen wil en laet doen. en ruct ene lan
gheien swaeren en anckelken wech na drien iaren of me
er. Aldus sijnme eenrehande dwale mensche gheestlike te

30
wandren die in arden iaren comē mochte tot grote bekemē
en tot hemeliker vrienlschap gods ouermids arde en michte i
oefninge der doechte en der mincheit en der puerheit en la
ten die en uerouledighe hē mit ander min vruchtbarē din
ghen die lanc sijn en onnuete tot haerre andacht en die tot
ter kennisse gods en der waerheit en tot neersticheit der
volcomenheit niet en leyden. nochtan dat onse here ons louet
dat die gheest der waerheit ons leren sal alle waerheit. En
wiste enich mensche veel konste. wilker een so edel en so uerich
waer bouen al die ander dat hi niet mede in arden tijt mocht
te rike werden en uerhoecht vaden naem der groter lude
uander werlt. die waer alre dwaes het hi dat weic after en
dede een ander dat suoder en onedelic waer en nochtan so swa
er van arbeide waer als dat ander en daer hi nauwe arme
uoeddrift mede verdienen mocht. Des ghelikes ist van
enen gheestlike menschen grote onwylheit ist dat hi after
laet vechte oefninghe der doechte daer die alre meeste verdienst
in is en meeste volcomenheit der heilicheit en der wylheit
en oec die alre meeste ghenuchte en zekerheit. En becommert
hem mit anderen dinghen die min nucte sijn en vol na lo
ghen en gheswert wort van veel dinghen also nochtan niet
een ewich hoedste gued en is datmen begheeren en soeken sal
de en dat nucte is tot allen dinghen. En als die apostel zecht
so is oec die lichamelike oefninge tot luctel dinghen nucte
mer goddiensticheit is tot allen dinghen nucte en houet be
loften des leuens dat nu is en dat uocomende is dese godde
ensticheit is oefninge daer wi ons in pinc gode te bekemē
en te minne en te hebben en hem te behaghen. Doch is die
lichamelike oefninge nucte niet tot luctel dinghe. Want

om hoer selue en is sie niet te begheren mer om goddienslich
eet die wē ouermids hoer ueracht wanneer haer oef
nings bescheiden is. **A**lso als een meyster werct mit e
nen instrumēte van sier kunst. alsoe ueracht wē die wecht
en vinct sie in ene ghewoente ouermids lichameliker oef
ninge. **E**n hoe die meyster beter instrumēte heeft en be
quamer des hier wel ghebruke hoer haesteliker en bet
sijn werc volmaect. **E**n ghewoenten gheestlīcs staers die ^{alle}
wijn van buen sien sijn vnt ingheylinge des heilighe ghees
tes gheordineert tot wedermakinge des inwendighe men
schen. en die dat noch niet en uerhaert die waent dat die
instrumēte die const sijn. **D**ie wedermakinghe des
inwendighes mensche is inder siel ghelegghen. want die
redelike siel dat is die inwendighe mensche en dat belidē go
des. Die inwendighe mensche is dat lichām dat ouermids
ghebruce sijne uerzandichheit daer die siel eene sake af
is niet werdt en sterft en wert allike. **E**n die siel werd
van daghe tot daghe vernūwet in wechde en gaet voert
in ghelikenisse des gheens tot wies beelde sie ghesapē is.
Die reden deser wedermakinghe is die siel als uoer
spoken is heeft drie crachte als reden. wille. en memorie.
Die reden werd haer ghegheue op dat sie gode solde bekēne.
Die wille werd haer ghegheuen op dat si gode solde min
nen. Die memorie op dat sie solde rusten in gode. **M**er ouer
mids sondē is die reden bliūt gheworden. die wille avm en
omvne. en die memorie wilt en onghestadich. Die reden
ouerhangt die wyl vallich uor waer. Die wille kactē dat qua
de uoer gnaede. Die memorie bedāmet haer mit sondē dī
ghen daer sie altoes medē is tūwosten. want sie dat einghe

31
en dat ouerste gued achterghelaten heeft in wilken sie
al gued mocht ghehad hebben. **M**er wanneer die siel
wederkiert tot gode soe beghint sie dat sie heeft uerloerē te so
ken. **E**n als sie siet dat sie der forme onghelike is daer sie in
ghemaect was van gode so pīnt sie dat sie weder uermaect
werde na haren irsten state en dat sie weder formet werde
totter soenheit die sie had uerloren. want ouermids die
onghelichheit die in haer ghewordē is so en heuet sie ghe
nen twe ganc to gode. **M**er want sie vluchtes niet comē
en mach ten hoechsten. so pīnt sie allencelē vande neder
sten te gaen totten middel en vande middel te hoechsten.

Dat beghint. **V**ander wedermakinghe der reden. **D**
des wedermakens der reden is dat kersten gheloue
ter die te ghelouen. want om dat onse reden seepeloghet
gheworden is. en onse uerstaen verduyftert ouermids
sonde soe dat wij die waerheit by ons selue niet vīdē en mo
ghen daer omme heeft hem god tot ons gheneighet op
dat wij niet en solden dwalen en heuet ons ghegheuen
kenisse der waerheit inder heilighe scrift. wilker hi
wilde dat wij ghelouen solden daer wij al uolcomelike.
en ghewarachtlike onse vīden solden dat ons noet is
ter salicheit op dat wij daer in onsen sinne niet en uol
ghen mer oetmoedelike onsen sin onderwerpen den re
gulen des gheloefs ist dat wij niet dwalen en willen
Hier af spreect ecclesiastes. Die leringhe die bi rade
der meysters en der leers der ghelouen ghegheue sijn
vanden enighen lēde. dat is van gode mijn sone nae
den draghen en salstu niet vorder vraghen. **D**at
wēnemē der reden. dat is vnt godliken verluich

tene die reden der gheloue eens deels te verstaen want al ist dat gheloue sonder reden hi so dattet die rede bij hoer seluen niet en kan begripen. Nochtan wanneer die rede van gode uerlicht is so liet sie dat gheen redeliker dinc en is dan kersten gheloue. welke al die natuer ghetuych gheuet en alle wyheit na eerrike dient. **Die volcomenheit der reden in desen leuen is dat die reden mit ouerarden des gheestes bouen hoer selue ghetoghe woert en niet mit bederheit lichauliker ghelycnisse nocht mit argumenten van subalen worden. mer mit puren verstaen des gheestes gode te besouwen.** **Van wederma-**

Dat begijn der wederkinghe des willen. **De** makinghe des willen is den sonden weder te staen wt wilence eens gueden wille en trauvelic om gods wille na werke der decht te pnie. En want hi ouermids trunheit en uerkeertheit ghetuert was van gode so is hem noer dat hi hem bekier en ouer een dra ghe mit gode. En sine wederstridende beuoringhe ouermids oefninghe van guede werken wederbughe tot rechticheit des wille gods. **Wat** toenemē des wedermaecten wiles is dat hi alle sine beueghinghe gheordnert hebbe en gheformet in doctiden sonder weder striden of dwanc soe dat hem nu niet en luste dan dat is na den wille gods. **Volcomenheit** des wille is een mit gode welen inden gheeste ouermids wille so dat hi niet en mach wille dan god en van sinre soecheit dronken werden. **Van wedermakinghe der**

Dat begijn der wedermaekinghe memorie. **De** memorie is dat gheachte van sinre

uiclopunghe totter ghedachtisse gods mit arbeit weder te bueghen. biddende. lesende. ouerdenkende ofte te minsten sluchlike te pensen op gode. **Dat** toenemē der memorie is dat die mensche mach sonder onuytelic uiclopen andachtich welen in guede ghedachte en ghebeden en mit hem seluen te wandere in wyheit sijn herten. **Hoe** volcomenheit is also in gode uerflonden te welen in ouerredinge des gheestes dat die mensche sijn selues en alre dinge uerghete en in gode alleen suetlike wiste sonder enich gheuychte van wilden ghedachten of beelden. **Dit** sin die ceude der menschlike volcomenheit en die toeneminge en die begynne. **er** alle gheestlike oefninge te gheordnert moet welen. **Hoe** wie bij desen weghe niet en wandert die is als die ghene die niet en weet waer hi gaet en wilder en diuallend gaet tot enen onsekeren ceude. **Die** begynne na alle desen drien trachten der sielen die sin allen mensche ghemene die inden staet der zelicheit sin. ende sonder hem en is negheue sachheit. **Die** volcomenheit eenre vogheliker tracht van desen drien hoert allene wt volcomenen menschen. wanneer sie in haerre ouerster volcomenheit sin dat is opghetoghenheit des besouuens. **Die** middel staet van desen is der gheene die volcomelike toe nemen en uoeragaen ende hoert sonderlinge toe gheproefden gheestlike mensche die wassen den staet der gueder werliker mensche ende der uolcomenre heiligher menschen. noch den middel den wech hoelden. **Maer** dat sie in enen staet alwes bliue moghen want dat is nauwe moghelic den al-

wen heilichsten menschen. Mer dattet ondersheit de
ser drier state alsoe ghedelt van horen beghinne en
hoerte volcomenheit. Van welken uoertganghe me
sal als die tyt is noch meer en rinner spreken. En
alre wft uandē wedermakē des willen. want docht
en boesheit en uerdiente hanghen anden wille. en
die beweginghe die hem ueyghen tot quade en tot
doechden. Daer na uander memorien en uander re
den en uander uerstande wille. Die wille is inder
ziel als een ghebeder. Die reden als een leuer. en die
memorie als een die hem beyden dient en de wille
voerbrengh wat hi ghebeden sal. en der reden waer
af sie leren sal. *Hoe die natuerlike aachte der sielen en
die beuoringhen der affectien in ondoechden misformet.*
Die salme wotlike uerstaen hoe die *lyn* en
natuerlike aachte der sielen en die beuoringe
hoerte affectien in ghebruke misformet sin en waer
toe sie den mensche gheghenen syn. daer nae salmen
sonninghe radē bewisen reghen een reghelic na dese
en ene ordinantie van doechden. **D**ie wille en solde
meman onderwerpen welen dan allene gode en niet
bi bedwanghe mer willends op dattet hem gheuekent
worde to uerdiente. en also mochte hi sondighen niet
dat hi sondighen solde. wanneer hi mochte. mer dat hi
daer of loucht worde en loens weerdich bi gode. of wa
ert dat hi willends sondichde dat hi confusien en pinen
weerdich waer. om dat hi wiste dat hi niet sondighen
en en solde en dat hnt lauwen mochte. **E**n doe die siele
alsoe ghemaect was dat sie gripich was der ouerster sa

33
lichen daer sie die hochste glorie in hebben mochte ende
innue en ghenuechte in gode. die die ghewarighe en o
uerste salicheit is soe was der sielen ruerhande beghe
erten gheghenen natuerlike daer. omē op dat sie dese
dinghe begheeren solden en pinen te uerarghen en wan
neer sie sie uerarghen hadde dat sie sie also uele de blide
liker besiten mochte als sie si vuerchtliker begheerde.
Dier was gheghenen soedaen begheerte der glo
rien dat haer neghene glorie ghenoech en was dan die o
uerste glorie. En soedaen begheerte der ghenuechte dat
haer neghene uersaden en mochte dan die ouerste ghe
nuechte. en beyde is alleen in gode. en aldus en is niet
dat der sielen ghenoech is dan god alleen en dit heit die
begheerlike aacht der sielen. **W**t deser aacht is gheco
men een ander aacht der sielen als die redelike aacht die
hoer loert dat alleen te begheeren daer sie salich mede n
mach werden die natuerlike uer onwerdt en uersinaer
en uerdryft al dat haer reghen is hoer begheerte te uer
arghen en aachtlike aengriyp en hoelt wat haer helpe
mach haer begheerte te uerarghe en te holden. **E**n dese
aacht der sielen heit die toerulike aacht na ghelyc
heit des toerns die starclike uer onwerdt die dinghe
die haer reghen syn en sterlike hoelt dat sie begheert.
Ouerunds die redelike aacht bekenet die siele dat gue
de en dat beter en dat alre beste. **O**uerunds die beghe
erlike aacht begheert sie dat guede en dat beter is beghe
ert sie meer. en dat beste begheert sie alre meest. **O**
uerunds der toeruliker aacht hoelt sie dat guede ende
aenhangt hem en alle dinghe die haer daer toe een hul

pe wesen moghen die vangher sie aen mit vinnicheit ende
die haer daer aen hinder moghe die scruver sie ende ver-
drift van haer mit omveerdicheit. Mer doe die mensche
willende wilsentende den inde des diuels totter sonde re-
ghen dat uerbod gods doe woerden alle die crachte der
selen die haer ghegheuen ware worten ouerste guede te
bekenne te begheeren en te ghebruken ontfet en vna-
vertuert. mer sie en worden haer niet ghenome doch sie
worden verontrent en hadde hem na verkieker wise.
ghelyc als een orghel van langhe zuete gheluct gheuet
wanneer ghelyc is en wel gheset. mer alst ghebruke
is en ontfet gruwelic gheruchte voer sine sanc. want om
dat die mensche van minne der zenuker dinghen ghenal-
ten is vander minne der onsenliker dinghen. soe bekenet
hi mi allene die zenuke dinghe wt der swit der sunden
en minne sie allene en aenhangt he allene. en die onsen-
like dinghe set hi achter wat recht of sie niet en sin en he-
en bekenet sie oec niet soe datmen luttel mensche daer
toe bringhen mach dat sie ghelouen dat yet si anders dan
alleen die dinghe die wy sien en mede licham gheuoelen
en also is die reden inder selen uerblint dat sie haer sel-
uen niet en kent. want sie is een vanden dinghe die me-
mit uolgheliken oghen niet sien en mach en aldus en
is sie niet allene blint mer oec dwaes. want een blint
mensche ghelouet vele dinghe die hi niet en siet en in-
den is sie oec onghelouich. Mer van ist gheset dat die
siele nu begheert eerliche en snode en vucle dinghe en
daer aenhangt mit minne en rekent dat uoer groet
dat sie die dinghe mach uerarghen. **¶** Die begheerte

34
• xvij •
der eeren was haer ghegheuen om dat sie begheert solde
die hoghste eer alle gode te behaghen een vriend een so-
ne en een erfghename gods te wesen en hem te ghelike
en mit hem te regneren met in ghelycheit der macht.
mer in nauolgen sinne guetheit en een gheest mit
gode te werden. en den enghelen ghelyc te werden ende
ouder menen te wesen dan onder den ouersten heer
allene. En oec op dat sie hoer van soe groter weerdic-
heit bekende want sie dat beelde gods in hoer hadde
dat sie hoer ueghenen nedren dingen onder en wor-
pe mer alleen onder woerpe en ghehoersam den heer ^{waer}
alre dinghe. en wt minne hem anheuge en dat sie alle
ander dinghe beneden gode van welker weerdicheit
sie waren of wat aratum sie waren ghebruke mochte
tot hore dienste na horen miicheit en na den wille go-
des. Dit was heilige houaerdie al dat onremlie was
te uersnaden en alleen te begheeren en te minne dat gue-
de. **¶** Hier ighet begheert nu die siele de mensche te be-
haghen glorie vande mensche te begheert die bedrieghen
de is en ydel. En die mensche waent dat hi wat groets
is. en want hi niet en is so bedriecht hi hem selue om
dat hi onsalich is en ydel alles guedes. En hi uersnaet
ander menschen recht of sie hem onghelyc waren ende
hi begheert dat si onder hem sijn die lichte veel beter
sijn dan hi. en hi gloriert inden rijcheden die niet en sijn
dan eerde en sijn en hi berouert hem van ydele en quade
dinghen alle dwale pleggen. Die gloriereen wannere
sie inden sike beroude sijn. En aldus hebben die mensche
hoer glorie gheuandert in ghelycheit eens alst dat hoer

er. want al sijn vleysch is hoy en al sijn glorie is als een
blome van hoye: dat hoy is uerdrivet en sine blome
is gheualen. Aldus is die heilighe houaerdie uerou
edelt in een sondighe houaerdie. **Van drierhande ho-**
Drie maniere sijn na houaerdien **uacrdien a.**
Die erste is dat die mensche hem seluen alce
zeer behaecht en meerre rekent dan hi inder waerheit
is. en die is een beginn alre sonde. Die ander maniere
is dat die mensche begheert en pynt andere mensche
te behaghen. en wil dat sie wenen dat hi meerre si dan
hi is dat is ydel glorie. Die derde maniere is te be
gheren boue andere menschen te wesen en voer andere
te gaen en dat sie onder hem sijn. Dus is die houaerdie
bedrogghen en wil oec dat andere menschen mit hoer
bedrogghen warden als sie begheert meerre gherkent
te wesen dan sie is. Ghelyc als die gokeler enen dwaes
knecht bedrecht soe dat hi waent dat hi sitte op enen
perde. en hi sit op ene gars laves als een dwaes. Ende
in desen is die mensche contrari gode want alle dinge
sijn onder die machti godes. en hi wil wesen van sijns
selues rechte. en beweest gode. der eere die men he sal
dich is. dat is hi beweest hem sijne ghemeeine heerlijck
also veel alst in hem is en hi is hem ondanckbaer van
den guet dat hi ontfanghen heeft. daer hi sine eyghen
glorie in soect en niet die glorie godes van wien men al
guet heeft. **Wand** telgheren der houaerdien die wt
haer spruen laet ic staen want men sie anders waer
mach dicwyl vinden ende sonderlinghe inder sijnne
vanden ghebrieken. **Mer** die is dicwyl anxtiker die

35
• xvij.
uerheuen wort vanden guet der graen dan vanden guet
der naturen of der auenturen. **G**uet van graen
sijn doechde kint en heilighe werke alle mediken vasten
en der ghelike. **G**uet van natuer sijn die ouermids
natuer ghegheuen sijn alle edelheit soenheit subtylheit
en der ghelike. **G**uet van auenturen sijn. rycheit.
hoedheit en eere ende der ghelike die ouermids auentur
binden meer ghegheue weerden den ghenen die na natu
ren en van doechden minne sijn. noch en schiet dat niet
sonder godliker uoerhemheit al ist sake dat et woer
te verdienst hem dicwyl coemt tot quade. **H**ouaerdie
uerblint oec soe die siele. alle hoe men in meet heeft hoe
men in bekent. dese sonde hindert ons sonderlinge
dat wy niet meer guets van gode en ontfanghen. noch
tan dat hi onsprekelike milde is en begheert ons veel
mede te delen van sine guet want hi ons zeer minnt.
Mer want ons die misdiet der houaerdie omveerdich ma
ect der ghenaden godes en wy licht ons solden verheffen
of hi ons meer gaue of ondanckdom weerden of niet we
erdlike werken inder graae of alsoe meerre misdiet
stuldich weerden. **Soe** weghert hi ons dicwyl meerre
gauen sijne graae en dat doet hi meer wt sijne guet
nerheit om dat hi ons spaert dan wt toernidheit. wat
god wederstaet den houaerdighen als den wederstriden
den sijne moghenheit. mer den oermodighen gheeft
hi graae. In welken ouermids opblasinghe der houaer
dien die graae die hi hem mistort niet wech en vloyt.
Die houaerdie doet ons oec uerliesen die uerdien
te guet werke die wy om der menschen gunste gheet

en hebben. want sie bemantelt hoer dicke mitter oetmo-
dicheit op dat sie scalclike glorie onder hoer name uertri-
ghe. want om dat die begheerte der glorie gheue glorie
en heft dat sie doch die glorie uhiende uertri ghe die rechte
als een scheem vlect den ghenen die haer uolcht en uol-
ghet den ghenen die haer vlect. **Wanneer wy onse guede
of onse quade sullen openbaren of bedecken. v. v. v.**

Ouse guede werke sulle wy bidden **a. a. v. v. a. v.**
openbaren. en binden uerhuden: Des ghelycs sulle
wy onse quaechheit binden openen en bidden bedecken. On-
se guede werke daer wy toe uerbonden sijn uandē ghebode
godes of der heiligher kerke of daer wy to uerbondē sijn
ouermits openbare lofnisse die sulle wy alle mensche
openbaren. alle gheloue caritate gherechticheit wacheit
reynheit ghehoersamheit en uersnaccheit werliker
dinge. want saghen die ludē dese dingē in ons met om
dat sie weten dat wy daer toe uerbonden sijn sie souden ghe-
santaliert werden en meynen dat wy ouertreders.
waren onser lofnissen. **Mer** al is ghesproken mit ewā-
geluē. **V** licht sal lichten uor den menschen op dat sie uwe
guede werke sien en ulven uader die inden hemel is glori-
ficiert. **Mer** bidden sulle wy onse guede werke uerhuden
die wy sonderlinge ontfanghen hebben alle graae uā m-
wendigher druoae of andere dingē die ons sonderlinghe
prijs moghen maken alle sonderlinghe ualsten waken en
acknessen daer wy niet to uerbonden en sijn van welken
onlecher leert inden sermone dat hi hadde op de berghe.
Mer op die woerde des ewangely uoersaue salmen
merken. **Dat** sinne gregorius cot alle mensche zeccht

Soe dat wy onse werke sullen **O**den dat wy daer af vā bu-
ten gheen lof en begheeren en datter werc alsoe sij inden o-
penbaren dat die aandacht heymelic bliue op dat wy uā
den gueden werke onsen naesten exempel gheuen. en noch
tan ouermids onse aandacht daer wy gode alleen in begheeren
to behaghen alsoes wonschen dat onse guede werc heyme-
lic bliue. **Des** ghelycs sulle wy oec onse quaer-
heit binden uerhuden op dat nye-
ment in ons ghesā-
talisiert en werde. of exempel en nemē on-
der gheleke
te uolghen. want die openbaer sijn dighen den elvier-
hande quaet. want sie uer toernē gode. en graue haeren
naesten ene kuul daer sie in uallen ouermids den qua-
den exempel. **Mer** ist dat sonder onse scult of sonder on-
sen quade u sijn remant wt sijnre quaechheit quades v-
moedt uā ons en niet en wil onse ontsult ontfangen
Soe sal wy uerduldich wesen ghelyc als onse here ihesus
christus veel dingē uersuecht in sijnre passien daer hie
in gheuuecht wart uan hate. **Want** hi sprac ist dat
ic v yet segge ghy en gheloeft mi niet. **B**idden sul-
le wy onse boelheiden bloet onderken dat is in onser
heymeliker biecht onse heymelike sonden bloet seggen
En mit openbaer als men vilsane doet of beerspinge
der ghebreke so sulle wy onse openbaer dinghe open-
ke ontdecken en ons niet samen te behyē onse onvol-
comenheit en onse ghebrece der wecht op dat niemant
in ons en uermode meer dan hi in ons liet. **Mer** ist
dat ons ydele glorie andoert in gueden werken. **Wy**
en sullen haer niet uolghen noch oec achter laten dat
gude werc ist dat is noet of mitte. **Wy** wanen oec

dicwyl dat wy ghepruyt werden van sommighen werken of woerden daer machsien ander menschen niet eens op en merken. want ghelyc als wy niet en merke alle dinghe die by ons ghelichen alsoe en merke sie niet alle dinghe die wijden. want vraden uersmaen sie ons meer dan sie ons prisen sonderlinge ist dat sie in enen deynen dinghe an ons merken dat wy uanden dinghen die wy doen lof begheren. al ist oec dat sie uor onsen ogghen mit ons snercken alle ghewoente is in lichtuerdighen mensche die regheliken pleecht te segghen dat hem behaecht. En daer ommue reghen dusdanghe stude der ydeltre glorien en behoene wy niet allene sterlike te uedoen mer oec wylic uā ons te weuen nutter hant des iades. ghelyc als wy mit enen qualte die ulegghen uan ons weuen. Oec was de mensche gheghenen begheerte der ghenuechte en des ge maects om dat hi begheren sold die ouerste ghenuechte die in gode is en die ouerste salicheit en ruste en vryheit van allen liden en hem ghenoeghen sold als hi sie had de en hi saligher sold wesen. ^{want} weldē sijn swaer sonder ghenoechte. En hoe die ghenuechte ghyrigher is hoe die weelden uoliker sijn. Mer nu is die begheerte der gheestliker weelden ouermids sijn ver wandelt in uleptchliken weelden so dat hi beghert daer die zinlich eit ghenuechte in heeft en dat is begheerte des uleptches en begheerte der ogghen en honaerdie des leuens. Die begheerte des uleptches stort haer tot in onkuyfheit. en in zachticheit uan dedren en ruste des lichams en in clapeirdicheit dese alle behoeren totten sinne des tallens

37
En sie stort hoer oec wt in gullicheit en die is ghenuech te des snakens. En oec wt ghenuechte der ander alle te horen die na den uleptche ghenuechlic sijn of die te ruken. Die begheerte der ogghen wil schone dinghe sien ende costel dinghe hebben. Ende aldus wt al desen coemt ghuricheit. ^{dit} Vyt honerdicheit des leuens coemt ghuricheit a want daer om begheert sie rye te wesen dat sie te meer gheert weide. Oec werd ghuricheit gheboeren wt begheerte des uleptches. want daer om wil sie rye weide dat sie ghenuechliker moghe een en onkuyfheit driue ende ghenuechliker sonder songhē. en sonder ghebreec leuen. En is daer sunte iohan of lauer. Al dat inder werelt is dat is begheerte des uleptches en begheerte der ogghen ende honaerdie des leuens. Oec wort ghuricheit gheboeren wt begheerte der ogghē op dat sie sone dinghe sie en hebbe na horen wille daer sie ghenuechte in heuet alle golt siluer duerbaer ghesteynt dedr eruelant ghesinne schone dinghe en der ghelyc. Mer god heeft den menschen dat licham ghegheuen om des redlics gheestes wille ende ghehengde hem oec ghenuechte te hebben in ghenoeke dinghen mer dat sold gheordimert en ghematet en oersam wesen soe dat hi ouermids der smliker ghenuechte op wart beweecht word en ueneme tot ghenuechte ende tot ghebruken gheestliker ghedachten en dat die gheen die in ehtclap sijn hoer ghemeeclap begheren solden oersamlieke en sonder sondighe lust in behoerliker tyt om kinder te winne die delachich mochten werden der ewigher salicheit. en dat sie sijnle en dranc mochte begheere ende ander dinghe die sie behoefden tot hoerre natuer to

ouderholden. Mer want die ordmanac der natuer ver-
derft is soe sin alle dinge in dus zeer uerkiert ende wt
suliken ghemuechten gheualen dat die mensche hem be-
driefft en toermid wort wancer hi anxt heeft sie te uer-
lielen en groet uerdriet heuet als hi sie niet en heuet
na sinen wille. En alle die ghene haet hi die hi waent
dat hem daer inne handren dat hi die dinge niet en uer-
acht die hi beghoert en oec die ghene daer hi anxt uor-
heeft hi te uerlielen die dinge die hie mint. En die hie
siet die dinge hebben die hie beghoert die benyd hi om
dat hi der dinge deruen moet also langhe alle sie e-
en ander heeft. En aldus coemt midicheit daer anhan-
ghet een bose hat. En aldus beghint oec toernicheit.
Aldus beghint oec trachheit die op die ene side an haer
d'wincheit en an die ander zide lichcuerdicheit. Daer
omme alle boelhedē en sonden beghinne byt eenre fouer-
ne dat is houacrdicheit en oncsprimgt wt twien riuere
als wt quader minne en wt quaden anre. En drierhan-
de voersel onstret sie alle beghoerte des uleysches. begher-
te der oghen. en houacrdie des leuens. Dese sin wylt als
een maner. en een zake den menschen to der betoringhen
te brenghen die ons die werelt uoerleecht alle eer rychede
ende weelde. **Van vierrehande ghebrec die in ons sin**

Uierrehande ghebrec is in ons waer omme wy berijt
sin ter boelheit. alle onwetenheit. vleyschlike be-
ghoerte quaetheit. en cranchheit. Onwetenheit uer-
blint ons dat wy dat waer niet en bekeime en dat wy
dwalen inden ordle tusschen gued en quaet. Die be-
ghoerte beweect ons te zoeken en te minne lieulike di-

38
ghe en den uleysche ghenoechlic. Die quaet-
maect herte hard en bitter tot toern. tot
heit tot haer en tot mid. Die cranchheit
maect
cranc te wedersane dat quade en to anhanghen de que-
de. In desen viere sin wy gheualle om die scole der
arster sonde. En uan beghinne sin sie in ons ouerunds
der sunde in welker wy gheboeren sin kinder des toerns
Nyr wt comen uoert seuen hoest. sunden wt
welken als wt groce telgheren die andere sunde spru-
ren. Dit sin die seuen honed des draken. daer na be-
saruē sact in apocalypsi. En seue bose gheeste daer
sinne marcus af saryt dat sie arctus uerdreef wt
marien magdalenen. En dit sin die seuen gheslech-
te die dat lant der belofen becommert hadden dattet
die kinder uan israet niet mit volten bewone en moch-
ten. want dese sonden hmdere ons vande inganghe
des hemelschen ryces en si dat wy sie ons pmen te
verwinne en te bedwingen. Mer in greken ton-
nighen oelde saryt als demens saryt dat dese seuen gheslech-
te niet uerdreuen sams kinder wt den lande van welken
ghellathie abraham ghecome is en israet. En hier om
want onse heer gheboet den kinder uan israet dat o-
uole uan tanancen te uerdruue en dat lande te belute
soe saryt na den sinne dat sie gheen vretint lant mit
ghewelt gheuomen en hebben. mer dat sie ghehoersa-
gheweest hebben den here alre dinghe en hoers selues
land weder gheueghen en hebben uerdruuen die ghe-
ne die dat toerichte bezeten. Mer dese dinghe sin ghe-
saryt in eenre figure van ons. dat wy die cranche onser

licke. en die affecten die uan onsen scpper wel ge
maect sijn ende de menschen ingheplant tot goder
bruick. ghe op dat hi ewige en nuede dinghe daer
mede ueringhen solde en die ouermids die sonde ver
kiert sijn pinen solde weerd te maken en in wecht te
wandren en wt drien die ghebreke der sonden.

Huer die. *Beslissinghe van ygheliker hoest lunde*

is minne eghemre hocheit daer die mensche
hoghe dinghe mede begheert hem seluen hoghe wken
en wil van anderen hoghe gherekent sijn en bouen
welen. **W**at is bemden van vicende voerspode
ouer mids welken die mensche diuinch is om dat een
ander hem ghelinc is. of bouen hem. en hi begheert he
quact en is diuinch van sine guede. **L**oern is een
verstoermde beueringe eens hertes dat hem uer on
weerdich en in eenre maner woedt en berut wan
ueer hem yet uoerwemt dat conuati is sinen wille.

Traechheit is uer driet des goeds ouermids ghebre
ken des modes. wannecr diuinchheit onredelike dat her
te belwaert of wannecr lichtueerdicheit. **W**an heren
tot emghen ydelen dinghen gheneygher werd. **A**hi
richheit is ene begheerte meer rijcker dinghe te heb
ben dan noer is. **G**ullicheit is ene ongeordinerde
of onnaanghe begheerte des voetsels. **O**nkuylicheit
is een ongeuoerloff brant der ghenuechte of een on
gheuoerloff uolbringhen der uleychliker ghenuechte in
den werke of in langhen gheoachten. **E**n al ist dat
alle dese dinghe sonde sijn en ghebrek. dat is wt scolt
des menschen en ouermids uerdienste der sonden want

wel god en heeft niet quacs ghemaect. mer alle dinghe he
uet hi seer ghemaect. **M**er dat uer driet des ghebrekes
en is anders niet dan een wedermaken der natuerliker
affecten ende beweghinghe tot horen state soe sie van
gode ghelapen sijn alle een wel uoer ghesproken is uan
der begheerte der hocheit die den mensche ghegheue
is. op dat hi hemeliche ende godlike dinghe solde begheere
en uersinaen certiche en sinde dinghe als die siouder
sijn dan die mensche. **M**er alsoe is die mensche neder
ghenallen tot den nedersten dinghen dat hi begheert v
del en ualliche eer der werelt. **V**an beweghe des hares

Dat beweghen des hares en is den mensche van na
turen niet ingheplant. op dat hi sijn naesten go
ed bemden solde noch dat hi ieman quact solde doen of
begheren mer op dat hi die sonde hate in hem en in an
deren menschen. **E**n op dat hi den bosen gheeste bem
de dat hi en die ghene die hem to horen alsoe veel siele
trecken van gode en oec sine uolghers die onghelou
ghen en die uerkueters der sielen die die sielen berou
uen hoerte ewigher salicheit. en oec alsoe uiele alst
in hem is den hemel beuouen der blyscap die daer meer
welen solde weert datter daer meer quame. **w**ant
alle die ghene die daer sijn maken grote blyscap alle
hemelichen vorgheren behoeliche nochtan der ewigher
uoer siemicheit ende wtuerkielinghe gods die alle ghe
brek daer vuten besluct. **D**ie sijn onse viande die wij
haren sullen in dien dat sie sulc sijn dat sie ons begheren
en weht te uerdriue. **M**er der en sul wij niet haren daer
men noch van hopen mach dat sie onse mede vuyghers

14

sullen wonden inder hemellicher glorien al ist dat lie
uoch onse viande schine. **Van beweghe des werus**
Dat weghe des werus is de mensche ghegheue
om dat hi uertoerne soude op die soude. en op
quade in ualle en dat hi daer teghen uerouweerden
solde. en mer liden dat hi ghetoghen worde tot consen
te der sonden. en dat hi die quade beooringen in hebe
dwinghen soude. en oec in andren menschen daer hie
behoerlike doen mochte en dat hi wirken soude dat
onrecht gods en die ouerardinge der gherechticheit
en dat hie ene mine der gherechticheit. Ghelyc als
men leet dat cristus dicuyl toernich was op die pha
riseen en dat hie en som andre heilighen oec toernich
waren op sommighe andre menschen die niet recht
like en deden. Mer nu is die wern inlmaect in son
den en yeghen reden verkuert in ene uerwoechheit
en recht als ene rafterye so dat die mensche beoert
wort ghelyc enen die buen sinen sinne is onredeli
ken ieghen enen anderen menschen. ieghen sinen
vrent en ieghen sinen naesten en ieghen hem selue
Sommels oec ieghen die heilighen. en ieghen gode
en ieghen onuoelike oft onredelike araguer die noch
wel uoch quatic doen en moghen dan also als hem
die natuer ingheeft. **Oec daer wi nochtan bekemē**
dat wi mit onrechte beoert sin. en konne wi brae
deual des werus in ene daghe niet bedwinghen.

Des gheikes is Van beweghe der diuefheit.
Dat beweghen der diuefheit den menschen ghe
gheuen op dat hi diuinch wesen soude voer sine en vor

ander lude sonden en dat sin rouwe wesen soude dat hi so
langhe is buen den uaderlande des hemels ende dat hie
onsten soude die pine der hellen. en dat hi diuinch wesen
soude van sijner onuoelomenheit. en mediden hebbe sol
de in ander lude pine en dat hi mit ghesaachheit van nuete
saeyen buen sinen soude lichtmeerdicheit ydelre blyscap die
een uoeter is der luyendicheit. **Mer dese goede en god**
like diuefheit is uerkuert gheworden en uerwandelt in
werlike diuefheit die den doot wert en in inlyopen en
in wantraben en in onredeliken wiuwe. Van beweghen

Dat beweghen der blyscap **der blyscap** **o o o o**
was den menschen ghegheuen om dat hi hem uer
bliden soude in gode en in hope ewichs goeds. en in aelien
der godliker gauen en om dat hi mede soude in de goede ^{verblide}
sijns naesten en ghemeechte hebben soude mit loue gods
en in gueden werken en uerouweerden al ydel en on
nuete dinge. en hi hem ueruwulven soude in godliken
werken. en dat hi daer af vrolic werden soude en doec tot
ten dienste godes. **Mer nu is dese blyscap uerkuert in**
lichtmeerdicheit en in ydelheit soe dat hem die mensche
uerblyt van quaden en uallichen dinghen en na ouer
uolodicheit tycliker dinge en tycliker eer en ghenoech
ten in lachen en uan lachen in onnutten clappen en in
lasterliken speele. En hem uerdriet alder dinghe die go
des sin. en lie sin hem onsmacelic en hem uerdriet te we
sen inden godliken dienste en hi wort auech tot oefning
ghe der mincheit en der wecht. en hi loept wt inder
herten tot onnutten en ydelen en onreynen dinghen.
En hi soude gheerne meerren lichamelike arbeijt liden

in anderen boesclappen en onleden dan te wesen in gheestliken en godliken dinghen. En hi prijnt hem daer af als hi wt mach en doet uerzuulike dat selue dat hi doet ten waer dat hi ghewin of prijs of emich tijdic ghemac daer of hoepet. **V**an ongheordinerder diuicheit co met uerdrict gueder werke dat den menschen met gnedts en lust te doen of te leren te denken of te spreken

Des ghehies weint uan lichtuerdicheit uerdrict gueder werke wannecr onse andacht soe seer is in ydelen lichtuerdicheden dat ons uerdrict te denken op gheestlike oeffinghe en wy vna beayret werden als wy

os sullen of scheiden uan ledicheden en uan spocce en uan bouerien en ons gheuen sullen tot ernstuoldighen werken en dat ons si recht als een diuanc weder onsen wille en ghetoghen ende ghebonden te wesen an enen post dat wy sijn inden dienste godes. En dit uerdrict gueds werkes is sijn der aeneheit in welker vele gheestliker menschen arbeiden mer luctel iller die verwinnen. **Van beweghe der ghurcheit**

Dat beweghen der ghurcheit was oec den mensche ghegheuen om dat hi begheeren soldt grote uerdien te by gode en te wesen uan groten dechden en na uele gueder werke en om dat hi gode uele sielen soldt winne mit anderlude te leren mit beden mit gueden exempel te gheuen en te helpen tot uoertgange der salicheit. En op dat die mensche hem niet en soldt laten ghemueghen mit der decht die hi heft mer uoert arbeiden dat zeer in hem wordt gracie en werke der decht. **A**lter nu is dese ghurcheit neder gheuallen tot begheerte tydliker dinghe

alle gheldes besittinghe en alre suoder dingge die die mensche uergadert recht oft hi ewelike leuen soldt en die weelt uergaen op dat hi onmer uergader also vele als hi mach op dat wannecr die weert uergaet dat hem niet en ghebreke daer hi uan leue. **G**helic alle nae doe die diluue aenstaende was spise mit hem diuich die hi hebben mocht alle alle dingge onerinds die diluue verderft waren. En hoe die mensche der doet uacere coemt hoe hi neerstliker uergadert en beuaert op dat hier in bewijst werde hoe onredelic die ghurcheit die soe veel meer uergadert als sie uun behoeft. recht alle die ghene die vele lyfcochts mede neemnt op enen wren wech. En die een wstel huys symmert om ene uacht daer in te wesen. **A**lter daer om wilde god dat ons altoes onseker soldt wesen die vre des does op dat wy luctel om mchlike dinghe solden denken. mer tot elker vre ducht ten vele te uerhelen vanden ewighen **g**ude dinghe daer wy altoes sonder onderlaet co haesten sullen.

Die begheerte der **Van affecte der noerdurft**. **D**ie begheerte der noerdurft is ons ghegheue om tucham op dat wy die uacere onthoelden dat wy duren moghen in de dienst godes en veel uerdienen. En een ghemate ende sparich en eenformighe noerdurft onthoelt die uacere langhest. want sie en uerdruct niet die aghaten der uacere mer sie sterct sie. En der ghesontheit behaelden als men sie neemnt in ghelijcheit elcs daghes. Wat die uacere maecht haer daer we en en neemnt werde mer alle weghe gheswoert van uacere en obekenden spisen. Hier omme leuen eenrehande lude in cloesteren

begheerte

alre langhest ghesont. **M**er die natuerlike is nu ver
stuyt in weelden en onerulodicheit soe dat wy ons daer
niet mede en laten ghemueghen dat die natuer onthouden
mach mer dat onser kele ghemueghet. En als wy in allal
kendinghen ghewent sijn en die natuer haer daer te
ghetemper heeft. waermeer wy ons dan sommels mit
min spisen soude laten ghemueghen soe murmurert onse
natuer omme die onghewoente. En dan wane wy ulich
wes dat wy aranc sijn en weder dat wy bi armer noedru
ft niet leuen en moghen. En beghinne als onder ene ma
tel der bescheidenheit onsaamelike en onuerbeidelike lec
ker dinghe te zoeken. En en wille dat niet bezoeken dat
men die natuer also als sie is ouermids ghewoente ghe
gleden tot leckeren dinghen. mit contrarier ghewoente
wederbringhen mocht tot spangher ghemangher no
eddrift ghelyc als wy sien dat int meeste deel der werck
spaerliker leuen heydenen yoden en arme kerstenen die
sijn uerarmet sijn en nu also ghelint sijn alle sie wil
neer in weelden waren. **M**er uand gheestliken weelden
en uand smaec inwendigher zuecher die sonder ghe
lyc bouen gaen allen cersthen welden alle homich boue
homichwoen. daer is nu nauwe eynch denken op of ghewa
righe begheerte of neerulsticheit oec onder den ghenen
die hem seluen rekenen in gheestliken state. **M**er me uer
smaect sie. men bespot sie en men hoelt sie uoer een sot
heit en een uerwerpinge. En die gheen die hem daer in
oefenen weerd uerulocht van andren gheestlike mensche
en worden bezeten en onghelouich gherkent. **M**er hoe
leer sie van aristo uersmaect en ueromveerd sijn die dus

42
xxv.

die gracie der deuonen versmaeden en ueruloghen. dat
sullen sie leren uanden apostel die sie beestlic heit die
niet en uersmaen dinghe die de gheeste gods te behoren
want het is hem sotheit. **D**och en prise ic niet noch
en loue die ghene die bedrieghers en bedrogghen sijn die
hoers selues gheeste of ene vreunden gheeste uolghen
uoer den gheest gods en bedrogghen werden. mer men
sal prouen die gheeste en na den onder vunde ordelē wie
sie sijn. **Van affectie der minne** a a a a a a

De affectie der minne was oec de mensche ghegheue
dat hi in gode bouen alle dinghe minne soude en hem
en sine naecten om god en na den wille gods. En al die
werke gods soude minne om wille des sappers en elc na
sijne weerdicheit en den dienst der creaturen braken
toden wille gods en tot sijne ewigher salicheit; ende
die ghemuechte van alle creaturen en et ghebruke sol
de wederdragghen toder minne gods en bekennisse des
sappers ter tijt toe dat hi quam tot hem in wien alle
dinghe leuen na der ewigher reden. **M**er die affectie
is binu wtghegnen en ghegleden tot minne des vleyschs
en tot quaden ghemuechten soe dat die mensche sijn dan
om sijn tyclike bare en om sijn vleyschlike ghemuechte. en
om sijn lasterlike wallust nochtan dat die ghewoente n
vleyschlike meentap den menschen ghegheuen was om
kinder te winne en die ten loue gods te voeden op dat sie
mit gode en mit eughelen die ewighe salicheit mochte
besiten. **M**er nu en soect men inden werke niet dat
winne der kinder mer die ghemuechte. of soect men daer
die kinder in dat is om te soeken hebben na uolghers die

20

dat erne belisten. of men soect daer in eere op dat die men-
sche uete maghe hebbe op eerrike. En hier omme drouen sie
wanneer die deynkender steruen. die uete sekerliker na ^{seerue}
hoerre dowe eer sie ouermids enigher dore soude dat ewi-
ghe leuen uerhelen dan of sie naemaels stouen als sie
uolwassen waren om des twiuels wil hoedamich sie wer-
den zolden. En om mannyuoldighe stricke der sunden
die hier luttel menschen ontgaen. **Van hope**

Die hope is den menschen ghegheuen mit wilker
hy hopen soude op die guedertierenheit gods. ende
dat hy hopen soude graec uan god te ueruyghen inder
reghenwordigher tyt en glorie inder toecommender tyt
en ghenade uan sinen sonden ist dat sie hem berouwen
en anlike noetdruft. soe hem nutt is en gheuyret te
werden uan quade en bewaert in dechden. **N**ier die ho-
pe is nu also ghemenghet en confus dat yewer die
menschen nu hopen dan sie souden of meer hopen dan
recht is. **S**ommighe hebben soe gwer betruwen op
die guetheit gods dat sie meynen dat sie god behoelden
sal al ist dat sie in sonden bliuen. en dat is reghen die ghe-
rechtheit en die waerheit gods dat hy die onreue sol-
de secken inden hemel en in den sineren eughelen. **H**ier
reghen sijn andere menschen die soe seer wantrouwen.
tot gode dat sie meynen al bekeerden sie hem hy en soude
hem gheen uolheiden willen gheuen inden gheeste ofte
noetdruft inden luyam. recht of god gheuadich waer-
sinen vanden also langhe als sie in sonden bliue. ende
in onghenadich waer sinen vanden en den gherechaghe
en den ghenen die penitencie doen en hem tot crastum

belieren en in die sonderen mildelike voede en onchalt
en die ghene die bekeert sijn achter laten soude ende late
sie uergaen uan hongher. **Van angst**

Die angst was oec den menschen ghegheue om dat
hy god ontsien soude en angst hebbe uan hem ver-
scheyden te werden en dat hy oen uerwoeren soude ende
dat hy uan hem gheuyt en uerwoent inodite werden
Au heeft die mensche allene angst uoer ajelic weder-
stoet en uoer onghemac des lichaems en verminn-
ghe der eer. **T**oecommenden en ewighen souden en ont-
ker he met recht oft lie uimmermer come en soude
en recht oft met dan druwen en sy waer dat me secht
uanden toecommenden ouel en uande ewighe pinen
oft dat hy sie lichaem ontgaen sal dan men secht.
En in ontsiet oec meer euen menschen of een beest
of een ding dat gheen gheuoelen en heeft dan de al-
medighe god dien hy uerwoert. **Van laenite**

Die laenite was oec den mensche ghegheue om
dat hy hem slaen soude te doen dinghe die nae
sijnre weerdicheit hem niet te en behoeren als te sin-
dighen en een knecht der sunden en des diuels ende
aller onmenichheit te werden en aller ouerlamheit
en snoechheit en anecheit. **N**ier nu slaen wy ons
god te dienen den alle dinghe dienen yewer willens
of uan node. wy slaen ons god te uolghen in oet-
modicheit in lydlamheit in armoede in gheestliken
sate in ghehoersamheit in uerwoepenheit in ver-
snaechheit en in confusien. nochtan dat die ghene go-
des met weerdich en is die hem sijnus slaent voer

den menschen te behen of oec na te uolghen. mer et is
enen knechte grote glorie is dat hi sinen heer uolghet.
Alsdus is oec te gheuoelen van allen dinghen die wy van
god ontfanghen hebben alle uander uerstandnisse en
den sinne des menschen uand licham en uan sine leden
van tuchter haren uan eren uan moghenheden van
der tijt daer wy in leuen. en uan alle dinghen die den
menschen inder werelt dienen. **A**lle dese dinghe sin
ons ghegheuen. om dat wy daer onsen sapper van die
nen solden en ons seluen dat ewighe leuen verdienen
en onse naesten ten ewighen leuen aecken. **M**er hier
weghen loer wy al dese dinghe tot enen ghebruken in son
den die wy ontfanghe hebben tot ghebruken des leuens
en tot uerdienst der glorie. En daer ome werden alle
dese dinghe ons ghekuert tot eene wreke. ierwer ouer
uinds pine of oueruinds penitentie. **O**ueruinds pine
als wanneer ons onse uleysh bewert of onse uleysh
like begheerte of onse onghoordnerde lust ons pin
ghen of wanneer ons onse tuchte goed ghenomen
wert. of wanneer ons onse onghetemperde lucht of
duur tijt of zecte ons lichaems ons aruult of als wy
anders ghepinnt werden op dat wy mitten seluen ghe
ghepinnt werden daer wy mede uil doen. En ist dat wy
die pine willichlike om godes wille liden soe werde wy
oueruinds die uerduldicheit ghetuyghet van onsen son
den ende oueruinds onsen gueden willen dat wy om god
liden soe uerdien wy die crone. **M**er ist dat wy dese dinghe
ontwillendes liden nochtan wy ghepinnt werden hier of inden
wecomenden leuene. en oueruinds onuerduldicheit ocke

44
wy onse misdaet en want wy soe onse misdaet oeken soe oe
ke wi noch meer onse pine. **V**an natuer eene ygheliker sunde en haer
vulle wy merken **O**nderlike en hoe men sie weder staen sal
29
Vander natuer eene ygheliker sunde en med hoe
men sie weder staen sal. **W**ant wecht anders niet en is
dan een uolcomen uerdrue of een deruen der sunden al
soe alst die materi auuert. want ist zake dat sunde is e
en onghemamerde bewringte of een uerderfd affectie der
natueren. **S**oe is hoer contrari die wecht dat is ene defectie
of ene begheerte die gheordnert is daer nae en daer toe
alle uanden gueden sapper ghemact was soe wy noer ghe
openbaert hebben in exemplen. **H**ouaerdicheit is
driehande als uoer ghesproken is. **E**en is wannmeer die
mensche hem selue meer behaecht dan hi solden en hem sel
uen meerre rehent dan hi is inder waerheit. **D**ie an
der is wanneer hi anderen menschen begheert en pinnt
te behaghen om minne eyghene glorie ende wil groet ge
rekent wesen en gheert werden en gheprijs. **W**anttan
al boert god allene eer ende glorie die allene wesehke go
et is ende nan wien men al goed hener. want soe wat wi
uan glorie ons toe arken dat steel wy god. En wy bedre
ghen oec ons selue in dien dat wy ons toe sarue dat onse
niet en is. recht als een ghemeeen wyf hoer eerlam hecht
ende lone dat sie niet en is. **D**it heit ydel glorie want
sie is ydel der waerheit ende des oerbaers der salicheit.
Die derde is wanneer die mensche bouen andere me
schen wesen wil mit sonderlingheit der glorie of mit heer
sapp of mit prelaersapp en mit ghebode en uerstaedt
en uerdrift ander menschen. **D**ese werd in vier manie

ren vredighen iouer hi waent hebben dat hi niet en heeft. of meer te hebben dan hi heeft. of dat hi yet sonderlingh boue ander menschen heeft. of dat hi dat hebbe wohem seluen of wt sinen verdienste. **Van drien sake**

Drie dinghe die die ghebricke uerdrinen. **1. 1. 1.**

1. Sijn die die sonden in ons uerdrinen en die doecht werken. als gracie godes. eyghen wysheit en noerdruf

nicheit. **2.** Die gracie gods insoort in ons doechde. Onse eyghen doecht werket mitter gracie wt vryen willen

ende verwardet noet in ene doecht dicwyl sonder noet mer nimmer en mach doecht wesen sonder gracie en consent des vryen willen. **3.** Sommighen wordt doecht in

ghelooft van gracie mit cleynen of neghenen arbeyde eyghens to dwens mer mer sonder consent eyghens wille

want sonder consent des willen en is nieghien uerdienst. **Als den ghenen dien god uoertoeent mit benedictien sijn**

re zuechheit dier ecclesiasticus of cruyt. **Hoe wie naden**

irsten lichte nae hoer waect dat is die van sijnre ioncheit als hi wt uerstaen mach na gracie der wysheit ende der

doecht waect die en sal niet arbeiden. want hi sal sie vanden staende by sijnre dore. **Aldus lese wy die apostelen en**

ander sonderlinghe mit beghin der heiligher kerken haestlike mitten heilighen gheest veruult. **Die gracie uer**

wecket en leert ende steert den willen tot doechden en tot manighen gauen des heilighen gheestes en wise neersluch

er des menschen werlt uoertganc der doecht. **Mer die**

noet is twerhande. **Een** is dier hem die mensche willen onderwerpt. alle die ghene die hem mit lofsinle uerbindt tot ghehoersamheit tot reynicheit tot armoede

en wt der ghelike. of die gaen prediken wt onghelouinghe menschen. en went desen uasmaels wt te doen of te hie daer sie gheerne van ontghinghen soe schyndet wecht of sie van node daer to ghedwonghen wherden nochtan is de se noet willends. want sie hem willends daer toe gheoef

ter hebben. en sie dat beuer willen liden dan van haren opfat achterwaert gaen. **Die** ander noet is van bedwā

ghe die een mensche onwillends lyt der hi nochtan niet en mach ontulien. alle armoede der werlt. neete des h

chams. uersmademisse ueruolghinghe becoringe of ander tribulaaen manighe. **Mer** ist dat hi sie mit verste onwil

lendes ende mederouende liden nochtan als hi nae liet dat hi sie niet ontgaen en mach soe beghint hi binden den wil

le te bughen en nander noet doecht te maken en dan beghint hi te uerdienen en die noet mederwerket hem

tot groeten uoertgange ter doecht dier hi nauwe anders solde to comen. **En** dit is dat van sommighe ghesproke

is. **Dwinc** sie in te gaen. **En** dat oec dat die heilighe kerke gode bid. **O** here dwinc ghenadelike to dy onse we

der stridenden wille. dat is maec willich die onwillich sin waten dinghen die du weets dat ons uude sijn op dat wy

dy ouermids ieghenheit uolghen die dy in uoertspodem et uolghen en willen. **Eyghen** toedon is in drien ghe

legghen. **In** voersinghen merken. **In** neernstighen arbeyde. **In** uingher uolghinghe. **Mer** desen drien ouermids

hulpe der gracie wonden die ghebricke ondergheworpen en die doechde uerarghen. **Mer** sommighen uoertoeent

soe die gracie dat sie seer hechtlike en mit groter zuechheit goed doen en hem kieren uanden quaden of sie ontfleect

wijshheit mede

Die begheer
te en vrede

alloe den wille dat hi suelike unigroter vuericheit
 alle guede dinge angaet te doen al sin sie hard ende swa
 er. En sönighe laet die gracie alloe eens deels op hē
 seluen dat hem noer is tot allen gueden werken die
 sie doen sullen dat sie hem selue dier toe pirkelen ende
 voert driuen moten als een traech dier. en hem swaer
 te is te wi uertwinne die traechheit der herten dan den ar
 beyt des werkes te liden. Mer al en hebben dese en ghene
 vuerighe begheerte te lopen na onsen heer. sie begheere
 doch inder tussche te gheue te werden. recht als die te
 lopen ghene cloechheit en hebben. als ghescreuen staet
 inden salm. *Mijn siele heeft begheert te begheeren dine*
rechtuerdicheit in alle tijt. hie hadde enen guede wil
len mer die was traech. laen en niet vuerich. Dat ier
te van desen is salichst. dat ander is arbeidliker. Mer
welc van desen uanden meesten uerdient wanc dat
nemant uolcomelike weren en mach dan god die een we
gher is des menschenliken staets. want ist dat die ander
trouwelike stridende hem seluen uertwinne en oimods
ghewoente hoers selues machlich werden dat is grote
doecht. Die ierste behoenen meerte subtylheit hem te
hoeden dat sie niet bedroghen en werden. want ruychede
die men hichtelike ueraucht pleecht men ouerachtliker
te uerspijden dan die laussem en mit swaerheit bear
beidt sin. Die andren ier sie uolcomelike uertwinne
die swaerheit der beuorungen werden die uol uersaecht
uanden arbeide. recht of sie moede waren en misshapē
uander uertwinnunge en ten eende te comen daer sie ghe
erne weren en uerlijten hoer neersticheit toter uol

comenheit en gheuen hem tot anderen onleiden wech of
 sie misshopen van gode dat hi sie niet leyden en wil mit
 laut der beloften bi welken lande uolcomenheit der
 puerheit bereyken is. ghelyc als die kinder van is
 rael inder woestinen om uer drier des arbeides. soe sprac
 ken sie quact vande lande der beloften en sie sin alle
 ghescreuen inder woestinen. sonder seer luttel dat is.
 sonder caleph en iosue. by welken bereyken sin die
 ghene die wyllic en manlic gaen der die beuornghe
 en uolherden toten eende. **D**aer om onder al soe
 veel menschen die wt der werlt als wt egypten gaen
 comen alloe luttel tot uolmaeter uolcomenheit. wat
 yewer sie werden uerleyst ouer mids stalke bedroghen
 ghe des viandes of sie werden ghebroken mit uer drier
 te der swaerheit des arbeides en laten den wech der
 uolcomenheit of en puenen hem niet sien te
 vanghen. **V**an ghemenē inden reghen die sunden
Oec sin sönighe ghemeen rade de souden te uer dri
 uen en wechde te uertrighen. En sönighe sonder
 linge raed reghen elke sonderinghe soude. Ende sönighe
 die den menschen. **E**n haestlike ende uolcomelike ley
 den tot ghesontheit der sielen. En sönighe n. achtliker
 en onuolcomeliker. **D**ie staeste rade reghen alle
 soude sin dese. **D**ie ierste is armoede dattu in alle din
 ghen armoede lys met alleen van dinghen die du be
 gheers. want alzulc ghebrek hebben wal die ahe ruy
 ste menschen die meer begheeren dan sie hebben. Mer
 dattu ghebrek hies inden dinghen die du van uode be
 houes in eten in drinken in dedinghen in herberghen

in ghelime en in dier ghelike. **D**at ander is verma-
echen der menschen dattu uerlmaedt werds en snode
ghereken en mer gheacht en in ghenen dinghen
sonderlinghe gheert en werds mer dattu onulic
lides en ghelastert werds oec diuwyl uan dine vren-
den ter tijt toe dat die opblasinghe der houerdien in di
ghedruckeret werde. En siestu met hoe veel en hoe uer-
duidelike die inuerebedelers liden uan riken dat sie in
ert en deden hadden sie rijcheide en eer. **D**ie derde is
sarppe meysterfchap dattu ghedwonghen werds te doen
dattu node wes ende te laten dattu gheerne deds en
mer te hebben dan datmen dy gheuet. met te doen in
datmen dy heit. noch spreken noch wesen dan na eens
anders wille en datmen gheen dinc dy en uerghene. mer
wactu uerlimes datmen dat sarppeke berolpe en
castie hent die arunheit duns eyghens wille
volcomelike tot eene rechter forme in dy gheboecht
werde. **D**ie vierde is een veruuremdinghe na wer-
ken gheselschap. want ghelike alle water dat gheuert en
ondaer is daerre wort ist datment set daer meman
we en coemt. alsoe wort een **vee** gheestlic mensche.
wanneer hi af gheseyden is uander werlt. min bewe-
echt tot eerlichen dinghen en mach te bet hemelliche din-
ghe begheeren en daertiker uerstaen en lichtiker daer
aen hanghen mit sine ghedachten. **D**ie vyfte is ghesta-
dich ghebet. want dat ghebet uerheffet den menschen bo-
uen hem seluen tot gode en uerrijcht uan hem medin-
ne ieghen sietheit sijne sonden en gheloutheit in de
gheden. **D**ie zeste is ene ieghelike castijnghe of tri-

47
bulane des wederstoets alle arbeit zicte persecucie be-
oringe quaet gheruchte en deser ghelike. want reche
als een vile metael purgert en daer maect. alsoe uer-
drift tribulane en druc den rust der sonden. **E**n
daer af scrijft sinte gregorius. Die uolcoemlicke
winnē wil sijn ghebire die sal hem pinne die sal he pi-
nen die castijnghe sijne reynighe oetmoedlic te dra-
ghen. **M**er ist datter mit ierke buter is ieghenheit te
liden uan daghe tot daghe wert sie lichter ouer middes
ghewoente. loe dat sie die mensche ten lesten niet en
wecht mer dat hi sie min om orbaer sijne salichheit en
gheloutheit sijne sielen die hi gheuocht dat hem daer
af coemt. ghelike als een brand den die meysters den
zielen zeten die ist buter is en als dat uleysch uer-
dort is niet wee en doet mer uerdrinet ouerulodige
humoren: en daer om bat die profete. **B**ewef im herte
ende bezoec mi. berue mijn meren en mijn herte.
Die seneide is een ghestedich ouerdenken der doet ende
des loens onser werke en dat doet die sonden outlien en
in wechden bliuen. want loe men inder medicinē con-
trarie gheneest mit contrarien. alsoe werden die ghebre-
ke gheganst mit contrarien medicinē der oetringhe
alle houerdie mit oetmoedicheden. gulsicheit mit sober-
heiden. onghelamheit mit ieghenheiden en des ghelikes
vanden anderen. **V**an sonderlinghen raeden ieghen.
Du is te zien van sonderlinghen een yghelike souden.
Raeden ieghen een ieghelike souden bi sonder. ende
al en moghe wi die niet al weten noch belamine loe
moghe wi doch uan velen soninghe merke. **A**lle ar-

die
me menschen niet hebben en moghen manigherhande
en mechtighe mediane maken hem seluen uan oncol
telen cruden salue daer sie oer serichede mede salue ende
sachten . . Die ierste raed ieghen houerdie is
een merken eygheme snoechheit beide in licham en
in siele die wy ghemeyn hebben mit ander creaturē
of die wy sonderlinge in ons bekennē et si hey melic of
openbaer natuerlic of uā toualle . . Merc die snoechheit
en die aranchheit des lichaams wat wy waren hoe wi of
sangkē sijn hoe wy in onser moder licham gheuoedt sijn
hoe wy gheboren sijn wat wy binne sijn onder den uelle
wat vuelnisse wt ons comen hoe lichtlike datter al ver
gaet dat schoen en sterc schijnt in ons dat die doet ons al
wes naect en hoedamich wy wesen sullē na den dode En dat
die wtwendige oer en rynchheit onse niet en sijn wat ryc
heid sijn natuerlike eerde vander eerden ghenomē alle ghesit
en besittinghen En eer en wed men den menschen niet
om hem mer om gheuw dat men daer af hopen gleyc
alle ghue en hondt coten aze lopen also langhe als sie daer
er af hopen ghesijst te werden mer waimeer siet al be
knaecht hebben soe datter mer slechte beene bliuen soe
laten sie dat aes . . Dec die guede onser siele en sijn onse niet
mer et sijn gauen gods en wy sullē satpe rekeningē daer
af doen alle wijsheit subijlsheit en cracht . . Onse boelhe
den die sijn puer boelē en na manigherhande maner wer
den sie swaer en swaerē pinē weerdich . . Onse guede
werke en sijn niet puer gued mer manichuoldelike on
uolcomē en beulect ouerunds traechheit onachtlanghen
ydel glorie ypoacelic laenheit en ydel ghedachte en onuoel

48
herdinghe en mit vele anderen ghebriken die onse guede
offerhanden beide onser ghebede en onser werke beulectē
soe dat sie gode te min ghename sijn en ons min verdienlic
Dec sijn wy in veel anxtē ghesat in anxtē ewigher ver
domenisse en ewigher pinen en belast mit veel ghebr
ken en onderwoepen vele onsaligheden waer af wiltu dy
dan uerheffen o luode mensche allike en eerde . . Die an
der raed is dat hem die mensche oefen in oetmodighen en
snoten werken en in uersmaden ambochte en in onede
len arbeide in oetmodighen dederen te gaen oetmodige
zedē en worde te hebben die nederste stat te kiezen niet
heuenlyc of uermeetyl te toene . . Desē ende deser ghe
lyc waimeer sie in ghewoente ghebracht sijn soe neighe
sie te menschen tot oetmodicheden . . En ist sake dat ydel
glorie of houerdie die ghedachten anrecht om duslan
nen uer oetmodighen dat is om datter nuwe is en zel
sen want ouerunds langhe ghewoente werd die ydel
glorie uerdreuen Als men lesē inden salm In gode sal
wy wecht werken en hi sal te merre maken die ons be
drucken . . Die derde raed is dat die mensche merke
sal ander menschen die meere en beter sijn dan hie
En oec onsen heren ihesum xpm god en mensche op
dat hi bi oerre ghelijcheit snode werde in sinen oghen en
niet en waen dat hi wat sijn mer als een locust bi enen
gigant en een cleyn steen bi enen berghe en een dwep
wāters bi eenē riuier beide in gueden werken te doen
en in ieghenheden celiden . . Een dwaes knecht mit ghe
lapren clederen schijnt snode onder die ghene die mit
purpur ghedeect sijn also sijn wy cranc van wechden

^{groet}
 by anderen en heylighe menschen die voer ouer tijt
 gheweest hebben en noch mit ons inder tijt sijn. **Da**
Die eerste is driehand die eerste is **indichheit**.
 mer te uerbliden van eens anders guede. noch te
 drouen van eens anders quade. **D**it is ieghen mine
 des naesten. dien wy sculdich sijn te minen ghelyc ons
 seluen. want wemen en is die hem niet en uerblide
 van sinen eyghenen guede of bedroue van sinen eyghe
 nen quade. **D**ie ander is ghequet en bedroeft
 te wesen vandes anders guede en hem quact te won
 schen en van sinen quade te uerbliden wt hate des per
 soens. **M**er die hem bedroeft vandes anders tichke ghe
 luc. of die hem uerblyt van sine wederspoet om dat hi
 niet dactet hem alsoe of den ghemeynē owaer nute
 is en niet om hat des persoens dat en is der indichheit
 niet te lamen. **G**helyc als een gherecht richter vōle
 menschen uerdet op dat sie niet swaerliker uerdemt
 en werden weert dat sie langher uoerspoet hadden in
 boelheiden. of om dat die ghemeyn urede ouermids
 hem niet ghestuert en weerde. **D**ie derde is mit
 woerden en mit werken te uordren des anders quact
 en sijn guede te belacken of te uerdrukken. **Q**uact mit
 quade te lonen is een swaer niet. **M**er den ghenē te hate
 die niet milden heeft is noch swaerre. **M**er guede mit
 quade te lonen is alre swaerst. of yemant te haren om
 dat hi guede is als die ioden cristen haren. **O**ec ist quact
 yeman te milden in sine guede of in sijnē eer of aen
 sinen licham. **M**er et is alre quact en duuelachtich yē
 man te milden of te laden an salicheit sijnre lielen.

28

Oec ist sōndē aelmsse te weygheren dien ghenē dies be
 hoeft al waer hi oec dijn viant. **M**er sijn quact niet
 te hinderen als du moghes is noch swaerre. volcomenē
 menschen behoert hoerre viant guede voert te seten.
En wt nikkē te weyghē te minē. **S**om menschen wenen dat
 sie onnosel sijn. wannēer sie weygheren hoer grote den
 ghenen die sie niet lief en hebben. mer ondersocht sie
 hem sie souden vnde dat sie niet onnosel en waren. **w**ar
 hoe souden sie horen want hongherighen spisen dat sie
 sonder oeren eyghenē laden niet wēn. **u**t dat sie hē hoer ^{en moghen}
 grote weygheren als hi sie begheert en sie hem ghenā
 em is die sie sonder stādē ghenen moghen. **M**er daer om
 sijn hat of niet god contrari. want sie die tinnate die
 god is sonderlinghe ieghen sijn en beuyt dat ghemeyn
 guede dat die iuntheit gods allen mensche ghelyc ghe
 loopen heuet en haert die ghene en verlost. **e**n die hi ^{heeft}
 mint en daer hope of is dat sie comen sullē ten ewighe
 leuen. **D**an raden ieghen den nijt **o o o**
Die werlt en die hoechste raed ieghe nijd is datme
 niet en minne noch en begheert die dinghe die die werlt
 mint als eer ruyheit. ende weelde. want hoe men die nij
 like dinghe meer doelt hoe die dele minre werden. **E**nde
 soe wie sie begheert beuydt den andere dat hi sie heeft
 om dat die ene van uode deruen moet dat die ander he
 uet. **M**er hoe der hemelcher en der godliker dinghe.
 meer menschen delachtich werde hoe sie meer ghemer
 ter en ouerulodich worden als docht en wysheit en
 gauen des heylighen gheestes en der ghelyc. **D**ie
 ander raed is datu denkes wannēer eens anders ding

die god ge
loopen

29

begheers dat hi buet dinc scade heeft dattu toeuergherees
ghequelt werdes uā eens anders sātcheit. want had
de hi dat niet wat woldstu in hem dan beriden. **~ ~**
Die eerste raed ieghen hat is angst te hebbe uoer
die wrake gods. die den menschen sijn sonde niet
en uerghift soe langhe als hi hat hoelt ieghen sinen
naesten. **D**ie ander raed is dat die mensche denke
dat hi omer moet mit sinen euen menschen voerslo
uen wil hi beholden bliue en daer dinc ist beey dat di
tiden ghesche dan spade op dat die mensche binnet dier
tijt niet en sijn in angst der uerwinnisse en die guede w
ke die hi binne der tijt doet niet en uerhele. want soe
wie huysghenoten wille werden in de huys des hemelliche
vredes moeren hier beghinne dat uerbont des ewighen
vredes. want hoe hier vuerigher is die minne. hoe daer
vroliker is dat ghebruken des ewighen vredes. **D**ie
derde raed is dattu di pijns bedienstachtigher en toe spre
liker te wesen den ghenē die di meest conararie is. wat
alloe salu sijn herre zachten ist een uerstandel mensche
of een minste dijn herre. En en laet di niet uerwinnē
vanden quade niet uerwinnē dat quade mit doechden
wat helper den menschen sijn onrechtē langhe te denke
dan hi des te meer onvost en pine heeft in hem seluen.
Den daghe is ghenocch sijn quaet. Al hoe seer wij ons
pijnen in ons vredelam te wesen ons sal nochtā ghemoj
nisse ghenocch toecome en wil wij daer bouen ons sel
uen bewaren en in ons behoelden toern en hat wij so
len eer daer onder benallen dan wij sie alle mit weder
staen solden uerwinnē. Daer om sal wij na leer des

50
xxxij.
apostels den toern wiken en dat quade niet uerwinnē
mit wederstaen niet mit guede weder te doen. Ist dat wij
sie alle willen uerdrucken die ons ieghen sijn soe sullen
ander weder opstaen ieghen ons en wij zulle alle eer
uerwonnē werden. dan wij sie alle uerdrue. Soe wie
hem selue uerwint mit lydsamheit die heeft al sijn vi
and uerwonnē. Als die propheet iherimias sprekent.
Sij sullen striden ieghen di. niet sie en sulle niet uerwi
nen. alle wij mē heilighen mercelers exempel sien.
En want binden coemt uan langhe ghehoeldē toern
soe sulle wij nu uan toern spreken. **Dan toern ~ ~**

Die manieren sijn des toerns. **D**ie eerste is haef
telike en om cleyn saken of om een licht woert
of oec om ydel suspiet bewert te werden of vade toer
nich of bevert te werden op ene beeste. of op ene steen
of op een holt of op een stoe sonder reden. **D**ie ander
manier is seer onsteken te werden. want vade is die
toern soe seer onsteken mit herre dat aensicht daer af
onsteket en onstet wert. en binden die zede en die ledē
des menschen merclike bevert werden daer die vey
ringhe des inwendighes menschen in opēbaer wert
als soringhe der nese. bleechheit of roochheit des aensich
tes. uederdruckē der oghenbrauen. beuughe der lippe
onvosticheit des alinghen lichaems. vade brec sie wt
mit worden of mit ropen. of mit smalicheit of mit
laster of mit vloeken of mit drilue. of mit siere
of mit blasphemien binden ghelyc den rede doet sie dat
licham beuen of als ralerie den mensche uerwoeden
vade doet sie die hande als te queten hoer selue of

enē andren soe dat sie haer seluē binden mildet en dat
sie ghemaeft hadde wech werpt en uerdrift. binden en
wil sie niet nemē dat hoer nute is alle huse of ander
ghemac. en deser ghelyc werct veel die toern en so
ert den wede des herren en uerduylt die reden ende
uerstoyt die memorie. En recht als een roec dengalt
wt den huys uerdrift. alsoe uerdrift die toern den
heilighe gheest wt der wouinghe des herren. die alle
ne wist in wistlike herte. **D**ie derde maner des toerns
is dagheliche bewinghe die binden voedt onweerdich
eit en bitterheit des herren. Som mēsthe hebbe meer
uander ierster maner ende min vander ander ende
uander derder. Som hebben meer uander ander. Ende
som hebbe meer uander derder. Som sin vol uandē twe
en. Som uan allen drien en dat sin die alre quaetsten
Die toern is contrari der sachtmodicheit der lyd
samheit en der guedertierenheit en sie oncoert guede
zedicheit en sie maect den mensche onweerde. want
sie en oncoert gode niet noch en saemt hoer niet voer
den menschen. **D**ie toern en heeft oec neghen barm
herticheit noch en meent gheen oetmodicheit. mer sie
sie uerblint die uerstandnisse en ghelyc als een roec
is den oghe. alsoe is die toern der herren. **Van inden te**

Die eerste raed wghen **ghen den toern** a. o. o.
den toern is noerticmghe ghedencknisse der wo
erde of der werke die den menschen ieghen comen mo
ghen op dat hi hem wt ladsamheit voer den stride be
teyde. en alsoe recht als nider laghe sine vianc wach
te op dat hem die toecomende dinghe soe veel te min

turbieren als hi sie meer heeft voerghelien. want wie
in stride vechten sullen plegghen voer den stride hem te
oefnen en te leuen die wist des stridens dat sie konnen
miten schilde die slaghe oers wederzaets ontfanghe
op sie onuersiens niet ghewont en werden en uerwo
nen. want die hem dan ierst wapene wil als die vian
de op hem vallen die en heeft gheen tuem hem te uer
sekeren. noch uan uersachnisse en vint hi ghienē
raed hoe hi moghe ontfanghen. **D**ie ander raed is
mit swighen den mont te stoppe en die ontfengde uil
me des toerns binne den herren te uerblusschen. op dat
sie niet en walle ende wrwaleme en ander mensche
ontferke als men dicke beuint uan andren vuere uā
vueren. want daer sine heeft god der tonghen twee de
ren ghegheue als tandē ende lippen op dat sie niet hich
like wt en gae te hinder sonderlinghe als sie uā binne
ontfengt is mit vuere des toerns. **D**aer af zeecht die
wisc man. **M**acc ee behoedinge dinen monde. En die
profete iud. **O**her zet een behoedinghe minne monde
Die derde raed is dat hem die mensche kiere tot
andren dinghen te spreken of te den die thert mede
veronlede op dat hi soe sinre bewinghe uerghet ghe
liker wijs die een vuere wt den wil afrect die binn
de op datet uergae. alsoe ghedekt is en hem sine ma
arie is ontoghen. want soe zeecht salomon in pover
bren. **A**ls des holtē ghebreket. so sal wgaen dat vuere
Die vierde raed is saemelheit. dat hem een rede
lic mensche saemt sine guede zeden te uerminnen
en ander menschen te sandelizeren en wer hem sel

ghewelt en uerdruct sine toern of sine onghoordinerde be-
woringhen op dat hi ghenen striden en liden an sine guede na-
em. Aldus uerdruct oec anxt den toern so wy ghesproken
hebben vande knechten die dicwyl van horen heeren seer
werden gheschiet en niet en dorren weder mirmerieren
op dat hem gheen meere quaet en gheschie. **M**ach dat den
die menschlike anxt hoe veel meer mach dan die anxt gods
is hi inder waerheit inden menschen. en noch meer mach
mine der docht. want also uele is een ieghelic mensche
mach den quade weder te staen als mine der docht is in
sijn herte ghewallen. **D**ie vyfte raet is dat die mensche
hem daer toe wenne dat hi thans als hi beuoringhe ghe-
uoelt hem gheue tot in den rade en merke hoe sandlic toer-
nichheit is die die conlaende quest/er ghevucht verquaede
ander menschen standhuert et herte conuolten brenghe
den heilighen gheest vyerdruct ende uerdient torment
En dattet selue daer wy om toernich werden anders niet
wesen en mach ist dattet gheschiet is of na node gheschien
moet. En dat wy niet en winnen dan onse quaet dubbelt
te maken mit toerne. want soe uele ieghenheden comen
ons toe in deser werlt. al doe wy al onse neersticheit da-
er toe dat wylic ons zacht maken en lichlike liden noch
alle can sul wy sie nauwe moghen draghen. hoe veel dan ist
dat wy sie ons vermeerren ouermids onghedamheit en
in onse herte hoelden ouermids toernichheit en wy sie niet
van ons en druen dat sie te niet werden als een roec. wy
sullen eer daer onder beuallen en uersmoren. dan wy sie
alle solden wederstaende verwinen. waer om wil wy laste-
relike woerde die ieghe ons ghesproken sin ongholde

52
• rrrv •
die alre vincten winde en wechsin die alsoe uele als
in hem was ons niet ghesaet en hebben in onse guede
de noch in onsen licham. noch en sullen ons niet benemen
die graae gods. noch onse eer uor vanden menschen. ist
dat wy ouermids onghedamheit ons seluen niet daer an
en stoeten. Mer wy sin gode meer ghenaeem en de melche
ist dat wy laster liden dan of wy en ghene ieghenheit en
leden. **A**lsoe sul wy achen die woerde des ulokens en
der achter sprac als vassen der hond en roep der wyren
die wy aeghen ons hoeren roep en der wy niet en achen
hoe wie den anderen mit sinheden lastert die oncert he
seluen meer dan den anderen. **W**y werde binden als wy wa-
deru bedruet van onstuer des weder en als wy des quijt
sin. soe uerblid wy ons en uergheten der doechheit en wil-
le ons niet bedrouen vande gheleden onghemake. **A**lsoe
sul wy oec des gheledenen ouerichts dat ons gheleden is ver-
gheten of niet gheschien en were. en uerblid ons dat
wy hebben gheleden. **W**ant als die tribulac en wech is
soe blyft nochtan dat uerdienst. **O**ec sul wy denken dat
in desen leuen niemē sonder ieghenheit en loeft. en dat
sie dicwyl grote dinghe moren uerdragen die der werlt hebbe
dient. en dat die heilighen vele gheleden en die meeste heil-
lighē alre moest en bouē hem allen onse here ihesus cristus
En heef hi alsoe vele om ons gheleden ist dan niet redlic.
dat wy wat om hem liden en om onse grote glorie en om uer-
dienst uor onse sonden daer ons nieter uor is hier een
luttel te liden dan inden toecomenden leuen meere en swa-
erre pine te liden. **A**ls wy dese en deser ghelike wylic ende
dicwyl ouerdenken soe sul wy die inuallē der toernichheit

en ontydclantheit lichelic uerwinne. **Van aeneheit**

Wracheit is driehande. **D**ie ierste is ene bitterheit des herren der niet volly en lust noch salichs in verdriete wert. **S**ie gheuoede en hoer uerdriet gheselschap der menschen. **D**ese is die die apostel heit dieweyt der werlt die den doet werct. dese ualt lichelic in mislope en wangheloue sie is beuirt tot suspien en stoect de menschen als hi in liden is biaden daer toe dat hie hem seluen dede. dese bedruet den menschen mit onredeliken saryen. **E**n sie wert gheboren biaden uan uoergaender onuerduldicheit. biaden uan uerare of uan hinder des dings dat sie begheert biaden uan groedheit der melancolien. en daer trghen moghen bet raed gheuen die meesters van die dincen dan uander heiligher scrift. **D**ie ander is ene laelheit die te slaep minnet en al ghemac des lichaems. dier seer grauvelc uoert arbeit die alle hardheit en werclicheit vleet en die in ledicheit heeft ghenoechte dit is properlike traechheit. **D**ie derde is die alleen uerdriet heeft in gods werke en tot allen andren dinghe cloec is ende wacker. **B**edinghe is hoer ontsmaectic. en als hi bedetlike mach. **D**er soe pynct hi hem uande dienst gods ghescheiden te wesen. **S**ijn stuldighe ghebet pynct hie he haelche te betalen en op dats hem min uerdriete soe becomert hi hem die wyl dat hi lest mit andren ghedachten of onleden daer hi opdenct yent hi uolbrenct sine ghende of sijn ghewoenlike ghebet. **H**ie wert gheuoedt van nye mere in spele hest hi ghenuechert. hi viluert boetclappe daer hi hem mede ueronlede. **G**hen dinc en is hem swaer dan andachtich te wesen op god en op ueerulicheit

gheestlic uoertganghes. die alle is hem een kerker. welpen beide mit licham en mit herten minc hi. en zoect daer toe inanghe zake. **A**lle hardheit uan gheestliker discipline is hem swaer en hi murmeriert daer teghen. **H**ie beauent hie uander hardheit sijner prelaten en der gheent die discipline minen. **D**ese traechheit is een wyken der ondanclantheit. want onse lieue heer heeft ons ghegheue en gheuet ons daghelic soe vele gauen dat enen aruiben knechte dat hi minner of en late van den loue gods of uerdriet en hebbe uan sine dienste. **S**ie beweest ons oec uan veel uerdienste en loens inden hemel. want wi uerlunen grote glorie in elker vien als wi gued daer in doen mochten en sie ouerbrenghen in ledicheiden. want neghiene vie en is wi en nemen daer in toe of af. **E**n wat wi in veel dinghen god uerwerent hebben soe is ons noer dat wi des te bet toebrenghen die tijt die ons a noch ghegheuen wert te leuen op dat wi die tijt uerhale moghen die wi qualic hebben uerloren. **Van inden**

Die ierste en die behulphelike **ieghen traechheit**
Raed ieghen traechheit is dat hem die mensche dwinghe tot gheestlike oefninghen. dier hem meest verdriet en sonderlinghe tot bedinghen. en tot godlike dienste als ter missen ende toeten seuen ghenden soo langhe hient et hem ghekuert wert in ghenuechten. **M**er al wert ueruoecht en et wlandes niet ghenuechlic en wert nochtan uanden arbeide en uanden stride wasser die uerdienst ende die wecht wert ghesterket en ouermids ghewoente wert dat uerdriet meer en alle meer gheminnet. want god en eyllchet niet van ons dat hi ons

vercent

die grane

bindt

die

met en heuet ghegheuen . alle graae der inuicheit . mer
 hi wil dat wy sie soeken en begheien en als hi sie gheeft
 dat wy sie bewaren en hem loue en danken . want er is
 moghelic dat som mensche in stride en in arbeide om inuic
 heit te ueranghe meer uerdient al en a ncht hi sie oec m
 et dan of hi uan groter inuicheit wer sonder arbeit
 want daer of mochte hi hem licha uerheffen en sin uer
 dienst verminne : mer uandē andren wer dat herte v
 oetmodicht . en er uerdienst behoelden . **I**eghen droef
 heit is zeer nutte ghestadighe ghedunckenisse der gueder
 aerenheit en aenzien sijner gauen . ieghen welkes guet
 heit onser ahe soude sin als een diuep waters ieghent
 meer . En dat mensche gheerne sij mit gueder gheselschap
 sonderlinghe die die wil deuoecht uan gode spreken . **O**ec
 als sinte iacob spreker . **I**t dat yema d' diuicheit
 onder v die sal beden en singhe mit ghestadighe ghemoed
 want alsoe wert chert uollic en die gheest der diuefheit
 wert uerdieuen . En als die saryst tughet doe dauid sanc
 scheid uā saul die bose gheest . **O**ulede helpt oec den bedroef
 den op dat sie hoere droefheit uergheren . **D**en traghe is
 nutte dat sie hem oefene in arbeide en dat sie he wennen
 uan horen ghemake ouerunds diuanc eens wiseu prela
 wes . sie en sulle niet loslike arbeide om dat hem des arbe
 des uerdiet ten si dat licet uā a rancheit laten . **I**eghen
 uerdiet des herten is nutte wandelinghe des werkes op
 dat hi uandē ene gueden werke ganghe ten andren . **D**ie
 knecht **g**odes op dat hi andachtich tot gode werde sal
 hem oec **o**em kenen in desen vieren . **I**n ghebode . **I**n ghe
 sanghe des dienstes godes . **I**n heilighen ghedachten . ende

en in neersticheit tot inuicheiden : **O**f dat hi uan gode spre
 ke of lese en dat in hem uelste of andren menschen leer of
 dat hi om god arbeide of diene en sin licham castic en ne
 rustich si ar wecht . **O**f als hem noet is dat hi soe maerli
 ke spile en dranc en volste neme dattet licham moghe de ghe
 este diene . **A**lle die wise man saryst . **O**hif dine knechte bro
 er discipline en arbeit . **B**wer tot sijne onthoedinghe
 discipline tot sijne corracie : en arbeit tot sijne oefninghe .
Die ezel behoeft voeder op dat hi niet en ghebreke ze
 heyt op dat hi uan ledicheit niet en uerwoelde . **D**ie roed daer
 menne mede drue op dat hi niet traechlic noch bure woechs
 en wandē . **E**ue swaerze traechheit is uersuemlic te betale
 die dinghe daer een mensche toe uerbonden is . **N**och swaer
 te ist als ment wt uerdriete te mael achterlaet . **D**ie alre
 swaerste is ander menschen hndaren en af te arcken uan
 gueden werken of darmen met liden en moghe dat ander
 menschen ueerustich sin in woerden . **V**an ghyrcheit
Ghyrcheit is uan drien manieren . **D**ie eerste is auct
 uoldighe begheerte te hebben of te winne rijckhe
 dinghe waer men sie oec ueerrijcht dan niet . en alsoe
 mach een arm mensche die luctel of niet en heuet ghy
 rich wesen . **D**ie ander is uasthoedinghe der dinghe
 die men heuet die niet lud en mach dan mit rouwe sijn
 herten darmen die dinghe bequaemlic waghene tot god
 dienstighe saken of tot noetdrufinghen ghebruken .
Die derde is rijchheit te uermere ende alles zins te uer
 arighen oec mit onrecht en mit en lasterliken ghewin
 alle mit dieften mit roue mit bedrechnisse . mit woec
 ker ende mit anderen oncerliken manieren . **S**om me

34

schon arbeiden inder eerster maner. Som inder an-
der. Som inder derder. Som twee en som in allen.
Dese sonde schint sonderlinghe te wesen buiten der
naaturen. en alleen wt quader ghevoente. of wt uer-
kierden wille ghewalle en daer wt mach men proeue
want die werlt langhe stont dat sie dese sonde niet en
haddē. En men inent dat noch eenrehande uolc is on-
der wilken dese sonde niet en is alle ginaosophiste
En veel menschen sijn die die werlt uolcomelic ghela-
ten hebben die uan deser sonden niet beuoert en werde
al werden sie uan anderen ghebreken dicwyl aughenod-
ten en si dat sie mit haren onsalighen eyghenen wil-
le hem daer onder werpen. Mer wie hem eens mit ha-
ren stric laet binden die sal nauwe uan hoer vry mo-
ghen werden. Als wy sien som gheestlike menschen
die na dien dat sie die werlt werlt ghelaten hebben en
uan horen stricke uerloest sijn weder bewonden werden
mitte nette der ghyrichheit en onuersaedliken begheere
vremde dinghe. die eerste om uersmaede god hoer
eyghene dinghe. zulle iudas die eerste al dat sine ouer-
gaf is nae een dief gheworden en uerwote den heer der
moghenheit en uerheue hem seluen. **Van inde re-**

Die rade ieghen ghyrichheit **ghen ghyrichheit**
in dese. Ten eersten alle dinghe om god ouer-
te gheuen. en onder eens anders sorghe en vrgnueat
te leuen. en dien uolcomelic ouer te gheuen wat hi
heeft. en in neghenē dinghe sijns selues te bliue. als
in der eerster heiligher kerke. die ghelouighe mensche
onder die apostele waren. en als noch begheue melche

in veel gheordneden cloestren sijn dat is ieghen ghyrich-
eit die alre beste raed als onse heer leert. Soe wie niet
ouer en ghyft al dat hi besit en mach niet weerden in sijn
discipel. En ter ander stad. wiltu uolcomē wesen. ganc
en ueroep al datu hebs. **D**ie ander raed is te merke
al die hindere die in rycheden sijn en die stricke der ghyrich-
eit en die vryheit en nuticheit der armoede. want die
rychede uertricht men anxtlike en mit arbeide en men
bewaert sie mit groter sorghe. want uelc menschen sijn
die sie bemiden. alle diene ionce en die ghene die macht
hebben en bedrieghers. Daer veel rycheden sijn zecht
die wise man daer ilser uelc die sie een. beide die sie uer-
teren. die sie uerarchen en die sie verminne. Die rike
en is uor niemant zeker noch uor den vremde noch uor
den naesten. zulle is die rike onder den ghyrichen als
een vlesstighouwer onder honghyrichen hondē. Men
uergaderē sie langhe. men uerheft sie haeste. Al werde
sie ghemanchfolc sie en uerminne niet mer sie verue-
erren den drist der ghyrichheit. als den waerzuchtighen
die dranc: waer om o mensche soecktu dan daer du meer
al zals werden ghecruct. Sie pme heeft men sie niet
en heeft men sie. of uerheft men sie. sie pme. In tel is der
hoedruft ghenoech: die doet nemet sie haestlic de ghe-
nen die sie hebben. sie winen horen wt ures ewighe pine
na al desen is armoede vry. Die propheet zecht wesc
gued en wilt niet begheeren. It dat rychheit tot v ulohen
en gheeft v here daer niet toe. Brucht der rychheit is a-
nlicheit der aelmissen. sonder hoer sijn rychede anxtic
ende onvruchtbaer. Die wise man zecht be hoeldene

rijcheit sullen comen int quaet hoers herē: Komen dat ghe
hoeyt wert dat uer vullt, mer dat ghesat wert ghe
uet vrucht. **D**ie derde med is beadvouwen wt gode die
mer en laet die ghene die in hem hopen. Alsoe hi gheloeft
heft dat hi zecht, weest mer forduoldich uwer ziele wat
ghi sult eeren, noch uwen licham wat ghi sult anrecken
want uwe hemelsche uader weest dat ghi al des behoeft.
Want die alsoe d' mensche ghelapen heeft dat hi voetsel
behoeft, die en sal niet liden dat hi uerderue mit afre
sijne noedruct. Ist dat he hē beucel sijne sorghe. Als hi
spreect. Suet veret dat rike gods en sine gherechticheit
en alle noedructicheit sal uoe ghewogen werde. Want
die gheerne die hemelsche en die meeste dinghe d' mensche
wil gheuen die en sal hem niet weighe die wuste dat is
eerste dinghe. En ist dat valse en wred menschen en oec
beste hoer kinder voeden, hoe zolden dan die ake beste ende
die waradighe heer sine kinder laten. En want hi den
ondancemen en den quaden is guedertieren, hoe veel meer
sal hi guedertieren wesen d' goede die al hoer sorghe in hē
werpen. Die propheet zecht. Ic en heb mer ghelien dat
die rechtueerdighe was ghelaten. **S**oe wie ghi rijcheit
laet om god die mach uā desen drien een hopen van gode
Dat he hem ierue sine noedruct sal bezorghen, of mit
deynen voetsel die selue cracht sal gheuen die hi in voete
noedruct mochte hebbe, en dat is meerre vlyscap dat een
mensche sterker wert van deynre spise, of dat hi den lijf
ontret sal hi wede insorten den gheeste in gheestliker av
estinghe, soe dat die mensche gheerne derue der lichamliker
uolheit, die mit gheestliker weelde salichliker ghelo

des lichaems

ghebwe

ent wert. **D**ec uer dient hi grove glorie inden hemel die om
cristo uerduldlike lide. **Van gullicheit**

Gullicheit is van vier manieren. **D**ie eerste is
voer der rechter tijt, of dicker dan betaemlic is ghe
lyc den beesten sonder noet te eeren. **D**ie ander is mit al
te groter begheerte en mit eenrehande haesticheit die spise
te sijnde alle volue of hongherighe honde. **D**ie derde is
aloe seer hem te uerwille dat is meer spisen dan noet is
te nemen wt ghenuecheit of wt onmerchicheit. **D**ie
vierde is aloe lecker dinghe te zoeken en gheliker wijs als
veelheit der spisen waecher voedt, alsoe voedt lecherne
die ghyricher. Die lecker dinghe zoect, die begheert rye
heit op dat hi hebben moghe sine ghenuecheit. En alre veel
spisen ghenome maect d' mensche crach, want een var dat
vol is wert swaer te draghen. **S**ie maect oec die uerstande
niste plomp. **S**ie onderwerpt die huycheit en maect sie
koelt. **S**ie wer wackerheit uertraghen en leydt d' men
schen te slapen. **Van inden reghen gullicheit**

Eghen die eerste manier van gullicheit is ghenoech een
gued wille, dat die mensche niet en wille eeren eer noch
baker dan betaemlic is. **D**en lieken en is en is dier in
gheen ewe gheset. **J**onghe of arbeitende mensche moghe
eeren als bescheidene noet eylicher, wannec die ghewoene
of insectinghe der heiligher kerken dier niet reghen en is
Teghe die ander manier is mit dwanc der
sinnelicheit, dat hi hem zedlike hebbe en sine haesticheit
twene. **O**ec is mit woelienicheit, wan ommanierlike en
haestlike teren beswaert die natuer en voedt min. **D**
Dec is die woelienicheit mit reghen die derde manier

36

37

die alte veel wil nemē. En want sie den menschen hindert
in gueden werken als uoersaruen is soe en is neghen be-
ter raed ieghen die derde en vierde manier dan niet te heb-
ben daer men der gullicheit med ghenoch doe. Want hoe
een mensche armer is hoe in min in desen stücke hem bezun-
dicht. **G**ullicheit is nae leer der heiligher uaders die eer-
ste sijn. den wy moeten uerwinnen. want hoe wy gullich
en min verwormē hebben. hoe ander ghebreke star-
ker sin ieghen ons en wy aanker weder hem. Ouer-
mits gullicheit is die doet in die werlt ghecomen.
En die bose gheest beoerde cristū eerst mit gullicheit
alle mit eenre poerte der ander ghebreke. Oec sul wy
iegghen dese sonde en iegghen ander quade ghenuechte mer-
ken. hoe haeste die ghenuechte ouer is en hoe onlanghe
sie gheduert. En als du begheers die ghenuechte deser we-
relt en des uleysches soe set in din herte oftu sie alrede
ghehad hebbes en uersaed sijn. en dat die vte der ghem-
echten gheleden sij. want gheleden ghenuechte is als een
slaep der nacht die gheleden is. en noch argher om dat die
ghenuechte ene quade consaenae maect. Mer als men sie
staer soe maect sie die consaenae blide ende zeker. Oec
is iegghen alle iegghenheiden ende arbainen nuete dattu
lectes in din herte wannec sie neghenwordich sin dattet
soe welen moet en anders niet welen en mach en et die
wille gods is dattet soe sij en dattet gheordnuert is van
god alsoe te gheschien. want wat die mensche willende
in hem zet ut dattet gheschiet soe werd hi daer af min
ghelstuert. En alstu ghelstuert werdes om dat niet en
ghelstuert dattu hoepdes. soe deuc dat veel ander dinghe.

xl. 57
niet gheschiet en sin die uoerspodich ghewest hadden want
sie gheschiet daer du niet af ghestoert en wordes doe sie niet
en gheschieden. Want daer des menschen herte hem ghene
blijscap af en maect of sie gheschien. daer en wort hi oec
niet af bedroeft of sie niet en gheschien. Als exempel. Ist
dattu hopes ene guede maectijt morgghen te hebben. du wer-
des blide. mer wert dine hope te niet. du werdes machien
ghestoert. want die blijscap dinre hoepe is di ghenomen.
Mer hadstu niet ghehoepet soe en wordstu niet ghestoert
alst niet en queem. wantu zies dattu niet uerlozen en heb-
bes om dattu niet en haddes te uerhelen. **A**lloe sal een
gued mensche al sin hope ende avelst in god zecten dat hi nu-
mer sine gheleiden moet en veste op eersehen avelst. En dat
sin begheers niet ghechiet en sij an uerwendighe dinghe
gheliker wijs als die op yse wandert tattet mit voete vor-
oft arake op dat hi den voer moghe weder trecken nae hem
en niet inbreken. **D**aer om uerbestu verwar dattu min-
des. zet in din herte oftu dat nie ghehad en hebbes en dattet
als een droem was dattu scheens te hebben en dattet nae
manier des droemes is te mere gheworden. Dat bidt die pro-
fete daer hi sijvert. O herre maec te mere in dinre stad ho-
er belde als een droem der gheure die opstaen uande slape
dat is. maec in mijn herte dat dine star is te mere die ghe-
huednisse deser eerlicher dinghe op dat ic uoer niet achte
al dat gheleden is ghelijc als een droem uergheren wort en
niet ghechiet. **D**en quaden menschen ende den dwalen
is dit leuen een droem die wane sach te welen dat sie ni-
et en sin en wancu te hebbs dat sie niet en hebbe. want
ten is gheen waer good mer et is ualldij gued dat sie heb

ben: dultane ghedachten en sin ghenē ydel fantasien te he-
ten. mer gheuare ende wise ghedachten want sie maken
dat herre wilstic en ghestade tusschen manichuoldichheit
des uoerspoeds der werlt. Daer om alstu begheers dat
du niet en hebs ghedenc dattu ghehad hebs en weder
uerloren. Alstu yet hebs dattu minnes en ghe dy daer niet
zeer toe ouermids begheerte der minne. mer denc dat schier
uergaen sal dese blyscap ende niet na hoer laten en sal dan
uoetspoet des rouwen en schult der pine. Daer om alstu
uerheest dattu uands loe denc dattu dies nie inder waerheit
en haddes. mer recht of nuut in ene diem hezen en bezet
haddes. **Oec** alstibulane hebs of ieghenheit loe sal al ho-
er micheit merken hoe sie die sūde reynicht en de mēsche
uoerhoedich maket uan toecomende sonde en afucent in
veel mēsche die zake der sonden. hoe sie den mensche oefent
tot dechde tot oetmodicheit. tot mediden der gheeme die
alulcs wachden. tot uerustighen wonden der hulpe gods
tot onderuinde der godliker gueder oetenheit die by te wete
pleecht den ghenen die bedroeft sin uā herzen tot onder vū-
dinghe eyghene decht. want in ieghenheiten sie wi uolc-
meliker hoe ueel wy sin uoer ghegaen in dechde. En oec
tot meerre glorie te uerdienen en bouen al tot ariso die
om ons ghepallit is eenre hand gheleyheit te weder ghe-
uen. Mer als die ieghenheit is gheleden loe uerblyt dy wat
du onganghe bist als een die wt schydbrekkinghe is ontko-
men of uanden storme en die uandē quaden weghe ghecome
is tot gueder herberghe. En en maec dijn pine niet dubbel
mit gramscap of mit haec in ghedencnisse dijns onrechtcs
ieggen den ghenen daer du dat af hebs gheleden mer denc al

58
rry
en hebstius niet uan hem verdient. die hebs wel uerdient
uan gode en dat god als dijn richter ieghen dy die hem mit
dien hebs des menschen ghebruket als dinen pmer en ene
uolbringher der gherechticheit gods. **Gheliker** wys als al-
god
sin was ene wede des toerus. want god mit he als mit
eenre wede discipline gaf den bezondichden uolke uā isracl
mer gheley als men die wede werpt int vuer alst kint
gheslaghen is. alsoe sultē sie die vrake gods den ten leste
ghepint werden sonderlinghe die niet gherechtic ofte wt
recht minchoer naesten ueruoelghen. **Wij** sin een deel
wt onser materi gheganghe in dien dat wy gherecht heb-
be hoe du dy tussche weder spoet en uoerspoet sult onbe-
wegelic hebben. op dat dy uoerspoet niet en uerheffe.
noch weder spoet en uerwerpe. want weder spoet meest
is ghelegghen in deruinghe of in uerhelinghe dies datme
begheert en in ontsien of uerdraghen dies datme haec
en wil wy weder kuern en merke uoert die manie-
ren der sonden en inder wegghen. **Ten** is gheen deyn
medicijn ieghen die zochede der ghebreke dat die mensche
kan deruen mit ghestadighen moede dies dat dat
uolcslike toe neighen begheert en duldlic uerdraghen
sonder ontsien dat haec die en uersaecht is den uolcslike.
Gheliker wys als hi zeer naect sijne ghesontheit in licha-
liker medicijne die hem hoedt uan sandeliken dinghe. en
wel bewaert sin besaenen maner in eten en in drinkē
en stantachtlike ontfangt en uerdracht nae rade der
medicijn bittere dranc. En alsoe sijn sinte gregorius
die uolcomelike begheert sine ghebreke te uerwinne sal
pinen die slaghe sijne reynighe oetmodelike te uerdra-

ghen En die apostel. Ic kan uolheit en ghebrec hongher
ende zachheit liden ouer al en in allen tynic gheleert. **Van**
Onkuyfheit is vierrehande. **D**ie onkuyfheit
ierste is inden herten als die mensche onkuyfche ghe
dachte weende en willends om dat hi daer ghenoechte in he
uet ouerduet sonder des consentes wederstriden En na dese
saryft die wise man inden iersten capitel des boecs der wys
heit. Verkuerde ghedachten scheidt den menschen uan gode
En onse heer in sinre matheus ewangeli. Soe wie een
wysf liet en hoer begheert. die heft alrede in sinre herten
onkuyfheyt ghemeyn. **D**ie ander is als die mensche
sonder ghemeenscap des uleysches hem zader mit onkuyf
schen beroringhen mit omhelsinghen. mit ausinghe mit
onstamelen sien en tasten. sprekende of horende onkuyf
sche dinghe alleen wt quader ghenoechte. of als hi mit an
deren onkuyfchen manieren ghenoecht doet sinre vleysch
liker begheerte. en dese is also veel swaerre dan die ierste
als sie vorder wt is gheganghe en hoer ghegheue heeft tot
quader ghenoechte. Want is alleen quader ghedachte ouer
mids consent quader begheerte in hem seluen sculdich. hoe
veel meer is dan die mensche sculdich die hem uorder gheuet
tot saeken der onkuyfheit ende sine wtwendighe sinne en
ledt daer toe stoect. Is alleen quade begheerte des herten on
kuyfheit na ordel ons heren ihesu cristi. wat is dan wt beghe
erten te cullen of te tasten ende der ghelijc. daer om menne
bedrieghe diuaellic hem selue. wenende dat dan alleen son
de is als men ghemeenscap des uleysches uolbrocht heft of
pint te uolbrenghen. want soedane wescap des werkes oec
uerdoemlic sin En in gheerlofder echtschap is diuwyl um.

quact simpel ghemeenscap des uleysches dan soedane ontrenlic
becasten ende besien en onkuyfch toe spreken. Mer weer icma
die segghen wold. want hi gheen were der onkuyfheit meen
de te uolbrenghen. dat hem wal gheerloft weer mit sinre ghe
minder soedane besmekinghe te ghebruken mit reynre
andacht op dat onder hem meer gheuoedt worde heilighe mi
ne en dat vuer der caritaten meer en meer ontfoken wat
wt mine des uaelten gheuoedt en ghemeyret wort die mi
ne gods. Die sal wean wie hi is dat hi uan uleyschliker
mine en uan uleyschliker ghenoechte bedrogghen wort on
der ene sinne gheestliker mine. want die gheest mint den
gheest. en en behoect gheen lichaelic omhellen. om datter
een reynen is vleyschliker minen en hoe die meer wt her
te wasser hoe gheestlike mine meer uerwoelt en vermin
ret En waer gheestlike mine is die uerdriest en uerdruet
vleyschlike mine. Soe wie duldamer lichaemliker besme
kinghe pleecht die wort sculdich driuoldigher sonde al en
heeft hi oec uorder ghenen wille tot quaden werken Die
ierste is want hi hem alre onbehoeclic ghegheuen heeft
tot anxt der beoringhe om dat die sinne en die ghedachte
des menschen bereyt sin tot quade en ouermids zake sa
deliker vrentscap mach beoringhe die te voren met en
was des menschen wille uerkieren en hem neder werpe
tot sonde also et uake is gheschiet dat som mensche mit
reynre andacht hem ghegheuen tot ondringher vrent
scap en gheselschap onder welken dat gheestlike toe neyghē
in uleyschlic is ghewadelt en sin in sonden gheualien.
Daer om die hem in sulc perikel stoect doet wegghen dat
ghebot. Du en salt dine heer dine god niet beoede. ghe

liker wijs als die wt quader wijpliche ghenghe op aranc is
en uerdronke weer sculdich sijn selues does. En en uol
ghede daer oec gheen doet nae nochtan weert ene swaer
sonde dwaeltic te beprouen. **D**ie ander is al en ghenoecl
de die mensche in hem ueghene becoinghe nochtan gheue
in enen anderen sake der becoinghe en der sonden: ende
viele mitte anderen alsoe in die cille die hi hadde ghegra
ue want die den anderen schenket den dranc des does al en
drinker hi des seluen niet hi en sal nochtan niet onschul
dich bliue. Ende als in Job ghescreuen staet die adam des
bosen gheestes doet die colen berue. want als hi twe half
leuende colen vint bij een. soe blaet hi sonder aflaten mit
sinen helschen vurighen adam hent hi sie ontfengt. En hie
en achtet niet uertrecte langhe op dat hiet ten leste uol
brenghe. want hi en is tot gheene tijt becoemt mit ande ^{ander}
ren dinghen noch en heeft gheens dinghes achte dan hoe hi
moghe die sielen bedrieghen. **D**ie derde is om sijn qua
de exempel daer hi swaerlike mede scandalsiert ander me
schen. die quade suspiet crighen uan sulker scadeliker ghe
sellchap en die nuumeriete en hem daer ap uerouwee
dighen en ordelent quaet ende den achter sprake ende
bespoctinge op sine medebroere die onnosel sijn rechte of
sie des gheukes deden en alsoe wort die weerdicheit gheest
liches states ghelastert en daer wt coemt oec ueel ander
quades. **A**nder menschen den na sinen exempel des te co
enliker des gheukes ende wanen datter hem oec gheoerloff
si dat dese sonde sonder misdact waent te doen en leren na hem
ende den des te coenliker na sijn exempel dat sie voer
niet doen en driften. En sondighe menschen werde des te

dwaer en coeme in sonden en rekenen hem recht alle
rechtuerdich in horen sonden bij ghelycnisse der persone
die gheestlike puerheit beudecken: en dit coemt al in on
recht en uerwerpinghe godes en verminninghe sijnre eer
want dwaeltic des ghesins coemt den uader des ghesin
nes tot schande. **D**ie derde manier der onkuyfheit
is nauwerlike ghemeenstap des uleysches aulage man
en wijs bueten echtschap. En dese deel men woert in veel
manieren. alle in simpel onkuyfheit. **I**n ouerspil. **I**n
meenschap mit enighen persoene die uerbonden is tot
reynicheit. **I**n menschap mit maghe of swagher. **I**n meen
schap mit eenre ioncfouwe of mit ghewelt ene tot ont
vieren. Dese derde manier en wil wi niet meer bedu
den noch uorder bescreuen. **D**ie vierde manier is
ommatuerlike sonde. **A**l gheeft die natuer enen reghelike
dinghe dat der natueren onderworpen is een sonderlinghe
naem ghegheuen. nochtan heeft sie dese sonde recht als
die bueten der natuer of aeghen die natuer is sonder
naem ghelaten om dat sie euidys naems is onweerdich
Die menschelike natuer beuleet en oneert en uerdrift
die rechte natuer. En al ut dat die heilighe apostel sijnre pambel
en ande heiligheuen veel en swaer dinghe bescreuen uan
dese sonde nochtan en dinket ons niet tucte dat wi
hier meer daer af scriuen op dat die lucht niet en weerde
ontreymicht en op dat van ghetwoente des sprekenis van
dese sonde hoer swaerheit niet min onschelic ende on
menschtic en werde te horen en oec op dat men simplen
menschen niet en gheue materi daer ouer te denken.
Van inden reghen onkuyfheit aaaaaa

Bade ieghen onkuyficheit dier is tenen dier wy nu
 ieghenwordich ghedrucken sonder welke kuyfich
 eit niet langhe zeker en mach bliuen. **D**ie ierste
 raed is dat een man stulve stadich gheselschap der wiue
 en een wiue der manne. want als die wise man seecht
 vanden dede comt die moete. en vanden wiue boosheit
 des mannes. **E**nde since gregorius Die hoer licham ouer
 mids kuyficheit offeren gode die en lullen hem mit wi
 uen niet uermeten te wonen. want soe langhe als na
 tuerlike hette inden licham leeft en sal niemant vermo
 den dat dat vuer der begheerten in hem si te mael ghe
 lesschet. **E**n ene cole die bedekt is mit asschen sal niet bi
 taden ghelesschet die nochtan ut datme dier aen tast
 bernet. **E**n als die bose gheest uerpadert heeft twee co
 len soe blaest hi hent hi sie ontfreest. **A**ls men leeft in iob
Sijn adom doet die colen bernen. want hi bernet mit
 hellschen vuer. **A**t datmen een cole alleen laet sie gaet
 wt. mer brenghet men sie bi een ander sie werden ber
 de ontfenghet uan hoere veyder hette. **E**n et is diuyl
 gheualen dat mine die inden gheeste. began gheen
 der wart inden uleysche. **S**inre bernart sijnft in e
 nen sermone **M**it enen wiue stredic te wesen en on
 beulect uan hoer te bliuen en is niet meer dan duden
 te uerwerken. en ofu niet doen en moghes dat mine
 is. hoe solde ic dan dat meere is diu twe ghelouen. **M**er die
 bose gheest bedekt salliche inden beginn der gheselschap
 die stricke uleyschliker beoornighen om dat hi ankerheft
 dat sie of colden laten van hoer e liefte. waert dat sie pre
 kelinghe der sonden voelden hent hoere veyder begheer

te in also grote sekerheit ouermids langhe vrenschap te
 gaer ghegoren ende veremicht wert in minen dat sie.
 al gheuoelen sie oec anxt der beoornighen niet weder
 kieren en konnen noch uan maer anderen scheiden om
 dat die gheestlike vrachte alsoe ghekuurket sin in hem
 dat hoere gheen soe veel gheueides doen en mach he
 seluen dat hi hem vanden stricke scheide. **M**er hi heeft
 anxt dat die ander te seer solde werden bedwect ende
 rekent hem trouweloes waert dat hi hem scheidt van
 haer of sie van hem. **A**ldus wert hi gheuanghen en
 uolghet sijne aancheyt ende des anders wille in alle
 sonden. **A**ldus beoornid die starke sampson in sinen
 vrachten. ende die diuyl veel saer der viande hadde
 ghewonnen en biaden oncbroken was vanden vanden
 waert beweect ouermids mine daltid des wiues.
 die hem seer moede en niet wisten en liet hent hie
 haer uollencomelike openbaende sijn herte en alsoe
 opende hi sinen viande den toeganc hem te uanghen
 ende binden en sijn oghe wt te steken en ten lesten
 al sijn viande spot te wesen. **M**er al dit is gheschien
 in onse figur ende is ghescreuen tot onser leer. **D**ie
 ander raed is te stulven gheselschap onkuyficher men
 schen op dat die mensche ouermids horen exempel
 te soe gheliken dinghen niet en werde gheoghen
 als salomon sijnft in prouerbien die hem uerpadert
 mit en onkuyfichen die wert quact ende een vrent
 der diuase sal hem gheluc werden. **W**ant die sinne
 ende die gheachten des menschen sin beoornid tot qua
 de. **M**er om wort hi telucliker gheoghen oimids

ander lude exempel coeten dinghen die sijn uleyfchlike sijn
begheert als hi hem niet en staemt quaet te schijnen en
als hi in sijn onsalichheit heeft ghesellen mit welker
exempel en rade hi ghetoghen wert tot sünden en als
hi sonde doet gheprijs wert inder begheerte sijnre siele
En dese quade ghelijcheit of ghelijcformicheit is sonderlin
ghe zake waer om die quade soe manichuolt sijn inder heiligher
kerken en waer om in oerden gheestlike uernstich
eit is uerganghen en hoerre uele gheuloten sijn tot onle
den uerwendigher dinghe om dat een ieghelic wil den ande
ren uolghen. Want hi anders niet en weer dan hi inden an
deren siet. of want hi anders niet en daer leuen dan die an
deren daer hi mede ome gaet wt quader samelheit om dat
hi hem onselic den anderen onghelyc te schijnen. Of oec da
er ome dat quade laenheit des menschen ende vyshheit des
uleyfsches hoer nerblift dat sie sake heeft en onschuldunge
uoer den luden te doen dat hoerlust al en waert oec niet
gheoerlost. En die betarmit die profete daer hi zeecht alle
sijn lie af gheueghet alle sijn lie onnutte gheworden. **¶**
Die derde is datme dat licham niet leckerlic en voede. wat
die eerde ons lichaams die uan hoerre ierste maledixie.
dijstel dinecht en dorn ist dat sie daer en boue ghemestet
wert mit welken soe sal die dichtheit des dorns soe givet
werden dat dat zact des woerdes godes in ons te mael uer
druct wert. En daer secht die wise man Die sijnen
knecht uan sijnen ionghen dinghen leckerlike voedt sal
one nae houerdich ende wederstrubbich gheuoelen. Ende
sunte bernart. Den daghe is sijn selues boesheit ghe
noedy dat is der natuerliker begheerte is hoers sel

62
xlv.
ues boesheit ghenoech. want ist dat sie ghestoect wort
uan dien die ewighen strijt teghen haer ghenoechte heb
ben anghenomen soe werden twe teghen een dat is die
ingheboerne begheerte des uleyfsches en welde die ene
stoecter is der ghenoechten wederstaen der kuytsheit en
daer om is kuytsheit in anre. Daer af scrift die apol
tel. Ene weduwe die in werld leeft is leuendich doet. Ende
die profete. Sacht des brudes en ledicheit was die boesheit
der suster zodina. Mer hier teghen scrift die apostel.
Ic castie mijn licham en brengheet in ene knechticheit op
dat ic niet lasterlyc en weerde als ic ander menschen leer.
Soe wie sijn uleyfch voder in welken bouen noet behoer
lyc onderstants die wapent sijn viant en datu dinen
viant gheues dat oec di te laden. **¶** Die vierde is
etnis ledicheit te uleyen die sonderlike der siele is weder
teghen. Als salomon secht in proverben. In begheerte
is een ieghelic ledich mensche. want die in arbeide is wort
van enen viant anghenochten mer die ledighe wort uan
onceliken vianden anghenochte. Want hoe veel quader
ghedachten en begheerten hi omekeert in sijn herre alsoe
veel pilen des viandes is hi berit. Suinte bernart secht
Laghe ledicheit is een dorn daer al die vuchnisse der
beuoringhe der en quader ghedachten toeloep. Ende
gheliker wijs als die die spiecen des dorns dat water hei
melic inloep en wasser hent scap uerzinker alsoe wer
den wt ledicheit die ghedachten en begheerten ghemanch
uolt hent dat scap des heren daer onderualle in souden
Daer om in desen tiden vint men luttel ghestader gheest
liker menschen in docteren nae ghelijcheit der oelder.

vader in egypten mer binden onder enen prelaet drie
dusen of vyftidusen te gader woonden die tollike leef
den en ghehoersaamker waren te berichten dat wy mit
ons solden hoer te wyn of win. **O**mdat sie leefden na hoer
den arbeid hoer te hand en givde evniste en tenen
met en sochten. mit arbeid uergaderen hoer behoefte
en neghene ouerulodicheit en begheerten. **E**n en liepe
mer wt te bidden noch ander lud te besinesken om ho
er gauen mer mit haren eyghenen arbeide voede sie
hom seluen en veel ander cranche en arme menschen
En want sie neernstaer weien in horen handwerke soe
en mochte hem niet belcheen he te gheuen tot nyema
ren of tot kine of tot alrehand begheerten. **N**och sie
en staken niet elc in sine bindel dat sie arbeiden en wo
nen. **M**er alsoe als sie hoers selfs om wilsto uersaet had
den en hem onder eens anders wille gheworpe. alsoe
hadden sie oec onderworpen al dat sie hadden. **E**n wat
sie hoer wert mit gherucht en mit roepen niet en
deden noch na horen eyghenen wille. mer in swighen
en in wisten na willen hoers uaders ende hoers prela
tes mer om en worden sie in horen arbeide an hoer te
innicheit niet ghehindert. mer leer mer soe gheholpe
want als hoer inghelic ghezette wert gheeten was
soe plaghen sie die ander tijt te ghebruken in lesen en
in ghebede. **E**n daer ome weien sie ghestedich en uol
maect in alre wercht. want al die tijt bruchte sie toe
sonder alle ledicheit ende nyphichheit mit dweden
en mit gueden werken. **E**n en leefden niet na hore wil
le mer na wille hoer ouersten nae regulen die ouer

xlvi. 63
mids den heilighen gheest van heilighen uaderen waren
gheset om wt te roden die ghebruke en in te planten die
doechde. **V**ander ledicheit scrift een poet. **A**ls ledicheit
en wedus soe uerganghe die ghesutte der begheerten. **E**nde
niet alleen en salmen ledicheit scruben. mer oec alle ydel
heit. **S**ante bernart seghet: dat ys ydel ofte ledich dat ghe
en nutte en heeft of andacht enighes nuttes. **E**n er is leer
te bespotten dat me ydelheit doet om ledicheit te scruben.
mer wat men doen sal dat soeke inden inden ieghe anech
eit. **O**ec is nutte dat die mensche tot elker vrie denke hoe
hi die ieghemwordighe tijt nuttiet moghe te brenghen. of
hoe hi dat wert dat hem dan behoert te doen alre best mach
uolbrenghen. **E**n hi in beden. **E**n hi in arbeide. **E**n hi in licha
te spisen of emich ander wert te doen. **D**ie vyfte inet
is dat die mensche bewaer uor onghoerlosde dinge sine
wtwendighe sinne. want sie sin als men sie niet en bewa
ert. **W**er alle vinstere der sielen der welke incoemt die
doer der sonden. ghelyc enen deue of ene beouer onser
kynscheit. **D**auid en sach niet vras wist om dat hi sie
begheert hadde te voren. mer mer ome begheert hi sie
want hi sie onbehoetlike sach. **A**lsoe sach eua dat holt dat
ter schoen en ghenoechlic was te sien. en sie begheert ende
at die vrucht. **S**ante gregorius secht. **T**en is gheen orbacr
te sien dat uerboden is te begheern. alsoe salme die oren. die
hande en die andre sinne ende ledde bedwingen op dat wy
ouernids hem gheue uerghefinste en drynken. **D**ina
ghene wt om nyphichheit te sien die wiue des landes
ende sie waert uertracht. **E**n mer af scrift ieremias die
prophet in siet beooringhe. **M**ijn oghe heeft mine siele

beroeft in al den doctere minne stat. Mer hier ieghen
sijft die heilighe iob. **I**c heb een uerbout ghemact mit
minne oghe om dat ic niet en soude dencken om enighe
roufrouwe aldus besluten hem goede gheestlike mēschē
in allen en in doctere recht als in horen der graven op
dat sie niet en begheeren die werlt noch uander werlt be
gheert en werden. **W**ant hoe du die dinghe der werlt sel
denre zies of hoers hoe din begheerte daer toelder towert
en loe veel min saltu daer op denken. **E**n hoe du ghestade
liker omgaes mit werltiken mensche. hoe du meer sal
bestiuven vande stoue der werlt daer du onghenoecliken
allentelen uan binne of sulc uerduytteren en dine af
fectie onsuadelic werden. en dine zeden bitter. **I**nder mo
len niet bestouen te werden is nauwe moghelic. **D**ie
zeste med is dat die mensche binne hem uerdrucke sine
quade gheachten en uleychtlike weueghinghe. want
dat sin des menschen huys viande ouermids welker be
driechnisse die stat des herten den vianden ghegheuen
wert als mē sie niet wal en bewaert. **D**aer af staet
inden boke der wijsheit. **B**erkiert gheachten scheyde
den menschen uan gode. **E**n in sinre martheus ewangel
den herten comen quade gheachten alle ouerspel die
te en der ghelyc die beulecken den mensche. **R**eghene
vestnisse noch bescherm uan buaen en sin ghenoech de
stad te bewaeren daer die huysghenoten onghetrouwe
sin uā binne. **E**n ghene wtwendighe wacht en mach
den menschen bewaeren sonder inwendighe hoede der ge
achten en der begheerten. **D**aer om zecht die wise mā
Mit alle hoede bewaer dyn herte want daer wt comt

64
• xlvij •
dat leue. **K**uyliche en cerfame vrouwen en sullen niet
alleen quade werke mer oec begripliec sypen stouen
ouermids welken hoer kuylicheit ende cerfameheit moch
te mo. bewert en misrucht werden. **D**es ghelikes on
sal oec die siele eens gheestliken menschen die aristo ou
derouwe is ouermids gheloue en lofnisse der wernich
eit niet ontfanghen sypinghe quader beoringhe noch
in hoer herte hoelden. want dat niet onse here altoes.
en spreekt der den profeten. hoe langhe sullen in du ghe
duren sandlike gheachte. **D**ie seuenē med is ghesa
dighe weernsticheit des ghebeds en der inuicheit als ghe
saruē is ind boeke der wijsheit. **O**m dat ic wilt dat ic an
ders niet en mochte kuylich bliue god en gheeft soe gheng
ic tot hem en bad wt al minne herten. **E**n als die profet
te zecht. **T**en si dat die heer die stad bewaer sie waken te
uerghenes die sie uerwaren. **E**n want wij sonder sin hul
pe niet den en moghen soe is ons altoes noet te beden.
dat in dat uier der begheerten in ons lesche mētē du sin
re ghenaden. **E**n want die cracht des ghebeds die seel bo
uen hoer selue uerheft tot gode soe maect dat ghebet hoer
affectien puer en hoer begheerten puer kuylich en lichter
hoer uerstaen en instort hoer die minne godes. **E**nde daer
wt comt een eyfen ende uerftric ieghen sonde en ene on
weerdicheit ieghen uleychtlike ghenoechte. ende die wille
wert ghestert ieghen die beoringhen. en die beoringhe
werden arancher ende lichter te uerwinne. **W**ant doe moy
ses op den berghe beede en tot gode sine hande oprichte.
doe uerwan dat uolc uan israel die uan amalech. mer
als in die hande neder liet soe uerwan amalech. **M**oyfes

beduut een gheestlic mensche die uand' water der werlt
 is of ghebroken Amalech beduut beooringhe des vleys-
 sches. Die hande moysi sijn begheerte en memorie als wy
 dese opridjen tot gode so wert die viant der beooringhe ver-
 wommen als wy sie nederlaten tot erflichen dinghen soe
 wert die viant ghesterket. ~ ~ ~ ~ ~

Hijr eyndet dat eerste boec van profectus

**Dit is die tafel van desen anderen boke dat profectus
 gheheiten is ~ ~ ~ ~ ~**

- | | | |
|--|--|--|
| <p>.i. Die ierste uoertganc is
 in vurchheit der nuwer be-
 kieringhe in welck een be-
 kiert mensche vurch is tot
 allen dinghen</p> <p>.ii. Die ander uoertganc is
 in arbeide lichamliker oef-
 ninghe en daer zedymen
 waer in lichamlike oefnin-
 ghe is ghelegghen</p> <p>.iii. Die derde uoertganc is in
 inswortinghe gheestlic voel-
 tes. daer zedymen waer in
 is gheestlic avelst ghelegghen
 ende waer toe hi ghegheue
 wort</p> | <p>.ii. Die vierde uoertganc is
 een staet der beooringhe en
 eens strides. daer sedyt men
 van manieren der beooringhe.</p> <p>.lv. Die ierste manier is een
 ontrec der innicheit</p> <p>.lvi. Die ander is swaerheit in
 gueden werken</p> <p>.lvii. Die derde is uerdirect godes
 werts go.</p> <p>.lviii. Die vierde is sware onuer-
 duldicheit wghen gode</p> <p>.lviiii. Die vyfte is dat die mensche
 van deynmodicheit innich-
 eit niet en pynt te loeken</p> <p>.lx. Van raden wghen som beo-</p> | <p>.lx. .lv.
 .lxv. .lvi.
 .lxx. .lvii.
 .lxxv. .lviii.
 .lxxx. .lviiii.
 .lxxxv. .lx.</p> |
|--|--|--|

- | | | |
|--|---|---|
| <p>.lx. Xringhe
 .lxii. Van macticheit der ontrec-
 kinghe des avelstes. daer
 sedyt men dat in drien ma-
 niere die mensche wert
 afghetret uanden waren
 guede</p> <p>.lxiii. En weert beter is beoorn-
 ghe te hebben dan met</p> <p>.lxiiii. En uā vleyschliker minne
 die braden is onder schijn
 gheestliker minne</p> <p>.lxv. In hoe veel maniere mē be-
 ooringhe mach wederstaen</p> <p>.lxvi. Die vyfte uoertganc is
 een staet gheestliker medi-
 cine daer men wghen een
 reghelic ghebure daer con-
 derlinghe med</p> <p>.lxvii. Van gheslincheit der sielen
 ende waer in die ghelegghen
 is.</p> <p>.lxviii. Hoedamich al onse werke
 sullen wesen</p> <p>.lxix. Hoedamich onse sprekē sal
 wesen</p> <p>.lxx. Van goeder zedicheit</p> <p>.lxxi. Vā ghelacheit des herren</p> <p>.lxxii. Van sōmen ghemeynen</p> | <p>gheestlike oefninghen</p> <p>Dacmē niet a rechen sal
 wesen niet doec yet gueds
 te beghinne</p> <p>Vā doechheit in afscheiden
 uand' quade</p> <p>Van vrede des herren</p> <p>Vā swaerheit des ghebrukes
 ende des hebbens ende des be-
 gherens der dinghe der we-
 relt</p> <p>Van oetmodigher ghulm-
 ghe sijn selues</p> <p>Dat die mensche ryp en
 eeruoldich mit zoetheit
 den sal wesen</p> <p>Van opgheheuenheit der
 ghedachten tot gode</p> <p>Die zeste uoertganc die
 ghelegghen is in pure doechde</p> <p>Van zeuen affectie der ziel</p> <p>Van wtwendighen habitie
 gheestliker persone</p> <p>Vander minne godes daer
 sedyt men dat minne is in
 drien ghelegghen in wille</p> <p>In werke ende in begheerte</p> <p>Van ghemeyne doechden en
 uā hoerre eenheit</p> | <p>.lxix.
 .lxx.
 .lxxi.
 .lxxii.
 .lxxiii.
 .lxxiiii.
 .lxxv.
 .lxxvi.
 .lxxvii.
 .lxxviii.
 .lxxix.
 .lxxx.
 .lxxx.</p> |
|--|---|---|

. lxxxij. **V**an graden der minne godes demisse der rijcheit
 . lxxxij. **V**ander minne ons naeste **V**an tuerhande uersma . c. ij.
 . lxxxij. **V**erontweerdighe uleychliker minne **V**an vier zaken waer om . c. ij.
 . lxxxv. **V**an wykenē uleychliker minnen **V**an raed uersmademisse der rijcheit
 . lxxxvij. **V**an graden der minne des **V**an drierhande grade der . c. iij.
 naesten **V**an uersmademisse der rijcheit
 . lxxxvij. **V**an driuoldigher oecmoedicheit **V**an soberheit . c. v.
 dicheit tot ons . wt onsen **V**waer in soberheit is ghe . c. vi.
 naesten en wt gode **V**leggen
 . xc. **V**an drierley grade der **V**an drierley grade der so . c. vij.
 oecmoedicheit **V**berheit
 . xcij. **V**an uerduldicheit **V**loch ander onderscheit der . c. viij.
 . xcij. **V**a prouighe der uerdul **V**graden der soberheit
 dicheit **V**dat die wechte dat middel . c. viij.
 . xcij. **V**waer toe nuete is uer **V**holo nuete de ghebrieken
 duldicheit **V**dat die ghebrieken hem die . c. x.
 . xcij. **V**an drierley grade of vo **V**wyl wechte heghen
 eringhe i uerduldicheit **V**ander kuytsheit . c. xi.
 . xcviij. **V**an ghehoersamheit **V**an vier gueden dinghen . c. xij.
 . xcviij. **V**an drierley reden der ge **V**die uan kuytsheit comen in
 hoersamheit **V**der tyt
 . xcviij. **V**an driuoldigher gheho **V**an dinghe die daer tohelpē . c. xij.
 ersamheit der uoer der gh **V**datme kuytsheit uertrucht
 richheit en der minne **V**an graden der kuytsheit . c. xij.
 . xcix. **V**an drierley grade der ghe **V**als lie gheestliken mensche
 hoersamheit **V**toe behoert
 . c. i. **V**ander armoede en vlsma **V**te leuende uoeriganc . c. xij.

die ghelegghen is in besou **V**an minicheit des ghebeds . c. xxx .
 wenen leuen **V**an drien dinghen die . c. xxxij .
 . c. xv. **V**ander acndicht **V**die wyl den mensche aftrac
 . c. xv. **V**an drien manieren des **V**ken van uoeriganghe wt
 bedus **V**wechden
 . c. xv. **V**an manigherhande af **V**an zaken waer om die . c. xxxij .
 femie des bedus en uan be **V**bidder niet en weert gehoert
 elden manigherleye pe **V**wa sondrlyghe ghebeden . c. xxxij .
 sone uoer wilke hi hem **V**wa maniere der minicheit . c. xli .
 bedt **V**en der beuoringhe
 . c. xv. **V**an danbaerheit **V**wa reuelacien en visionē . c. xliij .
 . c. xv. **V**an leuenuoldigher mer **V**en veeldachtighe bewisn
 kimghe die tot danbaerf **V**ghen
 ontreect **V**wa maniere der visionē . c. xliij .
 . c. xv. **V**an gode te louen **V**an manieren der reue . c. xlv .
 . c. xv. **V**an leuenerley minigher **V**lacien of opbaringhen
 macry des loues godes **V**waer ome god den guede . c. l .
 . c. xv. **V**ander derder manier des **V**ontrecker grane der in
 ghebeds die in der gedach **V**minicheit
 te is **V**wa beuoringhe minigher . c. li .
 . c. xv. **V**an macht des ghebeds **V**menlichen
 . c. xv. **V**hoe die beder in veel manie **V**an manigherhande toe . c. liij .
 ten gode uoer hem neemt **V**ueyghen . daer wy mede ge
 in sinen ghebede **V**toghen werden ontfanghe
 . c. xv. **V**hoe men biaden wandel **V**dat heilighe sacrament
 die form des ghebeds

Cap. 1

Die iuste uoertganc is in vurchheit der iustver belueringhe. in welke een bekwert mensche vurch is wt allen.

Die uoertganc des dinghet *o o o*. gheestliken mensches wort ghedielt in leuen uoertgancghe. al ist zake dat alle gheestlike mensche wt allen desen uoertgancghen niet en gheinken **C**.

Die ier te uoertganc is inder vurchheit der iustver belueringhe waer mede die bekwerde mensche in eene neersticheit des guede willen vurch is wt allen dinghen daer hi gode in waent behaghen. het si wt groten beuulve en bedroue der sunde of wt begheerte gode te uolden. of wt begheerte die uerlore int toerhale. en dat loen dat uerluent is ouermonds der sunde. ghelyc enen die wandert die des morgghens langhe slaep en daer nae pynit mit haeste en mit neersticheit al lopende die uerlunde eijt te uerhalen en nae uolghet om te vinden sine ghesellen die uoerghegancghen sin. *Die ander uoertganc is in arbeide lichamliker oefninghe. en daer locht*

Die ander men waer in lichamliker oefninghe is gheleghen uoertganc is in arbeide lichamliker oefninghe. want waer want hi als een arm mensche noch niet vunden en kan duerbaer ganc die hi gode offeren in sine heilighen tempel hi doet doch dat hi uermach. hie offeret haer uan gheuen en velle uan rannen en gheuet ouer sijn licham als een leuende heilighe offerhande die gode behaecht. Mer somijt en is sijn dienst niet redelic om onbescheidene castijnghe des lichams ouermonds welke dat licham wert ontfettet en die crachte ontbreken en die sin werdet uerlozen. en die gheest wert gheleschet en alle gheestlic uoertganc wert

verstroijt. In leuitico staet ghescreuen. In alle dine offerhande salu solt offeren. dat is bescheidenheit op dattu vanden conincliken weghe niet af en neyghes noch ter rechtterhant mit alte groten arbeide. noch ter lichterhant ouermonds alre grove lauheit. **D**ie siele is onsterflic ende sie en mach niet vergaen en daer om en mach dat uerganchke lichaem dat een cerden uat is niet ghelyc uoertgaen mit hoer te layene. en het en mach soe veel arbeides niet liden also sie des bernendes wille ontfanghe mach. Een droncke mensche iaghet somwilen snellike dat peret daer hi op sit en en merct niet al is hie heet van wine. dat sijn onuerstandel heeft niet uerlaed en is uan hoje. en aldus al ghedwonghen wert bouen sijn macht te arbeiden soe ual tet onder den ghenen die daer op sit en doet oen later comen ter stede daer hi welen wil dan offer mit stude liepe. **D**ie apostel scrijft totten van wimen. Dienst sal redelic sijn dat is mit bescheidenheit. soe dat gheen dinc alte onbescheiden en sij. mer castiet uwe lichame mit mate op dat sie niet en uerdrue ouermonds ghebreit der nature mer dat sie der sunde sterue. Men moet dat vlesch bedwingen. mer men salt niet duden. Men salt drucke mer niet uerdrucke. Het sal diene op dattet niet en uerweldighe. men salt onderhouden op dattet niet en uerhere. Blijft vruchtbaer lang langhe onghelouwer het uerwilder. It dar ment alre zeer dwinct vrucht draghen het wert magher. mer ist dar men dat middel hier inne hoelt soe blyfiet vruchtbaer. Aldus salme oec den mieten acker des lichams. als dattet niet en uerweldighe uā alre groter ledicheit of weelden. en dattet uan hongher of uan arbeide niet en uerdrue.

Die lichamelike oefninghe staet in twee dinghen. alle in onuercken uleychliker gheuoechten. En in gheuoene hardes leuens en arbeids. Mer hijs af sijn wighenome die ziele. want ouermids bitterheit der ziele en hebbe sie gheen gheuoechte in zoeten dinghen. En die ziele is hem harder dan die arbeit is den ghelinde en machinghe. Dat tullen des lichams is niete tot zueringhe der sin den tot uerdruinghe der ghebrake. tot oekinghe der wechte tot ghewinne gheestlyc tweltes als die winghe worden wert. ver perse tot sichtighe des naesten en tot verdien te der glorie. **Die derde voertganc is in instoringhe gheestlyc tweltes. daer ledyt me waer in gheestlic tweltes is gheleghe.**

Die derde voertganc en waer toe hi ghegheuen wert. is in instoringhe gheestlyc tweltes. want om dat god goedertieren ende mildē is soe begauct hi den menschen weder die hem ghebravele offerē al dat hi heeft en ne dat hi uermach alle vurchheit des willen en den dienst des lichams.

Warachtich gheestlic tweltes staet in twee dinghen als in vertieringhe der natuerliker crachten der siele. en in rustliker oendracht des uleyches totten gheeste. want dan is die mensche warachtlike gheestlic. als die gheest alre mael tot gode opghericht is en hem toe gheuoecht en hi gods uol is. en alle dat licham dien gheeste niet weder en staet in dien dinghen die god te behoeren. mer na sijnre wise den gheeste ghehoersam is. alle ghene valse dinghe te begheeren. noch ghen harde dinghe te ontsien noch ghen uerdriet te hebbe in guede werken. **Die siele heeft drie crachte daer sie in toent dat beelde der heiligher dinnoldicheit. alle reden. wille en memorie. die nochtan in hem ydel sijn des guedes en behouē**

68
vertiert te werden en ueruult van gode die sie ghemaket beuet. **Die reden wert uerluchter tot bekennisse der waerheit.** **Die wille wert ontsien totter minne des guets.** **Die memorie wert vollich ghemaket te bruken en aen te hanghen den warachtighen guede.** Gheen van desen drien crachten mach wesen. noch volmaect werden sonder die anderen. want en saghe die reden niet. die wille en nēnede niet. want die wille en bekenne dat niet wat te minne ware. en en mīde die wille niet. soe en hadde die memorie ghemachte inden guede. En des ghelikes en weer in der memorie gheen ghedencken des guedes. hoe solde ment dan bekenne ofte minne. **God is dat ouerste guede. en hier omme is hi oec die ouerste waerheit.** want van hem uoyen alle dinghe alle dat sie sijn en dat sie guede sijn. **Ghelike alle god dat maecsel van aler werke van niete gheslagen heuet en daer nae heuet onderscheiden en uerdert. also formiert hi oec des menschen licham in sijnre moder bāuc daer nae instortet hi ene redlike siele. daer na hi den loep der oelheit wasset dat uerstant na sijnre werclikeit. Ende die wille wert beuert en die memorie groyt alle begheerendē aerheit die hoer bequame sijn.** **Die aerheit der reden is daer uerstant van gode en van dien dinghen die van gode sijn. en tot gode leyden. alle uerstant der heiligher scrift en die redene der gheloue en der werke godes. En te uerstaen wat gode behaghele sijn en ondericheyden tusschen sūde en tusschen dogheden en hare natuere te bekenne. en die rade ieghen die sūde en die weghe der dogheden te bekenne. **Juden werken godes te uerwonden van sine moghentheit sine wijsheit en sine guedertierenheit. En correlike te spreken die aerheit der redene sijn wijs****

die
hen en const uan gode. **D**ie oerheit des willen sin
lystlyghe beweghinghe en innicheit tot gode vurichheit des
gheloues ghecouwen der hope. zuechheit der goetliker
minnen en bliscap des guedes willen. hope uan uerghifnis
se der sunden. Innicheit wter menscheit en ter pallien
crifti en oec tot sijne godheit en begheerte des hemel
sche rikes. En benouwen uan uerhoringhe des ghebodes
en begheerte ter godliker vrendelicheit en deser ghelike
die den menschen beweghen tot gode en wter minne der
dogheden en tot hare der sime en wter minne der enen
menschen en tot vliachheit gueder werke. **D**ie oer
heit der memorien is menichfoldicheit heiligher gedach
ten en toeuloyen inder gheachten en stadighe gheeducin
se godes. en wallucinghe der onstedicheit des heren en rust
lic aenhanghen gods en uerdruuinghe der lichaemliker
uerbeeldinghe en uolcomen uergheten alre wereltliker
dinghen ende een gheest te wesen mit gode. **E**n want
dat licham ghegheuen is den gheeste te dienē soe salt hem
ouder danich wesen in allen gueden dinghen alle sine here
en niet weder sporen noch weder murmerieit recht als
een houaerdich en een tuch knecht. En die gheest sal den
licham noersien als een wijs here sinen knecht in drien
dinghen. alle dattet licham nuttelike arbeide ap dattet niet
en uertraghe mit ledicheden. En dattet bescheijde gheest
niet werde ut datter erghen in misdaen heuet. En dattet
bi mate gheuoedt werde soe dattet niet en ueruelighe en
dattet oec niet en ghebruke onder der last. **H**oe een re
ghele meer na desen regulen gheordniert is hoe lighe
elstiker is. Dese dinghe te hebbene dat is gheuoedt

ly. 69
te werden mit gheestliken avelte. want ander twestinghe
recht alle niet noedrucht en sin der salicheit alsoe en is
hem niet toegelouen. en sie sin dicwile valsich en gheuen
set en bedrieghende. alle vatione en heymelike openbarin
ghe of profeten of zilike suencheit of werke uan miraci
len en sonderlinghe nu ter tijt. En al vintmen sie somtijt
warachtich dat is in seer luttel menschen. **D**ie gheestlike
twestinghe wert somtijt ghegheuen minnen gheestlike me
schen om dat sie sien soelen. hoe mildelike god begauct die
ghene die hem dienen en hoe gued datter is te dienē soe zue
ten here. En oec wert si hem ghegheuen tot starkinghe der
gheloue tot vasticheit der hope tot ontfenghen der minnen
tot vrendheit der begheerte en tot leringhe ap dat sie sien hoe
men wandert sal. Recht als men in der duysterisse een licht
twent ap darmen sie waer men gaen sal en waer men sinuē
sal den wech om te behoeden teghen die toecomende beorm
ghen. **Die uerde uoertgaue is een staet der beoringhe
en eens strides. dier sechtmen uan manieren der beoringhe.**
Die vierde staet is die staet der beoringhe en des stri
des en der tribulacie dier die mensche mede gheproeft
wert. ghetringhet. ghecoert. gheleert ende uer oermodicht
Dus spraket die apostel tot thimotheū. Die stridit inden
stride hi en wert niet gheuoent ten si dat hi wichte stride
Enich dinc dat langhe duren sal dat pleghet mente proeuen
ofter ghedurdich is. En al dat edel is en lief dat proeft mē ofter
alsoe wech allet sal doghen. En dier ghelike die doecht des gue
den menschen die alre edelst is en die in ewicheit gheduren
die wert gheproeft inder tijt der beoringhe of hi ghestadich
si en god proeft sine vrende mit wederstote of si ghecouwe

like in hem willen bliue. In ecclesiastico staet ghesarue. Die ouen proeft die eerde vate; en die tribulacie prouet die gherechte menschen. In tobias staet ghesaruen. Wantu goet ontfangelic waerste soe walt noet dat di die beoringhe proeft. Die mensche wert oec ghereymicht van sinde o uermids tribulacie der pinninghe op dat hi weerdich werde der heimelscher glorien en den inganc des hemels en op dat hi niet en behoue na sinre doet swaerliker en langher ghereymicht te weerde. **Oec wert die mensche ghereymicht op dat hi bequaem werde meere graec te ontfanghen. Wellic als duncker glas ghereymicht wert om daer te meer lichtes ontfanghe.** Die mensche wert ghecofent mit lide op dat hi werckliker en bereyder werde totten werken der gherechtheit en totter oefninghe der dechden. Want als hi was inden staet des troestes ~~in hem~~ ^{in hem} duchte hem dat ruste na heren en vint totter innicheit gheuoect was totter ouerster volcomenheit wellic tveest hem ene wijlides daer om ontoghen wort dat hi leir hem oec oefnen in anderen dogheden. Want ghelyc als een coepma in enen markede of in eenre apoclie met alle dinc te samē en vint die hi begheert. mer te menighen steden vint die menigherhande dinghe: al soe en sal oec een gheestlic mensche met allene soeken die volcomenheit en een sake te uerdienē inder ruste der innicheit en inder soetheit des gheestlike troestes, mer oec mede mit arbeide des stidens ende inder oefninghe des gueden werkes. Die apostel sijnst totte philippenses. **Ic kan ouerulodich wesen en ic kan ghebrec liden ouer al en in allen dinghen bin ic gheleert.** In spreect totten uan chorinthen ouermids den wapenen der gherechtheit vander ~~rechter~~ ^{rechter} side ende

70
.lij.
vander rechter side. **Die mensche wort oec gheleert inder beoringhen. Wanneer hi merct wat oerbaer vander beoringhen comt en wat nudheit daer inne is. Want after den dat hi uerstaet waer om dat god die beoringhe aldus op hem neuhenghet of wat vrucht hem daer of comt. soe wert hem die beoringhe alle veel te lichter. Die apostel spreect totten uan chorinthen. **God is gheavulve en hi en sal u niet laten beoert werden bouen dat ghi uermoghet. mer hi sal oec inder beoringhe vrucht doen dat ghi sie moghet liden en verwinne.** Die mensche wert oec dat hi hē inder beouwen tot god of inder zekerheit des ghelouen niet alleen hoelden sal ouermids gheuoelen gheestliker tveestinge ghelyc alle den coninghe groene mensche inden weghe godes wanneer sie uernemen dat hem ontoghen wort dat gheuoel des troestes soe werden sie minodich en want dat god te male mit sinre graec van hem ghekeert si of sie beghinne oec mit gheloue te twiuelen of die dinghe waer sijn die sie uan gode gheuoelt hebben. **Mer nu wil ons die here leirn ouermids den ontreckene des troestes dat wij ons hoelden sullen ende funderen aen die waerheit der sarsaturen en der gheloue. dan an enighe dinghe die wij onder vinden. Want weer die gheloue alleen inden onder vint soe en weer mitē gheloue niet te uerdienen. en die hope die men hadde ouermids een onder vint dat en weer gheen rechte hope. Mer wij sullen hebben ene rechte hope ouermids uerduldicheit en ouermids tveest der sarsaturen mer dan ouermids emighen onder vint. En sullen dat ghelouen dat hem god minnermeer van ons en keert mit sinre gracen also langhe alle onse wille uan gode niet of****

ghelueert en is ouermids consent der sonde of ouermids
craedjen der uerslumenisse. **D**auid sijnft inden salter.
here dine ghecughe der rechtuerdicheit en der waerheit
heeftu zeer gheboden. **D**ese noersproken woerde. als ghe
rechticheit in wille en in werken en die waerheit gods
in lofnisse der heiligher salft die ons loeft ewich leue ist
Dat wij sine ghebode hoelden. sin ghecughe der graae gods
Job sijnft. al waer oec dat zake dat hi nu doet vloeghe ic sal
in hem hopen. hier om en wil niet misruuwe. wanneer
du die troest der inwendigher soechtheit ontoghen wert
recht of du god ghelaten hadde en of hem dine guede wer
ke niet ghenacm en waren. **M**er ghanc totten warach
tighen tughe en wij in daer in dine troest als dattu betru
wes der waerheit gods alsoe langhe als du uan hem niet
en scheides en mit consente niet ouer entredes sine ghebode
dat hi di niet laten en sal ouermids sinne ghenadicheit. wat
wij en hebben hem niet uerworen mer hi heft ons uerworen
en heft ons werlt gheminer. en hi en begheuet niet die ghe
ne die hem niet en begheuen. die ons oec mitte de wij nocht
niet en waren. of we wij hem wederstande ouermids sonden
En hier om heeft hi ons gheminer en uerwore niet om on
ser wgheden wille mer alleen om die guetheit die hi seluen
is en daer dine sal hi ons oec behoeden. **G**od die ueroermo
dicht ons oec ouermids tribulacoe en beoringhe op dat wi
bekennen wat wij uan ons seluen sijn. en ons niet en uer
heffen uan dien dat wij uan gode ontfanghen hebben of
dat wij wanen dat wij ontfanghen hebben. **D**aer af is
ghescreuen in eclesiastico. golt ende siluer werden gheproeft
ouermids den vuer. en die menschen die ontfanghelic sijn

71
mit ouen der oetmodinghe. wat ourryndheit of ualtheit
binne uerhudet was die maket dat vuer der beoringhe o
penbaer. **W**ij worden oec ueraermodicht vande guede dinghe
in dien dat wij sien dat sie onse niet en sin. mer dat sie gods
sin die ons begaueet heeft mit sine gauen doe hi wolde ende
hoe veel dat hi wolde wt sinne graae ende niet wt onsen ver
dienst. **W**aer dat zake dat die gheestlike troest den mensche
sonnighe niet niet ontoghen en woude hi soude hem te seer uer
heffen ende die graae gods uerhelen en hi soude uergaen.
Hier dine dan wort die gheestlike troest den mensche onto
ghen op dat hi en niet en uerhele. **G**hetlike als een uader
den ionghen kinde gheen ghet gheuen en wil op dat
dat ghet niet en uerspele noch en uerhele ter tijt toe dat
te uoertraet in wijsheiden en dat ghet wijslic holde kan
Wij hebben kinde ghelien die veel graae hadden daer
uan behaeden sie hem selue alte zeer en sochten lof ende
oer uande luden en ten lesten uerbijsterden sie en worden
ontveert uoer gode en uoer den luden. **D**ie wise man secht
die sine knecht leckerlike opuoedt van sinne ioghet in
sal oen naemaels houaerdich ghenoeelen. **D**ie ghederrie
ren god welcs ghenoechten sin te welen mitte kinde der
menschen. dielt gheerne mede dese ghenoechten de ghene
die hem trouwelike diene van haerre ioghet dat is uan
der nyheit der bekinghe. **M**ar acharme hi gheuoelt
der sonnighe naemaels houaerdich alle sie hem uanden
gheestliken troesten uerheffen en ander menschen uer
sinaen **E**n alle sie dan in beoringhen ghekert sin ende
ouermids der sonden des betremens uerquadet sin en be
gheren een gheruchte des loues soe werden sie ypocriten

En want lie hem verer pinen te schijnē dan lie sin loe sōtē lie hem teghen gode en toe arcken hem soetlike die glorie gods. Mer die guede heer die wal weet hoe muete die tribulacie ende beoringhe den menschen is. die toghet den menschen ten ierste beoringhe der suetheit daer hi namaels inder beoringhe mede ghesterct werde dat hi niet en ghebreke en daer hi mede toeghetoghen werde op dat hem altoes uerlanghe weder te comen tot desen suetheit der gheestliker troestinghe en dat hi niet en late hi en soeke lie weder ter tijt toe dat hi weder uertrughe dat hi uerloren heeft. Aldus beoyt men de gheuen die veer wanderen soelen ghenoech soelen te vorē op dat lie mede weghe niet en ontbluen. aldus spilt men die diuē mit weyde en mit homighe die veer uheggen sille op dat hem altoes daer wert weder uerlanghe daer lie leckerlike gheuoede sin. Aldus waert sime peter ierst inden hoghe berch ghelejt daer hi xpm sach in glouen ouer figurert op dat hi naemaels als hi uanden viand ghepint wordē in der beoringhen ghedachte der ierster soetichheit die hi beuonden hadde ende dat hi weder quame tot den heere dien hi gheuoelt hadde soe manelic op dat hi mit ghenē wantrouwen aflaten noch inlyopen en soldē. En aldus waert den kinderen van isaac inder woestine ierst dat hemelliche blyet ghegheuen en namaels woerde lie uermoyet in langhen weghe en stide. **Die eerste maner is een onrecht.**

Uele manieren sin van beoringhe hē der innichheit. Ene maner is onrechtighe en armoede der innichheit. Die ander beoringhe sonder dese en solden gheen of luttel cracht hebben. want innichheit is als een huys des toeuertates van alre tribulade. Inde solter staet ghescre

^muen. Die here is een helper en ic sal mine viande uersmadē. En ist dat borghe dat is schare des volkes teghen mi staen mijn here en sal niet ontruchren als den mensche dan dus sonderlinghe toeuertact oncoghen wert so is hi alle sonder wapen ouder die viande der beoringhe. En daer dine wert hi beuytet en oecmodich ten si dat hē uel^h aghe mit starrheit des ghelouen en der hope ende hem bescherme mit uerduldicheden en mit oecmodicheden welke uerduldicheit en oecmodicheit dan meest noet sin den mensche hem in te oekene en grote glorie te uerdienen. In den wert die gheloue gheprouet ist zake dat die mensche gheloeft gaulic warachtich te welen die dinghe die hi in teghentwoordigher tijt niet en gheuoelt. mer die hi gheuoelt heeft ouerunds den sinake der suetheit. Alle dinghe die wi uan gode ghelouē die sin soer suete. Mer die sinac der suetheit wort den mensche guede daer dine oncoghē op dat die gheloue meer fundert ende ghesicht werde op die heilighe scrift dan op eyghen onderuindē. en op dat die gheloue also veel te meer uerdientlic sij. Die hope des menschen wort gheprouet ist zake dat hi merct dat hem god genadich is oec als hi oen calhet; en ist dat hi soe vuteliken pynē hem. gode te dienen en te behaghen in alle dinghe alle of hi saghe en gheuoelde dat hi mit gode weer uerdoent. Abraham waert ghepint die teghen hope in hope gheloeft de der godliker lofsinle. en hi en hadde gheen uisrouwe en wiste dat zekerlike soe wat god gheloeft hadde dat hi dat machtich was te doen. Die uerduldicheit des menschen wort gheprouet ist zake dat hi niet en min meriet teghe gode recht of god we schijnē hardicheit den mensche queldē ende

ongheueft hiet En ist dat hi gheerne liden al dat gode beha-
ghelic is en niet en ghebroke in wederspoed. Die oecmo-
dicheit des menschen wort gheproeft ist zake dat den me-
schen dinct dat hijt wal uerdient heeft dat hi ghepinat
wort en dat hi des niet weerdich en si dat hi enighe ghe-
estliken twest hebbe. en ist dat hem dinct dat god recht
ueerdlike mit hem doet om dat hi pijn den ghenē die mit
dadich is. ende den ondancbare beuuet der inwendigher
troestinghe. Wanneer ons god pinet en castet om ons
te suuere soe sal hi ons also wal behaghen ende wy solen
hem also zeer dan minen als wanneer hi mit ons smeket
en ons troest. Die heilighe secht witten christeliken.
Wat loen ist den die uader niet en berispet En in apoca-
lypsi. die ghene die ic minne die berispe ic en castic. Die
Sonnighe vader is swaerheit in goede werken
menschen werden oec beuuet in swaerheit in wal
te doen. hoer wille is een deel goed. mer niet stark en vnde
een hinder ouermids der swaerheit recht als die ghene
die enen swaeren streken wender en daer af ghepinat wert ou-
mids sine conlaenāe die hem wroecht uan laicheit en ouer-
mids wulve uan traghē uoertganghe en ouermids boghe-
erte beuers leuens. want sonnighe wilde gheerne hebbe goe-
de werke. mer sie en konne hem selue niet verwinnē dat
te uolbringhen na den woerde des apostels. die wille is mi
by mer ic en vinde dat uolbringhe niet. Sonnighe werke
sin die sie hiet uermochten mer die dunken hem alle drit
en alle deryn dat sie niet en ghelouen datter god enich beha-
ghen in heeft of datter yet mede te uerdienē si aldus wer-
den sie ouer al uersucint en uallen in eenre hand droefli-

pauly

Van dulsamighe mensche spreect sunte Bernart. Sonnighe
mensche sin in gheestliken arbeyde vermoet en gheuert in
traechheit en wandert recht douch in den weghe des heren
Sie claghen dat die daghe en die nachte lanc sin die wile mu-
meriet sie mit enen drit heren gaen sie wt alle dien dat
hem beuolen wort. Want eenre hand anxt ueruoert sie
wanmeer sie dencken uā gheestliken uoertganghe. recht of
sie wt hem seluen spreken. het weer seer goed dat me uer-
wone. mer die stryct is alte hart. dat loen is zeer suete. mer
die arbeit daer men mede uerdient is swaer. Des ghehkes
die ghene die ghesent waren om te uerspeen. dat lant van
belofen. doe sie weder quamē prysden sie vrucht aerheit des
lands en wonden die vruchte. mer sie ueruoert dat uolt om
dat sie die viande die in den lande woende groet en stark leghe
en swaer te uerwinne. Aldus inder heiligher scrift merke
sonnighe gheestlike mensche dat hemelliche uaderlant en pre-
diken grote blyscapen des hemels. mer sie ontfuchten soe seer
die stryde der betoringhen en de arbeyt gheestliker oeffninghe
dat sie lieuer in woestine sterue wille dan ingheleyt werde
int lant der belofen dat is sie wille lieuer bliuen mit haren
werke in enē middelen state tussche enē wercliken leue en
enē gheestliken leuen. recht alle tusschen egypten en dat lant
der belofen. inder woestine der drogher wandringhe. dan
mit arbeyde en mit tribulacien come toter grane der uolco-
menheit. Oec uerwonderden sie hem uand starkē iden des
lands En als sie merke goede werke der groter heilighe soe
grauelt hem. als uoer dat grauvelike gheslachte der kinder
enachim. en mishopē te uertrighe hoer uolcomenheit niet
wt oetmodicheit mer wt mistrouwen en wt anxt en belul-

dighen gode dat hi soe harde dienst uanden menschen eyscher
als die kinder van israhel deden die sie wt egypten gheleyst
waren tot soedinghe armoede te liden. daer dine comē oec
melche soe luttel coeter uolcomenheit. En uan alle dien dulent mā
nen die gheest waren coeten en quemē niet dan rwe in dat
lant der beloften. want onder gheestliken mensche werden
die allene uolcomen die onuermoegelic ghestadich bliuē in dē
stride der beoringhen. en inder oefninghe der dechde. dat is die
inden stride der boesheiden weder te staen en inder oefninghe
in dechden ten eende uolherde. **Die derde is uerdriet guedē**
Hier wt comet een ander beoringhe alle werkes.
des uerdriets de den menschen alle dechden uerdrieche ma
ket. hem uerdriet te biddene. hem uerdriet te lesene. hi en
vindt niet dat hem lust te drinke. hem uerdriet dat hi goede
dinghe hoert. het si spreken of doen of in dē dienst gods te
wesen ja hem uerdriet oec der dinghe die hi sonder groten
arbeit doen mochte. en dat comet hier by toe. want hi ghe
en gheavulve en heeft dat hi wt grove lone der dechde comē
mach. soe uerdriet hem oec dat hi hē in dē minste oefene.
Dat dese beoringhe gheboit wert en comet wt der beoringhe
mer noer af ghezecht is dat mach mē aldus prouē. te han
des na den dat dat uolc van israhel muurmeriert hadde om
den arbeit daer mede beladē was daer na muurmeriert wt
van uerdriete des hemelliche biveds bi welke beteykent is
spise der gheestliker uoedinghe alle die wordē der heiligher
scrift en goede werke die siele uoeden en die conlaenac uer
makē. Hier af sprac die propheet. haer siele heeft alle spi
se uer omveerdicht en sie sin ghenact coeter poerte der wer
Dese beoringhe trect den mensche tot twerhande dinghe

74
luy.
eender sie trect den menschen tot wrwendighen noestinghe
en tot wercliken lichheden. op dat die gheen ghemuechte en
heeft in gheestliken dinghen doch in uleychliken dinghen en
in wercliken zaken solacs soeke ouerinds welken hi uer
drue mochte dat uerdriet daer hi mede ghemoyt wert. En
hem walghet uand hemellichen brode. want sie uleych beghe
ren en poerloer. dat is uleychlike en eerliche vroude en loch
uoldicheit der wrwendigher onlede welker suuerheid den
walghenden smake ghenoechtic sijn. mer namaels alle sie
die conlaenac bitter ghemact hebben soe dwinghe sie die te
saryen. **D**ese beoringhe des uerdriets trecke den mensche
tot onghemater droefheit. want hi in gheestlike dinghen
gheen ghemuechte en heuet en in uleychliken dinghe gheen noest
hebbē en wil. En aldus want hi neyghent toeuertact en
vindt soe uergaet hi na groten wulve. Dese is sonder
linghe noer te wepen coeten heit alle sie aldus bedruet
werden op dat sie uan dēser noer uerloest moten werden.
en offeren moghen offerhande des loefs. en in bliscapen
kondighen moghen die werke ons heren. dat is dat sie
ouerdenken moghen die weldade gods op dat sie ouer
inds den weldaden uerwecket werden coeten lone gods
in uolcheit des gheestes. **Die vierde is swaere uerdul**
Ende en gheuoelen sie rehent gheue dicheit teghe god
adest soe uolghet daer na een ander swaer beoringhe
alle onuerduldicheit neghen gode. waer om god soe hard
en soe onghenadich is den bediueften. waer om dat god
soe vrac is den armen gracie te gheuen die nochtan also ze
te biddet en also uerustelike doepet. alle in israhel staet ghe
saryen. Ic wepe tot dy en du en hoers mi niet. Ic staen en

Du en sieste in niet. Du biste in uerwandelte in enen wieden
en in hardicheit dijne hant biste in teghen En ylasas spre
ket Die manchuoldicheit dijne binste en dijne ontfacer
micheden hebbe hem na in onroghen En abbacuc sprekt
here hoe langhe sal ic wepen en du des niet horen en sulles
hoe langhe sal ic gheluyt maken ende liden ghewelt en dat
tu in niet ghelont maken sulles En inden Colter staet
ghelouen. here hoe langhe uerghelstu mijne ten eende wa
er toe keertu din aensichte van mi En ter ander stede. here
stant op waer om uerlapes du En aldus miu meriden
die kinder na israel doe sie spraken Is god in ons of en is
hi niet in ons. Alle dese uerlape uoerde bewisen ons rou
we der bedruachheit deser beoeringhen: en sie is somtijt soe
stert dat die mensche bi na sinloes weder en beuet na ster
ken rouwe om dat hi gheen troest en vinder in bedinghe en
in aendachtighe en bidene dat alleen sijn touerlaet welen
solde alle onse here spreect alle die ghene die bidde. sullen
ghehoert werde. Mer niet bet en mach men uerwinne dese
beoeringhe dan uerduldicheit te liden en oermodelike te beyden
also langhe hent hi gheweerdighe dat aensichte sijne gue
dertrieruheit ons te toggen en die hant der milicheit ons
op te doen op dat die hemel den wy bouen ons gheuoelen als
uan stalle ons uederulohe die drupe der ghenaden en dat die
ceide onser herten die alle plein is uermoruet werde mitte
teghene der guedertrieruheit des here. en haer vrucht gheue
en begherten der goddiensticheit ende der minicheit **Die vijfte**
Het is te weeten **is dat die mensche uan dynamodicheit in**
dat die beoeringhe meest aneethe is **uicheit niet en paut te**
die men manest liuac gheuoelt. wanneer die mensche daer **soeke**

75
. luy .
Dine dat hem die ghenade der minicheit langhe tijt heeft onco
ghen gheuoelt uertraghert en na menighe rouwighe begher
ten en menighe arbeit de hi ghehad heeft dine die graae der
minicheit weder te crighen. den inset beghift en en soect niet
meer recht alle die ghene die moede is en niet meer en uer
mach En onder die uarwe der uerduldicheit of lacer sijn oghe
te uerheffen totten ruycheiden der graae en der minicheit. wat
hi niet en siet dat hi sie mach gheorghen ende denit mit on
woerdeliker oecnodicheit dat hi sulker gracie niet weer
dich en is want lichte die here anders het van hem uoer
gheordineert heft dat hi hem tot wtwendighen dinghe ke
re en uel menschen oerbaer de. en dat hi hier dine uan
den inwendighen dinghen of ghedreuen woerde Oec wil hi
onder den mantel der bescheidenheit uoertmeer hem selue
sparen soe tacter luyam niet te seer en crancke of dat hi sijn
houet niet soe seer en soe onghenee like niet en uerde
ne En beghint luywer te weiden tot bedinghen en haesingher
tot clappen mit ander menschen en beoerder tot uerwendi
gher wandringhe en uilagher tot sijn licham ghemac te
den en luyter tot ydele spoeten. en willich en uilich tot wt
wendigher beoeringhe onder den sijnne dat hi die tijt
diner nutelike to brenghe En aldus wert hi allenle of
ghetoghen uan sijnre ierster uericheit. en die begherte
va uoert te gane en toe te nemē in gheestelicheit die uerwol
det. en die neerlicheit kranket en dan comē in hem be
gheerte gheesteliker wine en die diuile te siene En alle
alle ander dinghe in hem gheestelicheit en weggheden sijn soe
bluet hem dit alleen tot enen crancken solacs. dat hi noch
spraken can uanden gheeste. waer mede hi enther he selue

uoerleert bouē uelē ander menschen die dultanghe gheestelike dinghe nie gheuoelt noch onderuonden hebben. Of hi uerweuet hem enē groten naem onder gheestlike wiue die wanen dat hi spieke wt ouerulodicheit des heren. en dat hi si een gued leere uan gheesteliken leuen en uā inwendigher innicheit. Inden storme deser beoringhen drūē vele menschen en luttel comenre te lande. want die minne gods en beweget sie niet. die begheerte en trecket sie niet. ende die angst en prikelt sie niet noch die vurdicheit des woertgaens en dwinghet sie niet en sie sijn laeu in alle dinghe. En sijn sie enighe guede werke te doen die doen sie uan eenre hande. of uan menscheiker scamelheit of uan angst op dat hem niet quaders en ghesche. En soe wie dese beoringhe uerwinne wil die moet hem seluē gheuelē doen beid sijn herte en sijn lichame recht als een arecht beest. datme mit sporen en mit swepen uoert drijft. **S**inghe mensche werden mit haelsgher vurdicheit ghetoghen tot gueden werke. En recht alle dese behouen enē inuēdel daer sie mede ghestuert werden op dat sie niet en sijnen. alsoe behoene die ander een ghesel daer sie mede als bi bedwanghe tot gueden werken ghedreuen werden. En die ontfarmherighe god hoe uel swaerliker dat yemant līdēt indē līde der beoringhe also uel meer graen der uolcomenheit sal hi hem weder gheue in deser teghenwoordicheit en meerre loen der glorie inder ewicheit. **V**ele ander manieren uan beoringhen sijn. wilker maniere oerspronghe en saken langhe waer te beduden. want ist sake dat gheen meyster uan medicane te uolle bekemē en kan alle manchuoldichede en zerrichede der lichaemliker lieten. hoe uel min mach

ghewoene

dan yemant te uollen onderscheiden alle gheestelike lieten der beoringhen die vele substie sijn ten ware dat hi harde uolcomelike uandē heilighen gheeste uerlichter ware. **D**och die alre swaerste beoringhen sijn te welen dese. alle twiuel indē kersten gheloue. en inlyope uandē ontfarmhericheit gods. ende die gheest der blaspheemie teghen gode en sijn heilighē. en die beoringhe die den mensche beoert sijn hande an hem te slane en hem seluē te doen. en een begheertheit der carupuloser confaenac die gheue langhen raed ontfanghen en wil. **van inden ueghen sommighe beoringhe**

Alre dultanghe beoringhen sijn dese indē alre meest nutte. **D**ie ierste raed is datme dultanghe menschen treuest dat sie allulke beoringhe niet en ontfanghen. want sie den ghenen die sie līdēt meer comē tot uerdienē te dan tot līdēt. **D**ie ander raed is dat sie uerduidelike lieden ghelike of die dauel iement lieulike of openbaerlike moede. **D**ie derde raed is datme sie niet mit reden of mit argumentē en uerwinne want daer af solden sie meer ghesterker werden sonderlinghe in cranchen onghelēden menschen. mer datmen sie slucht niet en acht en dat die mensche hem daer afkier tot anderen onleden daer hi sijn beoringhe mede uerghete. **R**echt alle die ghene die mit lichaemliker pine beladen is. heft hi yet daer hi hem mede uerouledighe soe dat hi sijn selues uerghete hi heeft te min pijn die wie dat hi die onlede heeft. **D**ie vierde raed is dat die mensche ouermonds sijn selues ende ander ludē gueder ghebet yndichlike bidde om hulpe der godliker barmherticheit. **van der alre ghemeeester beoringhen**
Ie alre ghemeeeste beoringhe daer wij alle mede

10

11

anghelstorm werden inder zee deser werelt is strijt mit alle
sonden. In welker beoringhe wij diuwyl ondergaen recht
of wij uerdrinken souden ende weder mit crachte op comen en
weden opghehoue recht of wij uan alhoer aenuechtinghe
vry waren. Daer of ghescreuen staet in de solter. Die neder
climme ter zee in den schepen en den arbeyt in vele wateren
die hebben ghesien die werke des heren en sine wonderlike w
ke in den diepen. Sy die zee is te uerstane diepheit der sonden
die scheye dat sin gheestlike state daer men mede vaert wt
den sonden der werelt. Die waghien der zee dat sin die beorin
ghen der sonden. In welken die ghene die in de schepen uan en
zien die werke des heren en sin wonderlichoden inder diepheit
waameer dat sie merken mit hoe groter guedertierheit en
macht hi behoeret die ghene die stridet uande vloeden der
sonden. En mit hoe groter wilheit en reden hi dat ghehen
ghet dat sie anghestormet en ghemoyet werden en ghift
hem seghe ouerwinds mangherhande rade en roest teghe
die sonden. Die wise man sauet. Die nie bewert en is w
wat weet hi. En die niet besocht en is hi bekennet luttel.
Die mensche die vele drugh onderwonden heeft. die beket
vele dinghe. En die ycle dinghe gheleert heeft. sal wtspre
ken sin uerstaen. Die dunnien op coten hemel mit zeker
heit des ghetruives. ende dunnie neder hent totte afgwa
den alle mit crachte dat sie inder beoringhe ondergaen
sallen en uerwound werden. Of sie dunnie ten hemelen
toe in dien dat sie aensien die hulpe goddiker guedertier
heit. ende sie de nederclimme ten afgwande to in dien dat
sie aenswulben die crachteit haer e eyghentliker bro
escheit. *Van rustheit der onarcktinghe des aveltes. mer*

77
leche me dat in drien manere die mensche wert afghereet uade ware

Die dinghe lew wij inden onrekenne des inwendighen *guede* 12
aveltes. *Dat wiste is dat wij daer mede leren god dan*
ken uande alre minste weldaden. *Dat ander is dat wij le*
ren ontruchten die alre minste misdade en uerlunemisse en
ons daer noer hoeden. *Dat derde is dat wij leren uerduldich*
ke liden alle deyne wederstoet. *Van eenre uolre taeflen a*
uallen vele comen ya bitvilen sommighe grote stucken en
die werden uerlunet of uoer niet gherkent en bliue uer
loren. Des gheikes uerlunet somwile die mensche
god te danken uan vele weldade die hi gheeft ende
niet ghet te werken uader graae godes. En en beket
sommige graue godes niet en som rekent hi deyne die
groet sin. *Mer als hem alle dese ghenaden ontoghen*
werde loe. *ouerduent hi alle een man die sin armoe*
de aensiet hoe vele hi hadde en uermochte te voren dat
hi nu niet en heft noch en uermach. En recht alle een hou
gherich bi uerbader so begheerde hi nu wel te ontfanghen
een deyne brocke mit groter danbaerheit die te uoren
deyne tekende die leckere gherichte. Onse here spreect in de
ewangelio uergadert die stucke op dat sie niet uerloren en
bliuen. Die gaueu godes sin edel ende duerbaer om weer
dicheit des gheuers en om affectie der mildicheit ende der
minne daer hi sie wrghouet. en solde bullic zeer ghenaeuwe
sen al waren sie oec deyne. En die gaueu godes sin oec costel
end edel ouerwiddes duerbaerheit en auticheit der ghifte
want wat is edelre dan die gheest godes dien hi ons gheeft.
wat is uinter dan dat daer wij in de ouerghelormet werde
in gode en godlic werden en salich werden en erfghenamen

lins rikes werden. Die apostel petrus secht hi heft v zeer di
 erbare en grote belofte ghegheue op dat ghi daer mede ghe
 maect werden deelachtich der godliker nature. **Oec** sin die ga
 uen gods costel en edel ouermids grote suoetheit des ghenen
 den hi sie gheft want wat ghelike heft god niete slike. Wy
 sijn sijn suode uol ghebrecks sonder ondanckson arm alles
 guedes en sculdich des dodes en god gheweerdicht onser te den
 ken. **Ghe**weerdicht een coninc also veel om ene arme me
 sche te denken al gaue hi oec luttel het sal den arme groet
 denken als ghescreuen is wat is die mensche dattu sijn
 re ghedachtich biste. **Wy** werden oec gheleert in
 den ontreckene des inwendighen tweltes to lau **wen**
 die alre minste sonde want et is angst dat **om** onse
 mistaet en ondanckbaerheit die graae ons **ontoghen**
 is. **Daer** om sulle wy pme in slaue der **uer**sinne
 weder to uertrighen dat wy mit onbehoer **der** vryheit ver
 loeren hebben want die scrift secht wie deyne dinghe uer
 smaect die sal alleuete wederuallen. **Sime** Augustijn secht
Du heuest ghesuluet die grote dinghe hoer du dattu niet en
 werdes beuallē uanden lande. **Want** die gode ontset die en uer
 suent gheen dinc. **Van** velen deyne druppē comē oueruloyen
 te wacere die binden grote muren en sterke vesten neder w
 pen. **Doer** een deyn gatekijn loept dat water heymelic in
 schip also langhe datter uerdrucket. **Wy** leren oec ouer
 mids ontrecken der inwendigher ovestinghe deyne weder
 stote te uerdringhen. **Want** wi niet en leert deyne dinghe
 te uerwinne die en uerwinnet ghene grote dinghe. **Ve**le
 ludē wonschen uoer aristo te steruen die om aristo wille niet
 en willen liden lichte woerde. **Mer** wie uerueert is vanden ghe

ludē eens uheghenden **blades** hoe soude hi liden moghen den slach
 eens uerueerliken blickende suerdes. **hier** om laet ons leze
 suauen na onser macht alle sinde ende uor al dat wy mista
 en hebben laet ons alle wederstoet oetmodlike liden en laet
 ons wel merken die ghenade ende weltaden gods en hem dact
 af altoes louen. **En** en laet ons die graae gods niet ydelike
 ontfanghe. **Soe** sul wy weerdich weiden dat die graae die os
 ontoghen was ons wederghegheuen weerde en uermeerret en
 op dat wy uerdienē moghe te comē tot ene groten uoertganghe
 in weiden. **Ma** deler teghenwoordigher materie mach beoringe
 gheueen werden ellic beoren of beweghen of gheuoelen dat os
 afrecket uandē warachtighen guede. **En** dat gheschiet in dri
 erhande maner. **Echer** ouermids aenrecken mit ghenoech
 lken dinghen. **Of** ouermids uerueeren mit dinghe die ons
 haer en teghen sijn. **Of** ouermids bedrieghen mit ualliche
 dinghen ende die der waerheit ghelyc schijnen. **En** aldus wer
 den die crachten der sielen seer ghebroken. **Die** begheerlike
 cracht werdt ghebroken ouermids dinghe die ghenoechlic sijn
 den ueliche en den oghen en der herten dat is ouermids wal
 lust en rychede en werliker ere. **Die** twerlike cracht wort
 ghebroken mit menigherhande anre den sonde weder te
 stien en te dogheden aen te hanghen. **Die** redlike cracht wort
 so uerblindet dat sie gued welt quaet welen en dat quade gued
 en dat sie setten dat licht der waerheit duysterlinge. en die u
 duysterheit der uallicheit een licht te welen. **hier** af sta
 et liden solter. **Mijn** herte is uerduytert alle water dat uer
 duytert en ontreynt is uan slike sijn heft ghelast mine
 cracht daer ic warachtlike sonder aflact mede aenhanghen
 soude den ghewaren guede. **En** dat licht mynre oghen dat en is

met mit in mit welken lichte ic onderscheiden sould die waer
heit uander ualscheit. Die begheerlike nacht wort tvier
hande beweret. want die gheestlike ghemuechte wert haer
ontoghen. en daer om blyft sie ongheroest. en die uleyghlike
ghenoechte wert haer inghesent en daer uan wert sie on
wyrne. Die werulike nacht wert tvierhande beweret. En
alle sie ghekenker wert tocter doecht. Ten anderen alle
sie beryder ghemaect wert ter onduchty. Die redlike
nacht wort tvierhande uerblindet. want sie niet en behet
datter goedt goet is. ende onder den schijne der waerheit wert
sie bedrogghen uander ualscheit. Die hofe gheeste raet der
siele uan binnē quade raet. Die werlt anuecht nan buet
mit lasterliken woerden. dat uleygh heeft ghenoechte. dat
ghedachte ontfanghet en uolghet der beooringhe of weder
staet sie. **Woeert beter is beooringhe te hebben dan niet**

Mer oftet nutter si beooringhe te hebben dan te derue
bewiset allene dat eende. want beooringhe te hebben
en die manlike weder te staen dat is seer uerdienstlic. Ende
beooringhe te uerwinnē is grote glorie. Mer te derue is ghe
mechtic en zekert. Verwinnen te werde is auycler. Toe
begheeren en hem seluen te steken in beooringhe is onbehoetic
sonderlinghe den aranden en den onuolcomene. Doch dat hem
een mensche oefene al willendes inden stridte teghen gheestlike
sunden. alle teghen toern teghen hat en teghen ydel glorie en
der ghelyc dat is sonder nutte. alle die sine woninghe
kueler onder die ghene die hem uer uolghē. en moelic sin op
dat hi alsoe uerduldicheit lere. En die onder enen strenghe me
ter leuet die sinen wille birket in allen dinghen op dat hi
alsoe ghewesen weerde oetmodlike en uluchtes ghehoer sam

te welen. en des ghelycs uan gheestlike sonde te uerwinnē.
Mer mitten uleyghlike sonde al wilens en sonder noet te
striden dat is dwaesheit en is seer ueselic. mer die stridte salne
vlien en buen der memorie belluen en alle die dinghe salne
die een toestoken daer toe moghen welen. want onse heer en
wilde niet gheueghen dat hi nan onkuytcheit beweret. worde
op dat hi ons leerde dat wy ons in siake beooringhe niet en wer
pen en souden. noch om hope des uerwinnē noch om hope en
ghes loens. En want dese beooringhe mit ghenoechte niet alleen
der sinne. mer oec des lichaems ghewenghet is. en want wy
in deser sunde alle ontfanghe sin soe is hoer toeganc des te auyt
liker. Ghelyc als een stad lichtiker ghewonne wort uanden
ghenen die veel ghomers daer binnen heft. en die daer toe in
den poeren ghecome is. Die apostel scrift den uan chorinthē
vlyet onkuytcheit. Een reghelike soude die een mensche doet
is buen den licham. mer soe wie onkuytcheit doet die sonde
ghet oec teghen sin lichaem. Mer beooringhen daer ghenoech
te in is werden meest die aranden uerwonne. daer die manne
der werlt noch niet al wt gheleesthet en is. en wort daer om
weder ontfenghet uan begheerten der werlt alle ene kerle
die cortelic wegheden is ontfanghet lichtlike die uilanne
weder. Mer die haestlike en weldighe beooringhe anuechter
die staerten op dat die ghene die men mit sake niet bughe
en mach nederghelaghen wert mit harden en mit starken
beooringhen recht alle mit starken winden. Bedrieghen
te beooringhe die hem bemantelen onder den schijne der doecht
al ist sake dat sie die onwile en onbedachte menschen bedrie
ghen ghemeneclike die noch des mandes stalchede en behen
dichete niet en wera. nochtan legghen sie sonderlinghe laghe

den volcomenē me en die zeer uoerripen in doechden. alle die
propheten aghet. In den weghe daer ic wanderde hebbe sie mi hee-
melike gheleghet stricke. En die apostel tot den van chorint
Die bose gheest ouerbelder hem in enen enghel des lichts. wat
openbaerde hi den menschen in sijn selues ghedente die zeer lichte
is sie solden uoer hem uerueert weide en uien. dat is twende hi
sine bedrieghenisse hem openbaertic sie solden nietter hulpe gods
hem wederstaen en uerriaghen alsoe dat hi niet neghen hem be-
drue en mochte. Want guede en wyne menschen uerouwoer-
den alle sonden en onrymicheit. En want sie manlike uedren-
neghen al dat sie kennen dat quaet is soe went hem die bose
gheest in sijn eens guedes enghels op dat hi sie lichtiker be-
drieghe als men waent dat hi een guede bode is die guede dinghe
pleecht te boetsapen en te radē. Hier op sprekt sinte Ber-
nard. Die guede mensche en wert niet bedroggen dan mit
gheuenisse des guedes. En op dat men te lichtiker des bose
gheestes niet uolghē soe raedt hi iust alleue guede. daer nae
guede mit quade ghemenghet. daer na ualliche doechde dat
is gheuare doechde boesheit die doechde sijnen. Ten lesten
alle hi sie vast ghesluit heeft en gheuangen in sijn nette
soe richt hi op openbaerlike sijn gheuenisse hoest en aec-
ker sie tot openbaren sonden. Ghelyc enen scorpioen die
een smekende anstijn heeft en enen venijnē steert daer
hi mede doct. Aldus bedroggen die van gabaon die kinder
van israel mit vrenden habyt op dat sie sie niet en werde
want si haer viande waren. *Vā uleytscher minne die huade*

14 **D**ie veel uer wonder sijn gheestliker minne
die dicke ghegaen hebben tot gheestliken wine on-
der den sijnne gheestliker minne. en onder den sijnne dat sie

haers ghebodes begheeden. Siet hoe grote puerheit is inder
rester meninghe alle gheestlike minne en mincheit. Daer
na uolghen langhe clappinghe nu van gode nu uander minne
en uandē betrouwe dat sie onderlinghe hebben. En daer nae
uolghen minke austruwen en grauen om ghedenckenisse der
lieten. Siet hoe werden die doechde der gheestliker tollaen
ende der ghetruuber begheerte althants ghemenghet mit
ter ondoechde des onnuten clappens en der onbehoeder urent
scap en der onnuter becomeringhe des heren totten ghemin-
den. Ten lesten uolghen daer nae ualliche doechde en warach-
tighe quade. alle omhellinghe en aullinghe der handen en der
ghelike die leer begriplic sijn en teykene der uleytscher
liete en uoeruykene des onkuytschen werkes. daer nae
uolghen vruchte der uoerghenoender. alle apenbare on-
kuytsche soadliche werke. Augustinus sprekt. Ohoe wort
en hoe cleue is die vix des onkuytschen biuelens daer me
dat ewighe leuen in uerhelet. In deser wise bemaent
hoer oec ditte die houerdie. en had en ghryheit en an-
der sonden. en want sie die guede menschen niet en dre-
betoren apenbaerlike die sie kenne dat alle ondoecht ha-
ten soe nemē sie een sijn der doecht an op tactue sie niet
bekenne ghelike alle een gheuenisse uallich vrent die
den anderen heymelike moidet als hi hi hem went. Al-
dus hiet Joab amalam hi sijn kinne recht of hi oen
aullen woldē. op dat oen amala niet en heldē uor sijn vāt
noch hem en hoede uor sijn sweert. aldus dede hinc be-
drechtlike recht als iudas arithum uerriet te auen mit

Die enen aullen
Rie dinghe bedrucken ons inder becominghe. dat

ierste is arbeit des strids. Dat ander onruste van heren
die wij liden. Dat derde dat is aen dat wij uerwonne moech
ten werden en onderuallen ouermids consente der beoringe
want wij duchten dat wij sie alte trankelike wederstaen
en dat wij niet om onse consciencie belasten. al ut dat wi
niet uolcomelike der beoringhe uoluenten. **In hoc uel**

A En sal al **mamer wen mach beoringhe wederstaen.**

beoringhe wederstaen in desen vier manieren. Die
ierste manier is dat me die ghedachte daer van kiere en an
der onlede aemene niet die mensche als hi best mach mede
uerghere die aemuechtighe. Die ander manier is te lau
wene alle die weghe en saken der beoringhen en sonder
tinghe der uleychliker beoringhe. want sie onstrect ghelyc
den vure alle die hoe ghenaken. Die derde manier is ver
dudelike en hem oecmodelike te liden die roede des heren
ende dat die mensche hem selue ordie weerdich te welen.
des drukkes des strids en des arbeitdes en dat uerduldich
ke uerdinghe. ende sal dat ganselike ghelouen dat hem niet
gued af come sal. want aldus sal hem die here te haestli
ker goetrueren werden en hi sal ghepurgiert werden van
sine sonde en ghelouert van sine boesheiden. en hi sal gheri
ker werden mit wechden mit wille mit uerdiensten en mit
glorien. want **sante gregorius** spreect. Soe wie beghoert die
sonden uolcomelic te uerwonne die pme hem oecmodelic
te liden die gheselinghe sijne teytinghe. wij en moghen
teghen gode niet kauen noch mit gherichchede. want wij
sijn sunders. noch mit machte. want hi aene en wij sijn sine
kuedichte. noch wij en moghen hem niet ontsaen mit behen
dichede. want wij en moghen neyghent uor hem schulen.

noch wt den eenden sijne heerlijpiche gaen. **Daer die** prophete
af spreect inden solter waer sal ic gaen van dine gheeste en
waer sal ic ulien van dine aensichte. **En iob** spreect. **God is**
wijs van heren en staer van crachte wie is die hem weder ghe
staen heeft. en heeft uerde ghesaert. **Daer** ome laet ons os
ueroetmodighen uoer hem soe sullen wij sine barmhertich
eit ueranghen. **Die** vierde manier is in bedinghe te ual
len en die godlike hulpe ouermids hem seluen en anderlude
ghebet aen te roepen. want wij en moghen also vele viande
niet uerwonne noch sonder dertwonde van hem come mit on
sen uerdiensten of mit onsen crachten. of mit onser wijsheit
ten si dat wij beschermet werden mitter hant gods en ghe
sterket mit sijne hulpe. **Daer** to uermaent ons die pro
fete. **Roep** mi aen inden daghe der tribulacien en ic sal di uer
lossen en du salst mi cerlich maken. want dicwde uerhen
ghet god dat die mensche betoert en ghemoyt wort op dat
hi verwecket werde tot ghebede en dat hi uie toeten heer en
sijn hulpe onderwunde. ende dat hi die uingher werde inder
mine gods als hi gheuoelt uerhoert is. **En** dat hi aldus a
wasse in uerdienste der wechden en in ghecrubben der barm
herticheit gods. **Aldus** medwerken alle dinghen in gued
den ghenen die gode mine beede uoerspoet en waterspoet.
God pleecht oec sijn ghecrubben diene comt nammaels
alsoe uel te meer te welen en meer graade der uolcomicheit
te gheuen in dien dinghen daer hi somighe tijt swaerlicke in
betoert gheweest heeft en ghemoyt. als **sante gregorius** larst
van **sante benedictus**. doe hi swaerlike betoert waer mit
uleychliker beoringhe. **want** hi si manlike wederstont soe
verwan hi sie also uolcomelike dat hi bi der ghenade gods a

dat sijn ghe
best

daer nae me in hem gheuoelde enighe beooringhe der ulesch-
liker ghenoechte. Dit gheuoelde die profete doe hi sprac. **Na**
menichuoldichede mijne dwefhede hebbe dine uertoeftinge
mine siele uerlijt. Des ghelijcs die gheen die onuuelike
strijt teghen beooringhe des ongheloets en neghen blasphe-
mie inden heilighen gheest uerdient die wile dat hi inder gheloue daerlik
uerlicht wort. en dat hi inder mine godes bernenliker onthe-
ken wort. alle die profete ysayas tughet. **Sie** sullen uanghen
die hem gheuanghen hadden en die hem ghewelt gheuen heb-
ben die sullen sie onder werpen. **Die vyfte uoeringhe des**

Die vyfte manier en die gheestlyc leuense. **De**
vyfte uoeringhe gheestlyc leuense. is dat me sonderlinge
boete doen sal teghen een reghelike beooringhe der soude. ende
dit mach heuen die staet der gheloumakinghe en der gheest-
liker inder in welken men naerlighe gansinghe doet teghen
die zecten der sonden. op dat me come totten staet der ghelouheit
En want van desen iaden te uoren gheschick en is soe en ist ghe-
en uoet dat me hier daer ander werf of sprake. **Alse** nerstlike
sal een yghelic waken en soeken gansinghe zier siele teghen
die gheestlike zecten. alle die ter doet ghewont waer neerstelike
soeken sold enen meyster die hem ghelouit maecte En uoe uele
der sielen siecte anreiker is. en sie swaerw te ghenelen sin ende
haer ghelouheit edel is dan des sterflike lichaems. alse uel
te uyltliker en meer sal me sochtuoldich welen die sielen ghe-
louit te maken. En uoe veel wij meer sochtuoldich sin om ghe-
louheit des lichaems dan zalichheit der sielen. alse uel mine
nu meer dat lichaem dan die siele. **Van ghelouheit der**

Ghelouheit des lichaems staet in gheestlyc sielen
der led ende der sinne en in gheordinerden humor. en

in aacht des subastiden bloedes in welken die siele hoer leue heeft
Die ghelouheit der sielen staet in gheordingher en uoerlic-
migher werkinghe en in uoerhoedigher sprake en in recht-
de des willen. in gheordinerder begheerte en in innichede des
gheduytes. **Hoedich al onse werke sullen welen**

Een yghelic werf moet dierleise wijs behoet sijn salt
uerdientlic welen. **Ten** ierste sal me salme sien ofter
gheoerloft sijn. **Ten** ander ofter betamelic sijn. **Ten** derde ofter
michte sijn. **D**ingheoerloft is al dat teghen die ghebode gods
is of teghen die ghebode der heiligher kerken. of teghen enighe
lof wille die wyllic ghelouet is. **D**uramelic is al dat ghe-
uen gueden schijn en heeft en dat quact schijn al en ist ghe-
en openbaer quact alle alle stande die enich schijn heeft der
soude of des quades of wat enen ygheliken na sine staet onbe-
hoerlic is. **D**ie knecht gods sal sauen dat hi mit onstich-
teliken exempel niet en sla die wilsdenen kranker mensche
op dat hi gode gheen onneer en doe want die onmedicheit der
knechte comet to confusie hoere heien. **Als** die apostel tughet
daer hi sayt tot den uan romē. **D**u glorieers in gode ghelic
als een knecht in sine here. en mitte ouertreden der ewen on-
neers du gode. want die name gods wort ouermids v gheblaf-
feneert onder die heydne. **D**at is onnichte daer gheen a-
v mitte vrucht of en comt. want die mensche comet ydel uor
gode welkes werf gheen mitte goddienstighe vrucht en heuet
ghelic als een rijs dat uerdouet is in ene boem. en een onvrucht-
baer hoet holt in enen wyngaerden of in ene boemgaert
Want god die alle menschen mildelike begheert te lonen
heeft hem alsomenghe zake der uerdienstic en soe vele uer-
dientliker werke gheuoent dat hi dwaes is en pine weer

dich die alle dese uersinnet en uolghet onnuete en onvruchtba
 ren dinghe. gheleke alle die in enen hof ghinghe die uol edelre
 vrucht waer en neme allene suode bitter en hinderlike vrucht
Den sprekenen sin oec. Vanden spreke
 die dinghe te merken. **D**at eerste is dat die mensche traech
 sij tot spreken. Daer of secht die wise man. Jonghelinc spre
 in dijne zake nauwe waneer dat uoer is. En noch min in
 eens anders zake. of in ydelen zaken. **D**raghet men dy
 tweerf soe ghif **a**ncwort ist mitte en behoerlic ghe
 sproken. want nuttichheit en behoerlicheit sal doen de mensche
 spreken. Nuttichheit der gheesteliker sachsinghe en des quades
 te saluen en der eer godes uoert te setten. behoerlicheit der sijn
 der steden der dinghen die men segghen sal en der gheene
 die dat horen sullen. **E**en vat dat onghedert staet dat wort
 onreyn. want stof en worme vallen daer in en makent on
 reyne. En is mer enich dierbaer of wehrkende dranc in
 hi sal uerslaen en sine cracht uersleuen. **D**es ghelikes wie
 sinen mont mit swighen niet en behoert. die uile weder hi
 uerouerynghet mit whullen onghedert of der worden. al
 so mit lofhene mit vloeken mit aduer sprake mit seke
 of mit betameliken of mit boefliken woerden. **H**oest hie
 oec in hem enighe deuocie of enighe uerborghene dwicht sie
 walemec lichtlike wt en ueroldet en gaet en wech alle wy
 die uile beunden moghen wanneer wy ons na der mucht **h**eren
 wt ydelen woerden want dan uerminuet die sinake en die
 vurdien wert gheleesthet en die uerstandemisse wert
 uerduyfster en dat aenghedicht wt god wort uerduyft
 en dat herte wort gheydelt uanden goede dactet te uort had
Dat ander is dat men uerstemich wesen sal inden spre

ken dat die mensche merke wach hi spreke. hoe hi spreke ende
 uoer wien hi spreke. **E**n in sal sine woerde formen in belchey
 deheit op dat hi in sinen spreken niet memē en hindere. of
 memē onbeloerlike en moge of scandalzeer en dat hi in sinne
 sprake niet nallches en menghe daer die conuenie namaels
 een wigghe nan hebbe en hem beouwe dat hijt ghesproke
 heeft. **N**iet of spreect die wise man. **D**at herte der soeter me
 chen is in haren monde. daer ome wanneer sie den mont op
 luken soe spre sie wt oueruids hoer diuaelheit al dat sie
 binnen hebben. **D**ie mont der wiler is in haren herte. wat
 haer mont en spreket niet dan wt gueden beinde des herten.
Die sinen mont behoedet hi behoedet sine siele van anre.
Mer die onbehoerlike spreket hi sal quade dinghe ghenoele
 als sinne machens beduut inden ewangeliō. **V**an ene yghe
 liken ydelen woerde dat die menschen spreken sulte sie redue
 gheuen inden daghe des ordels. **S**inne gregorius secht ons
En ydel woert is dat gheen zake en heeft rechter uoer of
 gheen meninghe goddienstigher nuttichheit. **I**t sake dat een
 ydel woert dat gheen bate in en brenghet sonder mistaet.
 niet en is. wat sal dan van scadeliken woerden ghescheen da
 er yement bi ghelijndert werden. **D**at derde is dat die me
 sche luctel woerde spreke en sine woerde niet manlyuoldich
 en make sonder en sonder nuttichheit. **D**ie vele woerde ghe
 bruket hi questet sine siele. want veel te spreken en is son
 der sonde niet. want die tweerhande woerde die ons uerhen
 ghet sijn die sijn haeste ghesproken. dat is dat dy selue of e
 nen anderen noetdriftich is of dat dy selue of ene andere
 mitte is. **A**oetdriftichheit is sijn den wilen beduut. en uoer
 den soeten en **k**onnen ghene woerde ghenoech wesen

En wort oec die mattheit mit alre uele woerde ghy uerme
nichuldighet sie wort uerdreue ende lastich. Seneca spr
ker uel woerde en is gheen noet. mer luttel woerde en die
oerbaerlic sijn. Salomon spruuet in prouerbien. Oghelike
alle is ene opene stad en sonder omgaende muren. also is
die man die sine gheest niet bedwinghen en can in sprake
ue. Simeon gregorius spruuet. Die dat des herren die ghe
en uure des swighens en heeft is open den pilen des vian
des. Die mensche sal in sinen woerden noerhoedich ende
sparsich wesen alle die uerke in sine penninghe. want die
woerde daer wij mede uerdienē die glorie des hemels die sin
duerbaerre dan enich sijn. Salomon spruuet in prouerbien
Een bogheerlic sijn is inden monde des wilen. Die vrache
mensche hude sijn ghele diep en heymelic noch hi en gheest
er niet wt ten si hem groet noet of nute en hi wachtet dat
hi niet enen hellinc wt en gheuet sonder noet. Aldus sal
een gheestlic mensche den sijn herten als selden te spre
ken. En sinen mont niet op doen te spreken ten si ome noet
doersighe en nute saken. en wat hi mit luttel worden be
druen mach daer en sal hi niet manichfolle sine woerde
En daer of coemt vierhande oerbaer. want hi saluet
die sonde des uel sprekens ende des ydelen sprekens. Sine
uerstandnisse wort te dieper en te hogher recht alle wa
ter dat besloten is en uerghent gheen wiganc en heeft
daer bi wech uhero dat wasset hoghe. En dat hi spruuet
dat is uanden luden meer gheachtet om dat sie weren dat
hmit gheestadicheit spruuet en hi niet lichtelike sijn woer
de wt en stontet. En hi uerdient sonderlinghe adone glorie
in den hemel. *Vander leze goeder zeden*

84
20
Irvy.
Die guede zeden in gheestliken mensche sijn ghesiert we
len mit desen drien. alle dat sie ghesand sijn oermodich
en guedneren. **V**ghesandheit sijn in dien dat die mensche niet
licht en si te lopen noch bereyt te lachen. of nyphichich. of uan
veel woerden noch boerlic. ghesandheit ordineert die ghesand
te uan binne en behoedt al dat licham uan binne buce uan
quaden zeden. Sie regiert dat hoest tattet hem niet lichtelic
hier en daer ome en laere die oghen dat sie niet wildelic en sien
die oren dat si niet nauwe en lusteren tot onnutte dinghen
Sie dwinct die tonghe uan ledighen en onvruchtbaeren woer
den. Sie behoedt die hande uan onnutten onleden. Sie bewa
ert die voere uan ydelen wandringhe en uan onnutliken gaen
En sie bedwinghet alle dat licham uan onnutliken beuoren
dan allo uele alle wden ophet. Hier of priester simeon ueruaert
malachiam den heilighen bisop en spruuet dat hi als sandich was
in sine zeden dat hi noch oghe noch haer noch gheen lit lichtelic
en werde dan als daer zaken en wden te was. loe dat niet in he
en schein daer hem yement aen stoten mochte die hem sijn.
want er was al wel in hem gheordiniert. **O**ermodicheit
ter zeden boecht den hals en maect oermodich antwort. ende
lecht ghelaet. Sie minnet lechte dedinghe. sie zet haer selue
onder die nedersten. Sie saluet ghelien te wesen. sie uiet son
derlingheit. sie maect haer waltich ander menschen te dienē
sie maect haer swighende als men haer laster doet. schamende
als men haer eer bewijst. bereyt tot medeliden en swaer tot
ouerdinghen. **G**oedertierenheit maect den mensche dat
hi gued te spreken is. dat hi medelidende is den bedrueten dat
hi gued te handelen is en gued te bidden is. en dat hem gued
te raden is. dat hi blide mach. vrolic en ghen vialbe is. en ghe

cellic in digheden en milde ander menschen niemant uerlma-
 dende of diuaelike odelende en dat hi danclam. weladich en
 bequaem is allen menschen. **O**ermodicheit matighet swaer-
 heit der zeden op dat die mensche niet houaerdich en schme-
 Die guedertierenheit dat die mensche niet wreec noch on-
 weerdich en is schme **E**n des ghelikes wert die guedertie-
 renheit gheempert uander ghelatenheit dat die mensche
 niet lichtweerdich noch uerschelelike lincende. noch be-
 haghende en schme **E**n die oermodicheit wert oec gheempert
 uander ghelatenheit dat sie niet alre leev uerworpen of uer-
 smaect en werde. **D**ie oermodicheit des menschen doet hem
 vele menschen in oermodicheit uolghen. **D**ie guedertieren-
 heit maket den mensche liefstalich **D**ie ghelatenheit maket
 den mensche eerfamic. **Van ghelatenheit des herten**
Want wy gheordnert hebben die wtwendighe din-
 ghe in werken in spreken en in zeden. **S**oe wil wy
 nu spreken van ghelatenheit des herten en der sielen op dat
 wy ghenoghet moghen weerde totten tempel des ware salo-
 moens. alle leuendige stene. behouwen mit gheesteliker
 disciplinen. **W**ant salomo leert datment herte mit alre hoe-
 de bewaren sal om dat daer gheestlic leuen wt comet. alle vrt-
 ceente fonteyne **G**helatenheit des herten teghet in drien. al-
 se in rechtheit des willen. **I**n heidicheit der begheerte. en in
 ghestadigher puerheit des ghetachtes **D**at is een recht-
 wille die anders niet en wil dan dat goede en om dat goede en
 die dat uolcomelike wil. **W**ant wilde yemant dat quaet wa-
 re ende sonde. dat en waer gheen goed wille alle since mathe-
 us aighet in den ewangelio **E**en goed boem en mach ghene
 quade vrucht brenghen **W**aert oec zake dat die mensche

dat goede wilde. mer niet om dat goede. alle wilde hi goede wer-
 ke doen om lof der lud. of mit anders engher meninghe die
 niet puer en waer alle die ypoocriten doen dat en waer gheen
 goed wille. **W**ant hi dat goede of die doecht niet slecht om der
 doecht wille en wilde. mer om een ander waer dinc dat niet
 goed en is. **W**ant dat wil die mensche meest. dat sijn waerom
 me is. **W**ant inden eende daer vollet hi en waer witten eende den-
 ghet daer gaet hi der **E**n ueranghet hi dat eende. **S**oe saet
 hi dat ander **M**er wil die mensche dat goed om dat goede
 mer mer te volten al is dese wille eens wels recht hi en is noch
 dan niet uolcomelike recht **G**helike alle die ghene die den
 wech gods gaen wil en leuen also langhe als hi gheen weder-
 doet en lidet. alle die ghene die die daghet of laten wa uncer-
 sie enighe bearninghe gheuoelē of uernolghet werden **O**f die
 ghene die goed werke doen. mer sie en hoeden hem niet van
 anderen onghoerloften werken. **O**f die ghene die haer
 goede beghin niet en wille brenghen tot ene goede eende.
Of die ghene die hem mit alre swaeren arbeide wille oefene
 in sommighen goeden werken meer dan mitte of noet is. alle
 die ghene die hem also onbescheidelike calken dat sie hem
 seluen doet of valende make of uerderuen. **D**ie apol-
 tel sprek tot den man tome **V**dienst sal redlic wesen **E**n
 en wilt niet ghehken deser werelt dat is en ghenoechcen
 of begheerten deser werelt **V**olcomenheit is drierhande
Een die allen menschen noet is ter salicheit **E**en ander der
 volmaeketheit **D**ie eerste uolcomenheit is ghelegghen in hol-
 dinghe der ghebode. en sonder dese uolcomenheit en mach
 niemant behoelden bliuen **A**lle since matheus inden ewa-
 gelio tughet **W**iltu gaen mit ewighe leuen soe hold die

ghebode. Die ande uolcomenheide der uolmaketheide is ghele-
 ghen in uerullinghe der iude godes als hi spreect mit ewange-
 li. **W**irtu uolmaect welen ganc en uerlope al dattu heues
 en ghif de armen en coem en uolghe mi. en der gheike na
 anderen inden die inden ewangelien bescreuen staen. **T**oc
 desen en is meinen uerbouden dan diet waltendes gheclouet
 heuet alle gheestlike menschen die moerden sin want die
 moeten sie naan noede holden na hoerze lofinten sullen sie
 ter salicheide gheinken. **I**n de uironomo staet ghescreuen
 wameer du gode enighe ghelofnisse gheloeft hebbes die en
 salu niet uermerren te betalen want dijn heer dijn god
 salde gylschen. **E**n is dat sake dattu uermaeres het sal dyte
 linden gherkent werden. **Van somen ghemene gheest**

O **al** te snaben aftaer **ken oeffeninghen** **a a a**
 uan goeden begym gheestlics leuens en om te arighe
 grane uolcomenre ghesoncheit. en om te arighen glorie
 der salicheit die den gheestlike menschen belouet is. **S**oe
 wil wy seeten somighe gheestlike oeffeninge soe wie in
 dien ghenouweliken uolherder hi sal slier gheuoelen.
 dat hi waltet in voertganc gheestlics leuens. went ter ayt
 dat hi come tot uolcomene gheheellheit der doghet. **D**atme

Dat werlt is **mer tuch en sal welen mer doec per goe**
 dat die mensche suel si en uirtich het gods te be- **des te bi**
 ghime en te wne dat hi uerdaen heeft uan nigheneue **ghine**
 gods of uan uermanninghe eens anders menschen tanc
 hem mitte si ghedaen. want wy uerlime veel oerbaers
 beyde in uerdienste en in loue om dat ons na anre der
 swaerheit uerdriet goede werke te doen. **E**n hebbe wy
 wille emich goed te doen dat uerrecken wy uan tijt te ad

ghemene

sake

en binne desen uerrecken uerliese wy tijt en uerdienst die
 wy ghewonne mochten hebben en die niet te uerhalen en
 sin. **O**f wy doen dat guede mit soe deynen inuicheit dattet
 gode niet seer ghenaeem en is noch onser onsaenae uer-
 dienliche of avelthe. mer het maket meer wrogghens in ou-
 ser onsaenae soe dat wy duchten oec daer of ghepijnt te wer-
 den. **E**n om dattet ons niet en smaect soe uerdriet ons des ar-
 beides en haesten daer of. en ons uerdriet dat wy yet anders
 des gheikes begynnen. **G**helic aller gheschiet inden arbeide
 des ghebodes of enighes dienstes dien wy doen inder lokene
 of inden zechuys of in anders emighen werke daer wy gheen
 eere of tylic ghemac of solacs eyghens willen uan en uer-
 wachten. **E**n dit is recht teghen natuer des goede werkes dat
 alwes die onsaenae uerblit wameer went behoerlike wer-
 ende die begheerte ontfenghet tot anderen gueden werken.
 als ghescreuen staet in ecclesiastic. **D**ie in eeren hem sal noch
 hongheren. **D**as heeft god gheboden dat die eere voertbren-
 ghen sal bloyende aruit en vruchtbaer bome. **E**n dat die zaet
 hebbe selue in heha sijnre manier. dat is guede werke deyne
 ende givet. **E**n ist sake dat dese guede werke groyen. en als be-
 hoerlic is uolbracht warden soe hebben sie in hem begheerte tot
 euen ander guede werke dat wt den iersten werke als een spru-
 te wasser. **M**ar ist dattet guede werre uan trachede uergaen soe
 soe sal sijn saet sonder vrucht bliue. **E**n hier omme uer-
 driet ons een ander gued werre te begynne want wy uand
 werke dat wy tohants ghedaen hebbe luctel of gheen inuicheit
 gheuoelt en hebben. **D**aer om sal die knecht godes alle tijt
 uoersien wat hem nuttel si dat hi tot der vre werke. en sal
 ouerpense dat hi doen sal dat hi dat so de alst bequamest is

dat zaet na hoerze
 uere dat is soe he
 ben sie in hem

en dat hi dat uolbrenghe uan sine uermoghen uader regule en
ordmanac dor doecht. Want alsoe salme siele en lijf wonen
dat sie niet uerueert en sijn guede werke te done mer beert
Recht alle een doec en ghetrouwe knecht die sinen heer u
chies ghehoersam is in allen redeliken dienste. Dit sien wy
in werliken. Diemus die noch sine kolde noch sine arbeit
noch sine armoede. noch om anders enighe swaerheit uer
traghien horen heren om een deyn loen in anre hoers lues
en in langhen reysen ghehoersam te wesen. En sie nement
in groet danke ist sake wanneer sie weder comen dat sie uan ha
ren heer niet zeer beetspet en ghecastet en werden en denken
niet datmen hem emich ghemac sold doen. Mer somighe gheest
like lude sijn leckerre knechte en honaerdich si willen luttel
arbeiten en sie wille wel besorghet sijn. En want sie hare he
ren ankerre bewisen so willen hem bi na in allen dinghen
ghelyc wesen. en haren eyghene willen te ghebraken dat
is haer ewe. dit is leder in teghenwoordigher tijt. als in ec
clesiastico staet bescreuen. Soe wie sinen knecht dat is sinen
hijam leckerlike uoeder uan sijre kintheit dat is uan sinen
beghinne hi sal oen namaels houaerdich gheuoelen. Enther
dat hi traech wesen sal tot wechden. of alsoe veel meer ter
sonde gheueghet en sonderlinghe te uerschliter sonde. Va
ghewoente der ledichede wert die mensche zeer traech en min
sijn ghemac soe dat hi niet doen noch liden en wil dan dat
hem ghenoecht. Mer een ghetrouwe knecht sal hem seluen uer
oetmodighen en wemen als een speelman sijn hondelijn
soe dat hi recht voert alst hem gheboden werdet uande bedde
springhe des nachtes tot bedinghen. En sal beert en uyltich
wesen tot allen gheesteliken oefninghe wanneer datter die

87
vree wil of ghehoersamheit ghebiedet of broderlike mine of in
micheit eycher. **Van doechen in afscheide uande quaden.**
Dat ander is ghelyc alle die mensche vliach sal wesen
die wechde te werken. alsoe sal hi oec snel wesen hem of
te arcken van ondechden. recht voert. waueer hi gheuoelt
dat hi daer mede uan binnen anghelstormet of uan burt becom
mert wert alle uan ledighen woerden. uan spotte uan onrecht
baren werken. en alre meest uan ydele ghepense. uan sin
deliken begheerten. van uerscheleken begheerten die wy
gheen tijt en sullen laten bliuen in onse herre te ap dat wy go
de niet en uertoernen en die heylighe enghelen die teghen
wordich sijn. en op dat wy die conuenae niet en beuonden
en yme uerdienen. En oec dat wy niet en uersumen gode
werke die wi die wile doen mochten. Aldus uerriaghet a
braham die uoghete uanden offerhande die hi gode offerde
op dat sie die offerhande niet en soerden of onreyn en inacc
ten. Ende des ghelics op dat wy uot gode niet ydel en come so
sullen wy hem offeren vlyterhande caritae. als des guedes
willen. des guedes werts. des guedes sijnkeus. der gueder ghe
dachte. en der goddienstigher begheerte. En sullen afweert die
uoghete der quader ghedachten en der quader begheerte op
dat sie onse offerhande niet en beuonden noch gode onweerdich
en maken en ons onuerdiensthe. En wy en sullen niet al
leen vlychtes uan ons werpe uerscheleke en onkuyliche ghe
dachte. mer oec alle ydele en bittere en gullighe ghedachte en
dier ghelike. En wy en sullen inden tempel ons herren niet
malen die beelden uan sulken sonden. In tauernen en in hu
sen dier men in danlet en open ydelheit in doet. dier pleecht
men in te malen werlike en ydele fabulen en loghene. Mer

inden tempel gods plechtmen te malen heilighe historien ende
 gheestlike picturen ende boelde. **S**yn der ghedante der malinge
 bekenent menit huys en die ghene die daer inne wonen. als die
 houaerdighe maelt dicwile heerlicheit en heerlappie ende ^{dingh}
 dienst uan ghelonne en ander hoemodighe en hoecheit. **I**
 del glorie maelt alreghede aetheit daer men der lude lof mede
 arighen maet. **S**omminghe tijt maelt lie oec heilichede ende
 unuakele ende pweken en grote deuoe en prodiaaen en
 vele dier ghelike daer hem die lude in uerwonden en haer
 hemelike cere en lof uan bewiser weerde. **D**es ghelikes
 maelt die hat bedrieghenisse en achter sprake. **T**oern maelt
 scheldinghe en ouwite en stride en lasterlike woerde. ende
 vecht teghen die ghene die niet by hem en lijn en waider
 moede nochtan dat hem niemant en moyet. **D**us maelt
 die ghuricheit ghelt en ymmert en breect en uergadert ma
 ingherhande dinghe. **D**ie dan den gueden gaste ariltu niet uer
 iaghen en wil uander herberghe lijns herten die en sal sine
 viande en die sonden niet herberghe. **W**ant wat ghelelscap
 heuet ariltus nutten bolen gheeste: ende wat ghelyc heect die
 tempel gods nutten afgoden. **N**er driect hi haestlike den viant
 wt dijne stat so bistu velt. **M**er wedermaect hi hem traech
 tic soe wert hi dij te mechnich en sal die stat winne en slaen di
 doet. aldus ist mit ghemeenscap quader ghedachte. **C**urioel
 heit die maelt alle schone ende uerweende dinghe. **D**ie gul
 ticheit maelt grote tafelen en uele maniere uan spilen ende
 uan draenke. **D**ie onkuylicheit die maelt alldane maniere
 als hoer to behoert. **D**ie sin die afgode die god toende den pro
 fete ezechiel die binnen der want des tempels ghemaelt wa
 ren die hi oec noemde onuenschelic te welen. **D**us dinghe

afgode sille wy naerustelike afwischen uanden tempel ons her
 ten op dat wy uan gode ghelyc hem niet uersmaer en ueron
 weer dacht en werden. **d**ier af ghescreuen staet. hoe langhe sul
 len in dij wonen sandelike ghedachte. **V**an vrede des herren
Dat derde is dat wy ons altoes pinen te hebben een vrede
 lam herre mit allen menschen. **E**n dat staet in twee din
 ghen. alle dat wy niemant quaer en doen noch en begheren dat
 hem quaer gheliche. **E**n ist zake dat ons niemant misdoet dat
 wy ons dan bewaren mitte schilde der uerduldicheit. **W**ij wan
 deren uids inden stride en also en kant quatic gheuallen op
 ons en werden dicwile pale ghesloten hoede der scapen woerde.
 en der moytiker werke en der harder ghebode en bescheldinghe
 uan onsen ouerden teghen welke pale wy hoeden sullen den
 schilt der uerduldicheit. en op dat hi die sterker sij en niet wer
 ghesloten en weerde. **S**oe soede wy oen uesten en bedecken mit
 uellen uan toden dieren. dat is mit exempelen der merreler
 en ander saligher menschen. **D**ie apostel sicut iacob spre
 ket. **S**toder neemt exempel des quaden eynde der lancmo
 dicheit. des arbeides ende der uerduldicheit der propheta die
 ghesproken hebben inden name des heren. **S**iet wy segghen
 salich die ghene die gheleden hebben. **E**in hebt ghehoert iob
 liden. en ghi hebt dat eynde des heren ghesien. **M**aer ons dan
 altoes bewaren teghen die pale en teghen die slaghe der vi
 ande. **E**n want wy niet en moghe in desen leuen hopen du
 ringhen vrede te holden uan buten. dat wy doch ouermid
 des uerduldicheit uan kinne vrede holden. alle onse here
 spret mit ewangeli. **J**u uerduldicheit siddi. **u**lbe siele besitt
Dat. **V**an spierheit des ghebruikens en des hebbens
 vrede is dat die mensche. **d**er dinghe der werlt.

die dinghe der werlt ghebruken en hebbe en begheere als hie
 alre spaerthekst mach. alle werlike dinghe die sijn ons vre
 ende. want sie en behoren onser naturen niet toe. noch wij
 en hebben sie ghemaeckt noch sie en sullen langhe mit ons
 dueren. noch onse salicheit en leecht in hem niet. En hier o
 me soe hebbe wij sie recht als uander werlt outfanghe tot
 swaeren en ghestaden woker der sochuooldicheit en des ar
 beydes des anxtes des uerdriets en manigher becormnisse
 wat groter woker waenstu gheuen die princen die mach
 ghen ende die riken uan deser werlt. alle tijt uande dat sie
 uander werlt outfanghen hebben. En hoe begheeren sie an
 waenstu ander lude gvet te ueranghen en dat hoer te uerne
 ren of te bewaeren op dat siet niet en uerhelen ouermids
 vrend ende viande. susterre ende brodere wijf ende kindere.
 sie outfrachten gheueit uade die machtagher is. dieste uan
 dien die armer is. en bedriechmaet uanden die hem ghelyc
 is. En ghurch mensche en betruuet niemant volcomelic.
 Op alle menschen heeft hi wantvrauen noch en can hi
 hoerre niet ontbeiren. En hier ome en mach hi niemant
 warachtichlike minne. want hi uermoder dat hem niemant
 warachtichlike en mine. want in uolcomenre minne en is
 gheen wantvroulich anxt. hie heeft anxt uoer sijn goet
 en hi heeft anxt uoer sijn lijf om sijn goeddes wille. Ende
 want hi dus uele onnueter anxt heeft. soe en can hi ghie
 nen nutten anxt hebben uoer sijn siele. daer hem noch
 die alre meelstscade af comende is. want ghelyc alle die
 princen eyden daghelicche dienste en gaen uan haren
 anpeldere om hoers anxts wille en ten lesten werpen in
 den kerker en pneghen sie en beruuen sie al haers goeddes

Dus liuet die werlt uanden riken lude die hoer anpeldere
 sijn ouermids richeit ende eer die sie hem gheleent hadde swa
 re saetinghe des wokers. Ten lesten zendt si sie totter hellen
 kerker ghehoert ende beueft uan allen haren gied: waer
 af oemt sijn ende twist inder werlt dan dat inlander af
 breken willen dat een yghelic niet gheheel besiden en mach
 In ghoesteliken richeden en liuet niemant conuer om dat die
 ander ueel heeft. Nieman en is des te min wijf of goet om
 dat een ander der wecht en der wijcheit uol is. Mer uan wer
 liken richeden ist al anders en uan werliker eere. Want
 die moeren also manich stucche hebben alser manich is die da
 er aen delachtich wesen sullen. En hier om benydet die een de
 anderen. om dat een heeft dat die ander niet hebben en mach
 Dit was die zake waer ome loch scheyde uan abraham. en
 elau uan iacob. want si hadden uele veeste. en dit lant en moed
 ten sie niet outhouden dat sie te gader eendrachtiche ghewoent
 hadden. ouermids dat die herden der veesten onderlingheke
 uen. want wanneer inden mensche die beestlike dat is in
 vleychlike begheerte wassen. soe werdet twydracht onder
 den willen om dat sie willen noeden hoer begheerten inden
 weyden deser werlt. En want euen ygheliken niet en ghe
 noecht na sijn wille. soe saydet die broder uanden brodere
 ouermids had ende twydracht. mer waer der veeste lude
 hem solde wel ghenoghen in derynen. Die prophete zachar
 ias spreckt. voede die beeste des wdes en die de beeste besaer
 cloghen sie oer. Datmen oec aldus uerstaen mach. Die wor
 den ghewort uan hoeren veesten. Sinte augustijn spreckt.
 Die onsaechtmodighen kinne. want sie niet besiden en sul
 len dat lant der leuend. mer die saechtmodighen niet wt

uerdrenē en moghē werden. Mer wy die hebben uoetsel ende.
clader daer wy mede bedet werden sullen ons ghenoech laten
En wat commer wy liden daer uoer laet ons god in onse her-
te lecten die alle dinghe uermisset. Salich sijn die ghene die
arm uan gheeste sijn dat is om die minne gheestlics uoertgan-
ghes. want dat rike der hemele is haer. want hoe ueel sijn
hier ter werelt benauwe inden dat sie niet en begheeren. alsoe
veel sullen sie mer weder inden hemel ghebrejder en ghewader

D werden. **Dan oetmodigher ghulughe sijn selues**
dat vyfte is dat hem die mensche alwes in hem seluen
en buten uoer den menschen en in allen dinghen ueroet-
modighe en uerdrucke in sinen duncken uan binnen ende
in woerden in ghelate en in dedinghen. En in allen dinghen
kiese die laghste stede naden dat nutte is. Die hem in
sijn selues oghen ueroetmodighen wil die sal merken hoe
dancich hi is. hoe ouerue alle dinghe sijn die den licham toe
behoeren. waen hi ghecomen is. wat hi wesen sal. wat hie
binnen is. En hoe heylrike uer gaen alle schone dinghe die
inden menschen sijn. hoe grote bedrieghemisse is in wer-
liker eer. want al schijnē sōinghe menschen te eren die rike
sie en eren sie niet. mer sie loeken hoer ghewin. alle hondē en
uoghēle een aēs loeken en wanneer sie dat al behaghet heb-
bet en daer niet meer aen en vinden. soe laten siet en loeken
een ander. Oec sal hie merken inder siete. hoe ueel sonden di-
er minne sijn en hoe grote onsuuerheit en hoe ueel gheueensid-
ic is inden gueden werken die wy doen. en traechheit. Hoe
veel gueder werken wy achterlaten en uerlinsen. hoe gro-
te armoede uan wechden. hoe grote blindheit der uerstandens-
se. kiranchheit der memorie onghoordinerheit der begheer-

ten daer in is. **D**at onse quaetheit puer quaet sijn en lie ons
eyghen sijn. En die wechde die wy hebben ons niet dan ghele-
ent en sijn die men uan ons eyghe sal mit woere. Ende
hoe onpuer ende hoe onvolcomen onse werke sijn uan onser
weghen. wt allen desen mach die weulche bilic nemen ma-
terie hem te uernederen. want het inder waerheit. also is dat
wy luode sijn ende arm. En hoe ueel wy buten desen duncken
onser eyghenwe swoetheit diuolen also veer diuale wy uan

Der waerheit. **Dat die mensche ryp en eernstfoldich mit**
dat seste is dat die mensche **Zoekenden sal wesen**
ghelanch sijn en naerutich mit eene bedroefder sonchede
mer mit uerdructiker of toeringher bitterhed. lichtueer-
dicheit der zeden mach een weynich tijts in ene gueden mensche
wesen. mer minnermeer en mach sie wesen in enen deuoten
mensche die wile dat hi in deuoen is. Ghelike alle wy exem-
pel hebben in uolcomene menschen. daer men alte zelden uan
ghelien heeft dat sie lichtuuerdich waren in zeden. of dat sie yet
bereyt waren to lachen of tot boerden. En want den mensche
goed is te wesen in weynighen daer dine spreect onse herte dat
sie salich sijn die weynen. En daer dine heeft hi hem ghegheue
en gheueent also manghe zake des wenens. also uoer hem
seluen. uoer hown naesten en uoer haren herte. Doer he sal
ue. want sie sondare sijn en teghen god misdaen hebben ende
daghelix misdaen. want sie arm sijn uan wechden. traech uā vo-
er gaen. want sie onder dulent aerten sijn. en noch in twiuel
of sie uerweent sullen werden. Mit mangherhande onsalicheit
bewozen. vrende uan god. buten befloren uen rike. bereyt
totter boelheit. sculdich mangher pinen der doer des uegheuen-
ers of der hellen. Sie sullen oec villic laryen uoer hoer naef

ten ende medeliden hebben mitten die arm sijn. die in uerdriete
sijn. die in angst sijn. die in sunden leuen mitten die uerdient
sullen werden. mitten die bevoert waerden. mitten die hem
uan enen gueden leuen uertreuen. mit alle den ghenen die in
duldinghen en der gheleken angst staen daer wy mede in
sijn. **O**m gods wille sal die mensche oec wenen alle mede
liden tehebbene mit sijnre passie en om onrecht dat hem die
sundare en die onghelounghe alle daghe doen en om dat uer
lies uan manighen sielen. en om datt gheloue ondertraden
werdet en om onduchbaerheit uan allen weldaden die god
allen menschen bewijst. **O**m der stande wil daer god mede uer
oneert werdet uan sijnre selues knechten en uan manighe
andere. **E**ne gueden knechte behoert te hebben uan binne
mine tot sine naesten en uan buite alle gudertrouheit.
Mer die bose knecht is bitter ende heuet uerdriet in der d
echt. hi is onuerdich wantroulich. uerbolghen en sonder
redene zner en andren menschen lastich. **D**ie lichua
erdicheit heeft haer wecht totter deuone alle water cotten
vure. **E**n loe wie hem wennet totter lichtueerdicheit ende
sonderlinghe tot spottunghe. hi sal hem nouwe moghen
ontwennen. **Van opgheneuenheit der ghedachte tot gode**
Dat seuende is datme alwes hebbe een opuerhanc ge
dachte tot gode biddende. denkende. pensende. lesende.
en besouwende alwes pine dy na die dwechden. **E**n dien
te gods wanneer hi om gode niet en denket hi veuet ende
is drouch alle die swaerlike mistaen heeft om dat hi loe
graves vrendes gheenware gheuome en heeft die onser
nummer en uergheret. **w**ant die onerle salicheit inder
glorie die staet in eenpaerliken besouwen gods. ende al

en om dat die ghe
uechtheit ver
kiet wt

toes hier om gode te pensene is eenre hande ghelike mite u
den besouwene dat inder glorie is. **H**ier sijns te ghedenke
is een uerdiente. **M**er dat besouwen inder glorie dat is
loen. **D**aer om alle langhe als wy niet teghen wordich en
sien en moghen laet ons dach sijnre ghedenken al hier. **W**at
hoe veel dat die mensche en mit meere innicheit gods
ghe. **D**enket in deser ellende also veel blidiker en uol
comeliker sal hi oen sien inden uaderlande. **H**ier of staet in
den salm. **I** uoersach den here altoes in minre neghem wordich.
Niet alken sal wy gods ghedenken in onser ledicheit. mer
in alle onsen werken. in alle onsen onleden sal wy sijnre ghe
dencken. en sullen uolghen den heilighen enghelen die ghesan
der werden tot onsen dienste. die alsoe die wtwendighe dinghe
saten. dat sie nochtan uand inwendighen nemer af en laten.
Also veel als die hemel wider is dan dat certrike. also veel ru
mer en wider materie en weghe heeft dat gheestlike besouwe
dan dat certfche ghedachte. **H**oedamghe dese weghe sijn en dese
materien en hoedamghe die we nemene en die uoeryngghe
sijn te denken en te besouwene gheestlike dinghe die en behoert
nu tot deser tijt niet noch te deser materien. mer het behoert
totten seunden uoeryngghe des gheestliken leuens die in
wijshede legghet. **D**ie **beste uoeryngghe die gheleghen is in pu**
Uanden besten uoeryngghe gheestliken **van dwechden** 30
leuens die in puure dwechden gheleghen is sal wy
nu sijnighe punte setten die simpel mensche en
die ionc sijn in gheestliken state te behooren. **H**oghe en suba
le leue late wy den ghenen die mer meer in gheoefent sijn.
want hoe die mensche hogher uoeryngghe en hem zeerre uoer
wart punt. hoe hi hogher ende uolcomenre dinghe uerstaet

beide uan dinghen daer hi to hants to gheraect is. en uā dinghe
die hi noch niet werlike begripen en heeft. **G**heleke als die
op enen berch climuet hoe hi hogher climuet hoe hi bet be-
comuet hoe ueer hi noch is uanden ouersten des berghe. En
dat hem dicke doe hi benede was dat hoecste uā den berghe
wesen. wannet hi hogher ghecomen is. soe liet hie
darter nauwe is die voer uanden berghe. Des ghe-
likes en an niemā spreke properlike uan uolcomenheit
dan die uolcomen is of uaste in der uolcomenheit. **D**oghet
is begheert des herten gheordiniert uandē ordel der waer-
heit. Dat ordel der waerheit staet ghemeenlike in vier di-
ghe. het staet in guede en in quade. Dat guede is sōnich
lic en lichamelic. sōnich is gheestlic en ewich. Dat quade is
sōnich quaet der misdaet. sōnich quaet der pine. vande mis-
daeden is sōnich werlic. sōnich daghelic. vande pine is sō-
nighe tijelic sōnighe ewich. dat quade der misdaet daer
men mede uerdient dat quade der pinen dat is dat quaeste.
want en waer gheen misdaet daer en waer gheen pine. **D**yt
like pine is minne dan ewighe pine. En want die ewe der
waerheit ghescreuen is inder herten des mensche ouermids
ordel der reden. so sijn den menschen oec in hulpe ghegheuen
ceterhande affecten dat quade te sauuen en dat goede aen-
te nemen. want in desen twee dinghen leghet alle salig-
heit. alle in salvinghe alles quades ende in ghebrukemisse
alles goedes. **Van seuen affectie der sielen** **o o o**
Der sielen sijn ynlike en begheerlike toencyghinghen
die men ghemeenlic deelt in seuenē. alle hope anxt blif-
scap diuesheit. minne. nūt. en scaemte. vier uan desen alle
anxt diuesheit nūt en scaemte werden gheordiniert. ieghe

lxxv. 92
alle quaet. **E**nde drie alle hope minne en blifscap tot doechde
wan uoer dat guede en salmen ghenen anxt hebben. mer
men salt hopen en wonschen. En uander doecht en salmen
niet diuich wesen. mer uerblide. ten woer sake datme anxt
en diuesheit hadde. omē die doecht te uerlieden. En dat en is
ghene diuesheit properlic om gued mer om quaet. want
ghebrec ofte uerlielinghe des guedes is quaet. Oec en salme
doecht niet haten. mer men sal sie minne. en niemā en sal
hem uan gueden werken schame. mer een ieghele sal hem
daer af uerbliden. alle dese uoer sacuen seuen toencyghin-
ghen rechte gheordiniert sijn na ordele der reden en der waer-
heit. soe is die mensche doghentam. alle wannet hi in alle
dinghen anxt heeft daer men in anxt hebben sal. en daer
meerren anxt heeft daer die meeste anxt en dat moest qua-
et is. En hem bedroeft uan dinghe. daer billike om te diue-
uen is. ende hater die dinghe die billike te haten sijn. En sca-
emte heeft daer billike scaemte of te hebben is. En meere of
minne diuesheit. hat ende scaemte heeft na den dat die dinghe
meer ofte min quaet sijn. En oec als hi hoep alleen die din-
ghe die na reden en waerheit te hopen sijn en hoep in die
wise alle sie te hopen sijn. En wannet hi minnet dinghen
die men na reden en waerheit minne sal. En wannet hi be-
uerblidet uan dinghen die daer hi hem na redene en waerheit
billike uan uerbliden sal. meer of min na dien dat die dinghe
meer of min gued sijn. **M**er dat ouerste goet dat god is dat
salme bouen al minne en dat salmen bouen alle diue hope
en in dien bouen alle diue uerbliden. En alle dinghe die os
uan hem creken. sonder luyche. sonde en ghebroke salme bo-
uen al sauen en uerouweerden. want sie sijn inder waer

heit en eyghentlike quaet en sie sijn allen menschen quaet
en niemē goet. noch dese doen tot ghenen dighen goet.
alst sake datter sōninghe tijt den goeden mensche mede wer-
ket ter doecht ander lude boelheit. of oec ogghen boelheit na
hoerre bekinghe alle hem meer te ueroermodighen. ende
te meer vurch werden inder nimen gods die sie ghehaert
heest in alldane boelhiden en daer af ghevryet a heest.

Oec sal die uerdenisse der bolen den heilighen inder ewigher
glorie haer blyscap uermeē want sie hem uerblidē sullen dat
sie dier pinen ontgaen sijn mer sie in gheuallen mochtē sijn
hebben als die bolen hadde sie god niet uerloest. **¶** Vele an-
dere onderschede der doechde sijn in dien dat sōninghe heiten
godlike doechden. als gheloue hope en minne. Sommighe
heiten principale doechden. als wijsheit gherechticheit saere-
heit ende ghemancheit. Sommighe heiten dgheden uan we-
mente. sōninghe heiten puergierde doechde. sōninghe heiten
sachelike doechden. die ic alle after late om dat ic niet subtil
en bin. ende omme dat ic spreke. tot dien die niet subtil
en sijn. En sal alleen ueruoelghen die maner hoe die sō-
derlinghe doechden hem hebben teghen die seuen sinden.
want na desen sinne soe en is doechde anders niet dan reyn-
te wesen uan sonden. En also veel is een yghelic dghentla-
mer en uolcomenere alle hi wynnē is uan allen ghebrieken

32 **D**ie **van wtwendighen habite gheestliker persone**
wtwendighe doecht is also onder goede wtwendighen
zedē des gheestliker staets. als die wode is inder scale. want
al die zeden die in gheestliken state uan buren schijnē sijn
gheuonden en gheset om te ueranghen en teholē die doech-
den. anders sijn sie als die notescāle sonder koele. En ghehē

als mē in tabernakel des oelden testaments veel desel waren die
uan binne decten en ueraiden dat tabernakel als uan puzur-
uerwe en wde wederme uelle. harene lakene cortmen en voor-
de die die muuren bedecten. also sijn in gheestliken state veel de-
cel der doechden gheordineert tot aertheit of tot bewaringhe der
doecht in welken ghene puere doecht ghelegghen en is. mer ceure
hande scheem en bewilunghe der doecht die binne schuelt. Ende
soe wie hem inden wtwendighen zeden ghenoeghen laet en die
wtwendighe doecht after laet is recht als die de scale of den yde-
len vast heest sonder koele

Dat ierste teyken gheestliker staets is dat abijt uan buren
en die crīne. waert sake dat dese dinghe bi hem seluen
enen gheestlic maecten. soe weeren oec apen en som ander be-
esten gheestlic die men binden in buerten alsoeden abijt ma-
ket. Mer dese dinghe sijn alleen teykene der wtwendigher din-
ghe. alle een artikel der maecerne beteykent dat daer dranc
vele is. en als een vaen op eenre kerken beteykent kerkmisse
want sijn dese teykene ualich soe werden die lude bedrogghen die
wanen vinden die dinghe die daer mede beteykent sijn. Des ge-
likes ist mit enon gheuonden gheestliken mensche die buren
inden abijt laet schijnē dat hi in zeden nodyn seuen niet en he-
uet. **¶** Dat ander teyken gheestliker staets sijn wtwendighe
zedelike ghewoenten. alle inghen kinelen ende ander teykene
de begheuen lude in doesteren ghebrieken inden dienste gods
of in anderen horen werken. In welken binden hem meer oef-
tenen die nū dghentlam sijn dan som ander die meer denoet
en uolcomen sijn. **¶** Dat derde is wtwendighe zectbaerheit
alle in spreken in gaen en in allen wtwendighen ghelate des
lichams die men oec prijst onder werliken houeluden ende

heit een werlike doecht. **M**az in oetmodigher en lachter waer
hoert sie gheestliken luden meest toe. **D**at vierde teyken sijn
werke van penitenden. alle uaden waken gheleuninghe ende
ander lichamelike oefninghe en castynghe. **E**n al sijn dese der
ghet uare dan emghe uanden daer uoer af ghesproken is doch
en sint ee ghene pure doechden. want ypooruen moghe sie oec
doen. en die in doediken sunden legghen oefene hom die uile in
dese. **D**at vyfte teyken is een sonderlinghe ueerlicheit die
ghebreke te uerdrinen ende doghed daer in te plantē. weder. ende
hem seluen te uer oetmodighen. die beuoringhe der toerlicheit
te bedwinghe. die onkuylicheit te verminne en allen andre sonde
te wederstaen. die den mensche anuechte. en hem to gheue tot
werken der minne. en der ghehoersamheit en tot andre doechde
al sijn alle guede werke oefninghen der doecht. want dat en
waer gheen gried werc daer gheen doghet in en laghe. **H**ochman
is daer onderscheit in. want sonnich gued werc doetmen slecht
om gods wille en om te uerdienē ghenade en glorie. **E**n sonnich
gued werc doetmen niet alleen om ghenade en glorie te uerdie
uen. niet mede om te uertrighen die doecht die anhanghend is
aen dat guede werc. en die doghet in ghewoente te brenghen ouer
mids werkeliker oefninghe. en om die sonde die haer contrair
is te uerdrinene. **E**nde dit is uele inder dan dat yste. **N**ie uā
exempel. **S**onnghe mensche beden alleen om te uertrighen ghe
nade van haren sonden of ewich leuen. **E**en ander bedt niet
alleen om ghenade der sonde en om ewich leuen. niet oec op dat
hi hem werme tot vlichheit des ghebedes. ouer mids welke hi mo
ghe uertrighen grāce der minicheit en sinace der godliker soenich
eit en vrendelicheit gods. en ouer mids uerlichanghe sijnre uer
standnisse moghe uertrighen daer bekennē gods. **E**n al is des

versters ghebet gued en ghenade ende glorie uerdient. des anders
is also veel beter als al sijnre andacht medehelper haestliker
en uolcomeliker te uertrighen dat hi begheert. **W**ant het hel
per seer totter uolcomenheit hylghes leuens te weten hoe
men die andacht daer toe wichten sal ende die ueerlicheit.
daer toe ordineren sal dat men heilich leuen uertrighe. **W**at
wie sine uoertganc wyllie ordineren van uertricht meer
inwendigher doechde mit minen arbeide na lichameliker
oefninghe te spreken dan een ander mit swaerten arbeide.
als exempel. **E**en kantsch werelman. maect haestliker ende
bet en mit lichterē arbeide emich werc. dan een onkunstich
mit meerren arbeide. **D**at sefte teyken is die corle be
gheerlics twenighens der doecht die is een uolcomenheit.
des werkendē leuens en een gheordnuerit inganc des besou
wenden leuens heeft men dese niet. **S**oe hoert men te uertrighe
ues puerheit of ghestadicheit des besouuens. **R**ech alle wys
ter uan eyen fonteyne niet daer en woert also langhe als
die grint niet gheuyricht en is ende die vaelnisse wt
gheworpen. **G**helike alle uecheit der olye wter corle
gheperfer werdt. alsoe oec uanden begheerliken toe
neighen totter doecht die sinace der minicheit. sonderlinghe
der godliker minne ende der hemelscher begheerte en der gheest
liker vlyscap die edelre is en behulpliker dan betoert te wese
mit aente ofte mit walbe. **D**it sijn die vi. daghe daer men in
werken moet dat werc der salicheit en zoeken die spise des le
uens. op dat wy hongherich niet en ghebreken in desen weghe
daer wy minne wandren soe dat wy des seften daghes dubbelen
te uerlamene. alle spise des guede wercs. en begheerlics twenigh
ghens totter doecht op dat wy ten leuenden daghe ruste moghe

en ghenelen na allen lieten der ghebruke ons gheue moghen
wt godliker besouwinghe inder ruste der ewigher ruycheit
En sien dat hi god is en smaken hoe soet dat hi is allen crea-
turen. Die ghene die des seften daghes niet en uergadert
dubbel spise. hi sal des seunden daghes ydel bliuen en en sal
niet vinden uander soetheit der besouwinghe want wie wt
den seften daghe staet niet ghevact en is die legheit inder gaul-
heit begheerliker doechden hi en sal niet ghebunke der suetheit
des seunden staets die inden smake der wysheit en inden lichte
der uersuademisse gheleggen is. hier bi ist dat iacob ist by sya-
vi kinder wan. en daer na bi iachiel sinen sone Joseph loen
uan angelichte. de die ghebooren was beggan iacob te bidden
laban dat hi one liere wederlieren in syn uaderlant want
ist sal die mensche uolcomen wesen in werkenden leue in
den vi. woerghenoemde staen der woertganghe En dan na de
dat hi ghesmaect heeft die vruchte des besouwendens leuens
soe sal hi begheert onbonden te wesen worden uand lichame
en te wesen mit aristo inden hemellichen uaderlande. Wat
hi alre uanden smake der ewigher soetheit enen uoet-
smaect ontfanghe heeft. **M**ar want wy dese forme be-
sariuen den ghenen die woertgaen in doechden op dat sie wer-
moghen ho veel sie woertgaen sijn in eenre ygheliker doecht
soe wil wy elc uanden doechden onderscheiden in drien grade
die veer uan malle anderen ghescheiden sijn. en willen veel
grade die daer en tusschen sijn achterlaten op dat wy niet
soe lanc en maken dits sement uerdreue. **D**ie ordina-
ce vanden vy. hoeft sijn is dese. die iuste is houaerdicheit
die een velt is uan alre sijnde. die ander had. daer na toern
trachheit ghyndheit onkuytheit. Hier ieghen is ordina-
ce

(guldheide)

der doechden. **D**eemodicheit ieghen houaerdie minne des naelken
ieghen den hat. **S**achmodicheit weder den toern. die minne godes
ieghen die trachheit. die uersuademisse der ruycheit ieghen ghy-
ndheit. **S**oberheit ieghen ghyndheit. **R**eyndheit ieghen on-
kuytheit. **M**er want alle sinre gregorius tughet veel tel-
gher des boems wt eenre wortel comen. **D**es ghyndkes werde
alle ander doechde ghebooren wt der minne godes. hi sine laet
ons daer uan eerst spreken alle uander moder ende voedster
alre doechde en daer na uand dochteren. **E**n dese doghet comt
soe en is gheen ander doecht uerdienstlic. **W**ant wat die me-
sche doet heeft hie die minne godes niet. hi en uerdient niet.
want sie formet alle doechden dat sie heilich werden en sie ghe-
eft hem noetsel dat sie also veel meer of min uerdienstlic en
gode ontfanche sijn. alle sie meer of min va hore noetsel ont-
fanghen hebben. **R**echt alle een telghe die wtter wortel spru-
tet ende die uanden zape der wortel gheuoedt werde op dat hi
te meere werde ende te meere vruchte woertbrenghe. **D**ie
beghinne uan eenre ygheliker doechde moen hebben die ghe-
ne die een gheestlic leuen begynnen sonder welken sie niet
beholden noch selid en moghen werden noch gode behaghen.
Woertgaen in doechden hoert meest toe den gheestliken
menschen dien beter behoert te wesen dan dat ghemoen uolt
ende dan die lecke werlike menschen die nochtan soe leuen
dat sie sijn uanden ghemale der ghemine die beholden soelen
bliuen. **W**at batet ons hogher te wesen inden name ende
buuen inden sijnre meere uolcomenheit coenen. **I**st dat wi
in doechden ende in oeffninghen des woerts gheen ondersheit
en hebben et is ons meer confusie ende bedrieghemisse an-
deren menschen. **E**uwe dinghe te louen ende lustel te den

daer uerdient men ver mede pine dan loen. Volcomenheit in d'echden behoort tot volcomenen menschen die ghecomē sijn o uer die hinder der swaerheit. en ouermids cristo gheclomme sijn op die hocheit des berghes en begheeren te souwen sine glorie in welken swaerheiden noch arbeiden die gheen die voertgaen willen in doechden als in opclomme des berghes. Doch minne en is die in desen leuen volcomenlike ghevalken mach dat hoechste van enigher doecht. of die stadelike in desen ouersten grade van enigher doecht bliue mach. Mer na ma mer des wechds heit men ene volcomen by ghelijcheit der ghe enre die verre beneden sijn.

Minne dat minne is in drien gheleghen in wille inlike en inlike gheerde. **godes** is een gheordniert en een groet wille gode te dienē gode te behaghen en gode te ghebruken. wy sullen gode minen bouen alle dinc om drierhande sake. Inden yste om dat hi goed is in hem seluen. en mer alleen gued mer hi is die goecheit. want neghen dinc mach beter welen dan daer alle dinc dat gued is sijn welen ende sijn doecht of heeft. Ende salme bilke al gued dinc minne also veel alst gued is soe solde men den ghenen die dat hoechste gued is en oneyndelike goet is weert moghelic oneyndelike minne na behoer sijnre weerdicheit. Oec om dat hi ons hrist ghemint heeft. en meer dan wy ons selue ghemint hebben. die ghene die sonder eende is ende dien anders gheen welen en is dan minne als ghescreuen is. God is die minne die minne ons die arme ende hode en onsalich sijn. en heeft ons van ewichheit ghemint oec wy het waren oec wy hem minnedig va oec hem bekenden. ende die wile dat wy hem wederwaren en teghen hem misdaden. En hier om ist wel recht dat wy oec weert minne van al dat wy sijn. van al dat wy moghen. van allen dat

33

wi

wy bekennē. Of dat wy doch twiuellike weder meen mitte deyne mate ons uermoghens hem te minne die groet is son der eende. Ten drien male sullen wy gode minne om wanich uoldighe begheerlike liefte sijnre minnen die hie ons bewijst heeft die men bekennē mach in al sine weldaden. want dat en is hem niet ghenoech dat hi ons minne mit begheerlike twenighinghe ten si dat hiet ons oec twene inden werke. alle Gregorius spreect. Provinghe der minnen dat is bewisinghe des werkes. Van welken weldade wy nu niet uoert en spre ken om dattet te lant uallen solde. En beiden daer mede hent tot oere ander oer. **Van onser minne**

One minne staer in drien alle in drien wille. inden wer ke. en in yuliker begheerte. Die wille wanneer hie gheleert is uan redelicheit soe volghet hi oer raet soe dat hie die doecht wille. Ende op dat die wille niet ledich en si wa neer hi corten toghentliken werken gaet soe wept hi aen te hulpe alle dat ghesinne dat onder sijn ghebot is alle die ledē des lichaams die sinne. ende die gheachte om dat gued werc te uorden oft dat quade te uerdruē. Wanneer du die twiuellike ghedaen hebt. soe werdt inden gueden wil le uerwecker in uerlichtnisse des arbeides ouermids ghe woente der oefninghe een yulike begheerte vander gra de godsde mit hoere soecheit ghenoechlic maect den ar beyt. soe dat hi nu niet alleen die doecht den wil wt hi gheuen der reden. noch alleen mit swaerheit des arbeides mer wt toneyghiker begheerte wonschet en behellet en minne. Ende dat der doecht conuati is hare en salue en uerouuerdet. En dit is warachtighe gantheit = des wil len. Wanneer die wille hem dwinghet dat gued te wille

34

of te doen ende dat quade niet te wille en te laten niet alleen
van ingheuen der reden niet oec van begheerten en na ymich-
liken wenerghen des herten omheller die guede en hater dat
quade. En die is die doecht en die ghedulke. daer die philo-
sophen veel van ghesproken hebben. och of sie ons wel be-
kant hadden. Sōninghe tijt is die wille ghenoech sonder die
werke tot uerdienten ende uoer alle scult. alst ander macht
en behoerliker tijt ghebreect. alle exempel. Die arme salde
gheerne te hulpe comen den armen. niet hi en heeft des niet.
Die rike solder sōninghe tijt oec gheerne doen niet hi en heeft
ghenen armen bij hem. In desen zaken werdt haer te verdu-
wille voer daet gheuekent. Mer waert sake dars die men-
sche macht en behoerlike tijt hadde en hi dan dat werc niet
en dade dan en weer alleen die wille niet ghenoech. Oec en
waert gheen gherecht wille als hi dat uermochte dat uurt
waer gheiden ende hi des niet doen en wille. Want hoe veel
willes du heues tot goden werken des du macht hebbes
soe doestu also veel. niet doestu niet. dat is eyn teken
dat du des niet doen en wils. **Van ghemene doechde ende**

Alschijnt dat der doechden na hoerre eenheit.
veel sijn ende sie onderscheit hebben. als oecmodic-
heit is een ander doecht dan uerduldicheit. en uerduldicheit
is een ander doecht dan ontfarmherticheit en die ghelike
vanden anderen. Nochtan sijn sie in eenre hande wile alle
een. Ende die een en hanghet niet alleen aan der ander
niet sie is oec inder ander. also dat hi sie inder wile alle
heeft die er een heeft. en helst sie alle al en wert hi niet
tot hem allen. Dit bewijst die apostel daer hi spreect. Die
mīne is uerduldich sie is goederneien sie en hater niet

die en hi werket niet uerluertlic. sie en is niet opblasen. sie
en begheert ghene hocheit. noch sie en soect niet dat hoers
selues is. Want ghelijc als god is een simpel en dat alre uol-
comenste goed daer alle goed uolcomelike in is en dien niet
goedes en ghebreect. Des ghelikes is mīne ene doecht die
alle doecht in hoer heeft. Mer want hoer uen bueten alrehan-
de zaken voercomen en sie hoer biaden uoecht tot euen gue-
den werke. biaden teeghen een quaet werc. soe aricht sie wt
hoerre manigherhande ambocht en namen. Want doecht
als augustijn leecht is een gheordmeide mīne soe dat sie mīne
alleen dat haer behoert te mīnen. en dat sijt alsoe mīne ende
ende also seer mīne alle liet mīnen sal. hoe seer du emich
dinc mīnes also seer hares du en laues dat hem contrari is
waer du moghes. Hier om mirate wanneer sie haer ghe-
uet gode te mīne soe heuet sie die mīne gods. wanneer sie
haer gheeft tot horen naesten te mīne soe heit sie mīne des na-
esten. wanneer sie van eens anders guede uerblyt. soe heit
sie mede uerblijdinghe. wanneer sie wederdoet uerdlike uer-
dracht soe heit sie uerduldicheit. wanneer sie van eens an-
ders liden medeliden heeft. soe heit sie ontfarmherticheit. wan-
neer sie weldoet den ghenen die haer haren. soe heit sie goeder-
teuheit. wanneer sie haer niet en uerheffet boue haer sel-
uen ende in uoerspoed soe heit sie oecmodicheit. wanneer sie
den ouersten onderdanich is na recht. soe heit sie onderdanich.
wanneer sie onkusliche dinghe ueromueerdicht soe heit sie
reynicheit. wanneer sie of breket ouerulodicheit lichamli-
ker uoerdorst soe heit sie saterheit. wanneer sie rychede uer-
werpet soe heit sie armode. wanneer sie rychede mildeke
den armen gheeft soe heit sie milicheit. wanneer sie niet

ghebroken en weider in uerdriete om dat haer soe langhe haer
beloften ontoghen werden. soe heit sie lancmodicheit. Wanneer
sie onderscheidet tusschen dat gued ende dat beter is en tusschen
dat quade en dat quader is. soe heit sie wyllheit. Wanneer sie e
nen ygheliken sijn recht gheeft. soe is sie gherechticheit. Wan
neer sie niet uersmeltet en weider mit ghenoechten soe
is sie maetheit. Wanneer sie niet ueruagert en weider uan
handen dinghen soe is sie stancheit. Wanneer sie gheloeft dinghe
die men ghelouen sal soe is sie gheloue. Wanneer sie hopen
die dinghe die men hopen sal. soe is sie hope. Want die heilige
gheest heuet een en hi heuet menthuoldich. als belauen staet
inder wysheit in d' vij. capittel. want al is hi in hemelue een
hi gheuet menigherhande gauen. na dien dat die werke der gauen
sijn manigherhande ghelyc als een edel en andinghe medicina ^{manigher} ^{hande}
der ghelouicheit. of gheest ancht manich sijn te werken. Den
enen maect sie sijn ghelichte sijn. den ander maect sie sijn stem
me daer. Coninghe oncluyt sie dat horen. Coninghen uermaect
sie den smac. In den ene werket sie dat een. in den ander een an
der. **D**u sul wy onderscheiden als noer ghesproken is van
den graden des uoertganghes hoe caritate hoer heeft teghe die
seuen doctonden. en hoe sie seuen doechde formet. want als lu
te gregorius tughet elke doecht heeft haer beghin hare noert
ganc ende haer uolcomenheit. alle in sinte **M**acheus ewage
ho belauen staet. Die eerde brenghet haer vrucht in d' in d'
blad of in den spren daer na die aaren. daer na volle vrucht in
dien aaren. Die blad of die spren sijn beghin der doecht. die aar
is die uoertganc. dat horen is die uolcomenheit. **D**ie wine go
des die een moder is en een uoelter ake doechden die heeft drie
grade als den nedersten. den middelen en den ouersten. **D**ier ghe

98
lyc hebben alle ander doechden. **E**nde dese onderscheidunghe en is
niet onbequame. want ut sake als sinte diomitus spreect dat
die hemelsche ierarchien dat is die macht der hemelscher prin
cen yghelike onderscheiden sijn ouer mids mwendighen onder
scheide. waer om en soiden dan die gheestlike doechde inder werke
die selue ordinaanc niet uolghen sonderlinghe want exempel
der hemelscher aerheiden ons daer toe uandē hemel ghebracht
is dat wi na onser macht ons pinc den heir ene woninghe in
ons te maken. op dat hi gheweerdighe te wonē mit ons na der
ghelijnisse die ons bewijst is in den hemelsche berzhe. **M**er die
ghene die hier staen in den ierste grade dat is inder nederster ie
rarchien der doechden totter nederster ierarchien behore in den
hemel. **E**nde die hier inder middelster staen behoren totter mid
delster ierarchien in d' hemele; en die hier inder ouerster staen
of die behore totter ouerster ierarchien in den hemel. als wy
daer ouermids hulpe des heren comen soe sullen wy weten
Mer laet ons hier trouwehke pine uoert te gaen uan doechden
tot doechden wy sijn des zeker dat dat loen der glorie niet min
welen en sal dan die mate der uerdiente erflicher. **H**ier na is be
screuen in sinte lucas ewangelliu in d' vi. capittel. **G**oede uolle
opgheloepte en ouerlopende mate sullen sie gheue in uwen scho
er. ende inder seluer mate daer ghi mede metet sal v weder ghe
meten werden. hoe uol du maket d' uat uan water der teghen
wordigher gherechticheit. uander seluer mate sal d' uat ghe
millet werden mit wine d' glorie in d' hemelsche brulofsten
want dese ieghemwordighe gherechticheit te gheliken der hemel
scher gloeren is wcht alle water ieghens den alrebesten wijn
Dulcent werue dulcent maten des waters en sijn niet weerdich
centu maten des v'nerwerne wijns na weerdicheit na beyden

Die eerste gract. **Vā grādē der minne gods** **o o o**
 der minne gods is also te minne en te ghebruken die gheoer-
 lofte dinghe. datmē die onghoerlofte dinghe lauve en gheen dinc
 en minne bouen god. **G**helic als die ghene sijn die diedinghe nader
 werck alsoe minne dat sie nochtan in haerre minne en inder beghe-
 erte rijcker dinghe werlike soude lauve en doen dat god ghebode
 heeft te doen en laten dat god uerboden heeft. **M**er nā staet in
 sinte matheus ewangeli. wiltu ingaen totten leuen holt die
 ghebode. dat is wiltu inder inghanc des leuens staen en niet ho-
 gher uoertgaen soe holt die ghebode. **D**ie ander gract mach
 wesen. **W**anneer die mensche willeendes **u** meerre woenegghen
 ende mit vurigherre begheerte met alleen holden wil die ghe-
 merre ghebode sonder wilke ghene salichheit en is: mer is oec
 neerthich en willich alle dinghe die god wil te doen en ander
 menschen daer toe aecke dat si des ghelijcs doen. **E**n dat hoert
 properlike tot alle gueden gheestliken mensche die met alleen
 die ghebode gods en begheeren te doen. mer oec sine rade. en te
 uolghen alle rechtuerdicheit ons heere ihu xpi. **T**ot dulsam
 ghen menschen spreect sinte bernart. **T**en behoert v niet
 toe te quellen inden ghememē gheboden gods noch alleen an
 te sien wat god ghebet. mer wat hi wil te onderprouenē wic
 die goede behaghelike en uolcomene wille gods sij. want hoe
 du god meer minnes. hoe du meer arbeiden sulles sine lieffen
 wille en sijn eer te uordenen waer du moghes en te lauen sine
 toern en sijn oncer. **S**inte gregorius spreect. die minne gods
 en is minner ledich. want daer sie is werket sie grote dinghe
 mer en wil sie niet werket soe en ist neghen minne. **E**en ghe-
 triuwe knecht ghelijc als hi van minne lauet sine heer te uer-
 toernen onermids suide. alsoe uerhoedet hi oec dat sijn heer

niet gheconert en weid van andere lude onermids laude en
 quaet exempel. **W**ant onsedicheit der knechte is laster der he-
 ren. **H**oe soude een gheconwe knecht liden moghe oncer en
 onrecht sijns heren te laet staen voert te secten ende te uer-
 meeren. **W**ant al sulke die hoers heren oncer uoertsecten
 die en dienen xpo niet. mer sie diene alleen haren buke.
It zalke dattu na dinen wille dine heer dienes. hi sal dy
 na sinen wille louen. **M**er ist dattu dy pines hem te diene
 na sinen wille. hi sal dy louen na alle dine wille. **M**er
 af spreect sinte matheus inden ewangeli. **I**n wat mate
 ghi meert daer mede sal v weder ghemeren werden. **E**nde
 v sal wegheworpen werden met alleen na der mate mer
 oec bouen der mate en dy sal gheloent werden na diner be-
 gheerte. **D**ie derde gract is soe vurich te wesen inder be-
 gheerte tot gode dattu bi na sonder hem niet leuen en moghes
 en ghedwonghen werdes te begheeren onsonden te werden. **W**ā dese lida en te wel-
Dulsamighen is dat teghenwoordighe leuen liden en uerdrict **mit arto**
 en den wet begheeren sie vurichlic. oec mit groten tormentē
 van desen liden en mit arto te wesen. **D**ese begheerte
 dede sinte andries dat cruce mit blyscap omhellen. **S**inte
 stephen bidden uoer die ghene die oen stonden die hem
 den hemel openden daer hi in begheerde te gaen. **D**ese beghe-
 te dede sinte laurens sine pijnes bespoeten. **S**inte vintu-
 tus te avelen sijn pijnes. **S**inte agathe blidelike ende mit
 vrouden ghen totten tormentē. recht of sie tot werckapē ghe-
 noet weer. **E**nde dese begheerte dede alle andere gloriose mar-
 telers uerbliden in tribulacien en minne die vande die hem
 persecucie deden die sie te haetliker uordenē totten blyscap-
 pen te uertrighene die sie begheert hadden; die vrienden der

heilighe die begheren sie hier langhe te holden bij hem. meer
haer wande die bedrouen hem des dat sie enich tijt inder werlt
bi hem bliuen. En dier dine sin die viande te minne die dat wo
schen en uordren dat sie dat haesteliken en uolcomeliken uer
trighen dat sie bouen alle dinghe minne en dat hem alre nut
ste is. **G**heen dinc en is dat in duldamighen menschen den
brant der begheerte leesthen mach also langhe als hem niet
ghegheuen en word te drinken na horen wille uander fontey
ne des leuens van wilkes driste ze wonderlike ghequeller wer
den. Doch soe warden sie binne dier tijt wat ghesynst mit drap
pen gheestliques troestes alle mit uermaninghe uilwendighes tro
estes soetheit. **A**lt outfanghen dat sacrament des lichaems xpi
wilke ontfanghenisse te welen pleecht een sonderinghe solaes
in uerlichtinghe des uerdiners deser ellende want sie ontfanghe
waerlike en salichlike dien sie minne onsen heren ihesum. **A**l
zake dat dat niet openbaertic en is. **H**aer derde troest is
is manichuoldicheit gheestliker vrucht in welken ouermids
hoer godliques ghewins sie lichtiker tiden hoer ellendicheit als
sie gheuoelen ghewin der sielen en der eeren gods. **H**ier na spre
cet die bruidt witten ionghelinghen. **S**terket mi mit blomen
der gheerne die hem van nyes beuieren. veruullet mi mit
vruchten der gheerne die uoergaen en na uolcomenheit pinc
want ic quelle van minen. van begheerte onbonden te wer
den en te welen mit minne brudgom op dat ic also langhe als
ics deruen sal doch ghenest werde ouermids beueringhe der
sondere ende uoertijne in doechden. **E**n mi alsoe minne ellendic
heit uerdinghelike werde als ic sie dat sie andere menschen
vruchtbaertic is. en al ist dat ic tot minne brudgom cruechli
ker come dat ic oer dochte meer mit mi brenghen. **A**ldus waert

die apostel sinte paulus benaumbet tusschen begheerte ont
bonden te waerden en tusschen oerbaer sijnre discipule. **E**nde na
den derue der glorie troest hi hem daer en binne mit oerba
er sijnre discipulen als hi scrijft witten van philippis inden
ijsten capitel. **V**an minne des naesten ~ ~ ~

Die minne onses naesten weider gheboeren uer minne
godes want om god en in god ende in godliker wise sal
men den naeste minne. **O**m god want hi heeft gheboet. hier
van spreect die apostel sinte iohan. die ghebor hebbe wij na
god soe wie god minne dat hi oer sine broeder minne. **I**n gode dat
is mit dier begheerte in dier formen sal hi sine naeste minne
daer hi gode mede minne. **I**n godliker wise den naeste te minne
dat is dier toe sal wij onse naesten minne daer ons god toe mi
ner dat is tot salicheit der sielen en tot uoertijnghe inder ghe
este. **D**at is waerlike puerlike en ordinierlike te minne. **W**a
erlike sulle wij oen minen. dat is niet gheueuistike. alle die
ghene diemit den woerden en nutter toughen minen. mer niet
mit den werken inder waerheit. **P**uerlike sul wij oen minne
niet van idescheitken toerghen niet om onse eyghen oerbaer
en niet om werliche gheselcap alleen. want ist zake dat dese
manere van minne niet quaer en sin. doch en sin sie niet uer
dieerlike ten si dat sie wt gheestliker minen soetheit wemne
Ordinierlike sulle wij oen minne soe dat wis wt ghenen sinne
minne en sulle noch toe idescheitken oerbaer. noch wt tijlike
soet. mer wter ewigher salicheit. **H**er is te werken dat
manigher hande minne is alle idescheitken minne. ghetrijghe
minne. **A**merlike minne. gheselike minne. en gheestlike mi
ne. **I**descheitken minne is die mit idescheitken dinghe ghe
uoert wert. alle tusschen minne en wist in idescheitken uer

gaderinghe. **G**hyerighe minne is die om gaue minnet, aldus
 minnet een hont den ghenen die hem luse gheeft. **V**an
 like minne is onder den ghenen die van enen bloede of wt eenē
 lande sijn. In deser wise minne wij oec die dinghe die die na
 nure meest uermeret heeft alle suuerlike mensche en ander
 dinghe die van naturen ghenoechlic sijn of die onser nati
 ren meest gheliken. **E**xempel. Wij sien twee onbekende me
 schen cotten enē werde wij meer gheueghet dan cotten and
 ren. want hi ons machschen inder naturen gheliker is. **D**a
 er uan staet in ecclesiastico Sic dier minnet sijn ghelike. Des
 ghelikes minnet elc mensche sine naesten. alsoe als dese minne
 is onder den goeden en onder de quaden en oec onder den beest
 ten alsoe mach sie goet of quact wesen al heeft sie haer oer
 sprinc uander nature die goet is in haer seluen. **D**aer om
 uan manerliken rechte sijn wij meer schuldich to halpe te
 comen onsen naesten dan den vreemde. **D**ie ghesellike mi
 ne is die wij kennē meer te minne en onse hielghenonen en
 onse ghesellen dan die wij niet en kennē of vreemde lude. **D**e
 se minne in hoer seluen is oec ghemeyn den goeden en den qua

de minne hebbe mer
 die goede buche sie
 wt weyden en
 die quade

den. want wij sien dat beyde goede mensche en quade kerren
 sie to ondreiden ende stercken hare ghesellen in dien dinghe
 daer sie toe gheueghet sijn. **V**erouwerdinghe **U**leychli
Die gheestlike minne is gheuoemt van **ker minnen**
 dan heilighen gheest daer sie uan vloyet. welc heilighe
 gheest gheheuen is die minne des uaders en des soens. dat is
 die minne die ons uan god gheboden is. en sie is alleen uer
 dienlic. Ende die twe ander minne als naturelike minne en
 ghesellike minne maect sie uerdientlic. **W**aameer sie uā hoer
 ghyerigert werden. **D**ie ghyerighe minne en ordineret sie

met mer sie lude sie en machyt sie dat sie niet te lere ouer
 en tude. want dese minne loect meer hoer eyghen oerbaer dan
 des ghenen den sie schijnt te minne. **M**er sie haert die uleych
 like minne en suuet en uerdruct. noch nemermeer en sal
 seker welen ghesellap onder uleychlike minne. **E**n hoe veel
 harer enich wasser. alsoe ueel uerminnet die ander. al ist
 sake datmen sie wat ontsuldighen mach inder edytap des
 sie ghemacht sy om cracht des sacramentes. **M**er gheest
 like menschen die gode gheuoet hebbe gante wysheit.
 Die sullen uleychlike minne alsoe ueel te meer uerdrucken
 ende wtoden als sie onbehoerliker ende onraveliker staet
 een ulechte in enē zuueren witten dede dan in enen grouen
 sacke. want wat ghesellap heeft dat licht mit der duysterheit
 of wat eendrachticheit heeft cristus mitten volen gheeste.
Mer uan is wal ghesproken in den boke der wysheit. **H**oe
 schone is die wyne gheboerte mit caritate. **M**er want uley
 chelike minne haer sōinghe tijt bemantelen te pleecht onder
 den sōinghe gheestliker minne alsoe dat onruyt onder den weyde
 so wa wij dan toenen den ghenen die onbelocht sijn. hoe dat
 sōinghe uan haren manieren sijn rechte al hinderlike onan
 de. **W**aer bi datme kennen moghe onderscheit tusschen uleych
 chelike en gheestlike minne. op datme die uleychlike minne
 wt den prabele gheestlyc leuens wieden moghe. **G**heestlike
 minne is een edel doecht. daer ome op dat sie niet uerouwerert
 en werde ouermids toemenghinghe der uleychliker minne.
Recht alle balsen die gheuelstijet is mit vilen naechden of
 alle andere edele crude mit ualshen menghene gheschender
 waerden. **S**oe ist noet dat die uleychlike minne verre en sub
 like uander gheestliker minne ghescheden werde. van deser ual

gheestlic

heit sprec die prophete ysayas **D**ijn wijn is ghemenghet mit
wacer. dat is dijn gheestlike minne is ghemenghet mit uleyf-
liker minne. Dus doen ualliche tumerus lude die uertopen qua-
den wijn onder den schijn uan goeden wine. en dat doen sie meest
den ghenē die dronken sijn. of lincpel die niet en weten onder-
scheit tusschen dat goede en dat quade. **S**intre iohan belan-
tinden ewangelio **E**ie mensche gheeft yert gueden wijn. mer
den quaderē wanneer sie dronken sijn. Dus wadet oec die wi-
le minne die werft goet en gheestlic schein ghewandelt in uleyf-
schelike minne wanneer si gaet ouer die matre der bescheiden-
heit ende der soberheit. **W**ant die behende viant uerberghet mit
werde dat stre der beoeringhe ter tyt dat die minne walle en aen-
dene alle sijn daer men uoghete mede uanghet op dat wanneer
die vrient ende die vrendinne te gader gheestighet sijn mit ual-
ter minne ende hem niet en connē scheidē dat hi sie dan wanneer
sie hem niet en hoeden drucke mit den sweerde uleyflijker
begheerte. **W**ant si uolghen heuer malc anderē tot onbehoerli-
ken dinghen dan sie braken solden die trouwe die sie manghe
ouderlinghe gheheellike ghehouden hebben. of dan sie uerlieten
solden alle die dienste die sie malc anderē ghedaen hebben. **E**n
al doen sie dat quade mit goeden wulve nochtan is die minne die
ualicheit der reden pleecht te beweken also gheweldich in hē dat
sie bouen gaet. **A**lle dat in den starken sampson mit sucke be-
woette dat hi waert ghelyc andre menschen. en doe hi ghelaen
was uanden gheeste gods gaf sie oen ouer den vianden die oen
bondē en blut maecten en inden kerker woepen en deden hem
malen mitten molen en die oen bespotten. **D**er drier noch
beit noch langhe moyemisse en uerwint den viant niet hoe hi
na langhen tiden moeghe uertrighen dat hi begheert. **W**ant hie

in alle tijt tot ghenen anderen dinghen hem gheeft. noch uerlich-
heit en heeft noch mit soeghen hem bekominert dan hoe hi goe-
de menschen uerkeer. en die quade tot meerre ualle brenghe in
quaccheiden en sie holden in sonden. en hinder uanden uoertgan-
ghe der salicheit. **V**an teykenē gheestliker minne. **39.**
Dat ier teyken uleyflijker minne is dat sie luttel uan
gheestliken dinghen ende ueel uan onnuete dinghe spre-
ken ende meest uan onderlinghe minne hoe seer hi hoer en sie
hem minne. also dat hem tot dulcighen callighen vren noch
daghe noch ghene tijt ghenoch en sijn. mer wanneer sie te hoep
moghe comē soe hebbe sie gheuoedē matere te kassen. **H**ier teghe
is gheestlike minne. want die wert allene gheuoedet mit gheest-
liken en strichtiken leeren en collaen en uerouwerdet togheue
en yale callighē. **D**at ander teyken uleyflijker minne is
dwaelheit in ghelare en in zeden als sie bi een sijn en minne malc
anderen outfanghen en taltten die een in des anders hant of aen
ander lede als men merken mach onder dwaelen werliken min-
nes. **H**ier teghen is gheestlike minne want sie holder soe goede
zedē hermekke als openbaer sie en soect neghene winkle.
mer sie sauert sie. dan wanneer sie bi haer seluen welen wil en
alleen gode aendenken. **E**n wanneer sie mit enighen mensche
sprect sonderlinghe als die man mit enighen wue spret soe
holder hi ogghen hande en alle sine ledē mit soe ghestadigher hoede
dat een nauwe merker uer sien en mach onder hem dat begryp
lic weer. **D**at derde teyken uleyflijker minne is onrust uan
heren als sie uan een sijn ende denken uan malc anderē. waer
hi uā si den ic minne. wat hi doen mach. wanneer hi comē sal. hi
heeft harde langhe uā in gheweest. of hi yet ome my penlet
of sijn minne van langhen afwelen yet tot waert uerkolder is

het is langhe gheleden dat hi mi niet ontboet en heeft. wat mach
die zake welen. hoe mach hi uaten inden licham. En want sie
dus aen een hanghen mit herten soe en moghen sie niet beden
noch wstelike uan gode denken of yet anders goets doen. omdat
die sin uerstryet en becomert is mit sine lieue. dan wanneer
sie yet hoert spreken uan haren lieue datter hem wel gaet dat
is haer eenthande uermakinghe. **M**er gheestlike mine
en achtet duldsingher dinghe niet. mer sie rustet in gode en
beueelt haren vrient gode ghearuvelike in hart ghebede alst
behoerlic is. **I**s hi in nutter onled uan bueten si is mit hem in
medeliden of in blyscapen also als reden leert te doen. **D**at
vierde teyken uleychliker mine is dat sie niet lief en mach dat
hoer lief oec enen anderen lief hebbe of vrentlike te spreke of
enighe vrentscap bewise. Want sie angst heeft dat wt dat des
anders mine bouen gaet en hi in hoere mine uercolde. en wer
det droevich ende onblide. **M**er gheestlike mine wil dat alle me
schen mit hoer mit ghemuet werden en uerblide hoer des want
sie maect haer ghemefue. En hoe sie meer ghebruydet werdet hoe
sie meer wasser. **R**echt alle een vuer hoe dat meer uoetsels ne
met hoe dat meer wert. **D**at vyfte teyken uleychliker
minen is toern en uerstoringhe. Want als men pleecht te legghen
sie mine male andere alsoe leer. dat sie uan groter lieften male
anderen niet sparen en moghen. sie en quetsen somighe tijt
male anderen. want ghelyc als haren mine somighe tijt onghelyc
maet is in sincken. also is sie oec somighe tijt onghemate in
uerstoringhen. sonderlinghe wan die een den anderen moer en
hem niet ghenoech en is inden dinghen die hi begheert. of ene
andere persoene als hem dunker lieuer heeft. **W**ant hoe die
mine weker is hoe die moeynisse swaerer is. **H**ier wt come

103
LXXXVI
clagh en uerwiran uan diouste en uan ghiften die sie male an
dren bewist hebben en uan groter aduue die uerlorent schyn
om des anders ondancbaerheit. **H**ier na uolghenoec onueordic
heit en behuorne lofisse dat sie hem uoert an niet lief en wil
hebben die dus doghet mit quade loent en mine mit harte. En
hier na uolghet als men dicke onderuinder tweymighe laste
ringhe uoekinghe scandelike woerde meldinghe hoer heyme
liker dinghe ende uel ander quade. **M**er gheestlike mine is
uorsam en boetsam ende tijt nutter trancheit sijn naelt. En
is hi eyghent in diuelinghen of in mistaden sie beuoudes hem
inden gheeste der sanctheit. **D**at sefte teyken uleychliker
mine sijn grauen en laete breue uan miuliken ghedachte ende
te gaer te uersapen en te nemen enighe dinghe die sijn lief
te ghebraken plaet of te handelen. en die holden in eyn tot een
te huochnisse en tot eene uerwekinghe der mine. **H**ier
weder spreket sijn therominus. **D**ie uile deynode te gheuen
doete of vrymetijn. soete en ghenoechlike breue uan mine
te senden. die spise uoer te smaken ende den anderen te gheue
die en heeft die heilighe mine niet an haer. **P**uer ghebet.
stichelike woerde. gheestlike leue. en milde hulpe mider noer
die sijn onderstande gheestlike minen. **D**at seunde tey
ken vleychliker minen is dat sie onghoordelike onsculdighe
hoer ghebroke. soe dat sie hem also onderlinghe mine dat sie
oec male andere mistade misde ende sterken en onsculdighe
en sijn male anderen bij teghen die ghene die haren en
ghes unscade verpree ende hebben recht hem uerbonden
onderlinghe tot quade ghelyc als die een dief den andere
en een ouer specht den anderen minen in sunde. **M**er
gheestlike mine al ist zake dat sie die boetsheid in allen

menschen hater. noch can loe hater sie sie sonderlinghe in ha-
 wen gheminden. ghelyc als een vader hem meer bedroeft.
 uan wan capheit sijn loens dan eens vremdes. Dus ha-
 tet god die sonde in alle menschen. En in eenre manier pi-
 nicht hi sie hardeliker huy inder tijt aen sijn sonderlinge
 vriende dan inder anderen. alst schein in dauid die leer swa-
 erlike ghepijnt wart om sine sonden. En alle onse heer
 secht in apocalipsi. Ic castie die ghene die ic minne.

Waar nu ghecoent sijn die ghebroke uleydliker minne die
 hem omighe tijt bemantelt onder den schijne gheestliker mi-
 nen om te bedriegene sinpele mensche. loe wil wij weder
 comen om te merken die uoertganghe der gheestliker mi-
 nen. ende willen sien in wat graden dat sie staet. **Vā grāde**

Die eerste grāde der minne des naesten **der minne des**
 schijnt te wesen dat men niemē en hate **naesten**
 niemān quaet en begheert. niemāns goet en hindert onsen
 naesten in der weret onse hulpe niet en ontrecken. En dat
 hi niemān quaet en doe noch en begheert mit onse uolence des
 willen. En sine naesten gued woulsche. ende doe als hi wil
 de dat hem gheeden worde of hi des behouich weer. In dese
 twee staet die uernullinghe des ghebodes. du salt dine na-
 esten minne ghelyc dij selue. als dattu dij niet en wilt uā
 enen andere gheeden hebbe dat en doe niemēt anders. Ende
 wat ghi wilt dat v die lude doen dat suldi hem doen. die is
 die ewe en die propheten. Die seert natuerlic recht ende
 volcomē recht na bedudighe der heiligher leters. **D**ie
 uoertganghe der minne. is. alsoe te uerblijuen eens anders. en
 alsoe eens anders wecht te minne alle sijn selues. En al sul-
 lic medelidē te hebben mit eens anders weder stoet alle uā

vā onbe-
 ker

sijn selues. en eens anders ghewin sijn ghewin rekene wt in-
 liker begheerte der goddiensticheit. Die apostel samet wt de
 uan romē. Verbliden mitte ghenē die blide sijn. saryen mit de
 ghenē die saryen. een dinc onderlinghe uoelen. alsoe te gheuo-
 len ander lude gued of quaet alle ons selks. En antē uā corinthē
 wie is aranc en ic en weerd niet aranc. En waer dultsinghe
 yalike begheerte is dier moet men omer. māt anderē to hul-
 pe comē na behoerlicheit. want ghelyc alle ghesinde lede
 des lichaens mit māt anderē liden en uerblijden. alsoe schijnt
 dat die begheerte die te vorē niet en gheuoelde ghenesen is in
 dien dat sie haers naesten sake bekent wt hoer seluen. Als die
 apostel saryt den ephesien. wij sijn onderlinghe lede. Onse he-
 re ihesus cristus dier ons alle leue der uolcomenheit uā uol-
 et. ghelyc als de lede uā den hoefde in uoloyt. gheuoede en ber-
 licheit. rekent hem hebbe gheeden wan men doet den alre mi-
 sten leden. alle hi spreect. wat ghi enighe uā minne minsten.
 gheeden hebben dat heb gi mi gheeden. **V**olcomenheit der
 minne des naesten is die vrande te minne wt begheerliken toe-
 ueyghen en mit soedner soeticheit. gheneghet te wesen to
 den die ons haren ende ueruoelghē als tot onsen sonderlinghe v-
 den. En bereyt te wesen niet alleen tijclike dinghe. mer oec de
 licham uoer die broedere te setten. En dat niet alleen om hope
 van loen der martelerschap. mer meer om begheerte broedlike
 salicheit. **D**ese minne heeft cristus gheleert. die gheueer dich
 de te steruen uoer die sundre die sine vrande waren op dat hi
 reynidē die sunden dier wij hem mede ueruoert en uersua-
 ce hadden. als hi spreect in sinre iohans ewangeli. Niemen
 en heeft meere minne dan die sijn siele set uor sine vriende. de-
 se minne hebben die heilighen nan hem gheleert. die hem uoer

menschen hater. noch dan soe hater sie sie sonderlinghe in ha-
ren gheninden. ghelyc als een vader hem meer bedroeft.
uan wanstapheit sijns soens dan eens vrendes. Dus ha-
ter god die sonde in alle menschen. En in eenre manier pi-
nicht hi sie hardeliker huy inder tijt aen sijn sonderlinge
vriende dan ind' anderen. alst scheen in dauid die seer swa-
erlike ghepijnt wart om sine sonden. En alle onse heer
leecht in apocallipsi. Ic castie die ghene die ic mine.

Want nu gheueut sijn die ghebreke uelofstaker mine die
hem dinghe tijt bewantelt onder den schijne gheestliker mi-
nen om te bedriegene sinpele mēsthe soe wil wij weder
comen om te merken die uoertganghe der gheestliker mi-
nen. ende willen sien in wat graden dat sie staet. **Vā grāde**

Die eerste graet der mine des naesten **der mine des**
schijnt te wesen datmen niemē en hate **naesten**
neman quaet en beghere. niemans goet en hindert onsen
naesten in der woer onselulpe niet en ontrecten. En dat
hi neman quaet en doe noch en beghere mit consente des
willen. En sine naesten gued wouste. ende doe als hi wil
de dat hem ghedaen worde of hi des behouich weer. In dese
tween staet die uermullinghe des ghebodes. Du salt dine na-
esten mine ghelyc dij selue. als dattu dij niet en wilt nā
euen ander ghedaen hebbe dat en doe niemēt anders. Ende
wat ghi wilt dat v die lude doen dat suldi hem doen. die is
die ewe en die propheten. Die leert natuerlic recht ende
belaeue recht na bedudighe der heiligher leers. **Die**
woertganc der mine is. alsoe te uerbliden eens anders. en
alsoe eens anders werke te mine alle sijns selues. En allul-
lic medelidē te hebben mit eens anders wederwoer alle nā

na orbi
lev

sijns selues. en eens anders ghewin sijn ghewin rekene wt in-
liker begheerte der goddiensticheit. Die apostel sarnet wt de
uan romē. Verbliden mitte ghene die blide sijn. saryen mitte
ghene die saryen. een dine onderlinghe uoelen. alsoe te gheuo-
len ander lude gued of quaet alle ons selks. En antē nā orinthe
wie is oranc en ic en weerde niet oranc. En waer dinstinghe
yulike begheerte is dter moet men omer malle anderē wul-
pe comē na behoerlicheit. want ghelyc alle ghesunde lede
des lichams mit malle anderē liden en uerbliden. alsoe schijnt
dat die begheerte die te vorē mer en gheuoelde gheneisen is in
dien dat sie haers naesten sake bekent wt hoer seluen. Als die
apostel saryt den ephesien. wij sijn onderlinghe lede. Onse he-
re ihesus cristus dter ons alle leere der uolcomenheit uā uoloy-
et. ghelyc als de lede nā den hoefde uoloyt. gheuoelē en uer-
licheit rekent hem hebbe ghedaen wan men doet den alre nā-
sten leden. alle hi spreect. wat ghi enighe uan mine misten.
ghedaen hebben dat heb gi mi ghedaen. **V**olcomenheit der
mine des naesten is die vrande te mine wt begheerliken toe-
ueyghen en mit soedamer soericheit gheneyghet te wesen to-
den die ons haren ende ueruoelghē als wt onsen sonderlinghe vre-
den. En beuyt te wesen niet alleen tijtliche dinghe. mer oec dā-
ticham uoer die brede te setten. En dat mer alleen om hope
van loen der martelerschap. mer meer om begheerte bradliker
salicheit. **D**ese mine heeft cristus gheleert die gheueer dich
de te steruen uoer die sundre die sine vrande waren op dat hi
uermide die sunden dter wij hem mede uerwoer en uersta-
et hadden. als hi spreect in sinre iohans ewangeli. Niemen
en heeft meere mine dan die sijn siele set uor sine vriende. de
te mine hebben die heilighen nā hem gheleert die hem uoer

hoer brodere eer wer hebben gheoffert. die hem ueroftē eghen te wesen dine andre te verloften. als paulinus die grove pine van hongher doghed. op dat die ander min honghers mochten liden. Sie baden in nichlike uoer die ghene die sie doeden. en mit haere guedertiericheit haere viande wroechte te sachten. en hore quaetheit mit doechden te uerwinnen. Dese mine hebben. Joseph die patriarche. Moyses Samuel. Dauid Job. en vele andre heilighen mannelijckeliken bewijst. En sie sijn inder waerheit wijs die aldus haer viande minē. Want inden dat sie sie ueruoelghe veruyden si hem hondert werue meer gudes dan of sie onueruoelghe bleuen. Ghelyc als die mi afroefte een pont loeds en leechde weder op die selue stat een punt puer's godes. Wat schaden mach die viant enen heilighen mensche doen hi mach mit afreysprake en mit weue hem ueruoelghe en benemē hem eer ende gheuoechte der werlt of ruycheit der dinghe ouermids welke gheuoedet wert begheerte des ulesches. mer die heilighen en minē dese dinghe niet. mer dine bedrouen sie hem wort als sie hem afgebroken werden. wat minnen sie die dinghe die der werlt tobehoren. en na hore uerhele seer bedroeden soe en waer die mine godes niet in hem. Wāncer dan die want hem neemt werlike dinghe die hem hatelic ende iadelic sijn soe werden hem gheofter gheestlike gauen en hemelliche uerdienten die begheertic sijn. als dauid leecht bouen golt ende dnerbaer steyne. ende soete bouē homich en homichseem. En mer sal hi oen bulke minē die hem zake gheeft van dus groten ghewinne. hier af scrijft sinte matheus inder ewangelic. Minnet alre viande. wer hem goet die v haeren bidt uoer die ghene die v ualckheit ouersegghen

105
• lxxxvij •
en die v ueruoelghe. en v loen sal uer manichuolt wesen ende ghi sult wesen kinder des ouersten. **W**andringhe salicheit leecht in kennisse der ouerster waerheit. Inder tisme of in geuoechte der ouerster goetheit. en in ghebruken der ewigher uolicheit. En alle doechden ordineren ons tot desen drien. En hier dine hoe die mensche meer ghesidniert is in doechden al so ueel te meer is hi abel te ontfaughē die ouerste salicheit. **G**helyc als ons die. **Van driuoldigher oermodicheit.** **O**mine ordineren te goetheiden. also ordineren ons oermodicheit tot waerheiden. Oermodicheit is een willich nedrighen des modus. ouermids aculien eghens welen en eghemre broetheit. Hier uan spret sinte bernart. Oermodich is een doecht mer die mensche in hem selue mede suode weerdet ouermids ghewaren bekenne sijn selues. **T**we dinghe sijn die ons uer manē dat wi oermodich werden. also dat wij sijn en dat wij niet en sijn. **D**at wij sijn dat en hebbe wij uan ons seluen niet uoch uan onser uerdiente. En hier omme en sul wi ons mer af niet uerheffen. Want sijn wij goet of hebbe wij het goets dat is ouermids macht en goetheit eens anders. En daer om is hi allene te uerheffen uan wies gracie wij sijn dat wij sijn. **D**it is die oermodicheit der heilighen en der groter menschen. die hoe sie meerre liek hoe sie meer hem ueroermodighen in allen dinghen die sie hebben. ende weder gheuet al den ghenen mer siet al af hebben. want hi is diefren sal dich die tot sijn selues behoef hoelt die dinghe die hem behoelen sijn teghen den wille sijn heren. als onse here leecht. **M**ijn glorie en sal ic ghenē andre gheue. Onse heer maect ons gheerne delachtich sijn gudes in oerbaer ende in uoerghanghe. mer die glorie holdt hi hem. **D**at wij niet en sijn dat.

houden als uoersaene is. Vande gheue die bouens sijn daer
doer die apostel noch twee punte toe ende spreect weest ghe
hoersam ulven ouersten en gheest v onder hem. Ghehoer
sam te wesen behoert to uermulle dat sie bieden. Onder hem
ons te gheuen is onder hem te wesen als onder dien die inder
stede gods sijn. in aller onderwerpinghe die na den wille go
des is. Vande prelacen sijn te merken die regulē die ierste
is belacuen in caritastio. Sie hebben di horen berichter
ghemaect du salt wesen onder hem als een uā hē. Die an
der belarift die apostel. wij sijn deyn gheworden onder v
recht alle een uoedter uoeder hare kindere. Die derde sprec
onse heer in sime lucas ewangely. Ic bin mit middel uan v
als die gheen die dient. Na desen drien regulen sal een pre
laet wesen onder sijn onderzaten als een uan hem. dat is
hi sal ghemeeen wesen mit hem in dedinghen inspisen. in
dranc in arbeyde. en in anderē wtwendighen dinghen als
een uandē minsten onder hem. Soe dat hie hem daer omē met
heiligheer noch wiser en noch weerdigher en wane wese om
dat hi prelaet is. mer knoder en also veel meer uerbonden
wden te gheuen uoer hem sie en uoer hem seluen. Hie sal
wesen midden onder hem als die gheen die dient. ende lide
haer crandede en besorghen sie en uoergaen mit gueden
eremuel. **Vanda oermodicheit wt gode** a a a a

44 **U**et gode sullē wij oermodich wesen. Ierst dat wij beken
uen sullē dat hi onse god is onse here ende onse rechter
En dat wij hem in allen dinghen ghehoersam sijn alle knecht
te haren heeren. en alle dat ghesampē is sijn scapper. En heb
ben wi teghen hem mislaen. dat wij daer haestlike weerdighe
penitenciae uā wden en beuē dat. Ten anderē male dat wij

107
oermodlike sijn slaghe liden en niet en murmurere als hi
ons berispet. mer dat wij sijn ghetrecht ordel prisen. en sijn
berispenis ons bekennē sculdich is te wesen en legghē. ic
sal dat ordel des heeren liden want ic hebbe hem mislaen. **T**
Ten derden mael dat wij uan sijn welanden ons niet uerhef
fen. mer wi sullē bekennē dat hi niet om onse uerdienre.
mer alleen wt sijnre goedheit ons ghemint heeft. en heeft
ons uerwōē ende ghetopen en gheuwerdich ghemaect.
en heeft ons groet dinghe ghedaen. hier af sullē wij hem pu
erlike en oermodlike danke. En ons seluē in houerdicheit
niet toe lauen uan sijnre goede. mer legghen mitē prophete
niet ons here niet ons. mer ghyt glorie dīnē name. **Van**

45
Hut sake datmen wt **drielerly grade der oermodicheit**
du uerprokenē leringhen onderkennē mach die grade
der oermodicheit. Nochtan op datmen sie te lichtliker bekōne
so sul wij merken dat driehande grade der oermodicheit sijn
al ist dat sie veer uā malcanderē verscheiden sijn. **D**ie
ierste is dat die mensche hem bekennē. wat hi is. dat is dat hi
hem kenne knode. karanc. arm uā allen goede. sculdich val
ghebures. en wat hi anders quades heeft. En en make hem
mit loghene niet meere in enigher weerdicheit dan hie is.
en en uerheffe hem niet bouen hem seluē als in enē wynde.
Noch en uerheffe hem soctelike bouen anderē mensche. Noch
en begheir gheen en noch ydelen lof der menschen. En ist za
ke dat hie in enigher tijt in dustanghen dinghen ghenoechre
heeft soe sal hie hem berispen en casten. als die bedroghe is
ende daer gheen waerheit nime en is. Hier uan staet inde sol
ter. Ghi kinder der mensche waer om in yudi ydelheit en begheirt
loghen. Want god alle dinghe uerimach waer om en maecte

hi ons niet ghelyc den enghelen uider glorie dan omme dat onse
nederheit ons soude oermodich wesen. en wy ons niet uer
heffen en solden als die bedroeghen. en die bedrieghende enghel
len. op dat wy niet en vellen noch en uerdruen. En al ist
dat god inden woepel te maet afneemt die tinslaet der sunde
nochtan en neemt hi ons niet af die pine der ghebrouchheit
in desen leuen. op dat alwes in ons yet bliue dat ons uerma
ne ons te ueroemodighen. en wy uoerhoedich sijn dat wy
ons niet en uerhonaerdighen. alsoe onse ierste oelders ouer
mids welker honaerdicheit ende ouertreden wy alle in sunden
gheualen sijn ende in pine der onsalicheit die wi ghedraghen
ende sijn noch quaders wachtende ten si dat god ons afneem. sic

Den andere graet mach men heuen wanneer die mensche
hem seluen bekennende niet alleen hem seluen en uersma
det om sijn swoetheit. Mer hi neemt oec uerduldelike dat
hi van anderen menschen uersmaet. weder. En want hi die
waerheit minne minne sonderlinghe sieghen die waerheit. soe
begheert hi oec dat oen anderlude daer uor holden daer he
hem seluen uor holdet. dat is siode ghebroucheit en onedel ende
hoednich hi hem uider waerheit bekent. alsoe ueer als hi
waent datter den anderen niet hinderlic en waer. **S**uure
gregorius secht. Gheue als die houaerdighen hem uerblide
vander eer. alsoe uerbliden hem die oermodighen ditwile na
dat sie uersmaet werden. om dat sie gheuoelen dat ander men
schen uolghen dat odel dat sie na hem seluen binne in hem
hebben. Oec wanneer die mensche hem bedroeft en uerdr
et in hem selue heeft vander eer die me hem bewijst ende
uor niet en achtet. Dese graet is hoghe en herde luttel. **V**iller
die oen opghedommen oec onder gheestlike en goeden

en hē seluen
niet en minne

selue

mensche. En hier omme en ist gheen ~~uor~~ wonder dat wy arm sijn
uan dedden want wy die moder en die behoedster der dedden
dat is oermodicheit gheuoelen soe verre van ons wesen. Welc
is die sake dat die uader uan hemelrike die rike is uan ontfarm
hericheden die oec ouermids der minne daer hi ons mede min
nede sijn eygheuen zone niet en spaede mer gaf oen ouer
uor ons allen. Wat is die sake dat hi ons dus arm taet bliue
ua grauen en uan dedden recht of hi onser niet en achtet.
Doer waer het is onser traecher scult. dat was niet ueerul
telike en soeken als wy solden. **O**f het is onser honaerdicheit
scult. want al ist sake dat wy traerlike an hem gheuede
soeke. hi liet dat wy daer to bewit sijn gane hi ons enighe son
derlinghe gauen wy solden ons daer af uerheffen. en die gra
tie en uerhogheminghe solden ons oen sake wesen uan meer
ten ualle. **D**ie hogheste tyunneringhe behouē dat diepste
fundament. En een hogheboem is hi niet diep gheworcelt soe
werpt oen die winne lichteke neder. **S**oe wie dan haestolike
comen wil to der hoetheit der decht die pine hem te uelighen
inden groude der oermodicheit. want god weder staet den hons
erdighen. mer den oermodighen gheeft hi sine ghenade.
Die derde graet der oermodicheit is. wanneer hem die me
sche in groten dedden in grote ghenaden ende in groter eerē
niet en uerheftot. noch daer uan mit hem selue niet en sine
het. mer alinghe wederghenet en ghiet inden ghenē daer al
goet vyt ulopet. **D**uldanich was die oermodicheit marien
die oermodlike bekende dat sie ene deerne dienst maghet
was die sie nochtan wiste dat sie uertoren was een moder go
des te werden. ende sprac hi heeft aenghesien oermodicheit
sijnre dierne. **D**uldanich was die oermodicheit arst. die a

want hi inder forme gods en meede niet dat dat enich roef
 ware dat hi gode ghelyc was. mer hi ueroetmodichde hem
 seluen en nam aen die forme des knechtes. ende spreect inder
 ewangeli. leert van mi want ic bin sachtmodich ende oet-
 modich van herten. **D**ustandich is die oetmodicheit der en-
 ghelen ende der heilighen inder glorie die nochtan dat sie vul-
 len des ouersten goeds en uerheuen nictter ouerster oer. **D**a-
 er van en hebben sie gheen beuoren der houerdicheit. mer hoe
 veel hogher se sijn in gode soe veel oetmodigher sijn sie in hē
 seluen. **H**ier sine waerden sie ghelyc inden ewangeli te sa-
 pen die op den berghen sijn. **S**apen om sachticheit haeris oet-
 modicheit. **I**n den berghen om hoecheit haeris weerdicheit.
Die is die oetmodicheit der uolcomenre menschen die hoe ve-
 el sie hogher sijn hoe sie hem meer in allen dinghen uerueert
In sime. **I**n begheerte. in woerden. in werken. in dedinghe
Hier van secht die salm. **H**ere mijn herte en is niet uerhe-
 uen. noch mine oghen en hebbe hem niet uerhouaerdicht.
It dat een mensche hem ueroetmodicht en hem selue uersua-
 er die niet en heeft daer hi hem af glorieeren mach. me r ve-
 le dinghe heeft daer hi hem af traent. al is dese oetmodicheit
 goet nochtan en is sie niet te uerwonderen. **E**us hielmans soen
 wilde niet holden welen uor eens conincs soen. die simpel pa-
 erheit is in hem te louene. mer hier na en is sijn oetmodich-
 niet te prisen noch te uerwonderen. **D**ier ghelike een arm
 mensche rehent hie hem seluen arm en wil hi dat dat oen
 ander lude uor arm kennen hi gheuoelt die waerheit. noch-
 tan en is dustandighe oetmodicheit niet sonderlinghe te uer-
 wonderen. **M**er ist zake dat die rike hem ghelict den arme
 en die hoghe is ghene hoecheit in hem en smaect en die glo-

roes is hom seluen niet toe en rehent uander glorie. mer sacht-
 het al toe den ghene daer hie van heeft dat hie glorioes schiet
 dese is oetmodich niet van dwanghe der noet mer van noet
 minne der waerheit. **H**ic caritate en oetmodicheit. weidet ghe-
 boeren die doecht der uerduldicheit. dese doecht ordnuert ons
 toeter ghebrukinghe des ouerste vrees. want gheen moe-
 nisse te liden dat is uede te hebben. **E**n die gheschiet in twee
 leye wise. alle ueghene moyemisse te gheuoelen en die sal al-
 leen gheschiet inden ewighen leuen. **O**f moyemisse sonder moy-
 emisse te dinghen. ende die behoert toe den ghene die goet na
 mode sijn. ende gheschiet in desen leue ende is recht uerduldul-
 dicheit. **D**ie heit te sijn goet van moede die uerduldich is
 alle dinghe te liden die mit ghene passien uerdoert en wt
Verduldicheit is willich. **V**an uerduldicheit
Hic en sonder uerdriet te arbeiden en te liden. **A**enlien
 der ewigher glorie. **V**erduldicheit is som van noede. som na
 gheuenstheiden. som van wechden. **D**at heit gheuenste uer-
 duldicheit wanneer een mensche om der lude lof hem coent
 lincam in wederdoet. of wancet hi een wyl tijt sijn drecht
 doet schine te liden op dat hi alst hem beter tijt dunct hē na
 sinen onrecht wreke. **H**ier van spruict lince gregorius.
Die die quaerheit sijn naesten soe lide dat hi daer na binne
 hem om bedroeft. en begheert tijt als hi dat wreke moghe
 die en heeft gheen uerduldicheit. mer hi toent sie. **V**erdul-
 dicheit der noet is wanneer hem die mensche daer om
 niet wreken en wil wat hys ghene macht en heuet. of om
 dat hies niet doen en daer. want hi anet heeft dat hem daer
 meere uordriet of onghemac af comen soude. ghelyc als
 knechte die gheslaghen werden van horen heren. of arme

lude die uersproken werden uandē riken. Of discipule die
uan horen meyster gheslaghen werden. Die ierste uerdul
dicheit is lasterlic ende uerdient pine. Die ander is uoer
liemich op dat sie ongaec den rickken stade. Die derde is doech
lic en uerdient gracie in desen leuen en glorie inden toecomēde
leue. **Van pininghe der uerduldicheit** ~~~~~

47 **A**lle passien comē daer of dānē ons weighert of neemt
die dinghe die wy gheerne hadden. Of dānēn ons dru
wer mit dinghen die wy haten of die ons scadelic sijn. die wy
ouder scheiden moghen in vuen daer mē ljdtsamheit inne ken
nen mach ende prouē. Dat ierste is quetsinghe des lichaems
Dat ander tylic ghebrek. Dat derde uerminninghe onser eer
Dat merde dat wy onse vrendē uerlielen of dānēn sie moeet
Dat vyfte is alle onstuericheit der rustelicheit des herten
Dele vyfte manier begript in haer alle die andre uoerspro
kene ljdtsamheid al machmen die soucht bi haer seluē uandē
anderē scheiden of vūde daer mē die ander niet en vindet. al
se wanneer ons enighe onnutte blyscapē of tveest benomen
wert. In exempel. alle wānceer wy om des regghens wil of om
allullic een zake die nochtā niet scadelic en is niet spanerē
en moghen. of anders onse ghenoechte uolbringhen. soe is
onse onstuericheit een passie bi haer seluē en onljdtsamheit.
Mer wanneer wy ghestuert werden om dat gheirchticheit
ghebrouken werdet. of om scade der ewigher salicheit. dese uer
storinghe en saluē der onljdtsamheit niet toe gheuen. ~~~~~
der gheirchticheit en der doecht ten si dat sie onnuamerlike on
bescheiden sijn. Die apostel scrift hier af coeten uā onnuamen
Bedwinghe die wt gode is die werket penitencie toeter salic
heit. ljdtsamheit is rechte conuanti der toerlicheit. ghelijc

110
· xxiij ·
als die mine gods rechte conuanti is der tmechde. En mine
des naeste den hare en die oermodicheit der houaerdien. En
recht als die toern den menschen dwaes maect enou ralen. ~~~~~ en ghelijc maect
den mensche na dien dat iob spreect. Die toerlicheit dder e
neu soctē mā. alsoe is ljdtsamheit een teyken dat die mensche
wijs is. hier af spreect salomon in prouerbien. Die wijsheit
des menschen wert bekent ouermids der ljdtsamheit. Ende
ghelijc alit doecht is der ljdtsamheit. dat hem seluen een mē
sche niet uerstoert en wert in desen vyf zaken. alsoe ut laen
heit of quade hardheit niet ghestuert te werden allinen doe
teghen rechtuerdicheit. want eic mensche sal uor hem sel
uen bedrouen om sijn uoerledē ghebruke der rechtuerdic
heit en dan ut een doecht der penitencie. Oec sal hi hem hoe
den uor die reghenwordighe ghebruke en dan ut een vurdicheit
uoert te gaen in doechde oec sal hi duchte uoer die toeromende
ghebruke en soe ut een uerhoedicheit des auytes. ~~~~~ Voer sine
naesten sal die mensche oec drouich wesen mer marchliker
uoer hoer tylicke ghebrek en meer uoer hoer gheestlike ghe
bruke en der dinghe die tot hoerre salicheit behoren. ende hi
er toe sijn die prelacie meest uerbondē. want ut zake dat sie
haer v onderzaten miscladen onghecorrigit laten na haerre
macht ende sie sie hēn uan deser ljdtsamheit en salte sie gheen lo
en hopen mer salte daer uan hebben den toern gods om dat sie si
nen scade en sijn onrecht hindere souden en uerbieden en sie die ge
uoedt hebben mit haerre quader ljdtsamheit. want hely om
dat hi sijn kinder boelheid niet en verespēde ghenoele dē toern ~~~~~
gods mit ymē. Ende al schijnt dat wat onder scheides is tussche
uerduldicheit. stancheit en groermodicheit. En tusschen
ghelindicheit en laermodicheit en tusschen goderierenheit

er mē he beduden
ē bewijē. toe be
st men die een bi
ander.

en sachtmodicheit. als men oec nemē mach wt haeren beduidin
ghe. nochtan sēmen dicke die een uoer die ander. **V**erdul
dicheit is een willich liden in swaeren wille om der docht wille
Sartheit dat is een onwandelbaer moet in wederwoede
arbejd en anet sonder ghebreue ontfanghet. **G**heestdicheit
is een onuerfaechheit des moeds wanneer die mensche anghe
stommet wort van enighen dinghe of van enighen mensche
Groetmodicheit is een willich en een redelic beghinne swa
erix dinghe. **L**ancmodicheit is een hope tot goeden mit ene
langhen uerbeiden. **G**oedertierenheit is een docht die niet
bitter noch wreet van herten en wert. **S**achtmodicheit
is een effenheit des moets die haer niet uerwinne en laet
van eens anders boelheit. **O**ec machmen elc van desen uoer
ghenoemen doechden bi sonderlinghe toe uoeghen in somm
gher maner esser lidenheit. **D**ie mach uerduldich heit
ten die rouwe liden mit enen effene sinne als iob en iobi
as. **D**ie heit sterc ten die sterc der beoeringhen niet en
uerwinne alle ioseph. **D**ie heit stadich dien uersachticheit
en arbeit niet cleymodich en maken. alle die machabel
waren. **D**ie heit groetmodich die strenghe en hoghe dinghe
en swaere daer begripē en aenhanghen als dauid en iohan
bapaste. **D**ie heit lancmodich dien dat langhe uerbeiden
niet uilchopen en maect als abraham was. **D**ie heit goe
dertieren die niet uerwerue en werdet vanden ghesante der
gheemē die oen haren. also dat hi yet quaechheit mit quaechheit
en lone. **D**ie heet sachtmodich die rustlic uā herte is en ghe
noechlic van zeden als iohan ewangelista. **Waer toe nulle**

Die doghet der uerdul is uerduldich en
dicheit is toe vele dinghen oerbaer. **he. Indē ier**

ten sie maect uerduldiker alle onghewoeghe des tighenwor
dighen leuens. **W**ant wanneer in wederwoet onuerduldicheit
is die brenghet drie onghewoeghe mit haer. **E**ne weerd die
mensche ghepht. uan binne weerd hi bitter onuerwids on
uerduldicheit. **E**nde die quade wysaende beknaecht dat ghe
dicht om der uilcler wille. **T**en ander male is uerduldic
heit een groet uoetsel der siele. want ghelike als dat licham
mit spile gheuoedet weerd. also weerd die siele uer ghemaa
ket mit den spilen der docht. **T**en derde male is uerduldic
heit een groet stichtinghe der naester. ende also veel meere
als men sie seldene vint. **W**y sien veel menschen die in reynic
heiden leuen. in abstuende. in amuede. die hem ueroetmodi
ghe. die haer aelmissen gheue. die haer ghebede doen. goede
woerde spreken stanchastich in den gheloue. **M**er luctel vnde
wi oer die in sinde misse. in achter sprake in uerwoepelheit
hem uerduldicheit liden. **W**i onstuldighen ons. **W**i bescliden
ons op dat anders menen ghesandulsiert waerde in ons
en wane als wy swighen dat wy sculdich sijn. **E**n hier as sijn
wij meer berepelic dat wi ouerwids onuerduldicheit ons
wreken tighen die gheue die ons quaetspreken. als sijn
gregorius sprecht. **h**er is **n**e glorioler den gheue die gode
volghet. **s**ijn onrecht swighende te vlien dan mit antwoerde
te uerwinne. **T**en vierden mael purgieret die uerdul
dicheit uerledē sonden. en sie uoerhoedet vanden toewone
den sonden. **T**en vijften mael uermeert sie in desen leue
die gracen der doechden en der gheesteliker gauen na den wo
erde des salues. **I**n menichuoldicheit in ons liden hebbe
dine aveltinghe unne siele uerblidē. **T**en sesten mael v
dient uerduldicheit groet loen in den hemel. alle sūte lu

and bestryt inder ewangelio. Verblift ende weloc inolic siet v
loen is menichuoldich in den hemel. **E**en seunden male is
uerduldicheit een sonderlinghe wedergheestder der passien
cristi. want die uerduldighe pynt hem sulker dinghe wedr
te gheuen als hi outfanghen heeft uanden gheuen die onse
touwte ghedraghen heeft. **E**n dit is een sonderlinghe blyscap
der heilighen die liden in tribulaten en hem uerbliden dat sie
een zake hebben en een bequaemheit dat sie dus engher wise
den here yet wedergheuen moghen uor die grote aruue ouer
mids welker hi sijn siele uor ons ghesat heeft in dien dat sie
doch yet liden. want hi en behoect ons godes niet. so dat wy yet
des onles gheuen moghen. **E**n wannec hi ten ordle come sal
en sal toue allen menschen die ceptene sijnre passien. soe sul
len sie grote aruue ende scaemte hebben die niet om sinen
wille liden en wolden. **E**n dan sullē sie grote glorie hebben die
om sinen wille vele grote dinghe uerduldlike gheleden heb
ben. het schijnt oec een cepten sonderlingher minne dat god
yemant gheeft ieghenheiden te lidē dat hi hem mede ghewe
erdicht te deilen een deel siet last te draghen alle symon cyri
neus dat cruce ons here mede dwech. want ghesellen die te ga
der wanderen als sie ueruoijt sijn soe pleggen sie haer ghe
sellen dien sie meest betruwen en die sie heuest hebben te
bidden dat sie een deel uan haren laste draghen een wyl tjes
op datter hem een cepten si dat sie weerre ghenulven hebbe
van hare minne dien sie wat te draghen gheuen. dan uandē
ghene dien siet hem onclien te verghen diet hi aenture
met willchlike den en solden. **V**idus dan onse here die
uermoyt is ter dwer toe inden arbeide sijnre passien altoes mit
18 ons in desen weghe daer wy in wanderen vraghet wie uan

112
• xcv •
ous mit hem liden wil en den last sijnre tribulacie die hi noch
daghebr liden in sine lichame der heiligher kerken mit hem
draghen wil. want die passie die ons houet ihesus cristus in
hem selue gheleden heeft inden vleysche die heeft hi ghedelt
in al sine ledē dat is in allen sinen ghenulue op dat als et be
hoerde dat cristus haren soldē en soe gaen in sijn glorie. dat also
sijn ledē die ghenulue mit haren hoefde liden gheglontinert
werden solden. **E**n alsoe ghesellen werden solden der uerriemē
te alle sijn des lidens. wat wie meest mit cristo gheledē heeft
die sal soe veel te uerue mit hem regneren. **Van dier**

Die ierste ley grade of uoertganghe in uerduldicheit
gract der uerduldicheit is dat die mensche leie die be
toringhen des uerens ende der onuerduldicheit bedwingen
mit wederstride. soe dat sie niet wa en breke in onghoerlos
den woerden of werken. **D**us wendet een vuer gheselcher
ende uerlinoert in sijn selues tocke. **E**nde ist zake datter uer
dus niet bestoppet wendet. het wasser en outfanghet al dat
daert an ghevaert dat uerue mach. **V**ier manere sijn dier
men dat vuer mede leschet. als mit beghetene mit bestope
ne. mit uerstopene en mit ghebre der uermughe. **V**ier
ghelike pleecht men dat vuer der onuerduldicheit te lesche
mit beghetene des wises rades op dat hem die mensche uol
lencomelike berade hoe veel hem onuerduldicheit hinderen
mach en hoe veel hem uerduldicheit baten mach. **E**n want
hier uan uer ghesproken is inden punte des rades ieghen
toern soe ga ic nu ouer sinder merre. **O**ec pleecht men
te leschene mit bestopene. als den mont te sluten. dat die
waghe gheen quade noch ualche noch loghenachtighe woer
de en spreke. **O**f dat die mensche sijn hande niet uoert en ste

ke tot weruliken werken. hier uan staet inden salm
Mer set een bewaringhe mine monde. ende een doer des
beslucens mine lippen. **D**ec leschet men dat vuer der
onuerduldicheit mit uerstroeyene als dat hem die mensche
kierre tot ander onleden. op dat hi metter onlede uerghet
te der materien daer hi uan onsteken was tot coerne. Ghe
lyc als vuer wgaect wannec die brande uerloyft ende
ghelciden waerden. **D**ec leschet men mit onuerduldicheit
der materien dat is wannec hem die mensche uider on
lede en uand begheerten afscheider dat sake pleghen te we
sen des toerns ende der onuerduldicheit. In proouerben
staet becreuen. wannec des hols onuerduldicheit. soe wert
dat vuer gheleschet. En wannec dat heymelike ingheue
datten menschen stoet tot laue en wech gheiden werdet so
uolct elydrachticheit. **D**ie ander ghaet der uerduldicheit
hoit is wannec die mensche soe langhe gheuemet is te
hiden en die onuerduldicheit te bedwingen dat hi gheleert
heeft uoert aen niet uersaecht noch ghestoert te werde
uan ieghenheiden mer als die in eenre stat is zekere. soe
siet hi onuersaecht aen die onmelopende ieghenheide. ende
heeft betruiben dat sie hem niet hinderen en moghen. al
so langhe is die mensche beaxtet uoc uerdruct. als hi
enich cyche dinc minet in hem selue of bueten hem dat hie
duchtet te uerhelen of daer om drouet als sijn licham sijn
cer. sijn guet sijn vriende en sijn eyghene wille. Mer die
dese dinghe met onordinerlike en minet. ghehyc als hi ghe
en grote ghenoechte daer in en heeft. alsoe en bedweft hi he
oec niet seer ome. alle die een wijf heeft die hi niet lief en
heeft. noch hi en uerblidet hem na haren leue. noch hie en

113
bedweft hem uan haere wet. Wat mach dij dijn viant doen
daer du uan ghestoert werdes. hater hi di in sijnre herte. so
is sijn quaet binne he besloen ende sijn pijn en wert di
niet. wes du in vrede bi di selue dat vuer dat een ander in
sijn schoer dinghe heeft beriet hem en di niet. Spreect hie
een woert ieghen di. Die wint der stemme ghaet daer die lucht
ende hi en heuet di mit ghienen pyle ghestoert. Recht als du
dan lachen soldes waer enich pijn na di ghestoert en daer die
lucht uoghe en di niet en rakede. also salu doen wat woer
den der quaetsprekers. Een hont vasser ieghen di en du gies
noer bi en laches. **I**st dat hemant van di quaet secht ach
ter dine rughe en wert niet uerstoert. hi questet hem sel
uen. hi en hindert di niet. hie maect openbaer dat hi midich
is ende een achter spiker ende maect hem seluen te onuer
der en te meer uersmaet uoc uerstandel mensche. aldus
wert hi di an hem seluen. Mer om swighe en een ander
sal uoc di uechten ende die hie is ieghen dine viant. Mer
beghinnes du al wederlicende ieghen hem te kuen die ghe
ue die te voren medlidt uicti hadde litten staen en sien vlei
den alle twee hanen die uechten ende lulle v beiden harte ende
uersmaet en berispe uan onuerduldicheit ende na midichheit
Ist dattu duchtet datmen ieghen di gheloue sal den achter spre
kere uerdruct oemoedelike. en dijn uerduldicheit sal al dit
quad uermoden manghen en uerdrue wt anderlude her
ten. En ist dat dijn herte binne beriet van coerne bedwin
ghe dat ouerunds aenlien der mislay die di come sal uand
uerdraghene. Ghehyc als die gheen die een chier of een
swel heeft liden datment liden of berne ende liden een wote
zericheit om ghelouicheit die hie daer na hopen te hebbene.

Wij moeten liden dat ons die vloeyen bren ende ander beestokijn
laet ons oec uerdinghen die prikelinghe der vuelve achter
spokers. **D**ie gheue die gheen eer en hebbe die en moghe
sonder hemden met doghen dat haer betit gheoert werden
en sie die ere nochtan niet hebbe en moghen. Sie bedruue
hem dat sie allene confusie liden. en wilden wal dat sie in haer
te onsalichheit gheselle mit hem hadden tot hare ovelte. Ende
hier om pine sie hem ander lude te uerachtere. Ghelyc als
een die leue is wilde dat hem alle ander menschen ghelyc wa
ren. **O**ueruinds inde die uoersaene syn leert men uerdulde
lic uerdinghen rouwe des herte. uerhos der hane moyemisse
der vriende ende eyghen confusie. En alre meest oueruinds
ghewoentheit susker dinghe te uerdoghen. Het is kuu
enich dinc in desen leuen so hart het en werde den mensche
lichter te liden oueruinds vlie en ghewoente der uerduldic
heit. als ghesaenen is. Dattu qualike lides aenne dy daer
in ende du moedster dinghen. Die dese ginet der uerduldic
heit heeft die en waerde niet ghesuert in wederstet. Oec
en uerblit in hem niet daer in. mer in uerdinghet en uer
swighet. **D**ie derde ginet der uerduldicheit is uerblid in
tribulaaen. te glorieven als hie heeft en te begheere als hi sie
niet en heeft. als een uermaert en een edel ridder hem uerbl
det. wanneer hi reghen ene anderen edelen syn ridderstap oec
fencen sal. **I**nden lesten capitel van iob staet besaenen. wie
sal mi gheue dat come mine bedr en het mi si een solaes dat
hi mi calne mit zericheit sonder sparen. Die apostel scrijft
dien van corinthen inden tweelsten capitel. **M**in is behaechte
in mine arancheit in uerfmadenisse in noeden in bedruuechheit
in ueruoelghinghen om cristus wille. En moyses scrijft in den

114
• rrvy •
tonomio. die sullen offerre offerhande der gherechticheit die in
der ontruchede der zee als melc suken. dat is die in grote be
terheden der reghenheiden uerblid vanden molke des no
estes. dese offerre offerhande der gherechticheit. **W**ant na dien
dat sunte gregorius spreect weder stoet uerduldike te draghe
is na meerren uerdienste dan in goeden werken te arbeiden.
Die gheueden die wt begheere god te behaghen hem sel
ue somijt hardicheit doet alle syn licham te castien en syn
ghedachte te ymighen mit droefheit des bewilwes siev sunde
waer om en liden hi oec niet gheerne als hem ander oer
zake des lides. daer enen syn licham af ghepant weidet. of
syn ghenoece uervecmodighet. **W**anter meerre uerdienst
is dat sachtmodelike te liden van ene andere dan van he sel
uen. En die hem seluen suode en verpelic ordelt waer ome
en ueemt hi dat niet uerduldike alst hem een ander oer
dat hi van hem seluen ghenoece om dat niemans ordel also
anreche en is als syn selues ordel. **W**aghonomē gods ordel
want eens pghelich constenne sal hem swaerre welen indē
lesten ordel. dan alle andere ordel behaluer dat ordel gods. **I**n
er wt machmen sien hoe seiden men die uolcomen wecht bin
det. **W**ant wat richighe oetmodicheit uerblidet hoer des sie
na enen anderen ueruedert wardert ghelyc als van haer sel
uen. En warachighe uerduldicheit lydt soe gheerne also
veel als in hoer is wederstet dien hoer ander mensche doen
alle die van hoer seluen oemt. **V**ander ghehoersamheit.
Ande want ghehoersamheit gheboeren werde wt mi
nen. ende wt oetmodicheit ende wt uerduldicheit soe
laet ons daer wat corathic van spreken tot stichinghe an
dere menschen. want sie in allen gheestiken staet dat hoer

leen

ste en dat noetvrijsste is **G**hehoerlamheit is een onderwerpen des eighens wilen onder den wille des ouerste tot gheoerloften ende versammighen dinghen. **G**ode salme ghehoerlam welen al om sijns selues wille wies knecht wi eyghendike sijn. **O**f in gods stat sul wi ghehoerlam wese ceure wdeliker araturen als enen enghel of enen mensche in dien dinghen die god uan ons eische en tot gode leiden.

Datmen **van drierley reden der ghehoerlamheit** ghehoerlam welen sal daer sijn drierley reden toe. **E**en reden is dat alle araturen also gheordnert sijn va god al wt zake dat god alsoe boue allen creatue is dat sie u hem allene ontfanghe haer welen en al dat sie hebben en uermoghen. nochtan die hem naest sijn inder ghelicheit die ontfanghen uolcomeliker uan hem dat sie noert instorten den ghenen die naest onder hem sijn. en die uoert den ghenen die onder hem sijn al wt den leechsten we soe dat die uederste onder den ouersten sijn ende ouerste bouen die onderste sijn en die regieren alsoe dat die ouerste boue die middelste sijn en die middelste die uederste regieren. **D**us sijn die ouerste enghel bouen die uedersten. en dus sijn die hemelsche dinghe bouen die eersten. en die wdelike araturen bouen die onredelike araturen. als in geneli staet bescreuen. laet ons den mensche maken dat hi si bouen die vilsche uander zee en boue den uoghelen des hemels. en bouen die beeste der eerden. **D**ie apostel scrift witten uan ionen. een yghelic mensche si onderdanch den ouerste moghentheden. **D**at godlike welen is also hoghe en also uerscheiden uan allen gheschapene dinghen dat die leechste araturen sijn bewren sonder middel niet uerdraghen en

uoghen noch ontfanghen sonder ouermids dien ouerste araturen nochtan dat hi onuerwaudt en onbeuert in he selue alle dinghe beuert ende regiert. **S**oe dat gheen dinc en is dat also ieghenwordich is alle dinghen alle hi en gheen dinc onbegripeliker is dan hi. **D**ie ander reden is wantt alle menschen niet ghegheuen en is leerbaer te welen uan god op dat dan die ontberend menschen niet en diuolen uand weghe gods daer hem noet is mede te comen ter hemelscher glorie soe ist noet dat sie uolghen dat beleider haer leere. **G**helic als een blind sinnen leyder die hant gheuet op dat hi niet en ualle of hem niet en store. of en diuale. **D**ie derde reden is om dat die mensche sondicheit ende onder gode niet welen en uolde. en alsoe in sijnre houer die die graae gods uerloes weder uolde gode ende werpe hem onder den mensche om gods wille op dat hi aldus ouermids uerdiente der oetmodicheit weder arighe die graae gods die hi uerloes. want hoe hem die mensche meer ende puerliker ende willigher ueruedert. alsoe veel te uolcomeliker sal hi weder arighen die graae en dat loen der glorie. **G**roetheit der uederinghe meret men in swaerheit des weres datmen enen beueelt. **P**uerheit leech in simpelheit der meninghe. **W**illicheit tuert men in dien dat die mensche blielike wer datmen hem beueelt. **van driuoldi**

Driehande **gher ghehoerlamheit der noet der ghericheit** is ghehoerlamheit. **S**omighe is uan node **en der mine** somighe uan ghericheden. **S**omighe uan mine. **D**ie is uan node ghehoerlam die sijn ondanes daer toe ghedwongen werdet ende hi waer gheern vry mochte hi of dwiste hi **G**helic als een ezel of een vint en alle onwillig dient knecht. **V**an ghericheden is hi ghehoerlam die ome

52

eerstly loen of om bare an sine linc of om enighe wruendi-
ghen twest gheerndec dat men hem beuelc. alle een hont
of een uale of ghelywerde knapen die om haer loen dienē
en dier ghelike. want hoe die ghehoersamheit meer he-
uet uan eighenē tijcliken tweste alsoe ueel te min uerdien-
te heeft sie uor gode. **D**at loen der wrlter ghehoersamh
is dat die mensche ontgaet der pinen die hi ducliet dat hi
den soldē waer hi niet ghehoersam. **D**at loen der ander
ghehoersamheit is hope te wrcinghen ouermids der gheho-
ersamheit dat dine dat hi begheert alle enighe gaue of
tijcliken twest. **G**hehoersamheit der caritate is wan
neer die mensche ouermids godliker minne en om de wille
godes en godhes loens ghehoersam is. mer also neemt
men dat woert caritas riuim. also darne daer in becluyt
aert der pine en begheerte des loens. ende sulich begheer-
lic twenighen der minne godes. Van wilken dat eerste is
der beghinender mensche; dat ander der uoertgaender; dat
derde der uolcomener mensche. **O**ec mach men anders
sins ghehoersamheit onderscheiden. als dat som is ghemet-
ue. som ghemeeue. en som alre ghemehuste. en som son-
derlinghe. som sonderlingher. en som alre sonderlinghest
Ghemet ghehoersamheit is mit welker alle ghelouighe
menschen inder heiligher kerken ghemetlic uerbonden
sijn ghehoersam te welen horen prelaren. den paves den
biscopen en den kercheren in dien dinghen die uan gheestli-
ken rechte allen menschen gheboden sijn. **G**hemeeue ho
ersamheit is dat een yghelic wdelic cramer. alle eughelē
en menschen sijn eighenen wille en vrheit sijn uerue-
lens is schuldich ghelijc te maken den wille sijn sappers

116
• rty •
Die alre ghemeeue ghehoersamheit is dat een yghelic cr-
amer onderdanich is sijnen sapper. hec si uā natuerliker be-
recluyt sijn welen als ouerdeliken craturen. **O**f uā
dwanghe der macht des heren. alle boese gheeste. en bose mē-
schen. want al willen sie buaden dat god niet en wil. sie en
moghē niet anders dan god wil. **S**onderlinghe ghehoer-
samheit is in willer clerke sonderlinghe uerbonden sijn
tot ghehoersamheit haer re prelare in dien dinghen die tot
horen anbochte behooren. en tot clercliker orden. als in kint-
heiden te leuen en behoerlike krlne te draghene en in an-
deren dinghen die clerken gheboden sijn in den heiligheu be-
sarenē rechte. **S**onderlingher ghehoersamheit is dat he-
mant mit sijnen eighenen wille uerbinder onder ene per-
loen of onder enighe orde tot eenre maner uan leue ghe-
ordniert na wille des louers als of hi sijnec. **I**c gheloue
dy ghehoersamheit in desen dinghen en in ghenen anderē
dinghen. **O**f ic gheloue dy ghehoersam te welen aldus lau-
ghe aert ende niet laugher. of in deser maner en niet an-
ders. of ic gheloue dy in dien dinghen die die regule ghe-
boert en niet uorder. **D**ie alre sonderlinghe ghehoersamh
is te louen sonder enich wruemen ghehoersam te welen
tot allen dinghen die reghen sijn siele en reghen sijn regu-
le niet en gaen. **E**n uerbint hem tot allen dat die regule
inholdet. en tot allen goeden dinghen die hem ghebodē w-
den die wdelic sijn ende onder macht sijn vrien willen. **W**at
men sal niet uant dwinghen tot ouerdeliken noch tot omis-
gheliken dinghen. alsoe en sal oec niet uant ghehoersam we-
len in onghoerlosen dinghen. **V**an dwerley grade der ghehoersamheit

53 **D**ie grade of die uoertganghe der ghehoersamheit mach
men merken wt den uoersprokenen leringhen in wat
dinghen men ghehoersam wesen sal. als ghehoersam te we
sen totten gheboden en tot loinghen inden. en tot allen din
ghen die goet en moghelic sijn. Nu laet ons sien hoe een ghe
hoersam mensche ouermids sinen ghedachten ende begheerte voert
weggaen sal in ghehoersamheit. Hoe die mensche meer toe
neemt inder dwanghe der ghehoersamheit. also veel te meer
is god tot sine gheboden gheueghet. En alle craven die
gheordniert sijn den menschen onderdanich te wesen die sijn
hem onderdanighet en bedienstachtighet. **D**ie leechste
graet der ghehoersamheit is ghehoersam te wesen wt
anxte der pine. alle die ghene die allene haren ouerste
ghehoersam sijn in dinghen die sie mit ghebode hey
ten doen en totten andere law sijn en uerlumende ten
si dat die ghemeene ghewoente of menschelike scha
melheit. of anxte tijcliker pine sie daer to dwinghe
desen is ghenoech dat sie ommes onghoersamheit niet
en ualle in wechke londen noch dat sie niet uerweint en wer
den. En die is harde anxte in den ghenen die professie ghe
daen hebben van ordliker ghehoersamheit. Want oec sie
dat onderscheiden konne weder si schuldich sijn te doen datme
hem ghebedet vallen sie machschien in die stricke der wer
liker onghoersamheit. als die ghene die alre na dieu
schoer gaen wil waimeer hi niet uerhoedelic toe en liet
uake in die diepheit sijn. god te disputieren. recht of nie oen
uerwinnen. Avide mit rednen dat hi dat niet ordelen en sol
de wechke sijn. dat onse uermodinghe uoer gheen wechke
sijn hebben en wil dat is dwaechheit. Want sijn wesen is

117
• a •
een reghel der gherechticheit die niet lieghen en mach. ende
also en is niet onse uermodinghe die vul arguerens is die
wij heuen onse onsaenae. Die sonne gheeft haer rauen en
haer heete alwes recht wt en niet avin dat legghen hem ghe
legghen is. Des ghelycs ordt godrechtlic in ons weder dat os
also dinct wesen dan wij wancu datter anders is. In dier
professie onser ghehoersamheit en hebbe wij niet bucen
bescheiden dat wij tot ghehoersamheit niet uerbonden wille
wesen dan als men ons secht. ic ghebede di dat of ic segghe
di die in ghehoersamheit. Een goet ghehoersam mensche sal
also neernstlic doen datmen secht beueelt. wanneer hi weet
datter sijn prelaet uolcomelike wil alle of hi daer toe seide. **I**c
ghebede di in ghehoersamheit. **D**ie ander graet is om ho
pe des loens. meer dan van anxte der pine willighlike ghehoer
sam te wesen. alleent datmen hem doen heuet. dese en disputiert
niet in welcke hi uerbondt is of niet. **G**hehoersam te wesen.
Want waer hi daer toe uerbonden is of niet. hie hoepet dat hi da
er inne uerdient. op datter niet quaers en is datmen hem ghe
bedet. al waer oec dat die prelaet wt ghebode mit quader men
ghen dat in hem seluen niet quaet en waer. als of hiet ene ghe
bode om hares wille den hi daer op hadde om dat hi oen moese
wilde. of ghebode hi dat meer om sijn selues oerbaer dan des
ghenen die daer in oetmodelike ghehoersam is. Mer hi cricht
mer dubbelt loen van. want hi wert gheloent van sijnre ghe
hoersamheit. en oec van sijnre uerduldich. Want ghelyc all
hinderlic is den onghoersamighen wanneer hi sijn prelaet wt
goeder meninghe wat godes heit doen dan of hi des niet wt goe
der meninghen en ghebode. aldus coemtet den gueden gheho
ersamighen tot meerren profite sijn prelaets onbescheidenic

den hiet ghe
dit en is me
leen met h
deyle den
ghene

ghehoer in dien dater hoghen god sij niet en sij. **Recht of**
Job yemant in sinen toern enen anderen in enighen een sijn
siluers noer enen steen in sinen schoet worpe die arme
monsthe en soldt hem niet uerbolghen om den toern des
werpers. mer hi soldt blide wesen dat hi dat siluer soe
gheareghen hadde. **Die wide graet der ghehoersam**
is wt der minne godes niet alleen willidlike ghehoersam
te wesen mer oec mit blyscapen niet alleen tot lichten di
ghen. mer oec wt harden en swaeren dinghen in ter wer toe
alle cristus uor ons ghehoersam ghemorden is ter wer. en
ter wer des arues. **Die knechte godes moghen hem billi**
ke schamen dat sie soe anechtlike sulken here ghehoersam
sijn om dat hemelliche rike. also als somighe ghemoeut sijn
want der werliker princen ende der edelhe lude knapen om
een cloyne uerdienst. ende om een suode loen also a manighe
arbeit doen in landen. en liden manighe angst manighe ar
moede manighe laster en berospinghe van haren heren
ende oec claghe dat sie al uerduldlike uerdraghen en sie
gauen manighe berre ende langhe wisen willidlike daer sie
haren heren senden. noch sie en uerreckens niet wes men
hem beuecht. noch en dwens niet anechtlike. noch en claghe
horen heren niet te voren die swaerheden en die angst der
weghe noch en maken gheen uoerwoerd war sie te loen heb
ben sullen. mer om die cost en om hope cloyns loens soe do
en sie wes men hem ghebiet en uerbliden hem dat sie daer
toe uercoren sijn uor anderen knechten dat si dat doen mo
ghen. Sij hoe ghestadlike sijn sie bi haren heren. en mer
ken al dine of sie hem in enighen dinghen dienen moghen
en wanneer sie horen dat sie yet ghebeten of wanneer

armet

118
103
sie an hem merken dat sie yet begheren recht uoert come sie
als al springhende voert en horen daer uerustelike na wat
he behaghetic is en wat sie willen. en al ut zake dat die ghe
hoersamheit der knechte godes inder begheerte wt meerte
wurcheit coemt. nochtan na der werlicheit. soe schene die
uoeryganc uolletromme te wesen die soe bereide ende soe
ghestadich ware tot wt allen gheboden godes te uerualten
als men inden werliken dienstknechten vinder. als wy
lesen van onsen heilighen uader fransiscus en van sine uerf
ten ghe. **Sellen die niet alleen vluchtes en deden war hem**
die heilighe uader gheboer mit woerd. mer mocht sie oec
bi enighen tejkene ghewaer werden wat hem lief was dat
pinden sie hem te doen also als sie gheleert hadde vanden
heilighen uader. **In dultan ghet doecht was abraham**
ghehoersam niet alleen wt sine land te varen en een vrent
peelgrym te sijn in vrent land mer oec willid te offeren
sine eyghen loen plaac. **Quermids d'or doecht hebbe die**
heilighe propheten die apostole en ander heilighen hem
ouerzhegheuen wt alle angst arbeit ende persecutie en
ten lesten om cristus wille te steruen. van welken die here son
derlinghe sijn eet. Soe wie na mi come wil die uersake sijn
selues en beste op sijn cruce en uolghen mi. Die uersaet he
selue die wt sijn selues recht niet staen en wil. mer werper
hem te mael onder eens anders wille om cristus wille. alle
cristus niet en quam te doen sinen wille mer den wille sijn
uaders. **Wander armoede ende uersmadenisse der rijkheit.**
Dat uersuaden der rijkheit is recht teghen ghurcheit
deliker dinghe. en dat heit men somighe tijt armoede
des gheestes sijn somighe menschen sijn arm van goede en

niet arm uan gheeste. alle die gheeru rike wilden welen. mer
sie en comē daer niet. we comen alle arme werlike menschen
Sonnghe sijn arm uan gheeste ende niet arm uan goede. die de
rychede niet en beliften om mine uanden rycheden. mer om
die mine godes. op dat sie daer mede den dienst godes uermeer
ren moghen. en die arme beschermeren moghen. **O**f dat sie
ōme die mine xpi den arme te hulpe comē daer af. ghelyc
als waren. abrahā. dauid. Job. solias en haer ghelike. **O**f
als die ghene die uan ghehoersamhede in hoghen state en in
heerscap gheset werden. als sinte gregorius die paves en
andere heilighe bisschopen die die armoede uerworen hadden.
mer ouermids godliken ghebode ist anders ghelidnet. soe
dat sie ghemaect word pnce in certrike ende bouen ander
lude. lastnaers des kercken gods. mer in hem seluē
en hebben sie dat opset der armoede niet uerworpen. **E**nde
uolghen der armoede also veel loueliker alle sie in ryche
den uan hoerre mine niet gheschonden en sijn. **S**om sijn
arm uan gheeste en oec uan goede die gheen rychede en heb
ben noch en willen hebben. noch sie en wildē sie niet. al
mochten sie si sonder sonde hebben. **D**ese sijn soe veel te la
gher als sie verre sijn nande stie der ghuricheit. **D**ese sijn
twerhande die yrde sijn die neghene rychede en hadden.
ende maecten uander noet een dwacht en en wilden sie niet al
mochten sie sie oec hebben. die ander sijn die rychede mochtē ghe
had hebben. of die sie hadde mer sie uerworpen sie om gods
wille en en willen hoer niet hebben. **V**an twerhande uer

Die uersnaden der ryche. **S**uadenisse der rychede. **D**ie is twerhande. **D**at ierste is wanneer mē sie vry
like den armen gheeft. ouermids werke der ontfarmichede

En als men sie mildelike wygheuet totten dienste godes. als die
heilighe coninghen en ander rike menschen gheden hebben
die grote scharen uan armen luden voeden en doestere en ker
ken stichten. **D**at ander is wanneer men die rychede te ma
el uersnaet als die heilighe gheden hebben die bivet ghe
beden hebben en in armoeden alre dinghe gheleest hebben.
als die heilighe uader sinte fransiscus. ende sinte dominicus
en ander nauolghere xpi en der uolcomenheit der ewangehe
als ghesaruen is. **W**iltu uolcomen welen soe gaanc en uerwep
al dattu heues en gheeft den armen. **V**an. iij. zaken waer om

Twerhande saken mē maect uersnadenisse der rychede. **S**ijn
waer ome men iader rychede te uersnaden. **D**ie
ierste is. **D**ie ierste is want haer mine trect den mensche
uander mine godes. en des hemellichen landes. als die waer
heit tughet inder ewangehe. **N**emē en mach god dienen
ende den rycheden. want ghelyc als die rycheden omē van
den diepe der cerden also trecken sie haer minne trecte la
gheten der cerde dats in die helle ouermids haer last. hier
uan spreect die apostel tot thimotheū. **D**ie rike begheeren
te werden sie vallen in becoemghen. en inden stricken des
viandes die den mensche uerdrinken inder helle. **D**ie an
der sake is om dat sie den menschen beledten in uoergran
ghe der dwacht. want ghelyc als die gheen die einghe last
draghet niet. soer lopen en mach. also en mach oec die
ghene die mit cerstlichen dinghen bedruet is niet toenemē
in gheestliken leuen. **W**iltu dan haesten totten uaderlande
wiltu niet gheholden werden uande stridie der iagher.
wiltu niet ghegrepen werden inden weghe en niet weder
ghebracht werden in die uinghenisse daer du nā ontga

en waers. ^{na} Werp af die ghinckheit en aert wt den uoer der
 slinckhet begheerte der eerlijcher dinghe. daer dine waren
 die ioden traech in die wedervant wt iherusalem na babi
 lonien uertrugghen hadden wiue ende kinder en eerlijch goet
 aldu begheeren oec die gheestlike menschen traechliker die
 hemeliche dinghe wannecr sie in eerlijche dinghen begheer
 uen breyt te werden. **D**ie derde zake is om dact meer te
 uerdienst is. want hoe du di meer ontredies der eerlijcher
 dinghe. also veel te meer salu ghelouent werden in den he
 melichen dinghe inder ewigher glorie. want salich sijn die
 armen van gheeste want dat rike der hemele is hoer. En
 niet haer een deel der glorie mer al die glorie des ryses. Die
 loen gods die ons gaf een exempel der uolcomenheit en wol
 te niet belaten in eerlijche noch erue noch huse noch gheen
 tenten dan alleen dedinghe. die hie hem oec liet nemē uor
 den cruce om dat hi ons leren wolde dat alle dinghe te lae
 ne niet alleen en leech in willen niet te hebbe. mer oec mit
 wille alle dinghe den armen te gheuen. en oec in uerduldich
 like te liden of men ons ueent mit gheweelt dat selue dat
 wij hebben. daer braden meer in te uerdienē is dan dat sel
 ue den armen te gheuen. want zeldure is die doecher dat me
 uerduldlike lide dat quade dat men ons doet dan of wi wil
 lendes goed doen. En want goede menschen daer dine al
 leon eerlijch goed hebben sullen dat sie doechlike werke da
 er mede doen. en waghuen wt uerdienst der ewigher glo
 rien. want anders en waren sie niet goed. waert dat sie
 eerlijch goed anders begheerden dan mit goddienstigher
 meeninghe. en minden sie die te aanen anders dan om des
 gheuens wille die sie gheschapen heeft. Ende hier dine en sul

len sie niet te onblidder wesen of sie die eerlijche haue uerlic
 den hoe dact te weent dan of sie wt goddienstighen ghe
 bruke wt ghegheue hadden om dat sie die selue vruchte der
 hemelicher uerdienste uertrugghen daer na dat sie dat uer
 lies uerduldichlike liden die hem wine soldē na goddien
 tigher aelname. **G**helic als een weymā euen lief heft
 dat goed daer waent euen veel aen te winnē. **M**er rye
 hede te begheeren om die qualike te bestaden als in ydelheit
 in weelden des uolysches. in begheerten der oghen. en in al
 len quaden begheerten dat is groet boesheit. want alsoe
 dwermen gode uersmadnisse en laster in den gauen die
 hie uerhent heeft. En die riychede daer dine te begheeren
 daer die gader en hoelde dat is locher. want alsoe goet is een
 hoep strens als een hoep goudes of siluers als mens niet en ghe
 bruket. **D**ie vierde zake is want dat eerlijche goet is in ma
 tigher wise uersmadelic van hier naer. want die eerde is
 dat hoochste element van alle. Oec en is der eerlijcher haue
 niet uele uoet. want deyn spidē ende deyn dedinghe. deyne
 hulunghe is den mensche wel ghenoech wt simpelre noerof
 te te leuen. dat daer bouen is dat is ouerulodich. Oec is sie
 vele mensche hunderlic en een zake ewigher uerdiennisse.
 Oec is sie een zaec des nyts uel menschen. die den ander mit
 groter libelheit gheerne haer goed nemē. Oec uertricht
 men sie mit groten lozghen ende arbeide en men best sie mit
 aerte des leuens. Oec en uersaden sie niet die begheerte des
 ghenē die sie heft. mer hoe men hoert meer heeft hoe men
 sie onrustliker en meer begheert. Oec sie werden den quade
 ghegheuen als den gueden. daer dine en sijn sie niet te sal
 gher die oec uel hebbe. mer diuue onsaligher. want in

hem is zake van veel quaers Oec ome dat sie niet langhe uir-
ten mensche en bliue. want en werde sie niet in andere wys uer-
lowe die det scheidt os dier na. en die mensche en mach niet
van hoer mit hem uoer. dan dat hi her inder werlt mede
uerdient houet. Daer ome sal een wys wouliche luatel achte
dat suode is en niet zeer arbeiden om dat daer dat hem luatel
oerbaers inbrughet en lauuen dat hinderlic is. en vrylike
en wech ghenen dat uerduet als meut holder en als meut dy-
ler so brughet er vruchte ist dat meent onder die arme gheuet

57 **D**ie eerste. **Van drierhande grade der uersmadenisse**
graet inder uersmadenisse der vryheit der vryheit.
is dat die mensche niet hebben en wil van onrecht ghewin
noch dat hi seluen uertricht noch dat hem ander lud gheuen
of achter laten. En allen menschen betael na sijner macht
dat hi hem sculdich is. En van gheueden gride aelwille ghe-
uen. en sijn eyghens goeds niet en misbruke in houerdien
in onkuysheden. in gullicheden en in andere sonde. **I**n drier-
leye wys schint die mensche onrecht goed te hebben. **I**n dien
werlt als hiet qualic ghewonne heit in wat maner dattet
si. of dat hem goed dat qualic is ghewonne gheerft of ghe-
ghenue of uerwilt is vanden ghenen die daer gheen recht we-
en hadde. **O**f wanneer hi ieman mit onrecht an sijn goede
ghelyndert heeft. al en heeft hi daer niet na outfanghen. **W**at
hoe veel ic sculdich bin enen anderen weder te ghenen. also veel
is myn goed mine niet. mer des gheens den ic sculdich bin. **W**at
wie enghen zekere perloen meer sculdich is dan hi heeft. gheeft
hi anders ieman yet te uerghenue vanden goede dat hi besit.
daer hi onmachtyd van weder te betalen dat hi sculdich is. die
gheen die dat wetende neemt sal also veel uor hem betalen als

hi outfanghen heeft. **W**ant des ghenen niet en was diec he-
gaf. mer het hoerde anderen luden toe. **D**ie ander graet is
niet ouerulodighes willen hebben. mer hem ghenoege te
laten alleen mit uoertwilt in spilen. in deden in hulstinghe
in welsap in ghesinne. en wat men anders heeft den armen
te ghenen. **E**n al waer ieman die hem yet meer wilde ghe-
uen dat niet te nemen. of niet pine te arighen bouen noer-
drust. **I**het van sijnrecht sinte lucas inder ewangelie. **D**at
ghi ouer hebt dat gheeft in aelwille. en alle dinc sijn vry-
ne. **D**us diden die wouliche in egypten en anders hare ghe-
ke die namen uoertwilt van spilen en van cledinghe van
haren arbeide en dat sie meer winne mochten dat gauen sie
wilde like den armen. hebbe wij uoertwiltighe spile en cleder-
soecht die apostel dat is ons ghenoech. **M**er ap dat wij die
uoertwilt niet alre vrin en maken soe is te weten. dat in
twerhande maner hieuenen den menschen ghenoech te heb-
ben. **E**erst dat hi ghenoech heeft die natuer mede te onthol-
den. soe dat die mensche gode dienen moghe en daer in uol-
herden. **E**n te desen leert ons die natuer ghelijc als wij sien
in onwedeliken dieren en oec inden boemen dat sie hem mit
wech behoeftenisse hoere naer ghenoeghen laten ende
niet meer en begheuen. **T**en anderen mael dat hi ghenoech
heeft na sijnue begheert ende dese maner en holdet gheen
mact noch en heeft gheen ende dan der onmoghenheit. **E**n
dat laet sie alleen achter daer sie gheen hope te en heeft te
uerrighen. **D**ie rike werke daer inder ewangelie van
belouuen staet. doe hi sach dat hi seer rike gheword was
vande vruchten die hem van sijnen erue ghecomen waren
hi en sprac niet ic bin rike gheuoech. ic en begheert niet

mer want ic en machs weghent ghelaten. mer hi docht hoe
hi die oude schuren te breken wold en meere schuren make
Die ierste schuren sijn der rechter noetdorft. dese sijn deyn
en werden mit luttel ueruislet. Mer die ghirighe breect dese
en maect meere schuren. dat is hi maect schuren dier beghe
erten en der ouerulodicheit ende dese en werden innummer
er ueruislet. Want alwes om dat hi meer beghint te hebben
soe bereydet hi hem alwes meere schuren te make dier he
met ghenoech toe en is dat hi nu heeft ten si dat hi dier noch
meer te hebbe. dus gaet hi uoert sonder eende. Ens ghir
gheus menschen heere is als een colt sonder groet. hoe die
meer tracht hoe hi meer beghoert. en sijnut nimmer uer
vult. als die wileman sayt. **D**ie ghirighe en werdt niet
vul des ghelids. **D**ie derde graet der uersmadenisse der
rijchheit is. niet te wille beliden inder werlt en in alle noet
dorften. manich ghebreec te liden om gods wille. dit is die
sancche bode ieghen ghiricheit. die also als sie niet te uerslād
en is. ende die noumer en zeecht ic heb ghenoech. also en
mach men sie niet bet lesche dan wanneer men haer te maet
afneemt die materie der aijlicher haec. Christus die wanch
tighe meyster der sielen heeft desen niet gheleert. die in alre
wile desen wech ghehoelden heeft. en dit is die alre bequaem
ste wech die wecht te leren en den mensche uandē sondē te ghe
uelen. want rijchheit ende eev der werlt ende weelde dit sijn
sonderlinghe hindere der heilicheit die die meyster en die
heer der doecht mit sine leuen gheleert heeft te saluen si
uen discipulen als bescreuen staet in sijnre matheus ewan
geli. Wilan uolcomē welen gauc en ueruoep al dat u hebbs
en gif den armen en niem ende uolghe mi. **D**it is die hoed

122
c. v.
ste armodē daer die apostel af spreect. **E**nde dese hadden die ierste
heilighe in dier heilighe kerke die alle dinghe achter lieten
om gods wille. hier acu sijn gheleecht uele wechden en uele
gaucen der granen die nochtan na luttel menschen ontfanghe
weiden. want al sijn uel menschen die bi na niet en hebbe
in der werlt. doch alre seer luttel in gheestliken oerden sie en be
gheren meer te hebben. euter tot haer te behoef. of tot ander lide
behoef. **E**n hoe een wecht meere is hoe sie vire inder is inder
werlt. **D**ie uoer hem seluen besorghet is in aijliken dinghen
dien beueet men sijnre uoersienicheit. **E**n die andre besor
ghers heeft dien beueet men den besorghers. Mer die alle si
ne sorghe in god werpet en al sijn ghedachte. die heeft god tot
sijn besorgher. als hi secht in den ewangelio. zoet ierst dat ri
ke gods en sijn gheestelicheit en alle dese dinghe. alle u toe ghe
worpen werden. want die grane gheen die wt grane gheuen
wil hemeliche dinghe. waer om en solde wy niet hopen van he
te aijche deyne dinghe. **E**uter hi sal ons gheuen enre noetdorft
soe uel als ons mitte is. of hi sal ons gheuen cracht des lichaems
to liden ghebreec. of hi sal ons gheue gheestlike soetcheit die be
ter is dan uleychlike soetcheit ende daer twelhemelich loen

Soberheit is een wecht. **V**an soberheit. **S**oberheit is een wecht
waer mede men in maticheit neemt uoetsel des lichaems
in spisen. in dranc en in slape. oec neemt men soberheit ghe
meelic uoer maticheit van alre ouerulodicheit en na alre
onghetempertheit des lichaems en des gheestes. **E**n daer af heet
men den mensche sober van ghedachte ende van sijnre. Mer
al men soberheit neemt uoer een outredien der spise. dat
heit perlike abstinenac en is contrari der gullicheit dat
een sludinghe des blues is. **S**onughe soberheit is een so

dat is noeddrift
ghe aijliche
dinghe

berheit der medicane. **S**omighe der ghurcheit. **S**omighe der ghe
 uentheit. **S**omighe der armoede. **S**omighe der gheestelicheit. **S**
Soberheit der medicane gheschiet om gheloucheit des lichaems
 te uerarrighen of te hoelden. **S**oberheit der ghurcheit gheschi
 et om a die wlt te sparen. **S**oberheit der gheuentheit ghe
 schiet om lof der menschen. **S**oberheit der armoede gheschi
 et uan noede des ghebrues. **M**er gheestlike soberheit ghe
 schiet om wechde te uerarrighen ende om die ghebruke te uer
 winne. om penitencie te doen. om sichtighe onser naesten.
 om glorie te uerdienē. om subastheit des lūnes en wijsheit
 te uerarrighen. want ghelyc als een uenster dat mit sike
 bestopt is uerdrukert werdet. also werdet die uerstandnisse
 uerdrukert wanneer sie mit spisen bestopt is als wy diuyl
 oauervindē. **S**oberheit is alleen uor gode uerdientlic. en
 alle ander goede werke. wanneer god hoer werke sake ende
 hoer forme is. dat is ist dat sie primapalike om gode en na
 gods ordinaue. want ghelyc als god die werlt regiert so
 dat hi daer noch meer noch min uilicheit toe en doet dan
 recht is. ende al sijn uilicheit alsoe te spreken. doet tof
 hemelliche dinghen. also sal oec die mensche doen dien sijn
 lichaem beuolen is te regieren. en salt also wyslike besor
 ghen na zier macht dat hem na noettu fagher behoefte
 niet en ghebruke. en dattet niet ouerulodichs en arghe
 op dattet niet en uerdrue eer sijn aet oueruids arbeit
 of ghebrue. noch oec niet te welich en waerde na ouerul
 licheit en uan ledicheit. **E**n al sijn aendacht sal niet
 besten besouert welen hoe die siel moghe toeneemen inder
 bekenninghe en inder minne godes en in allen dinghe die
 daer toe uordelic sijn ende daer toe lesden. Wat die siele

ghelicheit

en is niet gheslappen om dat lichaem. mer dat lichaem om die
 siele dattet hoer diene. en uerhoer pine te comen totter be
 kenninghe ende minne uoersaue. want die siel is gheslape
 om gode aen te hanghen en aenhanghende sijn sienheit
 ghebruke. en ghebrukende salich sijn. **D**er behoert gode
 alleen toe te dden en te uerdruen. als hem oec to hoert te
 schepen en luendich te maken. **D**aer om ten si dat hier
 ghebede of uerhenghe soe en moten wy gheen dinc uerdr
 uen dat hi ghemaect heeft. hi uerhenghet dat wy doe om
 delike aranen. mer dat en sijn wy niet onredelike den. **A**l
 redelike aranen als menschen die uerbiet hi ons te dden
 dan na recht dat hi wt ghegheuen heeft. want die richter
 die na godliken rechte ordelen die dden misdadighe lud niet
 wt horen mer wt godliken ordelen. want hi heeft gheboden
 wie dit of dat doet dien salme mit sulker pine pnen. **E**n
 ghelyc alt menan gheoerloft en is enen anderen te dde
 also en ist oec menan gheoerloft hem seluen te dden. Wat
 mena sculdich en is den andere meer te minne dan he selue
 Soe wie onbescheidlike oueruids uasten of ander arbeit
 aenct so dat hi soe dat hi daer uan struen moet eer die or
 dinaue sijn uanuer. eyndet die doet hem seluen. **D**och
 machmen somighe onsculdighen hoere vringhe ynnich
 of om hore puer simpelheit. **E**n hier om scrift die apostel
 toeten na romē. v dienst sal redlic welen. **W**aer in sober
Soberheit is ghelegghen in **heit is ghelegghen** c. c.
 dien datme niet en begheer lecher noch costel din
 ghe mer dattet dinghe daer men die natuer mede ontholde
 mach vuten gullicheit en die men lichtlike argen mach
 datmen niet meer noch dicker dan betemelic is. mer in

7. hē

39

maachheit een en drinke soe datter dat licham uā gheslert
werde ende niet belwaert. mer in desen twee sin die sicken
wt ghenomē. Oec datmen die spise en drinke niet onnutmer
lic en neme niet mit gueden ghelate en mit gheestliken ze
den. als ghelecht is inder ierster forme der beghinmeder nie
schen. Want dus maect die spise bet en men ontfanghet se
gadeliker en se woedr ghesoucliker. se belwaert min die
maghe en men uerduluet se lichterker. en men sundicht m
ende het is eerfamlie ende gheestlic. **S**oberheit is miete
waten dinghen die uoer gheuert sijn. en se is miete te uol
den uoer die sunden op dat wy ons also mit castynghe moghe
betere als wy in weelden hebbe ghesondicht. Oec is soberheit
miete tot bedwinghen welicheit des uespiches op datter leer
alst ghemaghet is onderdanch te wesen den gheeste. dat in
verheit houaerdich was en ongheloesfam. Als die apostel
srijft ic castie mijn licha op dat ic dat bringhe in een leucht
heit. Oec is soberheit miete tot ghesondicheit des lichams. wat
daer al uerdringhen sandelike vuchacheden die uan ouerulo
dicheit en uan groter ledicheit te p comen te pleggen. Oec
is se miete die eerste soighe mede te uerdine. Want wie
hem mit deynen dinghen ghenoeghen laet die en behoeft
gheue grote sochualdicheit. Oec maect se den mensche a
bel tot veel wechden. Want een sober mensche is veel betey
der tot goeden werken. hi is zueter heeft min waterien
des haers. hi is uoerhoedigher in sinen woerden. hi is bey
der tot ynnicheiden. en puerre in sijnre begheerte. **S**oberheit
maect den sin subijl ende wakker wysheit te onder soeken.
En maect uaste memorie. Oec is soberheit miete tot ande
rind crichtinghe. want die onse wruendinghe dinghe gheor

dineert. sien en ghematidjt gissen daer wt hoe wy ons uā bin
nen hebben. En wāneer se sien mit hoe deynē dinghen wy
ons laten ghenoeghen. en hoe lichtelike se ons ghenoech doen
moghen. soe sijn se alsoe neel te mijn uelade ons ten eten
te bidden. Oec sijn wt andere armen luden te min hinderlic.
Want hoe wi den luden meer of bidden. hoe wi min laten
andere arnie luden te gheue. En dit is een manier van
rouinghe. daer **S** luttel mēschen aen dencke. Wāneer
yemant meer **S** bidt dan sijn rechte noet is. des een
ander ghebet heeft dyes meer behoeft. want alle dese
nae coemt. soe en vinder hie niet dat die ander te vore en
wech heeft. Oec is soberheit miete tot uerdient der glorie
oimids hoer seuen en oimids den wechde die aen hoer han
ghen. Wat hoe wi hier ons seue meer ontrecken der lust. hoe
wi hier meer ouerulodich wden van gheestlike wechde en
ghinder van hemelsche weelden. **Van drierley grade der**
Die hste grade der soberheit mach wesen **soberheit**
dat hem die mensche hoede uan oueraet en uā drinke
sapp. en in etene behoerlike ad en vren holde. Die gheleete
uasten niet lichtelike en vrike. of datmen niet en ete noch
en drinke buten tiden. en dat die mensche in etene en in dru
kene niet en denke onkuylicheit te sterken meer dan uoer der
naturen. Die wileman leecht wie den lande daer een kint ko
tint is en daer die printen vroe eten. Een veest dat niet en
weet dan sine buke te dienen holdet in eten en in drinke een
maniere die der nature bequame is. Dus sal oec een mensche
den die reden heeft. want het waer hem beter dat hi sonder te
den waer dan dat hi se heeft. ende hem daer niet nae en te
giert. want hadde hi gheen reden soe en miste hi niet. **D**ie

ander graet der soberheit is dat die mensche oec dinghe late
die hem gheorloft sijn als vlesch wijn melc visch en leckere
gherichte. en hem ghenoeghen late mit grouer spise. alle mit
grouen brode en mit portaedten die niet lecker en is. Of dat
hi die wijl uaste en hem ontholde van dinghe die ghenoechlic
en begheerlic sijn alle gheestlike en deuote menschen en die
in penitencien leuen te wien plegghen. Hier af scrijft die a-
postel den uan romen. Het is gu ~~et~~ et datu gheen
vlesch en etes noch wijn en drinkes noch anders daer hem
dijn broeder aen soet of ghecaruet wert als wechabs kinder
ende ander hedighen die inden oelden testamente uazari ghe-
heten waren. ende als uan daniel in sijn teyden capitel
ghescreuen staet. Vlesch ende wijn en quamen in mine maet
niet. Die derde graet der soberheit is dat die mensche
soe sijn gullicheit gheermmiet hebbe. en alsoe sijn smact ge-
leert hebbe dat hi hem late ghenoeghen alleen mit alloe-
ner en mit alsoe weel spisen ende dranes als hi behoeft ter u-
terster noet. En hoe die spise en drane stichter is hoe hi sie he-
uer heeft. En al hem noet wt engher tijt lecker dinghe nemē
dat hi daer gheen ghenoechte niet alleen noettur faghe no-
dinghe uoedinghe in en soeke als die apostel scrijft den uan
romen. Dien sult dat vlesch niet besorghen na sie be-
gheerten. *Noch een ander onderscheit der graden der soberheit.*
Doch een ander onderscheit mach men merken na uoert-
ganghe der abstinentie of der soberheit. Die eerste
graet is dat die mensche dat uerduldlike drue. als hem
niet weerden en mach ghenoechlike spise en drane en daer
om niet bedwonen dat hi binden sijn begheerte niet en he-
uet. Als somighe sijn. wanneer sie niet en hebbe wt mfele dat

si begheeren so sijn sie diuich en uerouweerdighen en nuur-
mureten. en sijn ontsammel en en denket niet op hoer pro-
femie noch dat werlike rike lude niet en hebben al dat sie be-
gheeren. hoe uel meer behoert dan den armen en de bebla-
ren dat sie niet alle hare begheerte en hebben. Die ander
graet der abstinentie is dat die mensche der god ouberē wd
ōme mine der soberheit der armode en goeds exempels des
dinghes dat hi wal hebben mach. Dus den goet ende ghe-
aruwe knechte gods die diavile die herberghe der riker
lude uoer bi gaen. en nemē herberghe mit armen luden.
en en wille niet darinē lecker spise gheue mer laten hē ghe-
noghen mit slechter en mit luttel spisen ghenoechē ome
die mine gods en om stichtinghe andere mensche. Hier uan
scrijft die apostel wte uan corinthen. alle dinghe sijn mi
gheorloft. mer sie en stichten niet alle. want al ut gheor-
loft inden ewangelie. dat wy behoerlike spise eten moghē
die men ons gheeft daer wy gheherberghet werde nochta
ut stichtiker dat wy ons lecker ende weel spisen niet voer
en laten seet. Want alsoe als den ghenen die ons ontfan-
ghen webehoert. milt ontfanghinghe. alsoe behoert ons te
gheestlike soberheit. en die te bescherme sterliker dan sie d-
en haer werlike hoeflicheit wt wille sie ons so ouerlode-
like wille spisen. En al schijnt op die wile datter hē leet
is dat wy niet ghehenghen en wille dat sie ons na hore wd-
le veel doen. nochan werden sie in hem selue ghesicht uan
oufer soberheit. En sie ontfanghet ons op een ander tijt. Soe
veel te blideliker als wy hem min lastich sijn. En daer wy
nu luttel menschen hebben die ons ontfanghen. daer solde
wier dan veel hebbe als sie wiste dat sie ons lichtelike uoede

en volden mocht. **D**ie derde gract der abstinence is dat die mensche moghe sonder swaerheit hem ontholden van ghe-noechliken spisen die hi wel heeft. **O**f dat hi daer van neemt niet meer dan purr noecturft. niet om der ghenoechte wille niet om der slichter woedinghe wille. **E**n al ist zake dat niet te hebben dat du begheers een meere ducht is na der armode. nochtan na stanchen der abstinencia ist meere die begheerte of te arden van teghenwoordighen ghenoechlike dinghen dier me ghewoene was dan niet te begheeren dat niet teghenwoordich en is. **A**er hec is zekere te vlien vleyschlike ghenoechte. want die wile sijn sie uerwonne inden strid die alte zekere waende te wesen. en na uerme-reinheit hem selue loefden uerwinnighe. **E**n als sie uerwonne waren leerden sie hoe grote socheit er is dat hem die mensche gheeft in aere der strid als men sie bequamelike striken mach. want zekere is uer uerdruke op dat o-uey te wesen dan mit water. **Dat die wecht dat middel**
Het is te weten dat **holt tusschen den ghebraken** die wecht dat middel holdet tusschen de on-woecher en an allen siden is sie van onwoecher beleggen. also dat sie onwoecher werdt ist dat sie een luctel dwacht vanden weghe der beschey-derheit. **I**n exempel spandheit of soberheit gaen die per-ter haren weghe in ouerulodicheit der woedinghe soe uey-ghen si haer totter sonde der gullicheit. **N**iemer sie alte lue-vel van dien dat haer noet is soe ualt sie in die sonde der on-bescheidenheit. **M**er sie die crachte des hahams uer uer-uer. die leuendicheit des sinnes weder. die natuer luythet en die wechde die sie uerdienē mochte uerlumen sie en doet haer selue eer tijts. of sie uerliest hare sin. of salme die an-gh

en d'ays

62

te weder arghen niet moet nauaels mit groter sochvoldic-heit dat licham sterken ouermids ghemac en woedinghe als uent hem te voren onbescheidenlike ontoghen heeft. **D**es ghelikes ist in uerlumenisse der vryheit. want gaert die mensche tyliche dinghe bouen recht soe ualt hi in ghurich-tyl wil wy gheens tyliches gueds ghebraken van sulker obe-scheidenheit. **S**al hi die natuer vden niet hongher mit kolde en mit sieste. **E**n ydclanheit ist dat sie onredelike saubet die sonde der onijdsclanheit. soe ualt sie in crachte soe dat sie haer vent en uerliest die uine der rechtueerdich. ende laet wassen in hoer en oec in ander nidelche die sie uerhol-ghen ende wiken sold. **D**ermodicheit wanneer sie alte ze-er ducht hoer te uerheffen so holdet sie haer also sonder in-ghen uerwoepen dat sie uerliest gheuulwen haere salicheit of haers gheesteliken ueruynghe. **M**ine des ene men-sche ist dat me sie mit onbescheide holdet. sie doet den men-sche gonne en mede werken teghen sine salicheit en sijn na-esten. als die euen quaden een sweert om uine sijn naesten of in anderen manieren quaet doet. **M**ine der reynich-heit soinghe menschen dier te ghebracht dat si haer na-este of ghesuoden hebben. **E**n als sie den brant der beco-ninghe in hem wanghe vanden. satten sie hem in aere he-letuen te doen. **D**ie arbeitlicheit des gueden werts sa-weet die wile die crachte also seer dat sie te uuel uerdrift die ruste der luycheit. **D**ieestelike blyscap saubet die wile die dwocheit also seer dat sie somuighe tijt in luyder-hoers selues en haers naesten uerluycht dinghe die ruste en noet waren te spreken. **D**ubelcheit ghelchoersamheit saubet also seer haren eyghene wille te uolghen dat sie son-

vult in luycheit en in ydele blyscap. **S**alicheit saubet die wile ledighe woer- de also seer dat sie so- nughen tijt

63
inghe mit oec ghehoersam is hart ouervlō toe lincē en noch
tan meere noet. **G**ode ghehoersam is te wesen die alle
lincē uerbiet dan enighen mensche die sonde ghebedet. allis
is te gheuselne van anderē wechden. **D**at die ghebruke hem
Endē want die wecht also edel is **D**urwyl wecht lieghe
houen allen dinghen. ende soe eerlic uor allen mensche
dat sie oec die bose lude uor alle anderē dinghe euen en waer
dinghen. hier om salneret dat die onwechde vanden lieghe en
wille wechde wesen. en bemantelē hem onder schyn der wecht
op datmen sie die betide en niet en bevelpe of dat sie ghepruift
worden als wecht. soe dat wy sien dat sie gheordende mensche
dierwile mit nersticheit hantierē en willen sie belchermē uor
wecht also dat hem gheware wecht in anderē mensche vande
wilhaecht. en sie si uersmaen en anuechten en holdent uoer
quact dat een puer wecht is. **E**n mer teghen uor wecht hol
der dat gheware onwecht is. mer het beuerwet is mit schyn
der wecht. **I**n exempel armlheit des gheestes dat is willighe
armwech om anking wille en is een groet en een gheware we
echt die veel gheordende lude gheloefte hebbe: nochtan sien
wy oec uelē onder den schyn der noet ruyched begheeren i ghel
de in erue. in ghetimmert. in dedinghe. in spale en in dinc
in boeken en in anderē dinghen die men ware ruyched wech
also dat sie hoer niet uersadet en moghen werden. want al
hadde sie to hant dat si begheeren. ghanc hem jement meer
sie naement tot enē groten deel. en sie en sechde mer het is
ghenoech wy en willeus niet hebben. **H**ier teghe waerlic
te leuen en mit luctel laven ghenoeghen dat hieuen sie ghewich
en waer te wesen. wecht of die gheen die dus leuē niet en de
ten ghebruken dat sie hebben. **S**wighen heit men droeflic.

127
c. x.
Zedicheit heit men zuerheit. **A**rne der rechtuerdicheit heit
men dwaes oedel. **K**oste der unicheit heit men onrecht. **C**al
tijnghe des lichaens heit men onbelcheidenheit. **S**impelheit
heit men dwaesheit. **N**ixt gods heit men een onuerdelike to
saenae. **O**penbaerheit te uleen heit men sonder luycheit. **S**can
de te stulven heit men ypochrysheit. **S**iet hoe men die wecht
uerbannet en mit uerluycheden onwecht heit. **D**es ghe
lukes hier weghen uerluycheit ghelact heit men durwyl blide ge
selcap. **E**ierheit in tynneringhen en in boeken en in an
deren dinghen. heit men eerlamheit. **E**en ruem conlaenae heit
men vryheit. **D**at licha ledelicke te uoeden heit men belchei
denheit. **O**mmite dappen heit men laete sprekunghe. **E**inder
like had heit men begheerte der rechtuerdicheit. **H**ardheit en
onghenadicheit heit men starphheit der oorden. **G**huycheit in veel
te ueranghen heit men ghenwibe uoersienicheit. **O**uade doec
heit heit men wysheit. **H**ouaerdicheit heit men bewilunghe
des weres. **K**uninghe heit men belcheringhe der oerde. **B**e
uendlicheit van goeden werken wil heiten luydinghe des na
elken. **A**chter sprake wil heiten hartinghe der boetheit ende
niet der perloens. **G**huycheit in quaden zeden wil heiten luy
winghe der luydelicheit. **D**ie onwech is en uersumende wil
oermodich heiten. **D**ie niet hoghet onderzoken en wil dit he
bement dien heit men cleyne na mode. **O**uadicheit des wt
lopens ende der onledicheit wil gheheuen wesen arbeidelicheit
in gueden werken. **O**uadicheit wil heiten mildicheit. **E**nde
des ghelikes van allen anderen wechden en onwechden. **O**n
der wechden dat wechē middel holdet. **O**nder scheidicheit des ghe
estes. en en uepghet niet nauder wechte noch coeter rechtelikeit
noch coeter luycheit. **E**nde gaet inden conuulchen wech so

dat hi noch dat goede quaet noch dat quade goet te heeten te welen
noch en heit dat licht duysternisse. noch die duysternisse dat licht
Mer sie ondersouden den dach der doecht uander nacht der ondoecht
op dat sie den eughel des diuels niet en ontfanghe worden en
ghel des lichts. mer dat sie ondersoude dat waerichinghe uande
vasschen en holde dat guede. *Van kunstheit.* ~ ~ ~

Rejyncheit is een doecht der soberheit ende werdet
van haer gheuoeder ghelue als onkuytheit gheuoeder
werdet van gullicheit. *Want die led der onkuytheit
werdet van gullicheit.* ende warden tot onkuytheit beuoert
wt uolheit des bukes Des ghetijes daer teghen soe uerdruyghē
die humore der onkuytheit van ydelheit des bukes. recht als
die rindere uerdruyghē wanneer die soueyne daer sie wt uolhe
de besuyt wert. Een dinc hebben alle gheestlike menschen noer
een gemeen reghele haer te ghehouden. Dat is. soe wie in rej
ncheit leuen wil die pine hem sober te welen. want rejnchē
en mach niet langhe zeker welen sonder soberheit. En soe wie
in soberheit noer gaet. hie gaet noert in rejncheit. En wie
daer in achterwart gaet. in hem gaet achterwart die rejnchē
al want som in haer uermechtheit. rejncheit te holde sonder
soberheit. Alst ende goed is soe prijst ment wert. Mer ic en
gheloue niet dat soe manighē soe grote onderzohew der doech
te die dese uoerleide reghel gheuoelghet hebben bedroggen sijn
in haer inleinghen. want een yghelic is wijs in sijnre con
En die vlyelike arbeiden om die doecht die werden wijs in oefe
ninghe der doecht. want die vlyelike arbeiden naerheit ende
gheweche der werlt sie werd noert in hoerre oefninghe. alle
ghelouen staet in sijnre lucas ewangelio. Die kinder deser
werlt sijn wiser in haerre gheboert dan die kinder des lichts

Rejyncheit is een doecht die hoer beghin heeft wt den hemel de
te doecht hebben die heilige enghelen niet gheleert uand heer
die een soueyne en een beghin is alle doecht. en hebbe sie sonder
afneighen ghehouden. Dese rejncheit heeft onse lieue heer ih
sus cristus onse ouerste ende enghel meester die inden hemele
der enghelen meester is uander hemelcher sole neder ghebra
cht in cererike en heeft sie openbaerlike gheleert. In deser
leer der ionctiulliker rejncheit heeft hi meysterlike ghemaect en
uolkomē en die werde ualhem sijn moeder die gloriose maechē ma
ria allen andere ionctiullike te uerwōden en te uolghen. *Van*

Rejyncheit doet v. iii. goede dinghen die uā kunstheit komē in
in deser tyt vierhaude dinghe. Sie maect dat lichaem
suer. also als daer teghen dat licham onkuytheit. onsuuer
maect. En en waer der rejncheit anders neghen loen dan die
lichamlike suuerheit. noch der onkuytheit anders neghene
pine dan haer onzuuerheit. so solde men nochtan vilkes die
cerfame rejncheit begheuen en holden en die vuelheit der on
kuytheit uerouberden. Oec maect rejncheit dat ghedachte
vij en onbe. komuert. want het en des haer gheen noer
te sorghe uoer. wijk of uoer kinder te uoedene. Noch dat toe
neighen sijnre minen en werdet niet ghebonden tot wine of
wt kinder. Noch die gheest des quaden uermoghens en iagher
hem niet neghens sijnre wils onkuytheit. Noch hi en is niet
besorghet hoe hi den wine behaghe. Of hoe hie sijn erfnamen
niet make. Noch hi en begheert swaghers noch suanen te heb
ben. Noch hi en merck sijnre swaghetinghe niet zeer uolghē
mer hi is alleen besorghet noer hem en rust in hem seluē. De
el dinghen sijn die sie besorghen moēt die in edelcap sijn. soe dat
hem die ghenoechte des vleysches also veel vlyscap niet en ghyft

als hem die aenre van manighehande sonde die sie liden lastes
maect. Wilke die apostel heit tribulac des uleyfches. en dier
om sijn hi. *Je wil dat ghi sijn sondeuoldicheit.* Oec maect reyne
heit die onsaene blide. want hi bewiset gode ene ghenamē dieut
die om sine wille die ghenoechte des uleyfches uersmaect. welke
ghenoechte werlike lude groetlike begheren. Sie uerblide wat
sie behaccht gode. Sie mach gode besmecken en sie doet gode ghe
naken en sie en uercoerut gode niet in uleyfchliker ghenoechte
Sie uerdient dat hemelsthe loen. En sie uolghet mit reynicheit
gode die een scerper is der kuyfheit. want het is grote gloorie den
heer te uolghen die ons in reynicheiden en een loen der ionctiue
en alre ionctiue brudegom uoerghenaen heeft den wech der
zuuer reynicheit. Die reynicheit maect den mensche manlic
en werlic andere mensche en oec den enghelen. Den mensche
want beide goede en quade mensche en reynicheit. Den en
ghelen want al dier mit uatuerlic. sijn ghelic. soe mindoer
die kuyfche enghelen die kuyfche mensche sonderlinghe dan
ander menschen. *Van dinghen die dier we. helpen tarme*

DJe raect ouermids *kuyfheit uer. oncht.*
Wilken men te onkuyfheit schuuer als uoer ghelae
uen is sijn oec mitte reynicheit te uerkrighen en dier in te bli
uen en toe te nemen. Alle uerurendinghe en afwelen der
wille uand wannē. En om te ghaen mit kuyfchen lude dier
me exempel uā reynicheiden in sien en leren mach. Oec ist uide
dieren saue alle weelde want sie uoer onkuyfheit des uleyf
ches. en diermen bewaer die sinne van buuen dat sie niet en
sien noch en horen noch en tasten dinghe dier men af behoert
mach weerden. En diermen sinne ledicheit. want sie maect e
uen ugnac allen sonden en sonderlinghe uleyfchlike sonden.

129
c. xii.
En darme nauwe bewaer die ghedachte en die woenchlike be
gheerte van binnē. want dier pleecht dat serpent iust sijn
uenside heeft in te stekē. Oec is dier mitte toe standicheit des
ghebeds. want dier mede wichenen hulpe van gode reghen
alle auerchtighen. Die uoergranc of die graet der reyne
heit hebben onderscheit in maniger manier. want sonige
is reynicheit der ehtscap. Sonighe is reynicheit der wedulscap
Sonighe is reynicheit der ionctiue. Oec is sonighe reyn
icheit inden werke. sonighe inder begherte. Sonighe
holden reynicheit des lichames. mer sie en sijn niet wyne uā
ghedachten. Ende sonighe sijn suuer van ghedachte al moer
sie van uode inden licham haer saue der ehtscap betalen.

Dij zul *Van graden der kuyfheit als sie gheestlike*
menchen te behoert.
Wij sien uand graden der menschen te behoert.
reynicheit also als sie te behoert gheestlike menschen. Die
ierste graet is datmen ofholde van allen uleyfchlike werke
ende datmen meyne te bliue alsoe. en darme neghen consent
en ghene enighen onghoertosten beueringhen. Mer want
dele graet noch zeer nae is der certicher ghenoechte om dat
die bekeringhe noch mitte is soe werdt die mensche beu
ert uanden wazom uleyfchlike beueringhe. recht alle die stac
van zodoma die loth dier wt gheue. En om dat die mensche
onziende als loths wyf dier niet en uerdrue. soe sal hi haef
ten totten berghe. dat is hi sal pinen te gheraken tot euen
hogheren grade der reynicheit. en dat op dat hi beholde bliue
ende niet en sterue inder boelheit der stad in der stude der on
kuyfheit dier uel menschen inghelstouen sijn. Dese
ierste graet is noch inder arbende des stryts en in onzeker
heit der uerwinnighe. want alleen die wille mit hulpe

der gracie uecht ieghen in viande. Als ieghen den brant des
vleysches ieghen ghenoechte des begheerliken toeneighens. Ie
ghen westokinghe der werlt tot onkuytheit. en ieghe des vof
gheestes quaet ingheuen. En dus sijn haerre in teghen u.
Doch sal die goede wille gans vrouwen hebben en aenhan
ghen den ghenē die ghesprokē heeft. In der werlt siddi druc
hebbē. mer gheavulvet. Ic hebbe die werlt verwonnē. Die heeft
oec den diuel sterker ghebonde. en sijn weue ghenomē heeft.
So sal hi des menschen viande haestlike bekieren tot vrede en
sal hem onderwerpen die gheen die oeu ghepint hebbē alle
den onkuytschē brant des vleyschs. en vleyschlike ghenoechte
der begheerten. Die ander graet is wanmeer ouermidsal
tinghe des lichaems en ander gheestliken oefninghe die vley
schelike toeneighen ghesuert werden. en dat lichaem den ghes
te alsoe onderwerpen weidet dat hi selden of luttel beweert w
det. En al en is hi niet te mael quist der beoringhe der begheer
te die oeu preheden als doren. ende rebuleus noch schuelc in
sijn woninghe. Doch en is hi soe uerdruet en uerunnert dat
al sijn beoringhe lichelike uerdreue werden. en bedwoughe
werdet mit slijcken ghebode. Sonder gincen wederstride. en si
dat die mensche hem laet ouermids sijn eighene uersu
meulste cracht weder crighen daer hi hem swaerliker me
de anuechten mach. alle onse heer die kinder uan dinsel den
wede doe sie hoer viande die hem onderwerpen waren uerzu
einden rediden dat hi sie daer om oec niet doen en wilde. ap
dat sie ghepint worden inden daer sie in ghesundicheit hadde.
En aldus hebben sie die wile groten diuanc en arbutatie uā
hem gheleden. waer dat wy onsen viandē ghecrabbelike we
derstonden als sie ons begheuen an teuechten. wy en soldē sie

der cracht

met alleen uerwinne op die tijt. mer sie soldē alsoe ghecrabbelike
werden dat sie ons daer nae seldem selden doren anuechte. En
vochten sie ons aen wy selden sie haest uerwinne hent sie te mael
uerdreue wordē soe dat sie nauwe selden doren weder opstaen
mer in dien dat wy sie lawelike wederstaen soe gheue wy hem
cracht ende wenheit dat sie ons alsoe veel toedicht en hardt an
uechten. Het is te weete dat die viant als hi sterelic uerwonnē
is biaden langhe is dat hi den mensche niet an teuechten mit
te seluer soude. hent die mensche outwenne te striden. en dan
ualt hi ieghen hem weder. onuerseulic. Op dat hi die ouer
sieninghen alsoe veel te lichteliker uerwinne alle hi sie onbe
wyder uinder ten stride. Exempel hebbe wy uan dien die op
sien viant viel. doe hi sine wapen wtgheden had en hem
beuert hadde tot rusten en sine hulpe adrevgheleat hadde.
die die strijt gheden was. want hi en uermeede niet dat
hi vlychtes striden soldē. Alsoe sloghen indas machabens viande
veel uā sine volke dore op den heilighen dach doe sie in ruste en
in ledicheit waren. Hier om sal wy altes beuert wesen manlike
te wederstaen die viande. want al sijnē sie te rusten sie eulate
met af ons aen teuechte. En al sijnē sie af te late uā an te uech
ten dat en is daer om niet dat sie goderneen sijn of moede mer
om stalcheit en om bedrieghemisse als ghescreue daer inder co
minghe boeke. Die viande en moent niet weten hent wi come
tot hem en wi sie dreslaen als dinn viant in sijn herte dunt be
drieghemisse al swicht en ende roft uan quade in gheue en ghelo
ue hem niet. want vif boelheid sijn in sijn herte. Soe wie om
bedrieghemisse sine hat uerborghet. sijn quaecher sal ondicht
werde. Die derde graet der reynicheit is dat die mensche die
vleyschlike begheerte des lichaems alsoe ghecrabbelike heeft dat he

sie alre zelden en alre luttel gheuoelt. en ouermids inlich toe
 weyghen coedaen mine der reynicheit gheargh en heeft dat ^{alle}
 in uerfaret en ombcordicheit heeft uan uleschlike beuoringhe
 en hem wachte daer af walghet en en mach niet horen sprake
 uande werken der onkuyfheit hi en ueromwerdet sie en uerfaret
 ke mit anre sijnus herten. Mer wancet om ander lude oerbuer
 bet te spreken is uan zaken der edelcap dat si soe rustelic hi uan
 beuoringhe sijnus ulesches als of men na slake of uan stene of
 uan dier ghelike sprake En als men slacy die ouerlodicheit
 der humoren nauerlike weulojt. dat dat soe wselic en soe
 gheongheuoelt. sche. dat hi noch onkuyflike beelde ghehad en heb
 be. noch ontreyne ghenoechte in sijn laey. Dit is w horen der
 uolcomenre reynicheit En alre luttel uolcomenre mensche
 moghen sie ueruyghen in desen licham der sunden. als dat sie
 anderlike bliuen in desen grade. Ic waen dat daer uoer is toe
 sonder luygher ghenade. wancet boue mate schijn der natuer
 liker moghenheit inden ulesche te leuen en dat ghebre des
 ulesches niet gheuoelen. Mer die colt sijn uan naturs of die
 lichen hebben des lichams moghen binden welen sonder beuori
 ghe des ulesches. mer reynicheit des herten mit puerheit des
 ulesches als uerfarenen is besit men alleen mit anre en
 ouermids ghenade godes En dit is dat die profete sonderlinge
 verwondert daer hi seecht. Coemt en niet die wake des heren
 die hi te wonder gheset heeft op eerrike. Hi neemt af die stri
 de uleschlike beuoringhe totten eende der eerden. dat is wt
 ten uersten beuoringhen Daer om seecht die profete voert
 weest ledich uan andren dinghen en siet dat ic bin god. Inder
 ledichheit mer men die wste of inden sien die audacht.
 want als die stride der ghebrike ghesit en ghe cynde sijn. en

die vande uerwonne soe mach die siele in haer selue wste ende
 god aendenken ende uerstaen dat hi god is en also moghenlic
 uermochte en soe goederlic wilde die onstuer der beuori
 ghen ende der ghebriken uerdrucken en te goetwillighe me
 schen uerde gheuen dien hi hem dicke gheloeft inder heiligher
 scrift als in leuero in dat xxviij. capitel. Ic sal uerde gheue
 in vlant en ghi sult slapen. ende niet sal welen dat v uerla
 ghen mach. Ic a sal afuene u v die quade beeste. wie sijn
 audacht in god setten wil den is uoer dat hi uan andre dinghe
 ledich si. en hem uerhefte bouen hem seluen. als iheremias
 scrift inden boke der beharminghe. her is gued mit swighe
 te wachten die salichmakinghe des heren. hi sal sieten alleen
 ende swigghen. want hi sal hem uerheffen boue hem seluen
 als oec staet inden colter Ic hebbe mi uleend uerwont en
 bin in enicheiden ghebleuen en hebbe hem uerwacht die mi
 ghelont ghemact heeft. Men sal ledich welen uan omuiter
 begheerte. en uan ueruyghen en uan wertliker onled.
 dese drie hundert alre meest gheestlike ledichheit. want die
 niet en begheert inder werlt. inder werlt uor hem of uor
 sine uaelten die en heeft niet daer hi uan uerwoert wort.
 want hi en heeft ghienen anre uor ghemac of uor eer of
 uor gued te uehelen En ist dat hi hem niet en onderwindet
 te beichten of diuullic te odelen ander lude werke noch hem
 daer mede en beuwert in sine gheachtren noch in sine worden
 soe mach hi hem soe uel licheliker toe uubendighen dinghe
 gheuen als hi uanden uerwendighen onbeuwert is. want wie
 sijn aendacht totten ouersten dinghen gheue hi uoer uande
 nedersten dinghen vij welen Een uoghel dien sijn uoghele
 ghebondt of beuolchten of ghecoer sijn die en mach niet hoghe

uieghe. In gheestliken dinghen sijn die dinghe hoghest die
meest inwendich sijn en gheestliken onderuindinghen . . .

Ende want uoer. **Die leuende uoertganc** **o o**
ghesproken is van ghesontheit des wille die ghelegghen
is in gheordinerde tweneighinghe van minne in welke nie meret
uolcomenheit des werkende leuens. soe wil wt nu pine mit ou
ter andacht te ghenaken den uoertganc des besonwede leuens
wantet mitte schijn den ghenē die uoertgaen wille mit gheeste

Die leuende uoertganc die ghelegghen is in beson
leuende staet des uoertgancghes inder **wene leuen**. **o**
wylheit eens gheestliks leuens. leecht in twenē der beson
winghen. en heeft dat licht der uerstaendisse en de sinac der
inwendigher soetheit. hier uoer is ghesproken dat ouertganc
of uolcomenheit gheestliks leuens sonderlinghe in drien dinghe
ghelegghen is **als** dat die wden uerlicht si. die wille wylt. en
die memorie ghesadelic beduert mit gode. **Op** dat dan die
memorie ghewoen werde stedelike op gode te denke en he acue
hanghe soe sal he leuē stedelike wandere en hoer oefene in vylt
weghen. alle leuen spreken denken van gode beden en besonwe
Goede lexe en goede collaen sijn saet waren der gheachtē. **Daer**
ome hoedinghe dinghe du wilt dat dy uoer come in dine ghe
tachtē en ghebede mit soedinghen leuen collaen en boesla
pen pijn dyn memorie uoer te beduert. want na vuchacht
die men mit uat wet rultet dat uat. **En** hoeden ariet du pla
tes in dine hof soeden saet sal dier of wassen. **Gheestlike col**
laen gheest leer der uerstaendisse. he waect die begheerte vurch
en die memorie vruchtbaer van vruchte goder gheachtē. **Ghe**
lic als ydel callinghe die dier onvruchtbaerlic uerliest die be
gheerte uerwoldet omuete gheachtē zacht mit herte. die onsaen

de huaccht. gheestliken uoertganc hindert en pijn uerdient.
Men sal sulke lexe lesen der men mit ghebet uamaels mitte
denken mach die den mensche uerlichte weter bekenisse gods
en vurch make weter minne gods. en stert maket ieghenheit
te liden. die den mensche in vurch uerstaendisse der werlt en
begheerte des hemelichen uaderlandes. die onderficht leer
tullichen dogheden en ondgheden en hoe men uerwinne sal
beueninghen. en die ander mitte dinghe weter saluheit leuē
Daer ghebet sal dicwyl inbreken die lexe ende oec ander id
ke op dacten herte dicwyl uerheue werde tot gode dier al goet
na noede moer wuloyen. **Van aentachtē** **o o o o**

Ome aentachtē is bidden om gode bidden tot gode. bidden **70**
ingode. **Om** gode werde wy beuere in onsen werke die wy
sonderinghe om god al ist dat wy onder de werke om hem niet
en denken. **Tot** gode werde wy beuere als wy lesen ende denken
dat van gode is en dat dine kieren in onse herte. en dat ghesichte os
herten in eene manier wt gode wart. mer niet in gode als in ene
andere personen. **In** gode werde wy mit onser aentachtē beuere
mit ghebede als wy mit herten om hem denken. hem om hellen
en mit begheerte der mincheit he acuhanghen. **Mer** welc van
desen nuete is machmen lampelike weten dat dat uerlicht is dat
den menschen ueremicht mit gode. **Want** al die saluheit des me
schen is in dien dat hi ouergheformet werde in gode. **Doch** sijn
ander werke somacht nutter dan dat ghebet. **Als** waneer omghe
hoersamheit of om minne des uachten dat ghebet adier saet en
wet ander goddiensliche werke. **Of** allmen leert hoe me gode
behaechlicher dieue mach. **Van drien manieren des bedens**

Die sijn maniere der bedinghen. **Een** manier is ouer
dinds woerde die ghebet sijn en ghewoentlic inder heiligher

kerken als wanneer wy singhen of lesen salme. p. m. collectē
en ander bedinghen. of louelanc die ghemaect sijn om deuotie
te uerwecken of om onse sijn te betale. **Oec** is die aendacht in
ghebede driehand. die een is datmen denke wilke salm of an
cille of ghebet datmen leset. **Vrucht** deser aendacht is dat die
mensche niet weder halen en dreef. **Want** hi weer dat hiet ghe
lesen heeft. **Oec** sal hi billic gheloeut werden uan gode om den
arbeit sijn lichams. **den** hi mit gueder uenighe gode ghe offert
heeft in sijn gebede daer hi hem in ghedwougen heeft tot
dienste gods. **Die** aendacht is dat die mensche alleen aendacht
de sijn na der luter en wat die woerde uan bucc bedude. **Van**
deser aendacht comt vrucht wanneer die woerde inuichheit be
coykenen als daer men leest. **O** here ontfarue misas en dier
ghelike. **Mer** als die woerde wt sijn en die sijn ghebandelt is
der ouermids ander woerde soe gaet oec die deuotie en wed.
want wat deuotie mach die mensche hebben na sime der luter
wt desen woerde des prophete. **here** du does uoyen die fonteyne
inden dalen. di wateren sullen dwerlopen in dē nūche dē ber
ghen en ander worden die daer na uolghen die alle ghescreuen
sijn na gheestliken sinne. **Die** derde aendacht is datme wt dē
woerden die men singhet of leset loeke den gheestliken sijn als
wanneer men meer historie des wegnughes der kinder uan
israel wt egypte en der plaghen uan egypten uerstaet onse ghe
estlike uerlosinghe wt den sande en wt der werlt. **Of** hoe onse
sinden uerdrinken sijn ouermids uan dē des beuoues. en hoe
daer af die bese gheeste ghecaricht sijn. **In** dultmeur aendachte is
die alre meeste vrucht want sie leert die siele ouermiddes dē
gheestlic uerstaen ende beuouert sie mit begheerliker inuichheit
en dat is een sonderlinghe vrucht des ghebodes. **~ ~ ~**

vanneer

meer

Die ander manier uan bedinghe is diuysl uolcomene
en ghelicheit oec in woerden die wt yulker es gheue
begheerten ghesont werden als wanneer die mensche.
vriendelike mit gode spreect. en ghebruect sijn selues ma
nier uan spreken. of manier uander heilighe scriften die
sier begheerlicheit ghelijet. **daer** hi mede wt stont sijn herte
uoer gode. **Of** daer hi mede beclacht sime noet. **Of** daer hi me
de sime sonden beliet en barmherticheit beliet. **bid** en ghe
nade ende hulpe aenweept ieghen sijn beuouinghe en swaer
heit sijn arbudaen. **Of** ieghen ouighe ander sime of sijn na
esten noet. **De**se manier der bedinghe eulijet dat die mensche
bi hem seluen si in euigheit in stilheit in wisten op dat hi te uol
comeliker en sonder angst sime begheerte wt stont moghe wt
gode. **Oec** is hier meer arbeit in gheleghe den hoefde en den
licham. **Daer** om en mach die mensche so dicke noch soe
langhe hem niet beden in dē manier als inden in dē twee
aendachten der iulker manier. **sonder** linghe die traic is uan
licham. **Ende** som menschen hebben hem uerdrift. **om** dat
sie alre onbestendlic hem hier in gheoefent heb
be. **daer**
om sulke al sulke menschen in dē manier. **Daer** uil
beden. **op** dat sie niet uerurent en werden. **uander**
vriendelike gods. en die selue bedinghe. **sal** art ende
licht weien op dat sie niet uerdrift en werden. **van** man
Dese ghehande affectie des beders en na beelde man
manier der gherley personen uor wilke hi hē bedet
bedinghe fornt hoer woerde en hoer begheerte manichs
sins. **also** alle die sake eulijet beide inden bidder. en in den
den sie bidt. **want** binden daer hi uoer gode als uoer sime
ordel en lude hem mit groter beuouinghe ander personen des g

gheens die veel misdaen heeft. **O** heer en wil mi niet uerdinē
En o heer en ganc niet mi ghericht mit dinē knecht ende
 dier ghelyc. **D**us bidde wi als wi spaken. heer uertolte ons
 van quade dat is vander pine der ewigher uerdemisse. **S**ō
 unghe tijt bidt die mensche als die gheen die belegghen is van
 den wunden der bevinghen en der tribulacō. en die bi hem
 seluen niet ontulien en mach. en ducht dat hi gode uerw
 teur hebbe en mit sinē sūde uerdient hebbe dat hi de viande
 ouerghelouert werde en toept hulpe ende sijnct. **O** heer en
 dinc niet op onse boesheiden. **O** heer laet dijn barmhertic
 heit ons haestelic uerwinē. want wi sijn alre arm ghe
 worden. **E**n heer en werp mi niet af van dinē aensichte.
Behaluen die ewighe uerdemisse soe en is neghen toern
 godes swaertē dat dat hi den mensche niet en bedermet uer
 soude. en uerhenghet dat hi dieper in sūde ualle. en dat
 uerdient alre meest houerdie en ondanckomheit en dat
 een den anderen uerourecht. **E**n hier teghen ist dat wi bid
 den. **O** heer en inleyde ons niet in beoringhe der sūde
Da he **W**ien wi inleydet werden van gode in beoringhen
 als hi **O**ns uoer die inleydinghe niet en bewaert. ghe
 lyc als **M**en secht dat god hard maket dat herte
 des sūders. **E**n als hier ouer mids grane sijn inwend
 gher salunghe niet en beweert. **B**iden is te begheirē tr
 bulacō. end niet te uerouweerdighen. want als nie sie
 manlic uerdraecht. soe is sie van groten uerdienste en ma
 ket die siel weyn. **M**er dat salme zeer bezorghen in der last
 der tribulacō ende in den stide der beoringhe dat onse lieue
 heer ons niet en uerdrucke mit sijn last noch en werp mi
 sūden. **S**ō unghe tijt bidt die mensche in der verloen

cons knecht die ouermids condē sijn heit ghenade uer
 loen heeft. dat hi hem sijn sūden ende sijn uersunnenisse
 wil uergheue di hi gheden heeft in laten dat hi sculdich was
 a den. en in doen dat onghoerlost was. **O**f dat hi uersunel
 ke en ouercomelike betaelc heeft en secht. **O** heer nae
 manichuoldicheit dijnre barmherticheit soe uerghif miue
 boesheit. **E**n o heer om dinē yulighen naem salu ontferm
 herach wesen ouer mijn sūden die groet sijn. **D**it bidde wi
 als wi segghen. heer uerghif ons onse misdaet alsoe. als wi
 uergheue dien die teghen ons misdoen. want alsoe guedertic
 tic sul wi uergheuen dien ghenē die teghen ons misdoen. zils
 wi willen dat ons uergheue werde onse misdaet. **S**om tijt
 nider verloen een armes bedelers toent hi den riken uader
 des ghesunnes sijn armode. en nederuallende bidt hi broet der
 ghenaden daer hi mede ghestort werde. daer hi mede ghestort
 werde. daer hi mede oncholden werde der boesheit te wedertan
 en. **D**riehande broet behoef wi en dat sul wi andacht
 like van onsen vriende bidden dat hi ons dat uerlien zils
 hemels broet. gheestlic broet en eerliche broet. **D**at he
 wellche broet ist licham ons heit als sūre iohannes scrift
 sijn uader gheeft v dat waerachtighe broet vande hemel
Dat gheestlike broet ist woert godes en uwendighe grane
 dat die siele sijnct teghen ghebroet der wecht en sterket mit
 woertel der gheestlike grane. als inden salu ghescreuen staet
Dat broet sal sterken dat herte des mensche. **D**at eerliche bro
 et is woertel daer men dat licham mede staende moet holden
 van uode. **O**m dit broet bidden wi als wi segghen. **H**eer
 ghif ons hiden onse dagheliche broet. **S**onder wilke broet
 wi nider tijt niet leuen en moghē. **I**n alre tijt behoue

sijn caute



wij die grane godes. Mer om sul wij sie altoes begheren in alle
dinghen die wij beghinne. **S**omtijt uden personen eens soens
die in allen dinghen ghehoersam en behaechlic beghceert te we
sen sine uader bidde hi hem mit groter nuicheit dat hi uou
uer hem en late anders willen dan hi. dat hi in sine wille in
sien beghceert in sine zeden en in al sinen werken hem so ghe
lyc maect dat negheen dinc in hem en si dat die uaderlike o
ghen ueroerne. ende machi dat alleen telken sijn solacs. ende
begheer bouen al dinc dat die hemellicke uader mit hem al
leen werke dat hem behaechlic is. her si te oefnen in weder
spode of te tvesten mit uoerspode. of te uedrucken. of hoer
hem alre meest behaechlic. **D**at is uader waerheit ghebruwe
en soenlic beghceerte dat die mensche sijn selues niet en soe
ke. noch ghemac noch eer. noch eue. mer alleen
dat behaghen sijn guedertieren uaders. her is groet dinc
dit uan gode te bidden. en uan hem te uertrighen dat hi ons
alcullic make in desen licham der sunden dat wij der ouerster
waerheit behaghen. en uand weghe haere beleydinghe niet
en dwalen. **N**iet becers noch nutters in der werlt en mochte
ons gheuen onse hemellicke uader dan dat hi ons also doen
maect dat wij in alle dinghen hem behaghen. wa deser be
gheerte bidde die profete inden salm. **O** heer wt dy bin ic ghe
uoen. leer mi den dine wille. die bidde wij als wij segghen
dijn wille gheschic inder eerden als inden hemel. **O**p dat ghe
lyc als die ouerste borgher wt dine wille gheschic sijn. dat
wij oec alsoe moten na onser manier gheordniert werde
wt behaechlicheit dinc willen. **S**omtijt beghceert mit gro
ter nuicheit die siel als een bruyt godes te rusten mit ha
ren einghen. gheuuden en te ghebruken alleen sien om

hellinghe om wes wille alle eerliche dinghe hoer suode ghe
worden sijn. want sie en hoert niet dat hoer dorst anders
mach ghemacht werden ten si dat sie te maect coem mer sie
oen sonder onderlaet sie uan aensicht wt aensicht. **E**n sie bidde
dat dit haeste gheliche. en beghceert ghelijc den apostel ont
bouden te werden ende te wesen mit cristo. want dat bouen
albeit is om dat blide ghebruken godes. en om vry te wesen
ende uerkeert uan allen quade. en om dat sie mer behaech
like soude wesen der ouerster waerheit. dan sie mach in desen
lichaem hoe seer sie oec uoerghenghe. **W**ant also langhe als
wij sijn in desen licham. soe sijn wij ellendich uan gode. ende
wij misden in menighen dinghen. want ist dat wij segghen dat
wij gheue sunde en hebben wij bedregghen ons seluen en in
ons en is die waerheit niet. **E**nde want soude heit te wesen een
afkier uand ouerste goede wten uederten. hoe uel dan wij
ous mer afkieren soe uel en sijn wij niet sonder soude. **E**n wie
hem mer meest afkierit sundicht meest. en die hem minst mer afki
ert soudicht minst. **M**er te maect niet afkieren is der gheue
die mit ewighe leue sijn. en niet der gheue die in deser pelgrim
maedre sijn. want al hanghet die aandacht der willen hets wat an
gode. die beghceert werdet uochtan diuill hier en mer uerstroft
Die die memorie mit uel andere dinghen becomert en die
uerstandinse wederlagghen dat sie dit licht der waerheit puer
like niet en siet. **H**ier wt gheschiet dat wij biaden also seer den
ghedringhen werden in desen uedersten dinghen dat wij uallen
souden worde wij niet oncholden uan gode. **D**aer om al luchtende se
echt die profete. **A**ijnre sielen heeft ghedict na gode die te leue
digher conceptie is. **W**anneer sal ic come en openbare uoer dat an
sicht gods. **D**ie bidde wij als wij spreken. **O** here mijn rike moet

wecomē. wecht of wij leiden. **O** heer laet wecomē dijn ryc. en ons
 haestelike van hier uemē op dat wij die belwaert sijn mitter last
 der linden en des lichams lichelic dier toe ullegghen moghen en
 van deser onsalicheit verloest werden. **E**nde dattet hier en bin
 nen in ons werkende si in gheerichheden in uede en in bliscapē
 des heilighen gheestes. **S**omtijt is die mensche die hem gode te ma
 el gheeft als of hi drinken waer inden gheeste. en sijn salues wer
 ghende aenhanghet gode. ouermids minne begherende al dinc dat
 sine glorie ende sine eer uoer gheest werde en wide bekend woerde
 En bidt op dat hi en audevlude die bet salich werden den uader
 dat hi die kennisse sijn heilicheit allen mensche openbaer ma
 ke. **D**ie onghelouighen ouermids gheloue te ropē totte lichte
 sijn kennisse. En die ghelouighen ouermids minne te bekieren
 totter ghenade sijn heilicheit. En die weerdtriders nutlike
 beuuede ouermids uertoninghe sijn macht. En recht of hi
 niet en mochte of en wilde sonder den andere ghebrukē die
 bliscap des hemels. soe beghere hi en pijnt dat hi oer veel mit
 hem reche. mit ghebede mit leie mit gueden exempel. En in
 welker manier hi mach die eer gods en salicheit der naeste
 en gheestlike vrucht uoertleden. **W**e deser begherete schijnt
 te spreken die apostel totten uā romen. **D**roce diuechheit is
 mi en ghestadich roabe minne herten. want ic heb ghewōdijet
 ghebammēt te wesen van cristo uor mine broders. **O**ec sijn dat
 dat we deser begherete moyses bad doe hi seide. **O** heer uergif
 dine uolke die misdact. of en wilt dat niet doen soe doe mi
 af we den boke des leuens daer du mi in ghescreuen heues
Mer dat die apostel van cristo uerscheiden wilde wesen of dat
 moyses afgheden wilde wesen wt den boke des leuens. **M**er dat sie
 dat begherlike awenighen dat sie toe hoer te naeste salicheit.

dele

hadden niet daerliker welspreken en mochten. **R**echt of sie haer
 te blijscap niet uolcomē en redden inden dat sie in gheleit waer
 den coeten hemellichen wercten en haer naesten die sie minde
 en daer sie uoer woudehen te struen baten van hongher uerde
 uen solden. **D**at bidden wij als wij spreken. **G**heheulicheit werde
 dijn naem op dat die heulicheit dijns naems ons kondighet w
 de. en wij dij te uolcomendiker bekennē minne en eien moghe
 en wij aenden moghe die ghelijcheit dijner heulicheit. En als
 ghewant kinder na onsen uader gheformet werden en een ghe
 est niet werden ouerformet in dijn daerheit. **D**ese forme des
 ghebedes heeft cristus gheleert. En in desen wij bedinghe heft
 hi beloren al datmen bidden sal. en alle awenighinghe der be
 gheerte inden ghebede alst openbaer wesen mach den ghenē dier
 neerheit der sijn. **M**er hi heeft inden ghebede hoelden ordinan
 tie der weerdicheit. daer om dat sijn gheest is heeft hi uoer ghe
 zet. wat machmen meer bidden dan gheuyet te werde uade
 quade der wecomender uerdinensse. **S**choedat te werden in der
 vrede der weghenwordigher tribulade. **D**at ons onse sonde uer
 gheneu werden. **D**at ons die graae uermeerret en in ghestort
 werde. En dat wi leuen na den wille gods. en wij sijn ryc uer
 crighen. En dat wij sien dat die eer sijn naems tot alle mē
 menschen comē. En dat wij sine heilicheit kennē. en die ghe
 meynlike en oec sonderlinghe mit werken uolghen. **W**an
 wij bidden soe sijn onse ghebet bidden op een dinc. **B**idde op
 veel dinghe. **E**nde ghelijc als die gheen die uade primē bet
 bidden op dat hare ghebet te bet ghehoert werde soe pleghen
 sie bidden te prisen goedertierenheit des gheens dien si bidde
 bidden te uerswaren haer onsalicheit op dat hi lichter ge
 ueyghet werde toe barmherticheit. **B**idden te gheuwoghen.

hier

lyns viandes quaechheit en bedrieghenisse op dat hem die prin-
ce helpe ende sinen viant hare. Dus werde wij oec gheleert
in h der heilighe scrift dat wij den sullen in onsen ghebe-

De uoer gode **Dan danbaerheit** a a a a
Och sijn twee maniere der bedinghe alle danbaerheit
en louinghe. mer soe weent men dat woert des ghebedes uor
duoer andacht der sielen in gode. **D**anbaerheit is dat die
mensche gheuoelt dat alle guede dinghe van gode ghegheuen
weiden. en daer af gode te louen mit herten mit woerden ende
mit werken. **D**an doe wij danbaerheit als wij dat guede dat
wij ontfanghen hebben toe sarmen der gracie gods en met
onsen uerdiensten. **G**ode te louen dat is te uerstaen dat god lo-
uelic is. en sine goetheit dat hi in hem seluen is of in die din-
ghen die hi doet mit bliscapen ende mit uerwonderinghe te
uerheffen. **D**an sijn wij gode danbaer als wij sijn goetheit.
prisen ouermids den goede dat ons ouermids hem in vloeyt.
Coeter danbaerheit behoert dat wij verdrelic ouerdenke. sub-
tilke uerstaen. ghetruwelike belien. vlijdike bewaere. die
welnde die wij ontfanghen hebben. en den ghenē die ons die
welndet gheuen heeft minne. en ons hoeden dat wij hem niet
en uerwoeren. **E**n dat wij niet en uersumē in ydelheiden
die gracie die wij ontfanghen hebbe. **G**helic als die traghe
knecht die sijn heren ghelt uerberghede. mer dat wi sie da-
er toe ozbaren daer sie ons to ghegheuen is. en daer af ons
niet en uerheffe. **S**euenderhande dinghe sijn te merke
die den mensche uerwecken tot danbaerheiden. **D**rie aen
die welndet die ons gheuen wert. twee an den ghenen
die sie ons doet. ende twee an ons dien sie gheuen wden.

Dan seuenouddigher merkighe die tot danbaerheit oetrecht

De waldaer wert gheprijsd ist dat sie edel en duerbac-
is in haer seluen. **I**st dat sie nuete is den ghenen die
sie ontfanghet. **I**st dat sie menichuoldich is ende die uile ghe-
gheuen weiden. **I**den ghenen der welndet is sie oec te prisen
in twee dinghen. **I**st dat hi van groter weerdicheit is. en
ist dat hi wt groter begheerte die welnde gheeft. **J**ude on-
tfanghet der welndet is sie oec te prisen. **I**st dat hi snode ende
uerluadelic is onbeerdich en niet uerdiend en mach. **A**l dese
dinghe vnde wij inden gauen die god gheeft. hi is die ghenen
die hoecht is boue al. sine weerdicheit is bouen mare. **W**at
het is groter ist dat hi weerdicht op ons te denke. **N**i gheeft
oec sine gauen wt soe groter goedernereuheit en begheerte den
mensche. al waer oec dat sie deyne waer noch is. **I**de in die
mit groter danbaerheit ontfanghen. **W**ant sijn minne is soe
hoghe bouen alle werone dat sie gheen sin te uolte begripē en
mach. **S**ine welnde in wet hi onse salicheit wert sijn soe duer-
baer dat neghen sijn hem te gheliken is. **W**ant wat machmē
pensen dat te saeten waer weghen der gracie des heilighen ghe-
estes die hi gheeft sine ghenouwen. **O**f weghen dat licham en
dat bloet xpi. of weghen die hemeliche glorie. **B**ehalud alle
ander dinghe die wij sonder ghissen ende sonder ghetal uā hē
ontfanghen hebben. **E**en ieghelic diet pensen kan merke
hoe groter nuttan ons comet van desen gauen gheueuwerdicht
te welen van sunden. ghelijclijc ouermids gracie. **V**erwoeren te
welen totten sonē gods. **M**itvendiich tveest bescherminghe in
auren gheselschap der enghelen. salicheit des lichams ende der
sielen ouermids den ghebruken des godliken anscouuens.
Die sijn unthor der gauen gods en uel andre. **I**n dese leede
alle salicheit. **N**u merket hoe uaken hi ons dese dinghe

gheeft. want hoe machywerk wy die gnae ueruelen ouer
mids lunde. also machywerk gheeft hi en offert sie ons
weder in dien dat wy sie willen ontfanghen. En hoe dicke
wy sijn gauen misbraken of uerslunde of uerslunde
sijn in sine dienste. of ondancbaer. of houaerdich na sine
gauen. also dicke uerdienē wy dat wy sie ueruelen. weer
dat gheestlike gauen sijn of adike gauen of lichamelike
gauen. En also machywerk als hi sie niet en neemt als
wy sie uerboren. also menichwerue gheeft hi sie ons. Wie sie
sijn dien dus groe gauen van allus groen heer ghegheue
werden. dat is openbaer. Want wat sijn wy dan stof. allie
en mes. onsalich ende arm. uerualt mit manigher onsa
licheit. gheset in manighen angre en en hebben van ons
seluen niet dan allwes te uallen. en nochtan in deser suet
heit en onsalichheit. set wy ons teghen gode. En uer sine mi
ne ende weldade gheue wy hem later ende uersmadenisse.
en sijn ongheloesam uerslunde ondancbaer en houaer
dich. Hoe groet is dan die goedernereheit gods. die mit
soe groeter begheerte goed doet den ghenē die sijn goetden
noch bekennē noch bewaeren. noch en piment hem mit danc
baerheit ontfanghen. Wel te dien den ghenē dies uerdie
nen dat is recht. En den ghenē dies niet en uerdient. mer de
ch die oetmodlike bidt dat is goedernereheit. Mer goet te
dien den ghenen die niet uerdient. noch oec niet en begheert
dat is noch meere goedernereheit. Mer dat een goet doet
den ghenē die hem uersmaet. ende hem teghen is en daer we
suode is en sijn eighene knecht en de hi selue ghemacet heeft
dat is alre goedernereheit en comt alleen wt den godliken
herte. **D**ancbaerheit. uerdient ontfanghene weldade

138
c. xxi.
te behouden. en uermeert te werden. en tot meere uoertga
te come en meere vrucht daer af te gheschynen. Als exempel
Die danbaer is uander gane der wysheit dat hi ontfange heeft
wert onthouden in hem dat hie des niet en uerliest
het wort ghemeeert op dat hi meer ende meere smake en wiser
werde en datter meere orbaer nau comt in sijnre eighene uer
diensse en oec in anderlude stichtinghe. **H**ier neghen uerdient
ondancbaerheit te ueruelen dat sie heeft en niet anders te ont
fanghe. Ende wert haer yet ghelaten dat sie dat onueruelbaer
like holde en neghen loen. mer pine uertrighe om hoer uer
samenisse en uersmadenisse. want wen veel ghegheuen is va
dien salmen veel eythen. **E**lc mensche mach wt hem selue mer
ken hoe lasterlike ondoecht ondancbaerheit is. want alle men
schen dat te haren pleghen in anderen luden dien si goet gheden
hebben ist dat sie hem nochen danken noch en ruine. En hier
om en is er niet wt onweerdicheit mer wt der goedernereheit
godes dat hi somtijt weighert den ondancbaeren dat sie bidden
op dat sie niet en uallen in meere mildaet als sie na meere
gauen meer ondancbaer werden. **Van gode te louen. . . .**
Die lof lof gods is een begheerte weueighen tot gode
mit alre weerdicheit en wert gheberē wt merkunghe
godliker goetheit. en wt uerwonderinghe der diepheit der wise
heit gods. en der onspreekeliker hocheit godliker macht. en wt
der onghewerenheit sijnre moghentheit. die wy na he uer
staen ouermids leue des gheloes. Of die wy begripen wt si
uen werken of belouēden mitten puren oghen ons herte o
uermids uerlichtinghe uerbendighed in gheestes. Al dat men
van gode uerwaerheit denken spreken of gheuoelt mach
en is anders niet dan sijn lof om dat in gode niet en is dan dat te

mael alre hoedichste te prisen en te minen en te eeren is. En hoe
ment volcomeliker bekenet hoement wanacheliker prijs en
wurdigher minn. Wy hebben veel materien des loefs gods
Want hi selue en al sine werke leren dat hi boue al loelic is
God te louen is te bekenen en te bewisen dat god louelic is.
Daer om trecken die heilighen alle creaturen wdelic en ouer
delic en oer onghenoelike creaturen wten loue gods. want
sine werke bewisen dat hi louelic in hem selue is. En in allen
dinghen bekenen dat louelic is die moghenheit sijn aracht. en
die uoersienheit sijn wysheit en sine milde barmherticheit
en goedertieren luydsamheit. sijn gherechte louinghe der uer
dienst. sijn milde wederghenuen ewichs leuens. voer deyne
like uerdienste en die onbegryplike hoetheit sijn weerdic
heit die bouen al is. **Van seuenreley munghe materie**

Da desen uoerscreuen zeuen versta des loes gods
wy seuenrehande materie gods loues. In wilke men
al dat den lof gods luter besluct mach. want vi. sijn principale
werke gods daer al die ander werken toe te leiden sijn. Dat
zeuende en is gheen werc mer het is die werkende god in hem
seluen rustende ende verhaen bouen allen sine werken. Hier
uan sijn een figure die werke der inder vi. daghe daer god al
te dinghe in makede die hi in hem selue volmaecte. En volbrach
te dat hi inden vi. daghen ghemact hadde. Mer hoe volmaecter
god doe hi alle dinc volmaect hadde in vi. daghen. en men moet
en leest dat hi daer yet we dede inden seuen den daghe daer hi
sine mede volmaecte. mer dat hi afleest en ruste van allen wer
ke. dan dat wy daer bi verstaen sullen dat een yghelic creatur
uan haers selues weghen onvolcomen is. En god selue is ene
volcomenheit al sijn werke. en in hem wederbughen als

in haer iuste zake daer sie wyculoen alle creaturen wt wien alle
dinghe sijn ouermids forme bi wien alle dinghe sijn inder maken
ghe. en in wien alle dinghe sijn ouermids haer endlike zake. En
dat gheschiet als glorifiaert weidet die wdelike creatur in wil
ker men alle andere creaturen besluct. Want om der wdeliker
creatur wil sijn alle andere creatur gheslappen. en sie alle die cre
aturen begripen mach inder uerstandnisse en bi ghelicheit der
naturaen. En dat is meest openbaer inden mensche dien alle dese
dinghe die men sien mach gheslappen sijn te dieneu. **D**at ghes
te weert gods mach men heiten die seppinghe alre dinghe. waer
hine louelic schijnt die wouderlike moghenheit sijn aracht. dat
is dus uele. dus grote dus mangherhande. dus uaste. dus edele
dinghe. die uol aracht sijn. aldus lichtlike. aldus haestlike. dus
gheraemlike van niet maken mocht. en boue wert der naaue
secten. want buen der werke niet en is daer die last der werke al
te op haer fundament staen mach. Van desen wonder is ghescreuen
inden boeke der wysheit. hebben sie uandē werken en vander ar
acht der seunliker dinghe hem uerwonderd. soe verstaen sie daer wt
dat die gheen die dus grote dinghe ghemact heeft. aerker is dan
sine werke. **D**at ander werc gods is dat regiment alre dinghe
in welken daerlike schijnt die louelicke wysheit der uoerlic
micheit gods dat ueghen dinc en is uandē meestē cortē minnen
dat uerborghen is sijn wysheit. mer hi bekenet haerre alre
eyghenheit aracht ende werke. en manighe natuerlike en zake
like wden waer om een iegelic soe is alst is en niet anders we
et he en heeftet also gheordimert te woren dat sie schijnt bij na
turen of bi gheualle te gheschien. en nochtan sijn sie soe beweeghe
in sijn uoerleuheit dat sie nergent en gaen buen dien ter
mine sijn ordinaue. En alle dinghe schien den goeden te goede

in sijner uoersienicheit en den quaden tot quade by sijner ghe
rechticheit. **C.** Dat derde wer gods is uerlossinghe des mensche
lics gheslaches. waer mine sonderlinghe louelic sijne sine ghe
nadighe ontfamhericheit wt wilker hi mede doede onser sa
licheit en heeft onse natuer aughenomen en heeft betact on
se soet daer wy stuldich waren van uol te dwen en is wt onse son
de ghestouen op dat wy also uerlosset worden vander doet en
weder ghesat tot onser yster weerdicheit. **Wat is ghenad
digher wat mach barmhertigher wesen dan dat die alre
hoedste heer om ene suoden knecht die alre minste ghe
worden. En dat hem die onnosel heer inden doet gaf om de
stuldighen te uerlossen. En veel oneren liet op dat sine vran
de gheceert worden. En leet hem wt den uor die salicheit der
gheue die hem die pine deden. **C.** Dat vierde wer gods
is dat wer onser rechtuerdichmakinghe in welker louelic
sijne die goedertieren lyd samheit gods die niet alleen ver
duldelike die sunden en liden mer oec godertierlic rechtuer
dich maket van sonden en belchermet en gheeft hem gracie
te uerdienē. en noer niet hem zaken daer sie mede uerdienē.
En heeft ingheleet die heilighe sacramēte als uate der gracie
op dat daer mede inghegouen worde ghenade die rechtuerdich
maect van sonden. En den nouwen ghelouighen. En de nouwe
ghelouighen gheeft hi sinen heilighen gheest tot conuincien
tot troestinghen en tot manighen doedden en tot werken der
gracien. En maect vanden vanden gods vrendē en kinder
en erfghenamen gods. en den vryen wille betruyde wtter do
echt ende nochtan niet afnemende die vryheit. soe maect hie
den onwillighen willig. mer dwinghende mer ingheestende
en zake daer te gheuende. **C.** Dat vyfte wer gods is den**

140
• C. xxii •
voren recha loen te gheueue na hoer uerdienste. In welken ghe
priest weret sijn puerheit wt wilker hi uerwinde wt al quaet
en alle soude ende alle gned wint. En heeft een mede uerbliden
uater wecht als water. als mit dien dat hem betamelic is
Oec is hier in ghepriest sine gherechticheit oueruids wilker
hi niet en lydt dat dat quade onghelyc blide. En den ghenē
die in sijner sunden blyft. zet na sijn uerdienste. en die vrucht
die hi uerloren heeft oueruids soude neem hi hē en doet hem
suade in torment die vrucht sijner werke. Oec is hier in ghe
priest sine wysheit. oueruids wilker hi wesen kan dat goede
wt den quaden. ende dwinghen die gheen die in haerre misdaet
hem niet onderdanich wesen en wilden dat sie hem dienē moe
te inder pine. Ende ordinet alsoe dat alle dinghe comē den
quaden te pine die sie hier kieren tot sunden. Alle hoer licham
haer sijn haer regheulwordighe tijt die hem gheghenē waren
tot uerdienste ende tot meerringhe haerre glorie die sie ghe
kierē hebbe in een roscap der sunden en der rechticheit gods
kierē sie hem weder in uermeerringhe der pine. **Dat licham
daer sie hier mede misdaen hebben. dat sullen sie mer weder of
fanghen in pine. en sullen daer mede meer ghepriest werde
haren sijn hebben sie tot cheliken dinghen ghekiert. en die
sal sie wroggen sonder enighe ontsuldunghe. Die tijt die
sie ontfanghen hadden om dat sie gode daer in dienē soude heb
ben sie in sonde toe ghebracht en daer omme sullen sie sonder een
de ghepriest werden ghelyc als sie hier gheen eende en leden
in der sonde. op dat die gheen die hier in alle haerre tijt in
sunden leuen hier na in alder ewichheit gods ghepriest werde
En die inden onendighen god alwes ghesundicht hebbe. son
der eynde na duricheit der pine ghepriest werden. Die goet**

heit gods weider oec ghelouet die dese pine der bofer ordinc
rt tot bliscapen der saligher die diev pine ouermids grana
e gods ontgaen sijn. want also wert die rechtuerdicheit
gods gheacert uander uerdomenisse der bofer. alle sine go
edheit uan ewigher bliscap der saligher. **D**at selte wort
gods is glorie der saligher. In wilken gheloest werdt sijn
milde en wonderlike wederlovinghe dat hi om desen en oec
uerdienst dien heilighen onsprekelike en ewighe glorie en
bliscap en salicheit gheeft en hem alle dinghe sijn gned
ofte quaet. sijn sie hoers selues of eens anders ordincert in
goet. op dat sie uan haeren eighenen gode glorie hebben. en
uan eens anders goede mede uerbliden en ghenoeche hebbe
van eighenen quade uerbliden sie dat sie hem ontgaen sijn
van een anders dat sie in dat sie in diev ghelyc niet gheualle
en sijn. sie uerblide na manichuoldicheit hoere salicheit.
sie uerbliden uan glorie alre wuertwoerue also manichuol
delle als sie manichuolt is in gheeste ende in goedheit. En
uan enen reghetiken uerbliden sie als uan hem selue. wat
also seer uerblide sie hem uandes anders glorie dat sie se niet
en wilden hebben waert tatter die ander deruen solde. En
uander glorie god uerbliden sie hem beel meer boue hoer op
ghen en alre heilighen glorie alle sie gode meer minen
bouen hem seluen en bouen alle ander. Sonderlinghe wat
die glorie gods oncedelike groet is en daer om sal die bli
scap uander glorie gods bouen mate wesen. al ist dat een
reanier niet onghedulike minne noch uerbliden mach. Ende
hoer en bouen siet een peghelic dat hi also seer uan eac and
ren gheamiet wert als sie hem seluen minen. En diev toe
uerblide hi hem dat hi onbegrijpelic meer va gode gheminet

141
werdt dan nau hem seluen en hi uerblide hem dat hoere alre
bliscap hem ghemeyn is. en dat hi der uolcomelike mach delach
nich welen. op dat hi daer wt als wt sijn selues stoupe also ve
el als hi begheert en als hi grijpen mach. Daer sal wesen glo
rie der gheeste en glorie der lichame. Daer salme sien na aen
sichte tot aensichte gode in sijn godheit. en in sijn gloriose me
sicheit. daer die enghelen in begheeren te sien. En also als alle
wuertwoerne zeker daer af sijn dat sie glorie hebben. also sijn
sie zeker dat sie sie minner uerlesen en moghen. Daer
is sacher sonder uerdriet. en begheerte mit uolcomene ghe
briken dies datme begheert. Daer is gheluyt uan pine en
uolcomene loue wt allen herren die gode lonen om die ouer
groet goetheit die sie uan ewicheit wuertwoerne heeft tot deser
glorie. **D**ie wil die mochte dese vi. werke godes in wilke uol
comenheit is al sijn werke trecken wt bedudinghe der alre
ijster des daghe. soe daemen dit wert der seynisse mach toe
sariuen denersten daghe in welken daghe na seynisse alre ma
terieliker dinghe ghemaect is. die lucht die nacht en dach on
derscheider. want die gheestelike oraaner is uander lichamel
ker ondersanden mitten lichte des redelics uerstaens. **D**at
wert des regimentes is beteykent inden werke des anderen
daghes. in wilken die ouerste water ouermids den firmame
te sijn ondersanden uand nederste wateren. want also verre
als die hemellicke dinghe. in haere stede sychelen van certiche
dinghen also veel sychelen inder ghelijchheit en also veel edel
ker ontfanghen sie dat godlike inwoyen daer sie in haere
manier bequaemliker mede gheuegert werden. **D**at wert
der uerlossinghe wert beteykent mitten werke des derden da
ghes in welken die eerde openbaerde en waert vruchtbaer

der waer die af gheschieden waert als die sonden die dat mensche-
liche gheslachte becomen hadden verdienē sijn uander
heilighe kerke en uanden nothe. So werden die ghelouighe
en ghearuwe menschen vruchtbaer mit manigherhande vru-
cht der gracen. **D**at wert onser rechtuerdich makinghe
wert beuolent mitten werke des veiden daghes. In welke son-
ne en mane en sterren ghemact sijn. want ouermids der
comen der caritaten der mane des gheloues. en de sterre ande-
re guede werke werden uerlucht die herten der ghelouighe men-
schen. en sie gheraken totten leuen ende toter ordinae ende
cracht der uerdienē wachte als bi der herten der comē en bi
den lichte der sterren. **D**at wert des oedels ende der uerdienē
wille der bofer wert bewijst mitten werke des vyften daghes.
In welken die vische des waters en die uoghele der lucht ghe-
maect sijn. want uandē mensche-
like gheslachte comē comē
ouermids gracie totten hemel. comē werden ghelact uider lucht
der uerdienē wille ouermids erfunde ende sijn die sie ghe-
dien hebben. **D**at wert der glorificeringhe werden bewijst
bi den werke des seften daghes. In welken die mensche ghemac-
ket waert totten beeldē ende toter ghelekenisse gods. en ghele-
bouen alle creaturen der werlt. want ouermids der glorie wt
die mensche godformich en wert mit onsen heer ihesus cristus
die een waerachich heer is bouen al uereent als een linc mit
sijnen hoeftē. **D**at des leuonē daghes gheschiede en is gheen
wert. mer het is uerwillinghe des werds gods ouermids ruc-
te in gode. want god rust in hem seluen ende wy rust in gode
Ende daer om is die dach sabbet gheheten dat is ruste. want
ouermids ruste in gode wert die werdelike creatuer vil ma-
ect. en sie is sake en forme aller onredeliker creatuer. want

142
die mensche
c. xxv.
daer toe is alle natuer ghesapen dat die werdelike mensche leer da-
er wt hem seluen en sijnen heer bekenne. en dat sie die werdelike
siche diene dat sie oen altoes uermaen en vurdich make totten dien-
te en totten loue sijnus heren. Die desen sabbet rustende niet en
wert die beuolent dat uerbonē dat god heeft totten mensche die
bouen al wil dat god in hem ruste ende hem uaste aenhanghe
mit sijnē. ende dat is die hoechste materie sijnus loues. dat ne-
ghene gwechelt sijnē werke soe veel hem louen mach als hi
louelic is. Recht als een ston wert niet en kan wespriken.
die wijsheit des gheens dier ghemact heeft. mer swijghend
gheeft en wiken hoe louelic hi is die soedane dinghe wilde en
konste en mochte soe lichtelike maken. en dat is dat ecclēsiast-
icus scrijft int xlii. capitel. hi is meere dan enich lof. Tot-
ten loue gods ghebruict die heilighe kerke leuen woerde der
sie daer to conderinghe gheuoen is als leuen gheestlike ballen
uan uolhereliker vlyscap. als louen. benedien. gwecmakē
belien. euen glorificieren. en ouerhoghen. **V**ander derde ma-
Die derde manier mer die inder ghedachte is ~ ~ ~ 77
uan beden is inwendich inder herten. als die mensche
mit sijnghenden monde sijn begheerte gode openbaert ende
wectre wt gode dat begheerlike tuenighen sijnus heren. en
hem uan bliuē omheller ouermids sijnē of eert en aenbe-
det mit weerdicheden. En hem also veel te wider stont in gode
als die begheerte meer begripen mach dan die tonghe spraken
en seecht mitten profete. O heer uoer di is al mijn begheerte
ende mijn lichten en is niet uan di uerborghen. Van deser
bedinghe seecht onse heer. Die gheware aenbeder sullen den
uader aenbeden inden gheeste inden gheeste ende inder waer-
heit. god is een gheest en die hem aenbeden motē aenbeden

inden gheeste. En dulsame bedinghe sijnt meest wanchtich
ghebet. om dat god meer meret dat herre dan die woerd des mo
des. **N**ier daer om brinke wy der woerd in onsen ghebede want
dat ghedachte tucht is hem te uerheffen in gode dat hem die wo
erd een onderstant sijn en een hulpe op dat die memorie gode
aenhanghe. die sijn opwert. wandere en die begheerte die ber
nende is en weghelassen uander andacht des heiligen ghe
bedes overmits innichheit. **S**uake hoe soete dat die heer is. wat
god die ons gheslagen heeft. weet wat ons noet is eer wi hem
bidden. en hier omme en ho behoeft hi niet dat wy me he mit
onser bedinghe laten weten. wat wi begheere. **E**n die ons daer
te ghemact heeft. dat hi ons om he selue sonder onse onse uer
dienst. goed doen wil. ende en behoeft niet dat wi onse mit onse
ghebode daer toe ueighen. dat hi doch te voren meende te doen.
En als hi ons te uerghoues goet. dert als hi in hier ewigheit
gheordniert heeft. soe help hi ons daer in tot meere vrucht.
En nochtan liert hi ons tot manigher nuttichheit. die wilsich
en ons ghebedes. **E**nde onse ghebet en is ueghene oorzake
sier wellaet. mer het is een wech daer wi mede come tot sier
ontfarmichheit. **D**ie nuttheit des ghebedes is manighuol
dich daer sie oec mede bouen gaet ander goede werke. Die ierf
te is dat wi lichter en haestliker overmits den ghebede uer
trighen van gode dat wij begheeren soe dat die mensche som
tijt mit twee bedinghe vertrijcht. dat hi anne mit langhe
uaden of ander arbeiden of goede werken uertrighe soe
moghen. **A**ls ist zake dat daer ander goede werke oec een de
els te helpen. **E**n daer omme in allen gheualen. in allen an
ten en in al hoere begheerte te uertrighen soe vande wy al
toes dat die heiligen sonderlinghe gheuelen sijn terte uolte

des ghebedes. om sonder leeten daer te uertrighen hoer begheer
te. als onse heer secht. **S**inen discipulen in since matheus o
wangeli. **A**l dat ghi ghelouend bidt in minen ghebede dat sal
di ontfanghen. **W**ant waer ist dert ghebet niet en uertrighe

Die bedinghe lachet. **van macht des ghebedes** 78
den roern des richers. **A**ls gheschiede die moyses bat.
waert die wern gods ghesacht in exod xxxii. **D**ie bedinghe
uerwerft ghenade van sonde als onse heer secht in since
matheus xviii capitel. **W**ant du in hades liet ic di quijt
al dattu mi salidich waerd. **S**ie uerdrift die anuechtighe
der bevinghe als inden xi capitel des boecs numeri. moyses
bat en een vuer waert uerflonden. **S**ie uerloest van tribu
laen als onse heer secht dert den profete. **A**ueroep mi inden
daghe der tribulaen en ic sal di uerlossen. **S**ie beschermet
van anre als onse heer secht inden ewangeli. **B**id dat
uwe vlucht niet en sijne inden winter noch op den sabbet. **S**ie
mact teghen die viande als inden xxxij capitel des anderen
boecs parthipomenon baten gode esdras en plajas yeghen
senacherib en die enghel gods sloech die van assiren. **S**ie
mact licht die dinghe die swaer te doen sijn. als die volue en
sijn uole trepen tot gode die vielen die muern van iericho.
Sie maect vrendelicheit mit gode. als die prophete secht die
herre is bi al den ghenen die hem anroepen. **E**n plajas. **S**ie sal
len roepen en hi sal segghen liet ic bin ieghenwordich. **S**ie
uerwernet die gauen des heiligen gheestes. als inder apostel
brote staet dat sie ceupaerlic waren inden ghebede en sijn alle
ueruulter metten heiligen gheeste. **E**n als onse heer secht
int ewangeli. **M**ijn vader sal den ghenen die hem bidden
ghenen den gueden gheest. **S**ie uertrijcht oec den gheest der

wijheit als linc Jacob scrift. Soe wie uā v wijheit behoert
die bidde sie uan gode die allen menschen ouerlodelike gheeft
Oec uerrijcht sie gmaec des predikens. als die apostel scrift
den ephesien Sidt uoz mi op dat mi ghegheuen weid dat wo
ert gods te spraken in optukinghe inus woude. **S**ie uer
crucht openbaringhe hemeliker dinghe als onse heer spreect
wt Jeremias den propheet. Roep wt mi en ic sal di kondighe
gruue en uaste dinghe. **S**ie uer weruet macht der miraculen
als uan helias ghesaruen staet. dat hi ouermids sinen ghebede
uerwaret dattet in drien iaren niet en reghende en vi maende
En weder uerarech mit sinen ghebede doet hem tijt dichte dat
ter reghende. Oec uerarech hi mit sinen ghebede dat hi ueruec
te uander wer dat kint des wuclens uan saurepta. **D**ie bedi
ghe uerrijcht oec uan gode onderstant tylic. als die propheet
leecht. O heer die oghen aller aracuē hopen in di en du ghe
ues hem spise in behoerliker tijt. **S**ie uerrijcht oec uerlicht
inse uan allen wederstet het lij in duerre tijt of sterfte of
oerloch of enich ander uerdriet als ghesaruen is inden achte
capitel des derde bokes der koninghen. **S**ie uerrijcht oec e
wigh leuen als die apostel scrift wte uā romē. Soe wie de na
me des heit aenuept hi sal beholden bliuen. En werelike te spre
ke die bedinghe uerrijcht al dat onser salicheit weder is. ende
se gheeft. sie veruact. sie uolmaect al dat ons uoer is. **D**aer
om en wd god niet alleu ghebede welen dat hi te uoren ghe
ordnert hadde hem te gheuen. Mer hi wil dat wij mitten ghe
bede meer uerdienen. ouermids den gheloue daer wij mede
ghelouen dat wij niet en sien. Ende ouermids hope daer wij
mede hopen dat ons werden sal dat wij bidden. En ouermids
mine daer wij te meer mede minen solen den ghenen die onse

144
bedinghe hoert als die propheet leecht. **I**c hebbe ghemint
want die here sal horen die stemme inus ghebeds. Oec ouer
mids oecmodicheit daer wij in vullerden midu ghebeds. Oec o
uermids der begheerte daer wij mede begheert dat guede te uer
crighen sonderlinghe wechde daer wij gode mede behaghe. **D**aer
ghebet is recht als een spiegel ende doet den mensche claerli
ke bekenne sijn toenemē ende sijn afnemen. want daer wecht
haer die onsaenae claerlic den menschen. want sie uerheffet
hoer mit blyscapen in beuouwen der hope ouermids merkin
ghe haers toenemens. en sie weider ontfuys in haer seluen
ouermids merkinghe haers afnemens. **D**aer ghebet uerhef
en ueruemet oec dat here meer uan eertelchen dinghe dan
ander guede werke. want als ander guede werke niet wardien
ouledich sijn in mangherhande dienste. soe aenhanghet dat ghe
bet den voeten ons heren mit manen magdalenen en bidt al
leen dat hi hem barmhertich lij. **hoe die beeter in veel maniere**
Die begheerlike gode uoer hem neemt in sine ghebede
nubendighe uenueghinghe des menschen gheuoelt in si
uen ghebede manghe maniere hoe god hem weert. bide dū
het hem als hi bidt recht ofter god niet en gheweerdichte
te horen noch te werken als ghescreuen is inden salu du keer
dite dū aenlichte uan mi. En in Job. **I**c wep en du en hoers
mi niet. **I**c staec en du en sieft op mi niet. **H**ier af coemt so
tijt uerdriet den bidder recht of sijn ghebet sulc weer dats
god niet en gheweerdichte te ontfanghen. **B**ide dū mit hem ghe
god uernich. en recht of hie oen niet en mocht sachcen. als
in job ghesaruen staet du bidt mi uerwandt in enen wre
den ende in hardheit dijner hande bistu mi teghen. en mer af
wert die onsaenae ontfuys en uerweert mit ayre. **H**er

reghen bat iheremias. O heer die mijn hope bist wes in
er in auxre inden daghe der pinen En taud. O heer en ghaec
mect me gheriche mit dine knechte En ysaias. Die manichol
dicheit dijner blineste en dijner barmhericheit hebstu be
loten vor mi. Noe givet daer die tribulacie en rouwe der
sielen is. weest die gheen die daer om niet af en laet na vol
herdinghe des ghebedes. want daer om en salme uade ghe
bede niet aflaten. dat sie god niet ontfanghet. mer also uel
stantafliker salmen bidden. want daer bi pveest god des
bidders ghestadicheit en reincheit der consciencie des gheens
dien hi ueroetmodicht en loent die uerduldicheit des gheens
dus ghepint is En hier af seecht sinte bernart. Men sal
bliuen inden ghebede in alre oetmodicheit ende hidsamheit.
Want die bedinghe en binghen neghiene vrucht dan in
hidsamheit. Oec duncket desen menschen dat hem die hemel
li als van metael om dat hi neghiene drupe der innicheit
als des hemelschen dwibes en gheuoelt in sine ghebede. Ende
hem duncket dat die eerde sijns herten yseren is. om dat hi
uander vruchtbaerheit. vuchtighe der salme of des ghebe
des niet beweect en werdet tot vrucht der conijunctien. Mer
recht alst wyft van manneen. waent hi dat hem dat aensich
te godes reghen is. en dat hem sijn linden uerwilt en ueron
werdet als die vuelheit eens hondes en hi onwaerdich is des
broets der kinder. Mer men sal wylke werken dat dese
beeldinghe der auctuoldigker herten die gode uerneemt als
hant en wret die sachtuodich is en goderieren. en inder wa
erheit gheuadich is en barmheriche. en onwaerdich vilie
ringhe is dien bedrogheuen herten die hoer maect een ghe
lycnisse wt gode die in gode niet en is. Of et is een uerhenghe

145
• c . xxvii .
van gode om te uerslaghen. of te ueruetmodighen of te wingie
ren. of te wpinghen den mensche op dat hem daer na soerer sma
ke als hem god goderliche aensiet. Ghelijc als den ghenen
die buterheit ghepveest heeft. dat soere begheeriker werdet.
¶ **B**iden dunt den biddenden menschen recht of god mit ande
ren dinghen becomert weer en al liet hi dien mensche en li
det oen sachtlike doch en antwort hi hem niet. om dat hi an
ders wat denct. Dit sechen die prophete reghenoelen doe hi
sprac o heer hoer mijn ghebet en en uerslaue niet mine
bedinghe dinc an mi en hoer mi En ter ander stede. O heer
uermint mit dine oren mine woerde en uerstant mijn rope
¶ **B**iden dunt hem recht of hem god goderlike hoerde
in sine ghebede. mer al swigheude niet en uolboert noch on
tfanghet. sie also dat hi hoer maect gheest wt deser manier
spreect iob als ic hem aenroep en hi mi hoert. soe en weet
ic niet of hi mine stemme hoert. ¶ **B**iden seynt god den
bedeler goderliche aen te sien en mildelike sine bede te uol
boerden en gualtelike uolghen der begheerte des bidders En
dat beuuden des innighen menschen pleecht een teken
te wesen der uerhoringhe sijns ghebedes. daer onse heer af
spreect int ewangelii. Soe wie niet en twiuelc in sijnre
herten niet gheloeft. soe wat hi spreect datter gheloue het
sal hem beschen. Ende ter ander stede. wat ghi biddende be
gheert. gheloeft dat ghyt ontfanghen sult. en het sal v
comen. Hier af seynt oec sinte iacob datmen bidde sal mit
gheloue sonder twiuelen. want die twiuelc en uermoedet niet
dat hi yet ontfanghen sal. ¶ **O**ec en salmen niet misuoude alst
vluchtes niet en gaet na wille des bidders mer hi sal uolgheden
dopende ende biddende hent sijn vrient als om moelicheit

des beders hem gheue dat hi begheert. **Hoe men bindt wan**

Biden als onse bedinghe **dit die form des ghebedes**
 in eenre maner gheformt is soe maect sie ons clivuel
 als of sie niet ontfanghen en soude werden. en wert sie ghefor
 met soe brenghet sie ons een betrouwen dat sie ghehoert sal
 werden. want som tijt neemt die bidder een forme eens knoch
 tes die sinen heer ende sinen richter oetmoedlike en auctuol
 delike pinc te verrieten tot barmherticheit. Ghelyc als die
 publicien die sijn oghen niet en wilte opclaen totten hemel.
 niet hi sloech sijn borst en sprac. o heer god wes ghenadich mi
 armen sundere. **S**om tijt neemt hi aen een forme eens
 sonderlinghen vrendes en eens huylghenoten. en bidt mit we
 erdicheit ende mit gancken ghecruwen en recht of hi sine he
 er riedt dat hi dat of dat die en bewijst daer toe want en jaet
 waer hi dattet betraemt of wint li dattet also gheliche als
 abraham bat wt die naem zodma daer naem ghesarue staet in
 geneel inden xviii capitel. En als moyses bad noert volc na il
 rael. **O** heer laet rusten dine toern en wes sachtmodich op dat
 die van egypten niet en segghen. hi heeft sie scallike wt ghe
 loeft om dat hi sie doden woldt inden gheberthren en afdoen uander
 werlt. En ter ander tijt. op dat die van egypten niet en hoird dat
 dus groten schare van volke doet gheslaghen hebbes recht als
 eenen mensche. En op dat sie niet en segghen. hi en mochtet niet
 brengen wat lant daer hi sie in ghesworen hadde wt brengen
 hier om heeft hi sie ghedert inder wuestinen. **S**om tijt heeft
 hi die bidder als een lief soen betrouwe op die minne sijn vaders
 en bidt wichte of hie ghebieden wil datten sijn vader hoer en uer
 maant hem sijn goeder nerenheit die hi bewile onderuonde heeft
 als moyses dede wt hi sprac. **O** heer want du mi gheleecht hebt.

ic heb di bekent hi name en du hebt gracie uor mi gheuonden
 hier om ist dat ic gracie gheuonden hebbe in dine aenlichte soe
 toen mi enen wech dat ic di kenne en sich op dese lude die diu
 vole sijn. En o heer ist dat ic ghevade gheuonden hebbe in dine
 aenlichte ic bidt gracie mit ons en neem af onse boelheit en on
 se sonden ende velt ons. En o heer mijn volc heeft grote sonde. **gheuen**
 ic bidde uerghif hem dese misdaet. Of ist dattuus niet en uer
 gheues soe doe mi af wt den boke dattu ghescreuen heeft. **D**it
 is een groet betrouwen een menschen tot gode. hi en bidt niet
 dat hi af gheuen weerde wt den boke gods niet ouer mids die
 coenheit dat hi betrouwen dat hi daer niet wt gheuen en sal w
 den soe bidt hi dattet volke die sonde uerghenen werde. **Van**
Oroer ghenoechte heeft **inicheit des ghebedes** **o**
 god in dien dat hi andelike aenghebedt wert om man
 gherhandt uulcay des bidders op dat hi sonder aflaten gode aen
 hanghe dat bouen alle dinghen den mensche niet is. als ghescre
 uen is maria heeft dat alre beste deel uertoren. En op dat die
 welcke godes te menichuoldeker onderuonden werden om mids
 uerhoeringhe der veel ghebede. En op dat die mensche mit volke
 begheerte der inicheit walle inder minnen godes. En hier dine
 uoerliet ons god van veel zaken die ons berouwen dicwyl te be
 den. uor ons selue. of uor ander menschen. of om quade dinghe
 te craven. of om gode dinghe te uerwighen. op dat die begheer
 te der inicheit als sie uerlatet inden ene dat sie weder ontfen
 ghe inden anderen. ghelyc als een vuer leuendich blijft daer
 men alden dach holt in werpet op dattet niet wt en ga. als hi
 leuendich staet ghescreuen. **J**uden altier sal alwes dat vuer bet
 uen die priester salt ueruende holden en sal in elken daghe
 des moighens holt daer onder werpen en daer op segghen dat

holocaustū dat is die offerhande die men al ueerbrant. **D**ie vuur
 sal ewich welen en nimmer vergaen inden alder. **H**ier omme du
 priester dat is inden latine sacerdos. en beduider die tot heilighe
 dinghen dars wt kersteliken leuen ghegheuen bist waimeer
 Du gheuoels dat ouermids der nacht der anecheit dat vuur der
 inuicheit law gheworde is inden alder. **D**ijns heren soe salai
 des moeghens dat is als dy werlt openbaert dat licht der beke
 misse onderwerpen holt des ghebedes. wantu zaken ghenoech
 hebste. holt des ghebedes wt te uergader als wt mangherhan
 de busche. **D**ijn eighene oelde en daghelucke sonden sijn een
 groet busch die veel holtes des ghebedes gheeft. **O**nse uerlumen
 se en onsalichheit en onse ghebreec der wecht ende der graden. on
 se gheestlike en uelgheestlike sonden en beoringhen en manich
 aen val daer wij mede aenghestoren werden. en onghemac dat
 wij liden of daer wij aewer uoer hebben. en daer wij ons om be
 driuen. **b**ede uor ons en uor ander menschen daer wij medelid
 mede hebben. **D**ie sijn al grote busche. **E**n ist dat wij sie wechte
 merken sie gheuen ons uoel zaken des ghebedes. **E**n des ghelijcs
 alle weldade die ons uerlient sijn daer wij uan laddich sijn danc
 baer te welen. **O**ec uor die wden te bidden dat sie na haren sonden
 onthonden werden. **E**n gode te louen uander glorie der heilighen
Dese gheuen alle grote materie der inuicheit als uoetsel des vuurs
 dat ewelike beruet. **E**n daer op leecht dat holocaustum na hei
 lighen werken gheeft. **w**ke der soenheit. want dat begheerlike
 tweueighen coeter minen godes ende coeter tot sinen heilighen ane
 te mit uerlicheit des goeden willen inden gheeste der oecmodich
 en beuieren der goduereuheit en blyscap der hope en sullen
 nimmermeer gheestelick welen. **n**ader heren des knechtcs ge
 des. want dese sijn daer die wecht der inuicheit weest in ghe

moghen

legghen **s**ijn is. **O**ec sal alwes een mensche die hem tot gode gheeft
 mit engher goddientagher oefninghe weime tot gode en oprich
 ten mit gheb ede mit loue mit duclbaerheiden om mangherhan
 de zaken die alle tijt den menschen wedruaet. want ghesruuen
 is inden ewangeli. men sal al weghe bidden ende niet aflaten
En cer ander stede. **S**onder aflaten bidt en danket gode. **E**n iude
 salin **J**e sal den heit benedien in alre tijt. sijn lof sal altoes we
 len in minne monde. **H**oe die mensche ghesaduliker bidt hoe hem
 die bedinghe ghenoechliker en h oec behatphiker weider. **E**nde
 hoe hi seldemr beedt hoe hem dat ghebet onsmateliher ende
 uerdreliker weider. als onderuindinghe die wyl leert. **W**ij sien
 sominghe tot werlike lude die noch in syndigheen state legghen
 dat sie ouermids ghewoente des bedens uaken beghost werden
 mit groter soenheit der inuicheit. **E**n al ist dat die inuicheit
 niet en weent wt der wortel waerachtigher curme. **n**ochtan be
 wilt god daer mede hoe beuirt hi is den gheredaghen graae in te
 storen ist dat sie sie niet en uerlume te loeken die den ghenē die
 noch in sonden ligghen des sie hem mit neersticheit des ghebedes
 voeghen coeter vrendelicheit godes. **D**ie niet en uerbergghet dat
 gheuoelen sijnre soecheit. **w**at sal onse lieue here sinen ghe
 trouwen vrendē doen die aldus soete hem bidden went dien
 ghenē die noch sine viand sijn als befaruē staet in tuitons
 uno. dat onse heer niet en nam dat hemelliche buwet uanden
 monde der gheue die mit onse aenbedden en ghemaect had
 den. **H**oe sullen gheestlike lude hem ontsuldighen die niet ghe
 uoelt en hebben uander godliker soecheit. die wij sien dat u
 werliken menschen niet gheweighert en wert ist dat sie sie
 neerstlike loeken. **H**ier om beuieret ons sijnre beuariat na
 onser uerlumenisse en onachtlantheit. **w**ant oec armode

in alle dinghe

is wech als homich voe sonder homich en als een muer sonder mor-
 ter. ende alle spie sonder solt. **R**echt aldus ist leuen eens gheest-
 liken menschen die niet en pihut na inwendigher innicheit. **A**l
 ist zake dat in desen tiden hoere veel niet alleen gheen innich-
 eit en gheuoelen. mer oec sie en wehe noch en begheren si niet
 noch sie en soeken niet. noch en hebben daer gheen ghecloue-
 mine. mer sie bespotten en ueruoelghen in anderen mensche die
 gracie der innicheit. **D**och sulte sie weren dat alle gheestlic staet
 dore en onuolcomē is en beuict tot ualle die den gheest godliker
 soendheit niet en soect. **E**n bouē al horen arbeit. niet en leere
 tot vrichtheit des ghebedes en tot inwendigher puerheit. **W**at
 daer in gheest die heilige gheest. openbaerlyt gheuech on-
 den gheeste dat wij sijn kinder gods. **H**art leuen lichamelike oec
 dinghe als oft tot luttel dinghen muste waer. **E**n wij en heb-
 ben an ons gheue hoghe werke der goddiensticheit als wil-
 neer die heilighen die haer selen uorden broderen setten. en
 ander grote dinghe die ghelike deden. **O**ec is onser luttel die
 hoghe oefeninghe der wechde hebben. als groter ghehoersamh.
 volcomener uerduldicheit. wtuertuer oetmodicheit en
 der vuerster armoede. **H**ier om ist sake dat wij deser dinghe
 deruen. en daer toe die neersticheit des ghebedes aeterwert
 setten. **W**aer in moghe wij ons dan uan onsen gheestlike staet
 uerbliden dan alleen uanden naem en uanden abijt van buten
 ende uanden woerden der heiligher scrift die wij inden bladen
 ende inden wonden meer dan inder begheerte en inder werke
 draghen. **M**er ten si dat uwe gheuechheit seecht onse heer
 meer ouerulodich si dan der scriven ende der phariseen ghy
 en sult niet gaen in dat rike der hemele. **D**ie phariseen
 glouerden inden sijnne uan buten en alleen inden naem

dat vlnae wy

gheestlic staets. **E**nde die scriven uertoghen hem ene naem ende
 prijs der meysterlijc inden woerden heiligher scrift. **M**er soe wie
 alleen den woerden uolghet die en sal niet hebben. **E**n soe wie
 al sine werke doet om ghesien en gheprijs te werden uandē lude
 die en sal gheen loen hebben bi onsen vader die inden hemel is.
Soe wie hem ghenen wil tot neersticheit des ghebedes die sal hem
 ierft wennē dat hi hem somighe tijt ledighe weten ghebede. da-
 er na sal hi uaker daer toe gaen. **D**aer na sal hi langher inden
 ghebede bliuen. **D**aer na sal hi die uyl niet groter aendacht valle
 in sijn ghebet en niet aflaten om enich uerdriet of lichtueer-
 dichheit. **D**an alle crancheit des lichaems of wech uoet of we-
 like mislijc hem daer af trecke en dan wederliet waten ghebede
 op dat hi van daghelijchen afroeken daer af niet en onreue-
 ne en sijn begheerte niet en uerolde. **O** sal hi ouerduke alre
 hande maner uan bedene en sal in mangher wise sine bedin-
 ghe formieren. en prouen mangherhande bedinghen. op dat
 hi ten lesten een maner vnde daer hi innicheit in outfanghe
 en daer in bliue also langhe alle sie hem sijn oet. **M**er ist sake
 dat hem hindert crancheit des lichaems of des hoedes soe sal hi
 sie aeter en uaker beden ende wtlopinghe der ghedachte bedri-
 ghen. en die wtwendighe sinne in bedinghe holden en tot al-
 len dinghen sal hi die hulpe gods oetmodlike anroepen. **E**nde
 uerduldlike altoes lide ist dat hem niet en gheschiet na sine
 wille. **W**ant dat uertue des uoertganges is vanden een wech
 coeter uolcomenheit. **W**anmeer wij ons daer in uer oetmodighe
 en alsoe te bet uan houerdicheit. besarmet werden. **A**lre grote
 sekerheit des uoertganges en ghestadighe ueruechheit uertueit
 die crachten des lichaems. **E**n hier om soe ghematet onse heer
 god goduuerlike onsen loep op dat hi te uorder moghe gaen

Dan drien dinghen die diewyl den mensche afbrecken van

Drie dinghe sijn die alre meest af uoertgāghe der wechē.
 Brecken vanden uoertgāghe t'wter salicheit en t'wter
 volcomenheit. als wy in māngghen bevinden. **E**en clap wil
 le. ontsichtnisse der swaerheit. wānāuwe van hulpe godli
 ker grācen. **E**en clap wille die wil die goede. mer sonder pi
 ne des arbeids. **E**nde hier om trecten die ghewoente der lichma
 dicheit haestlike vanden opfacte des uoertgāghes. **D**aer om sal
 een trect wille hem selus bedwingghen wt in gheuen der redē
 en mit ghewelt uoerdrinē alle ene trāghe boect oueruidē
 den pīckelen des anxtes gods ende der hope des loens. **D**ie ont
 schuldige der swaerheit wort uerwouuen en ghelacht oueruidē
 bechiden en ghestadighe ghewoente. **D**ie grāce gods ghelyc
 als sie is bi den ghenen die beghinnē. also en sal sie oec niet ont
 breken den ghenen die uoertgaen willen. **E**nde hier is ons nuter
 dat wy alreys anxt hebben dat ons die grāce ontgāghen sal werē
 itā of wy seker waren dat wy sie nūmermeer uerlieden en solden
 op dat wy also veel te ernstuoldigher sie pīnē te beholden. wānt
 anders soldē wy uerslūueliker ontgāghen en nūn uoertgaen.
 wānt anxt maect den mensche lochhuoldich en wacker. **E**n ze
 kerheit maect den mensche diewils uerslūuende ende trect. **O**n
 se here en woldē den kindren van israel des hemelliche brudes
 soe veel niet te gader gheuen dat sie uele daghe gheuoech hadde
 mer dat sie oec daghes biver der grācen ende gūte der siele be
 den sullen en sijnken. **O**heer ghyf ons luden onse daghelic broet
 en diet luden gheeft die is oec bewit moeghen te gheuen. **M**er
 alleen dat wy's niet en uerslūuen mit bedingghen te uertgāgē
 also veel alles gheuoech is ter salicheit en tot uoertgāghe der
 salicheit. **W**aer du gheuoels in dinor bedingghen dat si ghehoert

gaderē soldē wygheno
 uen de sabbet daer
 hi ons mede beoef
 het heeft dat wi
 oec daghes

si eude ueruillet is dattu hades en wil di niet uerheffen. **W**elc of di
 god ghehoert hadde om dine heilicheit. en dat hier om dine liefte
 gheuen heeft dat du hades. **M**er dese dat hiet om sijn goetereuen
 heit bi hem seluen wil hadde te dien of dat hi ander goede lude bedē
 meer ghehoert heeft. **E**nde ghyf god danc die di wille hebben e
 uen mede werker. **M**er op leetes. **E**n dat hi ghewoerdicht heeft. **v**reude
 di dielachach te makea in desen sijnre ander die hem hier om
 ghebeden hebben. op dattu inden werke des ghebedes en in goddie
 algher beghoerte uerdwāē moeghes ghehoert te werden. **E**n in be
 dooringhe der uerhoringhe gheuoest te werden en in ueruil
 linghe des ghebedes uerhinc te werden. **E**nde hier wt te wassen
 inder minne gods die ons goedertierlic beloghet zaken die
 ons diruen ter hulpe des ghebedes op dat wy ontgāen d' ver
 driet dat op ons coemt. of hi ingheeft ons goede beghoerten
 die wy bidden sullen dat sie ueruillet werden. op dat hi meer
 ghewilt werde uan ons alle hi onse ghebet ghehoert heeft.
En wy also lochhuoldiker pīnen sijnre wille onderdānch te
 welen als wy sien dat hi onser beghoerte nādelic en betwē
 delic onderdānch is. **V**an zaken waer om die bidder niet

Des zaken sijn waer sijnre die en wort uerhoert
 gheen die bidden niet ghehoert en werden. **A**ls sijnre
 uildāer des gheens die bidt daer onse heer of gweect d'wer
 den prophete ysayas. **A**l ist dat ghy v ghebet manichuoldich
 ic en sal v niet horen. en die sake seecht hi want alre handē
 sijn uol bloedes dat is uol sondē. **E**nde in sijnre iohannes ewan
 gelij. wy weten wel dat god die sondeuren niet en hoert. **E**nde
 ysayas in sijnre. iij. capitel. alre sonden hebben sijnre uersicht
 verborghen dat hi niet en hoert v ghebet. **O**f om laelicheit
 des ghebedes. **W**ant wy niet vuerliche ende pīnliche en bidde

her of spreect onse heer doer den propheet ieremias **O**hy
sult bidden en ic sal u horen wanneer ghy mi soect wt al iaver
heren. **R**echt of he seide. anders en sal ic u niet horen. **O**f
om dat die bidder niet en volghet in sine ghebode heur niet
ueroycht. hier af secht onse heer in sinre lucas ewangeli
Wat hi sonder aflaten cloppende blijft sin vrient sal opstaen
ende sal hem gheuen om sin rijchdachheit wat hi behoect.
Hier af staet oec inden boec **Judit** in d. iii. capitel **O**hy sult
sult ween ist dat ghy uolbluende sijt in valten ende in bedri
ghen die heer sal uwe bede horen. **O**f van wanarouwe der
uerhoringhe. hier van spreect sinre iacob **S**oe wie twumelt die
en dact niet wanen dat hi yet ontfanghen sal. **E**n ecclesiasthus
inden viij. capitel voer dinen ghebode bewaer dine siele ende
en wil niet welen als een mensche die gode beweert dat is die
twumelt of god wil horen. **O**f om datet onbescheiden of hin
derlic is datmen bidt. alle zebedus hinder onse heer ant
worde **O**hy en weet niet wat ghy bidt. **H**ier af scrijft oec sin
re iacob **G**hy bidt en ghy en ontfanghet niet om dat ghy qua
lilie bidt. **E**nde in deuteronomus. doe ghy sardien uor gode hi en
hoerde u niet naahy en wolde uwer stemme niet volghen. **O**f
om dat die bidder meer ghesdoect sal sijn te bidden als sinre
gregorius secht. **H**eilighe begheerten die wassen inden ueruec
lic. **O**f om datmen te nauwer bewaer waameer ment ont
fanghet heest. dat men swaerlic mochte ueruyghen. want die
om als sijn **C**risostimus secht ueruecket god sijn weldaet op
dat ons sine geue niet lode en dunke. **O**f om dat hem die
bidder ueroetmodighe als hi tuedelic uerhoert wert. en al
soe coemter hem twerhande goed af alle dat die dwale houd
erdie bedwonghen wert en nochtan die macht des ghebodes.

150
c. xxxij.
niet ydel en woerde. **O**f om dat die uerhoringhe uerholden weerd
heut heut tot eenre ander tijt die bequaemer en nucter is den
bidder. **D**us hat moyses dat hem die hulpe glorie gods ghetuent
woerde die hi doe niet meer namaels uerdiende te siene. **O**f om
datmen oec begheert sal hulpenan ghebode ander mensche op
dat groetheit der bede of uermeachheit hem niet en uerdrucke als
ezechias die coninc zende tot ysaas den propheet dat hi uor hem
bidden soude ende uor sijn uole. **E**nde ysaas tot yaldan der prophe
tten. **E**n als die apostel scrijft toeten uen wmen inden viij. capitel
Ic bidde u broders dat ghy mi helpet mit uwen ghebode dat ic uerho
elt weid nanden onghelouighen die in inden sijn. **E**nde onse heer
secht mit ewangeli. **I**c dat uwer twee ouer een draghen wat
sie bidden sal hem ghescheen. **E**nde ist dat somicht een dinc ghewe
ghert wert dat hi auentura min nucte is. mer hi sal daer uwer
gheuen een ander dat nucter en beuor is als sinre pauwel ghe
sinede dien die prihel des uleysches niet af ghenomē en waert
op dat die wecht inder wandheit uolmaecte wiude in hem. **D**ie
wile is nucter die oesinghe der tribulacie dan die ruste des u
erspoedes. **A**l ist dat wy den uerspoet meer begheuen. **H**ier we
machmen merken wat dinghe daer twe nucte sijn dat die bede
ghelooert werde. als aflegghen der sunden. ueruechheit. uolher
dinghe. beuouwen des gheloues. oermodicheit. hope na ande
ren inden bescheidenheit. **E**n datmen neeruelic bewaer en
teuibaer si der gracie die men ontfanghen heeft. **E**n datmen
alke dinghe van gode bidde die hi weer dat meest nucte sijn en wanger
Oan desen is te merke. **V**an sonderlinghe gheboden. **A**l nucte sijn
dat sie soninghe meer nucte sijn. en soninghen min. **B**e
ghinwenden ende ongheloueden menschen en die noch niet der
ghegeuen en sijn mit begheerlik er tue neighen der minicheit.

den sijn sie nuete. **O**p dat sie doch die wechde ghewoente be-
were tot vlichheit des ghebodes en sie niet en uerwilde in wt-
wendighen dinghen. en soe van gode ueruerenden en uerul-
den ende ueranghen en nimmer en uerheeten van enighen
uere der minicheit. **M**er die weergaen sijn mit begheerlike
weenighen der minicheit. En mit ghenade conderlingher
vriendelicheit gods uerheuen sijn. **M**er dat sie hem alre seer
gheuen tot wanidmoldicheit der saluen. en allulke boden-
ghe te lesen sie uerdwysteren en uederwerpen den gheest. sie
lyndern die minicheit sie uerwaren die vyheit des heren als
mit ene laste. inden dat hem beter dinghe te uoren comen
en sie mit swaerheit beuawet moren in bliue inden dinghe
die op die tijt min nuete sijn. **D**och ghebruken sie die wi-
le duldmigher bedinghe als een hulpe en een weblasen.
heue die flame der minicheit also ontfanc is dat sie die blaef-
valghe der woerde niet en behoef. Ende puerliker by haer
seluen uerheeten en rusteliker uerheffet mit hoghe. En dese
manier schijnt nueter datmen dan wt goeder ghewoente
condringhe ghebode lesen en edermoue als men neghene
meere minicheit en heeft. **M**er wannec hem dan van
bonen coemt beter uerdinghe der minicheit of onlede die
nueter is of meere noet is. soe salmen afte laten die ghe-
woenlike bedinghen daer men moet toe uerbonden is het
in bequeem tijt daer te heeft.

Hoedinghe ghebode muete sijn daer op want dat
men gheuen zeker vghel gheuen en mach. **W**ant ^{bequeem}
ghelic als som lichamelike spise enen mensche is. som de
anderen. en vanden die mensche meer ghenoeche heeft
totten enen vanden totte andere also is hem oec bequa-

me mangherhand manier uā bedinghen. dien ene dese
andere die. **M**er dat schijnt dan vruchbaerst daer die bid-
der tot gode wert meest ghenoeche in heeft en dat die in-
nichheit lichelste uerwecket en gheuulven der herte opste-
richet tot gode. want alle vrucht ende eende des ghebodes
is gode an te hanghen en een gheest gheest mit hem te worde
ouermids inlophen der alre puerster minne. En ouermids be-
stouwen der alre daerster bekenisse. En boue hem selue uer-
heffen te welen in een wstelic ghebruken der teghenwoordich-
godes. en daer behudet te welen van allen gheruchten der
werlt. daer alle crachte der sielen uerpadren van al hare
uerstoringhen in dat een waerachaghe simpel ende ouerste
goet ghehecht werden en in eenre hande godlike ghelijcfor-
micheit en in ene ghelijcmitte der ewigher ghestadicheit ouer-
drunt werden. **S**omghe grade sijn ouermids wilken die
siel allentden toeneemt ende desen eende ghenaker. **E**erst
sal hem die mensche weemen die uerlatinghe der memorie
daer hi mede uerlapt wert en diwoel tot mangherhande
ghenoeche ende beuawt der werlt mit ghewoente der be-
dinghe te uersmanen. en te hechren in dat ene goet dat een-
einde is aller begheerliker en ghenoechliker dinghe. **M**er
want die memorie noch glidende is en onghestadich om dat
sie langhe tijt uoel en menichuoldighen dinghen anghehan-
ghen heeft ende ghelodit heeft waer sie ghenuechte en an-
cuiose onlede in hebben mocht. soe en kan sie niet ghestade-
liken godliken dinghen aendene om dat sie soe ghewoent
was wt te dwalen oft of om desu gheestlic bekenisse. Ende
huer om ghebruut sie als een onderstant der woerde gods
ghebodes die de heilighe gheest daer om den mensche ingeel-

tende ghegheuen heeft op dat sie daer mede onderstut werden als
 kinder mit enen stocke ende hem wemē op te staen en op te rich-
 ten tot gode Ende dit gheschiet wanneer die mensche pijnt an
 te draken den woerden der salmen en der bedinghe en den gheest-
 liken sin daer wt te recken en begheerte der innicheit daer wt
 te persen. ghelijc allmen wt enen heiden keesselken mit yser ou-
 er daer dat beide lichter en ontfeughet Aldus neemt die me-
 morie toe ouermids ghesadigher ghewoente des bedens mit hul-
 pe der ghenade gods die alwes bereit is te helpen den ghenē die
 hem pijn toe te nemen En sie wert gheueft also dat sie sonder
 groe swaerheit mach aendruken den ghebed. en lichtlike hoer
 welopinghe bedwingen als ghescreuen is inden salm Die heer
 tyinnert iherusalem en sal uergadren die uerstruynghe na
 israel. Oec wert die uerstantnisse die te voren blint was ende
 bewonden mit wtwendighen sieliken dinghen ghewider en
 uerluchter te sien dat sie werft niet en sach Rechte als uan buē
 coemt en gaet in een camer ende ten iersten als die ghene
 die niet veel en siet hem stoet aen die wand. en an die ban-
 ke. en daer^m beghinnet allentelē te sien die grote dinghe. en
 ten lesten oec daerlike siet die minste dinghe also dat hem oec
 uerbondert dat die ghene die daer nae in comen die dinghe
 niet en sien die hem soe apenbaer sijn wt deser uerluchtinghe
 werdet die siele ghebreider tot veel dinghen te denke Sōninghe
 uergadert hi wt wdene. Sōninghe uerstaet hi wt godliker open-
 baringhe en ghelicket dese mit dien die hi beghypt mit mensche-
 like leue en die hi in iustigher lesse in ghedronken heeft Ende
 en heeft niet luttel tvestes daer in dat hi siet dat ander gheleer-
 de en heilighe menschen dat selue gheuoelt hebbe dat hi uer-
 staen heeft ouermids inluchten des heilighen gheestes. Ende

wt gheestliker in
 luchtinghe. sou-
 ninghe leert hi

daer wt werd hijs zeker dat hi niet bedroggen en werd uk en
 ghen uermiden gheeste of uan twuelachach sijn eighens sijn
 als hi gheuoelt dat die selue gheest in hem ghesproken heeft die
 te voren inden heilighen heeft ghesproken. Doch salme in a-
 dulcane dinghen voerhoedlike en oermodlike doen op dat hi
 auenturē die mensche in sijnre uermeynheit niet bedroghe en
 werde en niet en uolghe den gheest der dwalinghe uor te gheest
 der waerheit En wane dat dat die heilighe gheest spreker dat
 sijn eighens heren opāne is of lughen den quade engels
 die diavyl hem ouerbeeldet in enen enghel des luyres op dat
 hi ualliche dinghe moghe inden onder uerue der waerheit Daer
 om scrift sūte iohan En wilt niet louen allen gheeste mer
 prouet die gheeste of sie wt god sijn Men sal niet ontfanghen
 wat teghen die lere der lerer der heiligher borcken is en ghepro-
 of der meister der heiligher scrift. Nocht daer en salmen niet
 in twuelē dat sie ghemeeelic tuit ghetughe der heiligher ua-
 ders redlike uerclaren want als die waerheit onderuonden is
 die dan autoelic ouermids houerdie des anders subtylheit on-
 derloeken en diephheit der scrift ondergrauē wil. Rechte als her
 nuwes te vmden dat uan anders memē gheuoend en is. Die so-
 cet loghen en mint ydelheit En want god bouē al loete is
 en goet en al dat wt hem vloyt sūaechic. **D**is en goet
 Daer om al uerstantnisse beghint te breiden inkennisse der
 waerheit soe beghint oec die sūaer te hants. Der sielen dat is
 die inwendighe toeneighelike begheerte ghenoechte te crighe
 mit enen gheestliken sūake inden dinghe die **S**ie be-
 kenmet. Want al heeft een yghelike affectie der siele hoer
 sonderlinghen sūaer dat is hoer sonderlinghe beuoringhe die
 hoer bequaem is. Nochtan die minne informiert sie alle

in haer bevinghe recht als die principaelste affectie der sielen. sonderlinghe wantmeer die minne recht bekert is totte hoersten wachtinghen goede en anders neghen dinc en pihet ual ter te nemē dan dat hochste goed. En alle dinghe die sie niet en minnet om des ouerste goods wille die minnet sie meer om te beproeuen dan omme daer inne te rustē. En daer omme werden haer alle dinghe haestlike tot enen uerdriete ghewādelt ende sie werter seker sat. Ende soect uoert ander dinghe of li bi auenturen daer in rustē mocht. mer sie en vinder gheen sie en gherake totten ouerste goede. En als sie daer gheraect is daer vinder sie als in hoer behoerlike einde. Ende dan werden die ander affectien haer behoerlike beweghinghe na der mate der minne. Want hoe veel du enich goed minnes. also veel uerblijftu als du dat crighes. Ende hoe veel du hopes of begheers te uerwighen dattalief hebbs. also veel ontruchtes du en haers die dinghe die di nemen moghen dattu minnes. En hoe veel du di bedwues om dattu niet en hebbes dat selue dattu minnes. also veel laemstu di daer neghen in dien dattet eerlic is dattu minnes. Mer also langhe als die minne hoer contrari gheuoelt die ander affectien der sielen als des anxtes des rouwe der laemte en des hates also langhe is. **S**ie minne en cranker in haer seluen. recht als uerstroft. en noch niet in haer seluen uerpadert. En oer want die hope noch niet uolmaect en is. om dat sie niet en heuet inde ghebruken dat sie minnet. mer alleen inden wachten. En hoe dat wachten onzekere is hoe die minne lauer is. Mer want meer dat ouer dat uolmaect is soe sal te niete werden dat uā. eens deels is. want die blyscap der brukinghe sal dan uolcomē welen. wāneer die minne heeft dat sie begheert. en uoer aen gheen anxt. en heeft te uerhelen noch uand contrari

rien neghen dinc en gheuoelt in hoer daer sie hoer uā sehamē of bedwuen sold. want uolcomē minne driest den anxt wt. want sie uoertmeer gheen materie van hate of van laemten of van rouwe in haer en heeft. hoe dan die minne meer gheuoert wert. also veel werden die ander dachden en doechlike affectien mer ghepuert ter tijt toe dat sie alle inder minne ouerformet werden soe dat uoertmeer gheen anxt en li noch rouwe noch hope noch laemte mer alleen minne te haer blyscap ghebruct en sonder aelken anhanghet den goede dat alleen die begheerte der sielen ueruillic mach en haer minne in hem ouerformen op dat sie dan uoert bekennē als sie bekennet is. en minne alle sie gheminet is. mer niet soe veel noch soe seker als sie gheminet is. dat die ghelijcheit eens deels ghelyc li ende niet al. want neghen creatier en mach gode also seker minne als sie van hem gheminet is. Mer also seker of soe veel als sie van hem ontfinghen heeft. En alsoe als god ene zake is alre zaken also minnet hi alle dinc in hem seluen ende om hem seluen. Daer om alsoe alle onse bekennē den sinē niet en ghemaect. Des ghelikes en mach onse minne der sinē te niet gheliken inden ewighen leuen en noch min in desen ^{veel} leuen daer sie mannyuoldelike uerstroft is ende selden of uermeer hoer uerpadern mach wt haer selue op dat sie te mael gheheel in god gheuoert werde. **M**er een mensche die hem wt gode gheeft ende pine go wil gode an te hāghen sal aldus daer in coeuemen. dat hi wt mit arbeide uerdrucke die welopinghe hier ghedachte en hem uerpadere wt gode. Daer nae wt gheuoente deser uerusticheit leert hi lichter sin herte bedwingen en wt hem seluen wonen als besaenen staet in exod. Een yeghelic bli

ne bi hem seluen niemā en gae we der wer **h**us hules op den
sabbet ende dat uote sal wisten. daer na sal hi met alleen liden
celike. mer oec mit ghenoechte moghen gode aenhanghen al
so dat dat afbreken vander ruste hem ghene deyne ellendich
eit en is meer hi wilde altoes of hi mochte in allulke ghenoe
chte bliue als ghescreuen is in **deuocatio** indē xxxij.
capitel. Die alre ghemindeste des heren sal mit groet oec
uertate an hem wonē hi sal daer bliuen alden als in eenre
laeparmē en sal rusten in sine armen. Doch in desen
wonen sijn grāde ende uoertganghe. Ten wisten dat die
mensche mit ghenoechte gode aenhanghe en uode daer na
ghetoghen werde ghelyc als een kindt sijn uan sine gueder
taeren uader. Of als een hongherich mensche hem uode affchei
det uander spise. Ende dit en is gheen wonder want gheest
like blyscap en is niet alleen ghenoech in vruchtbaerheit.
mer oec schoen eerlic en uerdientlic in aenhanghen. sieghe
uet ghemoechte si gheuet oersamheit. sie gheeft rijkheit. Die
snaec der hemelscher weiden is liet. Die vrentschap godes
en vrendelicheit der hemelscher borgher is eerlic. die minne
is vruchtbaerlic ende uerdientlic hoeds loens. En al datme
begheert. begheertmen om enich uan desen drien. yewer
om datme waent. datet ghenoechlic sijn. of eerlic of orbaer
lic. Mer men en vinder niet daer dese drie te samen alle
uolcomelike in uersamenen dan inden vruchte gheest
liker weiden. Ander dinghe al sijn sie ghenoechlic yewer
sie sijn lasterlic of ewelic. Gadelic. Ende ist dat sie eerlic of
orbaerlic sijn. soe sijn sie uol arbeides en swaerheiden. Mer
die werche ende begheerte ende snaec der wijsheit ende dat
ghebruken godliker soetheit. Dese sijn al suete en eer

154
c. xxxvij.
lic en maken groet ende uerbliden die constaende. Mer waunec
die minighe siele behellet wert na haer brudegom en mit
groter begheerte daer aenhanghet. soe begint sie in eenre ma
nier in sinen armē te onclapē als een die earlen wijn ghedron
ken heeft onclapē wert. soe dat die edele siele niet alleen ghe
uoechlike mer oec nastlike gode aenhanghet en wort verhe als
mit eenre hande ghewelt afghetoghen uan allen aenlike sin
ne en ghehuednisse. In sulker mate nochtan dat se haers
selues te mael niet en heeft uergheten. noch oec inder
waerheit haers selues niet machich en is. mer als gheestre
uen staet inden salm. Ist dat ghy slaep int middel tusschen
den erfinslen dat is tusschen den ewighen en den tijckē leuen.
En inden boec der minne. Ic slaep ende mijn herte wakiet. De
se slaep is als der gheerne die begint te slummen ende
dien nochtan dinct dat sie constanten ende uerstaen die din
ghe die bi hem gheschen. mer uan slapericheit en merken
sies niet en si dat sie hem seluen ghewelt willen doen. ende
uolcomelike daer te kieren. want die minne godes ghemoghet
mit puere uerstaen maect die siel dinken en trecken sie af
uan wtwendighen dinghen ouermids haerri macht ende
uercent sie mit gode. Ende hoe die minne sterker is ende
die uerstantnisse daerre hoe sie die siele archtliker tot ha
er trecken hent sie ten lesten alle dinghe uerghet die bene
den gode sijn ende vrylic hoer alleen hechte in bestouwe der
godliker radien al ist zake dat dat niet langhe en duert.
dan verhe als een blinkende licht dat uande hemele schijnt
want dat uergandike lichā dat beswaert die siele ende dat
eerliche inuonen uerduet den sijn die uel ghedachte heeft.
want die sijn des mensche mach soer luttel bi hem seluen en

can anne een luttel dalen **mer** wanneer hi verheuen is
 mitten aanblijuen des gheestes lichts van boue dan bestaue
 hi also veel meer te gader als hi hogher verheuen wert boue
 hem selue **mer** dat ghebreklike aerelike licham en mangher
 hande onmaecklike onlede deses leuens uedrucken die siele en
 bruyghen sie weder tot haer seluen soe dat sie van uode lichte
 ende wepen moer mitten apostel **Te onsalighe mensche wie**
sal mi verlossen uande licham deser wer **En** mitten prophete
Ah mi want mijn bliuen in deser werre uecleughet is **Hoe**
die mensche meer gheuoen is te denken dese ueder dinghe en
de menscheleke hoe hi meer uorruemder mit sie uuncheit
uanden ouersten hemellichen dinghen **Ende** hoe hi vuerdlijker
 uan ghebreklike deser ueder dinghe hem uerheuet mit
 sie begheerte en mit sinen verstaen. hoe die uuncheit uolco
 menen en sijn bestaueuen puerre is. want tot beiden en can hi
 gheen andacht ghegheuen uolcomenlike op een tijt die uā maek
 anderen onderscheiden sijn als licht en duysternisse. die gode an
 hanghet die wandert inden lichte. die der werre ahanghet is
 in duysternisse. **Dit** is des menschen hoedste uolcomenheit
 in desen leuen also mit gode ueruidt te werden dat die siele al
 gheheel mit al haren crachten en uermoghen in gode uerua
 derd weerde ende een gheest mit hem werde also dat sie niet
 en ghe denke dan god niet en gheuoete noch en uerstaen dan god
 en alle die begheerten der sielen uercent werden in blyscap der
 minen. ende soelike wisten alleen mit ghebruken haers lappes
 want dat belde gods dat inder sielen is dat is ghelegghen in dnen
 andachten der sielen als inder reden inder memorie ende mit wil
En also langhe als dese drie niet gheheel in gode gheueut en
 sijn soe en is die siele niet godformich. want die forme der siele

is god en hi hem moet so gheueut wesen als in hoer zoghet dier sie
 van gheueut is **Ende** dat en gheueut nimmer uolcomenlike
 dan wanneer die uiden na den dat sie begripen can volcomenlike
 uerlichter wert totter bekenissen gods die die ouerste waer
 heit is. **Ende** wanneer die wille uolcomenlike uerueghet wer
 det te minnen die ouerster goetheit **Ende** wanneer die memo
 rie uolcomenlike uerflouet weder te bestaueuen te holden
 en te ghebruken die ouerste salicheit **Ende** want in uolmaec
 ten uerueghen deser drier ghelegghen is die glorie der salicheit
 die uolmaect sal werden inden ewighen leuen soe al openba
 er dat een uolmaect beginn uan desen is een uolcomenheit des
 weghes in desen leuen **En** al sijnen alle doechde tot deser uol
 comenheit hem te pinen uochatur pijn ueruelicheit des ghe
 bedes **Underlinghe** daer toe dat die siele mit al hoer uerstaen
 mit al hoer begheerte en mit al hoer memorie in gode gheue
 ert weerde want wanneer die siele beder soe pijn sie alleen go
 de an te hanghen ende alle ander dinghe te laeten. **Daer** om uol
 maectheit des ghebedes is wanneer die siele dat uerueghet daer
 om dat sie hoer te bedene gheest dat is dat sie te maek uanden
 nederen dinghen afghelaten werde en alleen godliken dinghe
 uerueghet ende en wille noch en moghe anders gheue
 len dan god. **Daer** inder die siele waerlike daer is sie in wette
 inden blicke des lichts inder soenheit godliker soenheit inder
 zekereheit des uides. **Mer** dese gheestlike soenheit en mach niet
 mit gheueut gheueut uerueghen noch uerueghen mit enigher
 gheueutliker gheueutheit. **Want** uerueghen gheueutliken dinghe sijn
 soe verre van gheueutliken dinghen als die gheest uande licha
 em. **Ende** die uerueghen gheest en is noch lichaem noch lichaem
 like gheueutheit. **aaaaaaaaaaaa**

In desen ouerganghe der besouwinge sijn manigherhan-
de manieren der innicheit die ic om der archeit wille late sta-
en. dien die sarfauere en leuers der heiligher scrift manigherhan-
de namen ghegheuen hebben. Als iubilaere diuinitheit des ghe-
estes. gheestlike blyscap. versmeltinghe die ic laten late te werla-
ren den gheuen die daer van onderhouden sijn en die daer he toe
gheue. Doch wil ic somighe van desen in korter wile wesen. Ende
want die iubilaere een ghewoentlic naem is inder heiligher scrift
soe schijnt dat iubilus is eenrehande gheestlike die blyscap die
we muigher collaere of ghedachte onuerleens der herten in ghe-
stert is die mit haere stercheit al dat herte en niet eenrehande ^{bewert}
bestinghe ghenoechlike puinghet. want dat beweren der blyscap
gheest auest. Mer uand inual der stercher blyscap wert dat li-
cham ghecariket en en kan hem niet onthouden in hem selue sin-
ghende. mer vraden berstet wt ouerunds lachen. vraden mit een-
re hande wepen vraden mit bewinghe des lichaems ende wt bla-
singhe des langhen adems. Ende also spracet simeon pegerius dat
heeren wij iubilus — wannec die mensche ontfanghet onspre-
kelike blyscap die men niet uechuden en mach noch mit woer-
den openbaren en die nochtan wt somighen bewinghen beket
wert al en mach nie sie mit ghene propere dinghen beduden.
En hier af spracet die propheet. Salich is dat uole dat iubilaere be-
kent. In en seecht niet salich is dat uole dat iubilaere spracet
mer dat sie behemet daer hi in bewijst datme die iubilaere beke-
nen mach. mer men en mach oer niet bewoeden. Diuinitheit
des gheestes mach heeten een yghelike grote innicheit der blyscap
ende der minne. wt welker wecht als wt stercheit des wijns vu-
richheit des gheestes waldet soe dat hi hem binnen hem selue niet
bedwinghen en can. En hier om die die apostelen vraden mit va-

richheit des heiligen gheestes sinnen. spraken die wden dat sie wa-
ren vol van wijns wijns. En als in iobis boec ghescreuen is. sijn
blyscap is als uwe wijn sonder adinghet die uwe uate doet berste.
Hi spracet uwe en niet oelde uate om dat dulsinghe innicheit
in olde herten niet ghegaten en weder mer in uwe herten dat
is die in innicheit des leuens wandet. Of om stercheit des in-
uals des heiligen gheestes. en ist dat die binden seer breect uwe
menschen. hoe ueel meer breect hi dan die olde dat is die twelch-
sijn ende anac van herten. Of daer om seecht hi uwe wat als
sikke vurcheit des gheestes uwe en onghedend menschen
in ghestert wert so en konne si hem niet wel onthouden ten berste
wt onghewoentlike ghescre of mit ghelude of mit dieper
welsinghe des langhen adems. alsoe als wijn inden uate wt a-
rent mer als hi olde wert. wster. Dec wert vraden dat licham we-
te oft diuinen waer ende die led werden onabel onghedend
uand onuerleene inuloyen deser vurcheit ende soechheit. Ende
dat mach also ghescheyn dat dat subalste bloet daer die sel in le-
uet al sine weghe niet open en vinder. alst herte aldus in ghe-
ulammert wert. En want den subalsten bloede sijn weghe inden
adren ende inden zenen bestopt werden soe uerlefen die led a-
belheit. hoers werts alle die winghe des gheestes die hande des
arbeides. die uoce ende been des gheestes heet die vurcheit we-
der ghesacht werdt ende die weghe weder open werden als te vo-
ren. Ende en is gheen wonder dat die godlike beweginghen
dit uermoghen wilker aecht seer stark is want menschelike
beweginghen doen dit somighe tijt als onuerleene ueracht
nide en onuerleene en onghemact blyscap en onuerleene
haestighe dwechheit. en onghemectene haer aecht en onghetem-
perde minne. Van desen als men dicuyl sion mach. beswoegen

binden sönighe iude ende amen wt hem seluen en weerden ou
sprinkende ende inzende ende hoer ledē werden sijn ende benende
of oec argheuen sie som den rede van groetheit der moeynisse. Wat
wonder ist dan dat uan groter blyscap des gheestes dien die he
lyghe gheest der heeren instruet die mensche sönighe tijt wt
blyket in openbaren tekenen der blyscap. Of dat die mensche
hem niet onthouden en can van diepen laughen lichten of oec
uan saryen noch sine bewringhe der süntheit niet behuden en
can uan hime. Wy sien die wile dat sönighe mensche uan dwa
ser lichtheit en uan soeten en onnuute lachen hem niet bedwin
ghen en comen daer sie nochtan uan menscheleker saemte
zedich solden welen. Oec en kan die mensche biaden al dede het
gheerne wt menscheleker droefheit hem niet onthouden van
saryen. En want ghescreuen is. Onse god is een uertereude vuer
ende god is die minne. Wat wonder ist dan ist dat die vuer der
godliker minne in des menschen herte ghescreuen wert dat hi al
den mensche beuert. Ghelyc als oft in ene broeschen glase
of in euen cerdeue vate sturtes bedrude water of beuende v
er en maket dactet vat blyket of berket. Want een herte
dat ontsien is mit mitter blyscap godliker minne of mit
begheerten godlies ghebruikens dat werdet gheuidet en wt
gherret in hoer seluen recht ofter hem niet onthouden en mo
ghe in die nauheit der berst ende pynit hem in eene maner
wt te bersten op dat die vlame wtbrake die hi uan hinnen
lijdet ende ouerinds den wtvalomē eenrehande uerlicht
se arghe des brandes. Ende ist zake dat die die mensche niet
wen en mach of en dier uan menscheleker saemte soe wer
dat hi wonderlike in hem seluen ghearuult. en dat licham
wordet soer gheuertket uan sulken ueroringhe. wat die

157
cracht der godliker soetheit is ouerdrincklic der crancheit des
cerstigen lichams. ghelyc oft in vuer in een glas worped. want
wy lesen dat sönighe heiligen uanden godliken vstaen en
openbaringhen neder ghenassen sijn in onmacht als men le
set van drinck in sinen vynden apitel. Ic sach die groce vli
en en in mi en bleef gheen stertheit ende ic uerdrude en en
hadde gheene cracht en sach ueder gheslaghen op mijn aensicht.
En dierinas in treuis. Vanden hoghen sende hi vuer in mine
beene en leede mi. Ende die heilighe gheest quam in ons vuer
op die apostelen. want die cracht godliker minne in vlam
met ende uerlichtet als vuer. Dat uerfamelan der sielen
sijnt anders niet te welen dan een bewringhe uan haere
hartheit daer sie boesclan mede wert en willich god te minne
die haer uiaet en sie werdet wees te ontfanghene die inpen
tinghe der godliker cracht op dat die gheest godes also ghemer
ghet moghe werden mitten gheeste des menschen als een voch
ticheit mitter ander. ende die siel weerde een gheest mit gode.
Gheestelike blyscap mach heeren een yeghelike blyscap mit
heiligen gheest die uand heiligen gheest instruet worde da
er hem die mensche mede uerblit in god het a van godliken
gauen die hi ontfanghen heeft of uan godliken belofte. Ende
sönighe mensche wanen dat dat gheestelike blyscap sijn wan
neer gheestelike iude mit male anderen uolte sijn. Mer die
sullen weten dat ghelyc als gheestelike blyscap gheene be
certheit en heeft der werliker droefheit droefheit noch ne
ghene cracht en der laeheit also en heeft sie oec neghe
ne onghelike lichteicheit. Gheestelike blyscap neemt
men euerhande. alle sonderlinghe en ghemeynlike als
men sie sonderlinghe neemt soe ist eenrehande sonderlinghe

ghe beweginghe der blyscap inden heilighen gheeste wt aenlicen
 der ghauen gods en der wecmender glorien ende der goet
 erigodes. Mer als men sie ghemeeentlic neemt soe ist eenre
 hande uolcheit des herten wt goeden tweerlate wt gode en
 een ghenijch der goeder consaenacn en maect den mensche in
 mich ende willych wt allen dinghen te doen en te liden om god
 ende al dat gode te behoert te uorden en te minne Daer om
 secht die apostel eluewert. verblijt alwes inden here. en
 derwert segghe te uerblide. Dat is yest ghemeeentlic en
 na anderlinghe. **Da mame der minheit ende der be**

85

Want die manier der minheit en der **uoringhe**
 beweginghe manijgherhande schijnt. soe moghe
 wij sie onder scheiden in seuen na onder scheid der seuen
 affecten der sielen. want yewer die minheit weint wt
 auxre of wt rouwe of wt begheerten of wt minne of wt
 medeliden of wt blyscap of wt gwaer verwonderē. **Die**
 herte manier als wt auxre is wameer yemēt beuort w
 det wt auxre der wecmender pinte of dat hi auxre heeft
 dat hi van gode ghelact sal werden. om hier sonden wil ende
 weyt gods aen ende secht. **O heer en weyt mi niet van di**
nen aensicht. Ende o heer mijn god en laet mi niet after
en en ghanc niet van mi. Die ander manier als wt
rouwe is als hi hem bedroeft om dat hi gode ueruoert he
uet ende sine gwaer uerlora heeft. Of als hi hem bedroeft
dat hi soe luttel ueroghegaen is in wechden. en dat hi na
soe deynen uerdienste is by gode. ende dat hi in soe veel di
ghen anslaghet inden oghen gods. En bidt. O heer hier dijn
ansicht van mine linden. Die derde manier als wt be
gheerten is wameer hem uerlaughen na gwaen tot meer

te wechden ende na suetheit der godliker vrendelicheit en na der
 yeghenwordicheit. **En in den hemel en na andere heilighen be**
gheerten te uerulle. En spreect. O heer uor di is al mijn be
gheerte. En mict prophete ysaias. O here dijn name ende dijn
ghedenkenisse der siele is inder begheerte der sielen. Min siele
heeft di begheert inder nacht. Die vierde manier is als wt
compastien als hi mit cristis passie goddielich medelide he
uet en als die sweert die siele die gode ghearuwe is dwer
siue ende wonder. dat die siele marren te mael dwer ghinc. Of
als hi medeliden heeft miten uerdroete lins nachte. En mict
auxren der sielen. Ende die minne des hules gods. en dat omrecht
atmen gode doet hem ueruoert soe die hilt niet gholide en
mach hi en weerde bedroeft van eens yghelics laande en
gheghat van eens yghelics ellendicheit. als iob sayt.
Te sayde op dien die gheghat was en mijn siele hadde
medelide miten armen. Die vyfte manier als wt god
liker minne is als hi oueridnet hoe guedertelic god hi
hem ghedaen heuet en hoe uoel gaen he hem ghegheue
heuet dier he niet uerdient en hadde noch der hi niet
weerdich en is. Of als hi oueridnet die ghemeyne welcude
die god dien menschelike gheslachte ghegheuen heeft o
ueruids dat hi mensche ghewoerdn is ende ghepallit
en oueruids der heiligher ghenaden die hi ghegheue he
uet in ontfanghe des heilighen gheestes ende des heilighē
sacramentes. Of als hi aensiet die onuerdighe gotheit go
des die soe gwoet is als sijn onuerdelicheit en sijn ewichheit
die noch mate en hebben noch eende. En dier sine is he te
minne bouen mate. Ende en gheen dinc is ghenocdeliker. noch
eerliker noch mictter dan die minne gods. Oueruides dier

affecten der minne gods gheeft die heilighe gheest sonderlinge
onsen gheeste gheest dat wy kinder gods sijn van deser
lechnen sonderlinge. Soe wie gode minnet die is van hem
bekemmet. Ende ic minne die ghene die mi minnen. Bekem
net en gheminet te wesen van gode dat is van hem ghepri
set en hem ghenaeem te wesen. Die minne gods maect sin
eclie ende loer alle ander affectie der sielen En alle ander
affectien beweginghen der wechden sinaken gode also veel
te bet als sie meer hebben vander minne. Aochtan en mach
gheen wecht noch minneheit wesen die niet en spruce wt
der wortel der minne gods. Die leste manier als wt blyf
cap is als hi hem verbluet inden heer in ghedenkenisse al
sijnre gaueu. Of wanneer hi inden hope der gracie ghecou
wet dat hi is vanden ghemile der gheene die behouden solen
welen. Of als hi hem verbluet van salicheit ende uoergan
ghe sijnre uachten. Of wanneer hi wt uolicheit sijnre ghe
edes hem mitten heilighen verbluet van hoerre glorie
ende mit sinen gheachtien der wandert die manigherhan
de woninghen des hemellichen uaderlands. wt al desen wert
die heere uolich. Ende speelt vanden in besloene borst mit on
sprukeliker blyscap. en na begheerliken twoneighen der blyf
cap ende des loues pynre rechte te comen wt der nauheit der
borst ghelijc enen blinden voghelijc dat besloeten is als die
pynre licht. Al hi heere en mijn uolich hebbe hee verbluet
inden leuenden god. Die leuende manier als wt groer
uerwonderinghe is wanneer die uerstantnisse ueluchter
is mitte lichte der wijsheit ende hem uerwonderit vander g
ruetheit der moghenheit gods ende vander diepheit sin
re wijsheit ende van sijnre suetheit ende guedertierenheit

159
en van beltheidheit sijnre ordie. of vanden afgivude sijnre
clacheit ende onbegriplicheit sijnre onghemecanheit. Of so
wat vander nature sijnre godheit is. en vander glorie sijnre mo
gheheit. of van enigher wonderlicheit sijnre werke. Ende hi
er al staet in iobs boke. God is givet van stercheiden en van
ordie ende van gheuechtheit ende men mach niet welspreke
dier dine sullen hem die minne ontsien. **B**inden wert
die minneheit uer gader van ewien of van dien ghemenghe
de affectien als wt aucte mit walbe wt minne en blyscap ende
verwonderinghe te gader wt mediden en vungheer begheerte
te gader. Ende dese sijn als watruhende ande te samen ghesloet
ghemenghet mit uolicheit der hemellicher saluinghe ghelike
heit mitten vande godlijes vuerd en mitte ene salighe salue
die machich is ende mitte te gheuezen die liece der sielen.
Ghelike als die ghene die saluen der lichameliker ghesontheit
maken binden van cominghen arden alleen. en biade na uel
arden te gader in vanden ene in vanden andere na man
gherhande zaken der gheuecinghe hoer salue maken. **I**n
minneheit is ene wechede goddienstigher twoneigheliker be
gheerte die uer gheueghen is inder begheerte an inder uer
stantnisse als men sien mach in simplen menschen die in
nich sijn en in gheleerden mensche die niet yanch en sijn
Doch gheen minneheit en is uolome sonder licht des uer
staens. **S**ier der lampelike mingher mensche. uerstaen is
anders dan der gheleerde. **D**ie gheleerde omme subyillie
spraken van elker gheestliker matenen en mit pynre wo
den uerbrengghen dat sie willen en suerlike welen ende
onderscheiden die zaken en bequeem reden dier bi vringhe
en mit gheue der sprake hoer dine schoen uerbrengghen

en binden uā deyne dinghen langhe wān maken. en dinghe die
 uan hem seluen open en kundich sijn mit subalen woerde bewi-
 den op dat grove menschen wānen moghen dat hoer woerde
 ghehoghen sijn wt godliker wālsheit. Mer lūpele duose men-
 schen sien daerlike die waerheit ende comē in hem selue daer
 af dieper denken ende haer swaerheit wegghen ende mit hoer-
 te begheerte loeken loechheit des iulike sinacs Ende olandis
 den schine pueris uerstaens alle dinghe dacrliker onderschei-
 den al en comen sie mit niet propetlike uoertbrugghe wt
 woerden. Want her is beter ende merre noet die onderscheide
 der waerheit te bekennē wt den ghenoeien des sinacs dan bi
 ghelikenissen der argumēten als men ghemercken mach in
 enen ygheliken meester uan hantwerke die wel gheleert
 is in sijn koust. Ende in enen subtilen philosoeph. van dese
 dwien kan die een argueren en spreken uan sijnē koust. en
 die ander propetie en subtiler werken. **Van uelclāe en in**

86

Want ghespro-
 sione en beelachghen bewijngghen
 ken is uan dinghen die sonderlinghe behoren wtter
 beweeghinghe en begheerte des menschen soe wil wij nu sien
 uan dinghen die meest behoren wtter uerstaenisse in ghe-
 estliken dinghen die som menschen onderuinden plegghen als
 sijn openbaringhen hemelscher dinghe ende visionē en uer-
 weingghen oueruidis beelden in welken sōinghe mensche
 binden gheleert weiden te uerstaen die waerheit. mer der
 werter uoel bedwighen. En daer om sijn sie te min te achtē
 want sie die wile bedriegghen. En al sijn sie oec waer noch
 tan is luctel orbaers daer an. al wānen som menschen
 die onghelieert sijn en niet en weten uan gheestlike grāde
 dat grote heilichheit ende wijshheit daer in ghelegghen is

87

Verhande sijn die visionē en uerlyst. **Van manere der**
 de sijn oec die openbaringhe al moghe visionen
 die visionē heiten openbaringhen. want daer hemelike din-
 ghe in gheopenbaert werden. Sōinghe visionē moghe pro-
 perlike heiten lichamlic om dat sie enen wakende mensche
 lichamlike gheuoent werden als moyses sach inden bernen
 dwivulthe. Ende als inden olden testament die uaders die
 wil die enghels lieulike ontfenghe. Hier in machme begr-
 pen alle ander sūne. als horen riken. smaken. en cāsen
 want dat sien machmen setten wt enen ygheliken anderē
 sijn. als ghesarue staet in exodo. Dat uolt sach die stēme
 ende die lampē en dat ghesluit der balsamen en mocht sie
 niet begripen mit siene mer mit horen. Som ander visio-
 ne sijn gheheuen beelachghen die ten mensche wakende niet
 lichamlic. mer in ghelikenisse gheuoent werden niet inden
 slaep mer in een ouerorden des gheestes. Ghelic als des pro-
 pheten ezechuels en amiels ende sōingher ander heiliche
 visionē inden olden en nuwe testamēte. **Oec sijn som ander**
 visionē die inden slaep in ghelikenisse gheuoent werde als
 iacob den heir sach op der ledder die waten hemel ghinc Ende
 als pharao en nabugodonosor sagghen in drome wāne nā
 toecomende dinghen. Al dese visionē werden ghemeeulic
 gheuoent niet alleen den goeden mer oec den die wān den
 quaden. Oec sijn sie sōmels wānsachtich ende sōinghe uer-
 staen oueruidis hem die waerheit. En sōmels sijn sie oec
 bedriegghende. soe dāter sōme mēsche bij bedwighen werde
 als ezechiel die prophete spreect. **Du hebt een viel visionē**
 ghesien en ghy hebt een loghenachtighe prophecie ghespro-
 ken. Oec en maken sie noch en bewisen niemēnt heilich

doen

Wat die
stemme

want soe weer balaam heilich ende sijn ezellinne die de enghel
sach weer heilich Ende pharao die in sinen diuon sach uoer
wiltinghe wocomender dinghe weer heilich Ende al sijn sie
waer. nochtan en sijn sie bi hem seluen niet uerdientlic. ende
dier veel siet en is te beter niet. ende dier nochien siet en
is die quader niet. ghelyc alst oec is na somighen mirraule
Oec hebben sie die wil manighen meer ghehindert dan ghe
uwent. om dat sie dier idel gloze af hadden en dier in uer
heuen wuerden. Oec wanen veel menschen dat sie viloen
ghelien hebben dat sie nochtan niet ghelien en hebben ende
bedrieghen hem seluen ende ander mensche of make dier
af ene neringhe der ghiricheit. Vele mensche hebbe loghe
like hem gheuentet dat sie viloen ghelien hebbe op dat sie
niet beneden ander menschen gheuekent souden sijn. Of op
dat sie meer gheoert wurden dan ander menschen. als of sie
heiligher waren dien die heimelike dinghe godes gheopen
baert wuerden. **M**er in somighe menschen pleghen alul
ke viloeue uoertrikene te welen der inderie ouermids vnel
nisse die wt den bregghen nedervlojet ende mit haeren wale
den binghen beslaet dat oec dat sien der oghen ontuyt wer
det. soe dat die mensche waent dat hi een dinc openbaer
lic uorwaer siet dat nochtan uatich is ende ene awuelad
tighhe faulste als ecclesiasticus scrijft in sine xxxiiij. cap
tel. Ghelyc enen winc die een linc wint soe lyde dinc her
te faulsten. en ghyt dier te dinc herte niet. Een ander vi
sioen is des uerstaens. ouermids wilke dat oghie des herte
uerlicht weudet mitten lichte der waerheit en beswaert
dier in puertike die waerheit. Of ist een beelachtich vil
oen. hi uerstaet dier inue die waerheit die men dier in be

161
heimē mach. als sime pauwel sach onuenlike dinghe en ho
erde on ueruelike dinghe. We hi gheoghien was wt para
dis ende inden werden hemel. want hie en sach niet beelden
lichantiker dinghen. mer hi sach puertic den sijn der waer
heit. Des ghelikes gheloue wij dat sime iohan ewangelist
puertike al die dinghe sach ende uerstaet die hi in apocalip
si bescrijft onder figuren van lichantike dinghe. mer dier
om bescrijft hi sie onder lichantiken figuren. op dat ander me
schen doch die figure uerstaen mochten den die puer waerheit
om gwechert hoers schijns onbegriplic is. Of meer dier om
dannen die uerborghene heilighe dinghe ouer al allen mon
schen niet kundighen en sal op dat die ghene dies woerdich
sijn dier inue hem ofene Ende dies onueerdich sijn vint ghe
lozen weerden uand uerstaende der heiligher uerborghenheit
Ghelyc alle sie oec in andern steden bedet sijn mitten dekel
der heiligher scrift. en dat berekende in oelder ewe dat siet dat ghe
haughen was inden tempel uoer sancta sanctoru dier menan
uanden uolke binne gaen moete dan alleen die priesters Ende
oec dat sanctuaru dincmen bewonden gaf den leuten te dra
ghen almen uoert solde wandren inder wuestme dat mena
gheoerlost en was onbewonden aen te risten of te sien dan al
leen den priesters. dier die heilighe gheest in berekent dat uol
comē menschen eens deels sien die diepe uerborghenheit der
heiligher scrift. Mer ander lud sullen sie bewonden dinghen
mitten dekel der figuren die wile dat wij in desen leuen sijn
Mer al sijn die figuren der beelachtigher of der lichantiker
visioe waerachtich na haer gheestliker berekenisse nochtan
en sijn sie niet waer na wselicheit der dinghe. Want en is
niet waer dat inden hemel na haerre substantie often ende

leuen sijn ende aenuen ende ander dinghe die besaenen staen in
apocalypsi ende in anderen visioenen der propheten. Mer daer sijn
hemelsche cranche welker uerdiente ende ambocht in figurē be-
trekent werden na eighenheit deser beeste. Wy louen dat arthus
gheglorificiert inden hemel is lichamelike Ende dat hi uoertme-
er na waerheit sijnē substantie van waren niet gheboort noch
gheloecht en sal werden noch oec liden. als men inden ewange-
li leest. dat hi leet doe hi lichamelike op der werlt in tē mēsche
wandde. Nochtan heeft hi dit wyl als men secht sōnighe he-
lighē en unighe mensche in visione hem gheopenbaert als of
hi ghebooren wūde. of in sijn moeder schoot waer. of gheuerdet
inden arce niet dattet inder waerheit soe was. Mer dat hi den
menschen om sonderlinghe auestinghe ende uerwekinghe der
innichheit. Of om eughe sonderlinghe gheestelike beuikinghe so
openbaert. Want wi wēt wel dat arthus die opghewen is na
der wer uoertmeer niet steruen en sal. en die wer en sal hem
uoertmeer niet uerheuen Des gheleys en sal hi oec uoertmeer
lichamelike niet ghebooren noch gheloecht werden Ende aldus sal
men hoelden van anderen openbaringhen der heilighē of der en-
ghelen Oec is te weten dat sōnighe menschen die bedroghe wer-
den van ualschen gheesten. of van haeren eighenē ualschen wa-
ne. wānen dat hem in visione te wōn anē arthus of sijnē glo-
riose moder maria. ende dat sie hem uleschelic gheuoecht ma-
ken niet alleen in helsen en in allen. mer oec in andrē onte-
meliken werken En also als haer gheest van vinnē gheeste-
like gheuest werden. also wānen sie dat sie hoer ulesch mit
sijniker uleschliker gheuoecht auesten van buten en hem
gheuoelike gheuoecht auesten van buten en hem gheuoelike
gheuoecht maken. dat niet alleen ualsch en bedrechlic en

162
c. xlv.
is mer hec is openbaer en pūeflic dattet groe swaer blafche
mie is. Want also als uandinghe des heilighen gheestes die
waerachtich is ghegheuen wert teghen alle ghebruke te uer-
drucken en te uerdrinen. also is sie sonderlinghe teghen ules-
schelic gheuoecht En waer die gheest der wincheit mit
sijnē clachheit in schijn. daer ist noec dat alle beuoringhe
quader gheuochten uleschtes uerganghen ende uerdreud wer-
den techt als duyster wisten van toecomenden lichte. Mer van
dien die bidden als sie gheuoelen gheestlike gheuoecht vud-
tes beulet werde van omwincheiden uleschliker gheuoech-
ten. Ic en weet niet wat ic sal oordien. mer dat ic lieuer der-
ue der blomen die ic wt wuluste des llycs sold lezen. En also
als ic niet uerordien en mer die ghene die bidden haers on-
dants in gheestlike gheuochten beulet werden van ulesch-
liker weuofender omwincheit. Alsoe en am ic oec niet out-
sculdighen den ghenē die in alsonne weuofinghe mit adēa-
te gheuoedice hebben hoe. Danich oec hoer andacht schijn
te welen. **Van manieren der reuelacien** o o o

78
Openbaringhen uerborghenē of toecomēre dinghe
ghelicheit in manigher manier. mer ghelijc als mē
uoertmeeren visioen uelē menschen mede bedrogghen sijn
werden en wāne dattet vanden heilighen gheeste is dat ha-
er eighen sijn visiert. of dat hem die gheest der diuilinghe
bedregghelike in gheest. Ende daer om heb wy nū soe veel
pūfcaen dattes ons uerdieuen mach. van entherstes to-
comēt en van anderen trakenen des ghemeynen ordels nū
uēderfulte gheestlike lances van ueruolginghe der he-
ligher kerke. Van manigher hande drucke der werlt ende
van manighen andren dinghen. daer oec swaer en in

nighe menschen meer in gheloeft hebben dan behoerlic was Ende hebben mangherhande bedinghen ghecoughē waer sinte iohannis en waer anderen propheten. En al waren die alle waer en te ghelouen nochtan mochten gheestlike lud weel dinghe vanden daer sie hem verbaerliker in behouere mochte. Wāt ouer heer ihesus cristus allike forchtosdicheit toe comender dinghe uerdructe in sinen apostolen doe hi sende Ten behoert v niet te weeten die oide of die momentē die die uader ghelede heeft in sinre moghenheit. Openbaringhe gheschiet somwils mit stemē of mit openbaren woerden. alle wt sinre peccer. ende sinre iacob. en sinre iohan op den berghē mit ihesus die stemme sprac doe die wolken. dit is mijn lieue soen Ende daer na sprac ouer lieue herē wt sinre peccer. salich bistu symon barjona. want ulesich ende bloet en heeft di dat niet openbaert. mer mijn uader die inden hemel is. Of als wt samuel ierst ghesproken waert dat woert des herē in salo. **S**omwils gheschiet. **D**ie openbaringhe mit slapec als ioseph toe ghesproken waert inden slape. dat hi manen uemen solde ende ulien in egypten. en wedercome solde **O**er waert den coninghen gheleecht inden slape dat sie niet weder en gheughen wt herodes Ende des ghelyes vintme in veel anderen staden. **S**omwils gheschiet openbaringhe oueruids enen eughel die wt enen wakende mensche na binne spreect als zacharias die prophete secht in sinen uerdu capittel. Die eughel die in mi sprac die sprac wt mi En weestu niet wat dese dinghe sijn. **S**omwils gheschiet sie oueruids den heiligen gheest in der siel des menschen als die prophete secht. Ic sal horen wat die heer in mi spreect Ende dat gheschiet in dierhande manier

163
c. xlii.
Een manier is. waermeer hi dier sielen yet ingheestet te doen of te spreke of hoer leert van hoers selues. of van ueruids dinghen als hi inden propheten ingheeste wat sie doen of spreken solden. of als hi hem toecomende dinghe of uerborghene dinghe of dinghe die niet ieghemwordich en want openbaerde. **D**ie ander manier waermeer hi den mensche uerlucht van binne ende toent hem niet in enen dinghe of in drien mer ghemeelic in veel dinghen wat na rechter waerheit beter of niet beter. also als hi alle wdichtuerdighe menschen leert dat quade late en dat guede doen Ende oueruids den gheest der kunst of des medes of der uerstandnisse of der wylheit te bekennen ende wt te kiesen dat guede gode behaechlic is ende best is. **R**och is een ander manier na openbaringhe oueruids den heiligen gheest. waermeer die mensche wt godliken ingheesten god bidt om enighe sonderlinghe eyghen of uerende zaken en oueruids begheerlike tweneighe der mincheit en ghetruwe wt uerhoringhe sijn ghebedes. uerstaet dat sijn ghebet ghehoert is. **M**er al ist dat hi beuulwet dattet goeden uoertganc hebben sal daer hi om gebeda heeft. nochtan en weet hi dicwile niet in welcher manier dattet gheschiet sal. **E**n des ghelyes als hi niet en weet ghewelt dat he inghestwt weerdet allike ghetruwe der uerhoringhe soe uerstaet hi dat hi neghenen uoertganc sijn ghebedes uerarghen en sal. al ist dat hijs te mael niet zeker en is. Wāt hi en weet niet waer dat cranche ghetruwen een onke is des ghetruwes der mincheit dan der weigherdinghe der bede. Ende dese manier na openbaringhen is sonderlinghe ghewoenlic en vrendelic minghen herte. **R**ochta vndert me biaden dat som deuote mensche hier in bedroghe

werden als inden inwendighen in gheestene En dat mach allas
overmen. waemoer een droet mensche hem vanden tot gode in
wiltlike gheest. en ouermids grote begheerte der innicheit
ghecraven dat hem god gunstich is en bidt uor hem of uor ene
anderen dat dit of dat ghelike Ende te voren eer hi dat bat was
in groter innicheit en in ghecraven der godliker godterreulheit
Ende daer toe begheerte in hem went des dinghes dat hi won
schet en die begheerte vurigher wert en wt der vuricheit uer
meert wert dat toerlaet tot gode toe waent hi dat die
heilighe gheest dese innicheit werct om dat die vose gheest
gheen innicheit en mach inleven die hi nimmer en heeft. en
ghenouet hier. Sine dat hi niet bedroggen en sal werden.
noch sine hope noch begheerte gheueghert. want die heili
gheest schant ouermids die innicheit en dat ghecraven te
uolvoeden dat gheacht ons heit daer hi secht. Bidt ende et
sal v gheghenen werden. Hier hier in mach bedrieghemisse
welen dat die gheest des menschen wt begheerte des dinghes
dat hi nint hem uerblidet wanceer hi neerstlike daer op den
ker. al en was hi oec te voren in gheemre innicheit tot gode
ende ander ghedenckemisse vanden uan groter begheerte des dinghes
lichaelic beuert wert tot anne. sonderlinghe waemoer enich dinc
is dat wt innicheit hoert. als diavol ghelike dat die mensche
om ydel glorie bidt gracie uan gode wel te predien. of te pro
phetieren of mirakel te doen of anders wat daer hi wonderlic
af sijnne mochte Ende sijn herte werdt bedroggen. ende uer
blidet hem in desen fantasien en weidet beweghen in ydelle
begheerten Ende hoe die begheerte des herten uolker wert
hoe hi in hem sijnen droet werdt. wanceer hi denket ende
wonschet dat hi begheert. Ende niet uan lichaemdelicheiden

of uan idelheiden. mer uan wechre ghestadicheden en uan curio
maen Ende waemoer hi daer en binuen blijft. in eenre hande
aveltinghe des gheestes die lichelic uerheuen mach werden
tot meere beweghinghe der innicheit. Ende dan sprekt dat ge
craven sijn vighens gheestes. ende hi waent datet si die heili
ghe gheest. om dat hi die gracie der innicheit niet ontret die
hi gaf. Oec waent hi om dat sijn herte ghewidert wert ouermids
sijnre begheerte dat hem so veel te meer gracie wardt in ghe
stant als sijn herte blidet gheworden is. en grijpliker ende nu
mer stad heeft gracie te ontfanghen. want een vry herte en
uollic in goetwillicheiden is bequamer te ontfanghen gracie
der innicheit dan dat mit dwesheit ende mit bitterheit is bedruc
ker. want die heilighe gheest is minne. en goetwillichheit ende vrou
de des uaders ende des soens Ende een yghelic dinc uerblift he
natuerlike meest mit sijnen gheliken. want blyscap is proper
des hemelijken uaderlandes. Rouwe ende dwesheit is pro
per der ellendicheit deser werlt. Bitterheit der wylhope is hel
cage pine Daer om behoefme grote libalheit in allen ma
nieren der openbaringhen en der visione op datmen op datme
niet ontfanghe ualliche dinghe uor waer dinghe noch ladel
ke dinghe uor salighe dinghe. noch deme dinghe uor grote
dinghe. noch middelbare dinghe uor hoestste dinghe Die hei
lighe gheest kan alleen den mensche leide ende zeker maken
ouermids die gane des ineds. en ouermids gracie des onder
scheides der gheeste wat in sulker dinghen te ontfanghe is
of te laten en hoememre ghebraken sal Ghelike als hi die
propheeten ende die heilighe leide die hi niet alleen en wen
de waerachtighe dinghe dinghe. mer hi bewilode he oec in
weadlike ouermids ghetuich der waerheit dat sie waerich

ach waren. **S**onighen gheleerde luden dinct zekert
datme dulcane openbaringhe en visione niet en soeke
ende ist dat sie ghegheuen werden datmen hem niet lich-
telic en gheloue. mer aert hebbe uor dat sric der bedrie-
ghenisse. en datmen sie deyne reken en luctel vruchtbaer
En al sijn sie wacr datme sie nochtan holde als aultchen
waer ende ualich. Ende sijn sie ualich datmen daer niet bi-
en bliue op datme niet bedinghen en werde. En is iement
die oer ommer achten wil die neme med mit luctel luden
ende die soe wijs sijn dat sie he des dinghes verstaen. Mer
inden dinghe die seker sijn ende uerdientlic ende vruchtba-
er daer sal een yghelic hem uerstellic in oefene als in ghe-
briken wt te wieden en trubelic pine in doechde uoert te
gaen inder heiligher scrift na gansen verstaen hem te ofe-
nen. Ende ouernids ghewoenhicheit des ghebedes dat heere
vurch maken tot begheerliker toeneighinghe der aulich-
eit. Dit sijn salighe en sekeren en vruchtbaer oefeninghe
gheestliker mensche. En hoe he een yghelic hier meer ofe-
hoe hi merre is uan uerdienste en merre glorie hebben
sal uan gode. Oec sijn sonighe beuoelike suetheiden dien-
stinghe mensche vanden in gheslort werden alsoe dat sie se
gheuoelē moghe. Alle wonderlike soete roke onspreekelike
soetichheit des smaets. en suete ghelude uan stemē en uan
sueten sanghe. Ende ondruindinghe onspreekeliker soetich-
heit die me gheuoelen mach. Ende want dese dinghe wacr
sijn en uan gode soe moghen wi ghillen dat sie daer om men
beghinmenden menschen die gheestlike dinghe noch niet cla-
erlike en verstaen ghegheuen werde op dat sie doch mit be-
uoeliken dinghen gheueest werden in gode die noch niet en

165
bekenne die wedic merre gheestliker dinghe in wilke meer-
re macht is ende zekere wacrhheit en een vruchtbaer
uoeringhe en merre uolcomenheit. Oec werden gheuoel-
like twestinghen ghegheuen den ghenen die seer toe ghe-
uomen hebbe indē gheeste om ouerulodichheit der soetichheit
die sie na binne hebben. op dat ghelike als die siele in lichame
als hoer ghelike mit weghe dater ellendichheit mede deela-
re pallien. sie hem oec mede deile. Hoer twestinghe. Wat
als die siele uan binne diuendy is soe neemt oec af dat
licham uan buer. Daer om wantet licham mede arbeides
nietē gheeste en medelidat inder uerdienste. soe ist wach dat
die gheest den lichame mede deile dat loen niet alleen der
wecomender gloiren. mer oec der ieghentwordigher grade.
Ghelike als heren in werksapen haten twechē zenden
uander siele die hem ouerlijft. Ende alle suete parauel-
soechte alsoe als ghelike gheliken der pine. alsoe sulde oec
welen gheliken des twestes. En die gheliken na ouerulo-
pender mate die den gheniden ghegheuen werde. wil-
ke ouerulodichheit dat licham dat deelaichich was des ar-
beides ontfanghet op dat sie niet wt en storre en uerlore
werde. Mer alsoe als uoer ghesinghe is uandē openba-
ringhen en visionē alsoe ist oec uan desen gheuoelike sie-
licheden dat sonighe menschen daer in bedinghen werde
en wancē datter na gode si dat machsien een bedrechi-
ke fantasia is. Ende som want datter een groet dinc si dat
nochtan in hem selue niet wert en is. Ende sonighe me-
schen uerheffen hem selue na sulken dinghen. en beuine
he als uan heilichede sonderlingher grade. Oec hebbe dese
propperlike aen hem beuoelinghe godliker soetichheit sou-

derlinghe alle sie uan ghewoentē dicitale en mit starcker be-
wringhe comen dat sie inder uermalinghe des gheestes
dat licham annc makē en also in eenre manier ghewoent
like pānghe. alle enē grove mensche die grover spile ghe-
woent is. wanneer hi die uide lecher spile ontfaenger dat
sie hem miscomt en seer kint. Want dat uerganlike on-
cuel licham is ghelyc eenre beest en beestliker cerecliker suo-
der dinghe ghewoen. als hē in Geneli na der sonde nā gode
toegheleecht is. Du salt enen die aruden der eerden. Som-
ghe deuotē menschen die ghekwent sijn uan groetheit der
innichheit. die uinghen weert becer si arancheit des licha-
ems te hiden en den gheest nicht arbeide der innichheit te go-
de waert te starcken. en die ghegheueue grāde niet te uer-
lūmē dan om grote arancheit hem af te wraken uander in-
nichheit. en den gheest te uerdruē of wt te den en wt wt-
wendighen onleden hem te gheuen om uerlichtenisse des
lichams. Hier toe machmen antwoide beholden enē yghe-
liken sijn becer mede. Dat die gheen die alte seer daer af
aruchen hem biade moghen nichtlike afrechen uander ne-
erlicheit der innichheit en mit hoers selues arbeide niet pi-
nen daer in te bliuen op dat sie niet als werpende uoer-
drucken die affectie der innichheit. Want soe amich ghewel-
dich pinen maect oec sterke lude aranc. **M**er ist zake
dat sonder arbeidelike pine die grāde hoer selue offert en
indruet onghelochte soe en sullen sie se niet af werpe noch
oec hem te mael daer in sturte ist dat sie gheuole dat sie
daer seer uan aruchen. mer mit matcheiden sullen sie daer
aenhanghen. als ghelaruē is. Du hebbs houich gheuonde
et soe veel daer af alles di ghewoent is. tans also uel al

166
• c. xlii. •
les di ghewoent is na mate dijner ancht. want et is nutter
een wyllets der innichheit ghematelike te ghebruken. dan
ouernads uerwerden anchten en uerwerfder natuerliker
macht sie te mael uerlieten en uomer weder te arighe. wat
die ghene die hem dus uerwerft hebben. beghinne diavyl da-
er na mit hem selue al te groet medeliden te hebben om we-
der te arighe die ancht die sie mit onbescheidenheit uerlo-
ren hebben. Ende beghinne niet alleen lecher mer oeclichte
niederigher uan zeden te werden dan behoelic is. En want sie
hoer anchte seer uerlotē hebben sonderlinghe des hoers en
der herten soe werre sie hem nauwe enighe deyne tijt ghe-
uen tot innichheit. Want stedighe arancheit doet sie daer af
en hoe sie daer meer teghen pine hoe sie mit uermoghen.
Ende hier om schijuet wylsker datmen die godlike avelst-
ghe ghemateliker soeke. wanneer die arancheit des lichams
daer aen hindert op dat men te langher ghebruke moghe
en also sie uermeerret werden datmen sie nocham uerdin-
ghen moghe dan tot eenre torter tijt ghewoent daer in te
zoeken mit sulker onbescheidenheit dat mē sie daer na vlien
moet. en uerlieten sonder hope weder arighe om ghebre-
der arachten. want alst uat ghebruke is soe moet die noch-
ticheit wlopen. Ende daer af seecht die prophete. Mijn uelich
leed ghebrece ende oec mijn herte. want. wanneer die anchte
des lichams te mael ghebrece soe weert oec dat herte aranc
en amachtich uander innichheit. **D**oe gheualt di wyl co-
men menschen die neerlich sijn ter innichheit. wāncev sie al-
re meest pinen te hebben grāde der innichheit dat si se dan
nūst hebben. ende wanneer si stercke daer na staen dat sie
dan driev en harter uan herten werre oec in die meest en

innichste hochaden als ander passien of der ghebuerre des
heren en sonderlinghe wanneer sie sochtuoldelike en neer-
telike hem pinen te bewiden totten heilighen saamere En
hoer veel werden hier dievil seer af bedroeft En omds
des innodicheit der herten dat dus ghesdoert is soe nemen
sie hier wt dat lies hauenennē niet werdich en sijn dat sie
god uandē. en dacten god niet behaechlic en is dat so onwee-
dighe en onduore menschen souden dat heilighe saarment
ontfanghen. en aldus rechen sie hem seluen die uide af uā
der spise des leuens ende uander medicinē der salicheit. slder
want den mensche omker is waer hi weerdich si der mē-
nen dan des hages na der ordinnanc der wden en gode alleen
kundich is eens begheleys uerdienst. Daer om al en mo-
ghen wi nader waerheit niemēt inden wat hi gheuoelē
of doen mach in dulsamē dinghe nochtan na ghyllinghe mo-
ghe wi sōme rednen daer op uergaderē. **waer om god den**

W aer om **goden wēliche die gracie der innichheit onaret**
god goed en deuotē mēliche onaret gracie der innich-
op die tijt wāneer sie se alre heft hadde en meest loeken
daer op machmē ses wden bewisen. **Die ierste wde is**
want die mensche neghen innichheit en heeft soe wert hie
op die tijt te meer ueroetmodicht dan op een ander tijt en
wert meer in hem seluē confus. ghelyc alle weerlike mē-
schen meer confus waerden wāneer sie des pacchens met
en gaen ten heilighen saamere dan in alder ander tijt uā
den iare om dat dan alle menschen pleghen te ontfanghen
dat heilighe saarment. **Die ander wde is** dat hi hi a-
uentuuren omds ander oefninghe met waer ghepu-
gert en is. of hi heeft sōninghe mistact der hi niet en

ghedunt En op dat hi den weerdlike gracie tott saarment en
tebet uan sūde ghepurgiert werde soe wert hi daer in ghe-
purt daer hi hem meest in bedroeft en hoe die wulve meer
te is hoe die purgieringhe starker is. en alre meest daer om
dat hi machsien op een ander tijt min uilich was gracie
der innichheit te begheuen of uerluemlike outfene die hem
ghegheuen was. of gode daer af niet weerdlike en dante

Die derde wde is want die mensche ghepurt sal wer-
den indē dinghen daer hi in ghesindicht heeft dat hi op die
tijt der gracie derue als hi sie begheert om dat hi sie te uort
uerluemē doe hi sie hebbe mochte en uoertmeer daer in
uoerhoedigher werde. **Die vierde wde is** op dat hi al bet
daer in gheleert werde dat sie uan gode si en niet uādē men-
schen. want sie die mensche niet hebben en mach na begheer
te sijn willen. mer god is die sie gheeft ende mistact wāneer
hi wil en onaret alsoet hem behaecht en als hi weert dat
miste is den ghenen die sie ontfanghet En oec dat sie god
gheeft wt sijnre gracie en niet wt uerdienst des mēchen
want gracie hi sie alre wāneer men sie begheerte. ende
hi sie niet en gracie sie en wordē begheert soe mochtmē wāne
dat hi alleen gracie na uerdience der gheemē die si sochten. ^{ver}
en niet uan mildicheit der gracie. hier om wert sie bindē wt
gheuichicheit gheueghert den ghenen die sie uoerustelike
loeken. en wt ghenaden ghegheuen de ghenen die si niet
en loeken. **Die vijfde wde is** want wt haestigher pi-
uadichheit des herten wert biaden bestopt die vryheit
des gheestes wāneer dat herte vryt als mit gheweldighē
haest uoert te brenghen die affectie der innichheit ende en
can die mensche dan die gracie die hi zoect niet uoerbreuen

ghen na begheerte des herten. Soe wert hie daer af bedroeft en
meer hart. Ende hoe hi hem mit meere haesticheit pyn te
dwinghen tot minichede hoe hi min uiderit ende meer uerdr
wet. recht als die ghene die wyndrum of oliue in der per
len alre zeer en haestelike druct daer die vochticheit onda
erre en onsmakeliker af ulojet dan of hi sie lansem ende
ghematche ghedruct had. want hoe die affectie der minichet
vriet is hoe si uetter is. Daer om is op som ander tyt die me
sche die wil mingher om dat die gheest in sijn uysheit blijft
en sonder bedwant hem mach uerheffen mit hoghe want ghe
weldighe haesticheit bestopt den gheest oec inden licham. mee
ghelanghe uerhalinghe des adems is uerlichtinghe des herten.
Die zelte reden mach welen uerdienst uan meere gra
aen en glorie. als die onuerarghen begheerte die siel pyn
en oeyne maect. en als die lyd samheit en oermodich uerdin
ghen der directheit ghelyc eenre vile die siele daerre maken
en bequamer tot ontfanghen dat godlike licht en meere
gracie ende glorie. want dat licht des anlithes gods en dat sijn
in der claerheit gods blyuet alle menschen ghelyc. mer die
puerre is ende vriet uan duysternisse der sinde die is bequa
mer tot ontfanghen dat licht dat uan boue inlojet. recht
alse claer glas en metal dat wel gheuyt ende polliert is tot
ontfanghet die indien des liches ende meer blyuet. want dan al
tinghe een vyl is der siel die den wylt der sonde af vylt. soe uer
andert die siele weder dat licht der gracie als sie gheuicht
is uan sinde die mit hoere duysterheit die siel bedect ende
wesloren uandē indien godhes liches. Oec maghet god vrad
die herten mingher menschen inden dat hi hem affecte de avel
dies sie niet druen en moghen sonder gracie pinc op dat si also

der eldtrijen

gheuicht weid en bequamer to ontfanghe meere uolheit
der gracie in uider tyt en glorie in uercomender tyt. Al ist
oec dat sie die castinghe mit sonderlingher mistaet niet uer
dient en hebben. **Van beoringhen mingher menschen**
D E uere mensche hebben twee beoringhen die gheuoer
lic sijn sonderlinghe uiaen en onuolcomē menschen. 90
alle diuuelachticheit ende houaerdicheit. want die uile di
uelen sie of allulic gracie uan gode si. dan die mensche mit
sijn arbeide hem die beweginghe maect. en dit is een
leer onuolcomē beoringhe. want vraden dynt den mensche
dattet lichamelike mach des diuels bedriegē. Ende wert besa
ghen in hem seluen soe dat hi denct sine neerflicheit der minch
en te maet after te laten en hem simpelike te gheue alleen tot
bedinghen uan wtwendighen woerde en tot godden wtwendighē
werken. recht of hi daer in sekerre waer dan in neerflicheit
wtwendigher druenen. en dese beoringhe lyde hi meest wan
neer hem die gracie der minichet ontoghen wert. En aldus
heeft hi tuerhande tribulacie alle uan onrechticheit der gra
cie en uan diuuelachticheit of sie uan gode was of gode ghenae
was. **A** lldus diuuelen die discipule ons herē inden gheloue xpi
eer sie uolcomelike ontfanghen den heilighē gheest als nu doe sie
saghen sine minkele en sine hoghe iere soe ghelocden sie dat hi
was die waerachtiche gods lome. mer doe sie saghen sine pallie
die hi om onsen iud ontfenc doe woerde sie diuuelende alle sprac
ken onder hē doe hi ghallit was eer sie seker ware uā sijnre
verriemisse. Wy hoepē dat hi sinel uerlossen solde. recht of sie
legge wolden noch heb wi te uerghenues ghehoepet. Des ghelycs
ua sijnre uerriemisse doe sie hem saghen uerblide sie hē ende
diuuelde. hent sie mit uel argumētē uersekerit ware dat hie in

der waerheit was sonderlinghe na sijn hemeluaert. en na sendin-
ghe des heilighen gheestes. Ende allus uerblide hem nu deuote me-
schen. Van twelcke inwendigher gracie en als nu twaue-
len sie en sijn diuidy. Dus werdt die heilige gheest in hie-
manichs nu in deser wile en na in ander wile. nu sent
hi hem twelt in. en te hants onarit hinc hem weder ter tijt
to dat sie mit manigherhande teken anderwilt die waerheit
ende die nutten sijn uandighen. In ieghenwoordicheit der
gracie sijn sie blide uander twelkinghe. ende zeker uander wa-
erheit. En als die gracie uan hem is soe uerlieten sie solacs
uan beiden gauen. Hier die wile ma pnt dat hie in die daghe
des quaets ghedenit om dat goede. wiles gheuechmide he we-
der weyt uander veroringhe der deymmodicheit des gheestes
en dat is nuete ieghen die ierste beoringhe der twiuelachach-
eit. Oec pnt hi hem in die daghe des goets te ghedenken om
tequade. ouermids wille hi ueroetmodicht wert en uerduict
uander opblasinghe der houaerdicheit en also wert die an-
der beoringhe gheuelen. **Van ierhande uerheffinghe te**

Want ierhande wijs uerheffen hem uoter mensche-
deuote menschen. yewer sie glorieit dat sie die gra-
cie der minicheit uerdient hebben mit gheledenen arbeide
en neerlachheit. Of dat sie uan gode meer ghemint sijn dan
ander menschen die dese gracie niet en schone te hebben. Of
dat sie want dat hem meere gracie ghegheuen si dat in
der waerheit is. Of dat sie der gracie ver konne ghebruke
en danbaerliker ontfanghen en vruchtbaerliker uoert de-
len en min dier in uerflumen dan ander menschen die ghelike
gracie ontfanghe hebbe. **I**eghens die ierste beoringhe der
twiuelinghe is nuete dat die mensche ghestadlike beuolue.

en gheloue dat die gracie uan gode si en dat hi neerstelike merke
de gracie of alle weghe hoer beoringhe si allene toe goede. En
hi oecmodelike dier af inet neem uan yemant die gheleert
en gheoefent is in sulke dinghen. En dat hi oecmodelike gode
biddet dat hi niet en gheenghe dat hi bedroggen werde uan
sijn selues sin of uan emghen virende gheeste. **I**eghen
die ander beoringhe der uerheffinghe is nuete neerstighe
bohemighe eighenre laelheit en luocheit en uerflumelheit
en ondanbaerheit en ydelre glorie en anruoldigher wach-
ghe in welker men inden gheuen sal uander gracie die den
mensche ghegheuen is ende die hi uerflumet heeft. Oec is
hem nuete dat hi anruoldelike boldighe dat hem die gracie
niet onwighen werde. en dat hi niet ghelaten en werde uan
gode om dese quade dinghe die uoersaruen sijn dier hi oen-
langhe in ghespaert heeft op dat hi hem betide en die hie
niet ghebeert en heeft. Oec is hem nuete dat hi neerstelike
merke ander taentche die in grinnen in wercken in ghebeden
en in goede oefinghen he verix sonder ghelike boue gaen.

It zake dat. **Van ontfanghen dat heilige sacrament**
iemant onderuind wil waert bette si diuyl dan zeldt dat
sacrament des lichaems ons heid wolu wil te ontfanghen
Die sal weten datme dier alle menschen neghene een
parlike teghel af gheue en mach. **W**ant die uerdiente
der menschen sijn manigherhande. en neersticheit hoere
werke en hoer begheeren sijn onderscheiden. Ende die wer-
ke des heilighen gheestes sijn manichfoldich in alle mensche
Oec sijn manigherhande gheestlike stax. En hier om als
men den sicken niet naemre forme gheue en mach media-
ne des lichaems om onderscheit der complexien of des lands

of der tijt. of andere zake waer om mē die medicinē vakenē
of soldene nemen of in meerre of minnē deel gheue sal Ende
allus ist te uerstante uandē lichame ons heeren ihesu cristi. dat
gheestelike medicinē is. want die mit werlike soughen becom
mert sijn die moghē hē soldene daer toe ontkōmerē dat niet
ontfanghen dan die ghene die hem alleen gheuen tot gheestli
ken oeffinghe. **Oec** sijn sōmighē mensche meer en sōmighē
min uoerleendē in bewaringhe hoers leuens en haerē zeden
en puerheit haerē conlaencie. **Sōmighē** werdē oec mit vuer
gher begheerte meer ghemogen tot ontfanghen dese salighe spise
dan ander mensche. **Oec** sijn som andere die rechte uerzaecht
werden als si daer toe gaen sullen en en dwonghe sie die con
laencie niet noch en ghebodet niet die ghewoente hoers gheest
lyc staets. of en dwoghe sie daer niet toe anxt dat sie meer uā
gode uerwenden solden si solden herde zelden gaen tottē uersa
chlike saamere. **Noch** sijn dat nauwe yemant soe
gheestlic of soe heilich is ten si hem gheuoect dat hi uā gheuo
entē ter weke eens ontfanghe dat heilighe sacrament woghe
uomē priesters ten si sōnels en zelden dat hi om sonderlinghe
zake meer daer toe ganghe alle of enighe siecē hem aen quaem
of om sonderlinghe grote hoedijst. of onghewoelike innichheit
of onghetempere begheerte om hem te ontfanghen die alleen
machten vrant der nāder siel ueruelen. Ende want sulc in
val der vuerheit niet inghelort en wert dan uandē heilighen
gheeste alle te ghelouē is. soe en is die mensche niet bedwongē
ander die ewe en inleetinghen menscheliker ghewoentē. alle
wij wel sōmighē ghesien hebben mer luctel wilker leuē xpijs
was also dat sie ouermids apenbaren teykenē sijnen te ghe
breken inden leuē des lichaems als sie niet ghestadelike ghespust

170
en worden mātē brude des leuens inden heilighen sacrament. Ende
die te uoren soe annc waren dat sie niet gaen en mochtē na ont
fanghemille des heilighen sacraments want sie soe ghesteret of
sie te uoren neghiene crancheit gheuoelt en hadden. alle onse
heer seecht. **Mijn** uleysch is waerlike spise. en mijn bloet is
waerlike dranc. **Want** neghiene lichamelike spise of dranc
en mochtē soe haestelike noch so anchelike niet alleen dat li
cham mer oec die siele uermaken en starken. **Sic** er is
salich ende nutte dat hem die mensche beuide teghen die ont
fanghemille deser medicinē en pine dat sy hi sie ontfanghe al
se hi alre innichst mach. en na der ontfanghemille hē holde in
oefinghe der innichheit. **Doch** sullen gheestlike menschen die
hem gode gheoert hebben tot ewighen dingh dienste antdacha
gher hier in welen. **want** soe sullen sie bet behoert bliuē in hore
leuen en in hoere conlaencie ist dat sie om weer dicheit des
heilighen sacraments voer ende na alle siet ontfanghet hē pi
nen onbeuolctelic te leuen en ghestadelike hem tot machheit te
gheuen. **En** als die innichheit vīdē laen nochman sullen sie ghetru
welike daer toe gaen ghetruuende op die barmherticheit gods
want ist dat sie hem onwoert whenen soe sullen sie denke dat sie
so uel meerre noet hebben te lueken den ghesontmaker alle
sie hem lieker gheuoelen. **want** die ghesonden en behouē niet
des meisters uan medicinē. mer die gheen die qualic hebben.
want daer om en begheers du niet die uereuen mit dattu hem
heilich makes. mer op dattu heilich ghemaect werdē uan hem
Oec en sal die mensche daer om niet after laet te ontfanghe dat
heilighen sacrament ist dat hi vīden niet en gheuoelt. **Sonder**
linghe innichheit op dat hi de dat in hem is ende pine hem daer
te te beuīden so hi best mach. of ist oec dat hi inder ontfanghe

nisse of daer na hem inn deuot gheuoelt dan hi wilde. want dat pleecht wt enigher uanden uoelprokeue zaken te gheschien.

93

MEr die priesters. **Vander forme der priesters**
moghe dese forme holde dat sie niet alre selden noch niet alwes daghelix sonder onderlaet misse en den noch en offeren die heilighe offerhande. want alre ghesindelike misse te doen sijn wt wat ceikeus deure reuerencie. want nauwe jemanct soe deuot is die alwes mit cenparliker minchheit vuerichs ende alle weghe den dienst doet mit behoerliker reuerencie en mit vunggher herren hi en vint wel braden een dinc cleyn dat hem hindert. Ende oec alre zelden te celebreren al plecht tot braden te gheschien wt reuerencien en oecinodicheit noch tan soe wt binden een uoetsel der traechheit. want die uensche is inn uoersienich in alle dinghe wech of hi niet en behoefde he te beware want hi gheen opsat en heuet te gaen wter ca sel xpi. Dit en is neghene waerachaghe oecinodicheit noch ten is niet zeker dat hi hem daer langhe uan ontrecke. wat ghelijc als hi niet en is weerdich dat licham xpi die wyl tontfanghen. alsoe en is hys oec niet weerdich eens tontfanghen. wat daer dinc ontfanghe wy onsen heit of wjs weerdich sijn. Mer op dat als hi ons die wyl uandert ende ingaet in die wounghe ons heit ende ons lichams dat wy meer en meer weerdich wde want waer god ingaet daer ghebenedijt hiet. ghelijc als hie wilneer ghebenedide den huys obediem die in sijn huys hadde die arke ons heit daer mana in besloet was. daer om wolde dauid die arke mitre benedixie weder halen als ghescreuen is inden achten capitel des boecs der wysheit. Ic heb wil gheschad dese tot mi te ghebrenghe om dat ic weet dat sie mi mede deyleu sal uan hare goede. welke goede ic nu te belarue achter

laet. want men sie tot ueel steden vint inder heiligher scrift.
Hoe. **Da mangherhande begheerte die os oechter dat**
als oudericheit is der mensche licha ons heit te ontfanghe
soe is oec mangherhande die andacht en die affectie daer
sie mede ghecoghen werden misse te doen of te gaen totte heilighen saornment.
Somighe trect die mine godes op dat si haer gheminde die wyl noden tot hem en in he selue ghenoechlike om helsen.
Somighe trect bekennē eighene onrecht dat si den heer als enē meester uā medicinē wt he roepē die sie uan alre liechte ghenese.
Somighe trect ontsienae hoere mistaet. op dat si ouermids hem als mit come gheuoeliker offerhande gheuincicht werden uan allen lunde.
Somighe trect perse ende last uan tribulae op dat sie ouermids hem die al dinc uermach. haestlike uan alle reghenheit den gheuehet en zcherlike beschermet werde.
Somighe trect begheerte enigher gracie of gaue te ueranghe ouermids hem. dien die uader als hi uor den mensche bidt mit weigheit en mach.
Somighe trect danbaerheit uor die gaue godes om dat die mensche gheen dinc gode weerdiker weder gheue en mach uor al dat hi ons gheuet dan dat hi ontfanghe dien helio des heils dat is onse heit ihesum cristum.
Somighe trect dat lof ende die eere godes en der heilighen om dat wy gheen merre dinc en hebbe daer wy gode of die heilighen na hoere weerdicheit mede eue moghe dan cristu te offerē gode den uader.
Somighe trect mine en modelide des naeste. om dat uor salicheit der leuender ende ruste der doden neghien dinc uolcomeliker en sonder aart des weigherens en bid. dan dat bloet cristu dat uor ons ghescreit is. En dat is onse ouerste hulpe dat wy hem die ons mit sine uader uerloent heeft.

en altoes uor ons spicket anroepen dat hi onse middelar
 si wt sine uader **V**ele dinghe van neerlicheit ende
 andree des ghebodes late wy altes die een neerlich mensche
 bet mit onderuinden leue mach in sine ghebede **M**er mit
 eende segghen wy dat alle dinghe die wy in onsen ghebede
 biddende sijn dat ons ueyghen moegen die quade werde die
 wy ghedaen hebben. of dat ons af ghenome werden die
 quade die wy liden. of dat wy ueyghen moegen die goede
 die wy begheeren. of als wy gode danken uor die gaue die
 wy ontfanghen hebben. of die ons gheloeft sijn die moet
 ons allen onse heer gheuen Amen **A-M-E-N**

Hier eyndet dat ander boec van profectus..

Dit boeck hoert den susteren toe ynt
 groet huus by sante meertens kerchof

De Profectu Monachorum Lib. unum
 scripte Petrum Damiani Cardinalem
 testatur J. Trithemius Chron. Hierosolym.
 ad annum MLVIII.

De Profectu Religiosorum Lib. unum scripte
 Jo. Rusbroed, Brabantinus **6** Novemb. 1131.
 Ordinis Canonorum S. Augustini, extra eodem
 Trithemio, ibid. Tom. II. ad an. MCCCXCIII.

174

19 72 1689

175

65